Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 748
DUMINICA 7 APRILIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

S. S. R.

Duminică, Societatea Scriitorilor Români are de ales un prezident.

Prezidenţia Societăţii nu este o dregătorie şi comitetul ei şi mai puţin un cabinet; cu toate acestea unii membri ai organizaţiei au ţinut ani de zile la rând să compenseze absenţa unei calificări notorii cu o titulatură electorală. Lucrul nu s'a cunoscut şi prezenţa ca şi dispariţia din comitet s'au echivalat.

De astădată, în vederea alegerii de Duminică, li se dă prezidenţiei şi comitetului o însemnătate nouă. De mai multe săptămâni ziarele publică sugestii şi articole. Intre numele citate pentru locul de preşedinte a fost pomenit şi cel cu care este semnat comentariul de faţă. Autorul mulţumeşte camarazilor cunoscuţi şi necunoscuţi ai acestei intenţii, dar soluţia prezidenţiei dacă ar fi adevărat că ea constitue o problemă se găseşte în candidaturile puse.

Se vorbeşte că scrisul profesional ar indica mai bine decât orice alt criteriu persoanele pentru comitet. Ar fi un punct de vedere, dacă S. S. R. ar fi o întocmire profesională. Când Emil Gârleanu, creatorul organizaţiei, dimpreună cu poetul Anghel, St. O. Iosif, Cincinat Pavelescu şi alţii, printre care d-nii Goga şi Sadoveanu, au înfiinţat societatea, ei au căutat să realizeze o grupare aristocratică a generaţiei lor şi un fel de Academie de prieteni. Pe atunci, scriitorii trăiau din-tr'un salariu, plătit unui şef sau de subşef de birou la ministerul instrucţiunii publice, o copie literară, fără nicio rentabilitate nici la ziare nici la editură, nu putea să fie obiectul unei bucăţi de pâine, a unui angajament, a unui contract sau a unui litigiu.

Astăzi, scriitorii sunt şi ziarişti şi procuratori de manuscrise caselor de editură. Ideea onestă din industrie, a muncii fără gratuitate, a trecut în literatură. Dar raporturile dintre autor şi editor sunt la bunul plac al editorului, care desigur nu supără dacă dispune de un plac plăcut; e nevoie încă, prin urmare, de sensibilitate şi de încredere, condiţii anti-industriale. Controlul automat e inexistent şi neprimit ca necesar. Subsemnatul a scos la un editor o carte cu condiţia propusă de autor nu de editor, şi acceptată de către editor a inocentului control de tiraj. Ca să întărească autoritatea condiţiei, editorul a semnat şi o scrisoare. In ziua tirajului, prezintându-se la tipografie i s'a refuzat autorului intrarea în ateliere, pe temeiul „secretului profesional"...

Atare litigiu nu putea să fie tranşat, S. S. R. nefiind organizaţie profesională. Dacă mai e nevoie, rezultatul: cartea, trasă teoretic într'un tiraj limitat, deşi cumpărată în toată ţara, pretutindeni, de anume categorie profesională, foarte numeroasă, interesată să ia o atitudine pentru sau contra ei, nu s'a mai isprăvit aproape în 10 ani de zile. Oricine ar fi prezidentul şi oricum s'ar compune comitetul, acest gen de comerţ nu poate să intre în competinţa societăţii.

Acum un an, doi, un grup de tineri ,dintre care cel mai reprezentativ a fost d. Romulus Dianu, s'a războit cu societatea. In ultimă analiză acest confrate, care şi-a creat în presă o situaţie răzimată pe merite concrete a înţeles că dacă oamenii pot să fie atacaţi şi tăgăduiţi, viciul unei organizaţii vine dela principii nu dela oameni. La aceleaşi concluzii a putut ajunge şi subsemnatul, care a dat întâiul atac societăţii, acum 25 de ani, când morţii de azi şi autorii societăţii se găseau în scaunele comitetului. Emoţia admirabilului camarad mai vârstnic Anghel atinsese un diametru nemaicunoscut sentimentelor actuale în luptă. Poetul a sunat într'o seară la uşa apartamentului meu cu revolverul întins.

Disputa pentru reorganizarea unei societăţi, organizată şi cristalizată, nu cred să mai fie cu sens. Comitetul se va alege Duminică, odată cu prezidentul. Am făcut parte din comitet cu un prezident de care îmi aduc aminte totdeauna ca de un mare personaj, Georges Diamandy. Am lucrat în tovărăşia tuturor hotărîrilor lui de a realiza platforma unei situaţii camarazilor mai tineri şi mai bătrâni. Nu s'a putut face nimic. Şi acolo unde nu au isbutit oameni inteligenţi este de bănuit că nu vor putea să izbutească alţi oameni inteligenţi. S'au comunicat însă numele câtorva membri de o ambiguitate profesională întortochiată şi cu însuşiri cerebrale reduse, care şi-au făcut un ideal să ocupe comitetul. Ar fi funest.

Pentru prezidenţie, circulă un nume cu prestigiu în barou şi cu delicate arpegii de poet. I s'a propus succesiunea. Putea să nu accepte, iluzoria demnitate neputând să adaoge ceva, nici la culorile banierei literare, nici la blazonul de jurist. E vorba de d. I. Gr. Perieţeanu. Personal m'aş fi putut teme că refuză: câţiva confraţi îl insultă pentru că a primit.

Alegere mai bună ar fi greu de făcut. Societatea, aşa cum e societatea scriitorilor o întocmire de salon are trebuinţă de un prezident ca d. Perieţeanu. Prezidentul trebuie să fie un orator şi un domn, să poată primi un oaspete străin ca un boer. Prezidentul trebuie să vorbească o franţuzească franceză. El trebuie să aibă o gospodărie aleasă, o sufragerie şi tacâmuri fine. Şi mai trebuie obligator, ca prezidentul să aibă o figură, un portret şi să ştie să poarte costumul ceremoniei. Preşedinte n'aş putea să fiu de pildă eu care umblu toată ziua pe câmp cu casmaua la spinare şi care seamăn la fizic cu măcelarul meu: e indecent.

Apoi, camarazii care vorbesc de profesie au mai uitat un amănunt : dreptul e o subtilitate a intelectului literar şi elocinţa o artă creatoare în acelaş domeniu străbătut de două păraie scăpate dintr'un singur izvor.

Părerea subsemnatului — fiindcă i-a fost numele pomenit cu oarecare repeţire — este să se aleagă Duminică un comitet compus *în întregime* din scriitori clar reprezentativi, fără posibilitate de tăgăduit cifra exponentului personal, cu d. I. Gr. Perieţeanu la prezidenţie: un comitet de fizionomie, o galerie.

Pe de altă parte şi cu totul independent de societatea academizantă, care nu ne stinghereşte, să se înfiinţeze sindicatul strict profesional. Insă într'un singur caz bine stabilit; al unei solidarităţi puternice şi vehemente, al unei camaraderii frăţeşti viguroase, care să se poată învoi cu o disciplină.

T. ARGHEZI

P. S.. — O foaie ismenit bisericească şi scoasă de o caricatură de călugăr şi popă, pentru escrocherie profetică, exercitată prin tramvaie şi localuri, denunţă cartea mea de curând apărută *Ochii Maicii Domnului*, după titlu şi cu o perversiune firească la un dement ca o profanare...

Beat sau treaz, orice dobitoc şi la orice grad de inconştienţă sau de stupiditate, îşi poate da seama, dacă citeşte cartea, că ea povesteşte un sentiment religios adânc şi pur şi o convertire — şi că este o apologie a vieţii călugăreşti, trăită în regula mânăstirii şi nu pe trotuarele şi în cârciumile din Bucureşti.

T. A.

Aurel Kessler — Portret

Din viaţă... şi din cărţi

Două lumi

A fost prins banditul Coroiu — graţie unei aventuri de dragoste. Aşa cad toţi banditii. Amorul e doar mai tare decât moartea.

Chiar când era înconjurat de jandarmi cu arma la ochi, Coroiu stătea în casă cu ibovnica lipită de dânsul.

Prins, banditul a fost arătat mulţimii în două rânduri: ţăranilor strânşi la târg în Noua Suliţă, şi orăşenilor din Botoşani.

Reportagiile ziarelor spun că ţăranii din Noua Suliţă au privit pe bandit în tăcere. Nici un murmur. Femeile numai îşi făceau cruce. Apoi oamenii s'au risipit, pe gânduri, pe la casele lor. Era o atitudine, vădit, favorabilă.

In oraş, lucrurile s'au petrecut cu totul altfel: mulţimea l-a şuerat pe bandit.

Cele două lumi: satul şi oraşul îşi manifestă deosebirea la orice prilej.

Cazul dela Botoşani ridică şi altă problemă: componenţa juraţilor. Curtea cu juri, instanţa care traduce în fapt justiţia populară, trebue să exprime voinţa maselor. La noi juraţii sunt recrutaţi din mediul orăşenesc.

De-aceia Coroiu riscă condamnarea; altfel — ar fi mers la o achitare sigură.

Iată deci una din contradicţiile societăţii noastre : cineva poate fi privit ca vinovat la oraş şi nevinovat la ţară.

Realitatea

Idealul meu este o fermă în mijlocul câmpului.

Eri m'am întâlnit cu un fermier de lângă un oraş din Muntenia. Convorbirea m'a deprimat.

Il ştiam pe fermier — vânător.

— Ei, acum ai unde ţinea cânii, — îi zisei.

— Da' de unde? Am încercat, dar oamenii de serviciu nu-i supraveghează. Cânii alergau toată ziua pe câmp şi se stricau. De-aceia îi ţin în oraş.

Câte pătimesc cu servitorii ! Imi era bolnav un copil la Bucureşti. Chem dela ţară un servitor şi-i spun: „Trenul pleacă peste jumătate de ceas. Ia repede ceva rece dintr'un restaurant... Vezi nişte ardei umpluţi.. Prinde trenul, şi telegrafiază-mi din Bucureşti: cum îi merge băiatului?" Peste vre-un ceas mă cheamă servitorul la telefon, şi-mi spune — că n'a plecat... deoarece de un ceas caută ardei umpluţi prin restaurante, şi nu găseşte".

Altă dată, — urmă prietenul meu, — voiam să iau autobuzul, fiindcă scăpasem trenul. „Du-te de vezi când pleacă autobuzul la Bucureşti?", zisei unei servitoare. Peste jumătate de ceas femeia vine în fugă: „Am stat în staţie până l-am văzut plecând: pleacă la 3 şi jumătate".

Dar serele? Astă iarnă, grădinarul s'a îmbătat, n'a făcut foc la seră. Şi mi-au îngheţat toate florile.

Ce-am păţit însă cu suprema instituţie de agronomie! Noi n'avem decât „înalte" academii... „înalte" institute.

Am cerut sfatul: cum să grăbesc creşterea legumelor? Mi s'a recomandat o anumită substanţă. Am stropit legumele din sera de multiplicare. S'au ars toate. Am avut o pagubă de 200.000 lei.

Dar ce mi s'a întâmplat cu livada! Deşi am un paznic al curţii, poarta fermei a rămas deschisă într'o noapte. A intrat de pe şosea în curtea mea un ţăran beat cu o căruţă plină de ţevi lungi. Ţevile se târau, strâmb, pe pământ. Căruţa s'a primblat câteva ceasuri pe aleele livezii mele, doborându-mi toţi pomii de pe laturi. A intrat şi'n grădină. Mi-a rupt gutuii japonezi şi alţi arbuşti şi pomi rari... Parcă mi-a devastat într'adins munca mea de douăzeci de ani.

Fermierul şi-ar fi continuat povestirea. Dar sosise tramvaiul. M'am dus acasă. M'am uitat la zidurile goale din faţă, şi mi s'au părut încărcate de struguri mauve de glicine...

Soluţie

Un ofiţer vizita deunăzi casa din care vreau să mă mut.

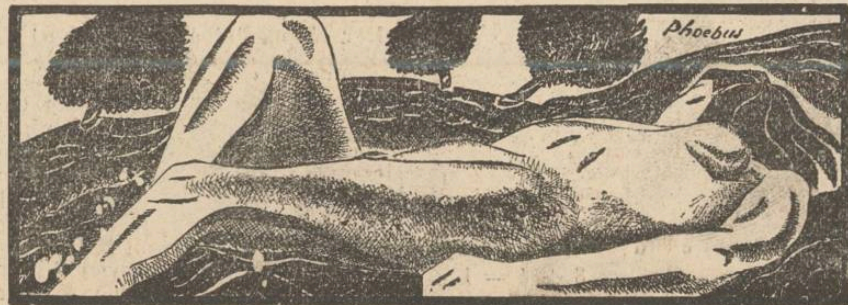
— De ce vă mutaţi? mă întrebă el.

— Din pricină că vecinii s'au coalizat împotriva cânilor mei.

— Şi eu am câni. Dar rezolv problema uşor. Dacă vecinilor nu le place, eu îmi părăsesc cânii acolo unde stau...

Parcă vedeam cânii, părăsiţi pe ascuns, cum îşi căutau stăpânii — pe care-i iubeau cu fidelitate... crezând că numai o nenorocire i-a făcut să dispară.

M. SEVASTOS

Renunţarea

de Emil Coliu

„Sunt vreo câţiva ani de atunci — îşi începu prietenul meu T... povestirea. Terminasem tocmai cartea de care îmi pomeneai adineaori, rod al unor îndelungi cercetări, migăloase şi trudnice. Mă simţeam obosit. Spiritul meu avea nevoe de schimbare, nervii de o perioadă de destindere. Deaceea primii bucuros propunerea unui fost camarad de front, redactor al unui mare cotidian politic, de a-l înlocui în postul său pentrucâteva luni, timp în care el era nevoit să facă o călătorie în străinătate. Căci gazetăria a fost totdeauna pentru mine o ocupaţie reconfortantă, o îndeletnicire care în loc să mă consume, mi-a servit de generator de energie şi de surescitare nervoasă. Poate pentru că nu m'am consacrat ei decât pentru puţină vreme, şi la rare răstimpuri.

„In seara când s'au întâmplat cele ce vreau să-ţi povestesc, întârziaseem la Redacţie mai mult ca de obicei. Aşteptam isprăvirea unui reportaj pentru ediţia de dimineaţă pe care unul din secretarii de redacţie îl bătea la maşină în biroul de alături. Trebue să fi fost destul de târziu căci în marea clădire deobicei atât de animată nu se mai auzea, la rare răstimpuri, decât sforăitul regulat al ascensorului scoborînd pe ultimii întârziaţi. Deaceea nu lipsii să mă mir când uşa biroului meu se deschise, lăsând să treacă pe o persoană străină de Redacţie, o doamnă necunoscută îmbrăcată în negru. Foarte tânără, de o frumuseşe neîmplinită, copilărească încă, străina avea o înfăşişare de o rară distincţie pe care haina de doliu şi tristeţea figurii o sporeau parcă.

— D-ta eşti domnul T...? întrebă ea fără să mă privească:

— Da, doamnă ! Cărei împrejurări îi datoresc cinstea vizitei Domniei-Voastre?

— Vei vedea îndată. Să-ţi spun mai întâi numele meu.

„Numele ei, unul dintre acelea din care găseşti cu sutele, nu-mi spunea însă nimic. Desamăgit, încercaiu să ghicesc în ochii care se fereau de ai mei şi pe figura jumătate ascunsă în umbră, o lucire sau o trăsătură care să-mi trezească o amintire. Nu izbutii însă. Hotărît lucru. Femeia aceasta îmi era cu totul necunoscută. Se vede că lăsasem să mi se citească pe figură încheierea aceasta mintală, căci pe buzele subţiri ale femeii flutură un zâmbet ironic. O clipă în urmă zâmbetul dispăruse şi în schimb, pe neaşteptate, privirile ei care se feriseră de ale mele până atunci tot timpul, se ţintuiră asupra mea dintr'odată. Erau priviri fără de nici o expresie precisă aruncate din ochi sarbezi, indiferenţi dar de o indiferenţă falsă, voită parcă. Aveam impresia limpede că femeia aceea mă dispreţueşte dacă nu cumva mă ura, că nepăsarea aceea din priviri o câştigase cu preţ de urias efort de voinţă, că ea era o crispare a întregii sale fiinţe izvorîtă din dorinţa de a nu mă lăsa să-i ghicesc dintru început taina. Căci fără îndoială o taină apăsa din greu asupra fiinţei acelea, încordate acolo, în faţa mea, ca pentru un salt uriaş.

— Văd că trebue să-ţi ajut eu, domnule, întrerupse ea din nou tăcerea cu o voce pe care o simţii voit înfrânată. Sunt soţia bancherului ce s'a sinucis acum două zile şi căruia d-ta ai binevoit să-i consacri un articol în numărul de azi dimineaţă al ziarului. Soţia escrocului şi a canaliei veroase cum l-ai numit d-ta. D-le — reluă ea cu putere, dar cu o voce perfect stăpânită — ai minţit în articolul d-tale dela un capăt până la altul. Soţul meu n'a fost un escroc. Altfel nu s'ar fi omorît. A fost un om de afaceri care a avut inimă, lucru pe care un bancher nu trebue să şi-l îngădue. Dacă ar fi fost un escroc, te-ar fi plătit şi d-ta l-ai fi ridicat în slavă în loc să-i târăşti în noroi numele. — Soţia canaliei veroase — iată cum voi fi numită de aci înainte; iar copilul meu — fiul escrocului. Şi asta numai mulţumită d-tale, domnule, care nu te-ai dat înlături dela a batjocori un mort. O mişelie ca asta se plăteşte însă. Ţine..."

„Nimic, afară de ultimul cuvânt, subţire şi terminat în ascuţit de stilet, nu lăsase să se întrevadă gestul care, fulgerător, avea să-i urmeze îndată. Vorbise în linişte tot timpul, Doar cu vocea din ce în ce mai crescândă şi mai dispreţuitoare. Şi mişcarea asasină fusese atât de neaşteptată şi de fulgerătoare încât nimic nu ar fi putut să-i ia înainte. Deaceea, nu mi-am putut explica niciodată cum am putut avea gestul acela de apărare care mi-a scăpat viaţa. De altfel poate că nici nu va fi fost un gest conştient ci numai o tresărire instinctivă care mi-a zguduit tot trupul, împingându-l spre dreapta In loc să-mi străbată pieptul ,glonţul a trecut între trup şi braţ, găurindu-mi haina şi s'a înfipt îndărătul meu în perete. Câteva clipe am rămas amândoi nemişcaţi, ea aşteptând să mă vadă prăbuşindu-mă, eu pândind îngrozit o nouă detunătură. Apoi, tensiunea nervoasă care ne ţinuse pe amândoi aşa. încleştaţi faţă în faţă într'un spasm de ură şi în acelaş timp de spaimă, ne părăsi deodată. Cu faţa suptă de sânge, ea căzu pe canapeaua din spatele ei, fără de simţire, cu trupul moale, destins, ca o imensă aripă ruptă. Stors de puteri, eu mă prăbuşii la rându-mi într'un fotoliu.

„Sunt clipe când, în surescitarea unei puternice emoţii, sub împunsătura adâncă a cuţitului spaimei, spritul omenesc lucrează cu o luciditate uimitoare şi cu o febrilitate prodigioasă. Un amănunt fără de însemnătate, o idee fugară sunt încununate atunci de aureolă şi devin simbol sau obsesie. In seara aceea, când moartea trecuse atât de aproape pe lângă mine, spiritul meu cunoscu o astfel de frământare. Prăbuşit în fotoliu, cu braţele atârnând pe de lături, ca braţe de înecat, nu mă gândeam nici la ura din ochi femeii, nici la buza revolverului ei care cu câteva clipe mai înainte, îmi căutase, lacomă, pieptul. Nu avui nici o clipă ideia — cum ar fi fost firesc — să întind mâna, să ridic receptorul telefonului de alături şi să chem ajutor. Dar nu mă gândii nici să mă aplec deasupra femeii leşinate spre a încerca a o aduce la viaţă. Spaima îmi trecuse mai repede decât ar fi fost firesc. Eram perfect lucid, perfect stăpân pe mine. Şi în spiritul meu gol de gânduri, nu mai era loc decât pentru unul singur: acela de a încerca cu orice preţ să scap pe femeia aceia de urmările faptei sale, de urmările unei fapte a cărei cauză — reflectând bine — eram numai eu. Mi se părea că întâmplarea grozavă pe care o trăisem cu câteva clipe mai înainte, trebuia să rămână taină îngropată în noi şi în care nimeni n'avea cădere nici drept să se amestece. Adâncul conştiinţei mele o înţelegea şi îi dădea dreptate. Era vinovată tot atât de puţin sau de mult cât eram şi eu. Eu lovisem fără să vreau în durerea ei, mai adânc îndurerând-o. Ea se ridicase împotriva mea, căutând să se răzbune şi să mă doboare. Era drept aşa. Judecătorii lumeşti nu

Urmare în pag. II-a

aveau ce căuta între noi. De dreptatea lor mioapă de care nu aveam nevoe, trebuia cu orice preț s'o scap. *S'o scap.* Cuvintele acestea mi se înșurubară ascuțit în creer, îmi apărură repetate la nesfârșit în litere luminoase în fața ochilor, începură a-mi ciocni în ritm tot mai precipitat, tot mai deslănțuit, timpanele. Toată voința, toată ființa mea se concentrară asupra acestor cuvinte pe care o voce tainică îmi poruncea cu tărie să le aduc la îndeplinire.

„Faptul că nimeni nu auzise detunătura, mi se păru simbolic. Destinul era, așa dar, de partea mea, de partea noastră. Imi lăsa răgaz să găsesc o ieșire. Dintr'un minut într'altul secretarul putea intra cu hârtiile terminate. Cu nici un preț el nu trebuia să vadă pe femeia leșinată. Și nici mâneca mea sfâșiată și peretele cu tencuiala spartă de glonț.

„...Mi-am luat capul în mâini și mi-am strâns puternic tâmplele. Și așa, cu ochii în întuneric, cu urechea la pândă, am făurit și am părăsit pe rând planurile cele mai fantastice, și mai contradictorii fără a mă putea hotărî pentru unul. Răsuflarea mi se făcea tot mai grea, mai șuerătoare, o mână vrăjmașă își întărea parcă tot mai mult în jurul gâtului meu strânsoarea.

... Cât timp am stat așa singur în fața femeii leșinate și a gândurilor mele risipite, ezitânde? Cât timp a trecut până ce răsună în ușă ciocănitura atât de cu teamă așteptată? Nu știu. Ceeace știu însă e că ideia salvatoare mi-a venit chiar în *clipa* când am auzit-o.

„Cu un salt am fost în fața canapelii și a femeii leșinate. Mi-am petrecut mânile pe după mijlocul ei și cu pieptul i-am acoperit figura. Apoi mi-am plecat capul și mi-am pus buzele la întâmplare, undeva pe rotundul unui umăr. Și liniștit acum, perfect stăpân pe mine și încrezător în izbândă, am așteptat... Am auzit bătaia reînoindu-se stăruitoare, apoi ușa deschizându-se brusc. O exclamație de surpriză; în urmă, scârțâitul unui pas ce se îndepărtează cu infinite precauții, sgomot de ușă ce se închide și apoi nimic. Scăpasem...

„Răsuflai din adânc, ușurat. Vrui apoi să-mi trag brațele și să liberez capul femeii din strânsoare. In cipa aceea însă ea deschise încetișor ochii. Privi întâi cu priviri proaspete de copil fără să-și reamintească, fără să înțeleagă. In urmă, figura mea o aduse dintr'odată în prezent. Mă văzu aplecat deasupra ei, simți în jurul trupului cercul brațelor mele. Iși închipui singurul lucru pe care putea să și-l închipuiască și se cutremură desgustată. In priviri îi sclipi o străfulgerare de dispreț, apoi pe figură i se așternu treptat, cenușa fină a resemnării. Vorbi încet, într'un, târziu, cu voce spartă, străină:

— De ce ai făcut asta?

— Era singurul mijloc să vă scap, doamnă. Cineva a intrat aici. Trebuia să-l fac să creadă că între noi se întâmplase ceva cu totul deosebit decât ceeace se întâmpase în realitate. Am întrebuințat trucul acesta în care, din nenorocire, d-voastră erați sortită să jucați un rol foarte ingrat. Dar v'o repet: nu aveam alegere... Și trebuia cu orice preț să vă scap...

— Să mă scapi... șopti ea, neînțelegând încă.

— Da, procesul. scandalul...

— Să mă scapi,... reluă ea pricepând în sfârșit. După cele ce am vrut...

„Se opri la mijlocul frazei. Tăcu un răstimp, mai chinuită, mai împovărată parcă. Apoi, dintr'odată ochii ei nu mai fură ochi de fiară încolțită. Desnădejdea și umilința li se schimbară în lacrimi de ușurare. Și adâncurile li se limpeziră, — li se luminară — până într'atât că păreau ferestre cerești cu luminile aprinse într'o noapte cu ceață, iarna.

„Vrui atunci să mă ridic, dar cu o mișcare ea îmi preveni gestul. Imi luă mâna între ale sale și o ținu o clipă acolo, în culcușul lor cald și moale. Apoi, luând deodată o hotărîre neașteptată, îmi luă brusc capul între mâini și mă sărută pe frunte, cast, frățește, fără nici o vorbă.

▬

„Ceea ce-a urmat nu e prea greu de ghicit. Am revăzut-o. Am ajutat-o să salveze ce mai era cu putință din rămășițele uriașei averi a nenorocitului ei soț. Cu puținul capital lichid astfel realizat, am încercat o lovitură nebunească la bursă. I l-am triplat în două luni. Am repetat cu succes operația încă odată. Apoi m'am oprit. Am superstiția numărului trei.

„De ce făceam toate acestea? N'aș fi putut-o spune. De altfel nici atunci, nici mai târziu nu mi-am pus niciodată întrebarea aceasta și n'am încercat să-i găsesc o explicație. Eu îmi socoteam ostenelile îndeajuns răsplătite de atenția, înțelegătoare, de afecțiunea frățească cu care mă înconjura, cu care mă înconjurase Irma, chiar de a doua zi după seara aceea grozavă. De altfel, amintirea ei de-abia mai dăinuia în mine. Totul lunecase încet către trecut, se învăluise în pâcle subțiri de uitare, devenise fotografie îngălbenită, roasă de lepra necruțătoare a uitării. Și nu lipseam uneori a mă întreba dacă încercarea aceea grozavă ce fusese să ne piardă, nu însemnase numai o punere în scenă a destinului, ce nu avusese alt scop decât să încrucișeze drumurile noastre.

„Ne vedeam acum în fiecare zi sau mai bine zis în fiecare seară, adică în timpul singurelor mele clipe de libertate. Irma avea în dosul casei o grădină cu lilieci involți și tufe dese de iasomie. Sub un brad uriaș cu vârful strâmb și ruginit într'o vară, de trăznet, era o masă cu scaune albe de grădină. Ne așezam față în față în globul de lumină al lămpii, ea cu un lucru de mână, eu cu un teanc de dosare sau cu o carte cu paginele netăiate. Cu bustul drept, cu capul ușor aplecat și fruntea brăzdată la mijloc de cuta verticală a atenției, Irma avea atunci înfățișarea blândă și odihnitoare a unei bunici împletind colțuni, iarna, în jilțul de lângă fereastră... Trecea uneori mult timp fără să schimbăm o vorbă așa încât Dick, prepelicarul cu urechi clăpăuge, avea dreptate să se neliniștească și să vină pe rând în fața fiecăruia din noi, pentru a ne examina cu grijă. Târziu, când tumultul orașului se stângea pe nesimțite, greerii rămâneau singuri stăpâni pe noapte și pe tăcere. Și în brad, vântul miezului nopții curgea susurând ușurel, cu zgomot de apă... Când treceau așa, unul după altul ceasurile? Și pe cer, carul cel mare nu ne înșela oare și nu se ducea mai devreme decât ar fi trebuit cu roțile în sus la culcare, numai pentru că știa că el este ornicul nostru?

▬

„O întâmplare fără însemnătate veni într'o zi să strice însă cumpăna acestei liniști idilice. Silit să plec în provincie, nu o putui vedea pe Irma timp de câteva zile. Faptul îmi produse întâi o ușoară jenă, neplăcerea aceea firească ce însoțește de obicei o obișnuință contrariată. Prelungită, ea se transformă în plictis și apoi în enervare crescândă. Dela enervare până la suferință nu este decât un pas. Il făcui. Ajuns în pragul suferinței, mă oprii dintr'odată uimit și fricos ca un cal ce nu vrea să treacă o apă până ce nu o încearcă mai întâi cu piciorul. Imi dădeam seama că până atunci mersesem adică trăisem cu ochii deschiși numai înainte. Și simții dintr'odată nevoia să le deschid obloanele pe dinăuntru și să privesc și în mine. In loc să dorm, am privit în adâncul meu toată noaptea cum privești în fundul unei fântâni ca să zărești fața apei. In zori ajunsesem la o concluzie...

„...Așa am descoperit că o iubeam pe Irma.

▬

„Nu mi-au plăcut niciodată drumurile în serpentină nici compromisurile. Le socot instrumente și apanagii exclusive ale diplomaților. Din respect pentru timp sau poate din lașitate în fața necunoscutului am preferat totdeauna linia dreaptă și soluția definitivă.

„O iubeam pe Irma? Aceasta însemna pentru mine că trebuia să o iau în căsătorie. Lucrul mi se părea cât se poate de limpede și la prima vedere nespus de simplu. Numai reflectând mai bine începui să întrezăresc umbrele dificultăților.

„Irma era o ființă de o mare bunătate și de o deosebită distincție sufletească. Eram sigur că pentru cele ce făcusem pentru dânsa, ea se socotea îndatorata mea pe vecie. Cine m'ar fi putut deci asigura că „da"-ul pe care ea mi l-ar fi dat ca răspuns, nu avea să pornească numai din dorința de a-și plăti ceeace avea obiceiul să numească „datoria ei de recunoștință"? Sau din dorința de a-mi cruța o durere? Cu alte cuvinte din caritate. Ideia aceasta ce mă obseda din zi în zi cu mai multă cruzime și încăpățânare, mă făcu să-mi amân mărturisirea.

„Cu acestea, liniștea reconfortantă a intimității noastre de odinioară, dispăruse. Devenii nervos și posac. Cu Irma mă purtam aspru, brutal aproape. Tăcerile mele erau acum voite, silite, pline de o răutate care atârna între noi opacă și grea ca o amenințare. In rarele cuvinte ce rosteam, ciuda mustea ca sucul viu într'o fructă proaspăt mușcată.

„Neputând înțelege sau pricepând prea bine cauza schimbării mele, Irma îi primea în tăcere urmările și excesele. Suferea, dar fără să se dea în lături sau să se răscoale. In ochii ei în care în fiecare zi eu căutam cu încăpățânare o urmă de mustrare sau o sclipire de revoltă, nu găseam decât aceeași resemnare tristă și liniștită, care mă înverșuna și mai mult.

„Mi-am dat seama atunci că situației acesteia nesfârșite, trebuia pus un grabnic sfârșit. Mă hotărîi să fac singurul lucru cuminte pecare-l puteam face: să plec pentru lung timp dacă nu pentru totdeauna.

„In ultimele zile, Irma a fost nedespărțită de mine. Mi-a ajutat să-mi pun în ordine hârtiile și să-mi fac valizele. Seara m'a întovărășit la gară. Nu ne-am spus nimic tot timpul. Ar fi fost zadarnic. Dar în cea din urmă clipă, când mânile noastre se desfăceau după ce se strânseseră cu o prefăcută liniște pentru cea din urmă oară, Irma mi-a apucat cu o mișcare fulgerătoare capul între mâni și m'a sărutat apăsat pe buze.

„Abia atunci am înțeles îndoita-mi eroare. Abia atunci am priceput că puteam, că ar fi trebuit să rămân. Dar era prea târziu. Intre o plecare și o dragoste am optat totdeauna pentru cea dintâi.

„...Am plecat. Am călătorit ani întregi ca s'o uit, ca să uit cea mai grea, cea mai zadarnică renunțare a vieții mele.

„Plecam din Helsingfors spre Amsterdam când am aflat că se căsătoriese.

„C'un anonim, un imbecil.

EMIL COLIU

CRONICA ȘAHULUI

Supliment la „Gemeni și ecouri"

de T. R. Dawson-London

Când vorbim despre ecouri în probleme cu gemeni asimetrici, nu ne mărginim numai la pozițiile de mat-ecou. Există și ecouri de idei, după cum se poate vedea în perechea de gemeni No. 10/11. No. 10 unește ambele părți ale problemei prin idea comună de legare reciprocă a cailor albi, pe când în No. 11, căreia îi putem da ca motto: „Trei cavaleri pe cal", suntem în măsură să determinăm, dacă acești cai sunt negri sau albi, numai după ce vom fi găsit soluțiile respective.

Nachtrag zu „Zwillinge und Echos"

Denken wir an die Echos in den asymmetrischen Zwillingen, so ist man hierbei nicht auf din Echo Mattbilder beschränkt. Es gibt auch Ideen-Echos, wie dies im Zwillings paar Nr. 10/11 zu ersehen ist. No. 10 verbindet din beiden Teile durch din gemeinsame Idee der sich selbst fesselnden weissen Springer, während in Nr. 11, der wir das Motto: „Drei Ritter zu Pferde" geben können, wir zu bestimmen in der Lage sind, ob diese Pferde nun schwarze oder weisse sind, insoferne wir nur din entsprechenden Lösungen gefunden haben.

T. R. DAWSON

In locul problemei Nr. 7, care are o extra-soluție, autorul ne trimete următoarea problemă cu gemen Nr. 7a:

An Stelle der nebenlösigen Nr. 7 sendet uns der Autor folgende Zwillingsaufgabe Nr. 7a:

T. R. Dawson-London
(inedită)
No. 10

3 + 4 = 7

Ajutor invers 2 ≠

Gemen: Toate piesele cu un câmp la dreapta în diagonala în sus (Rf2 lag3, etc).

Hiltszüger—Selbstmatt 2-er

Zwilling: *Die ganze Stellung mit einem Felde in der Diagonale nach rechts aufwärts u. desgl. (Kf2 nach g3, usw.)*

T. R. Dawson-London
(inedită)
No. 11

8 + 4 = 12

Ajutor invers 2 ≠

Gemen: Toate piesele cu un câmp la dreapta.

Hilfszüger-Selbstmatt 2-er

Zwilling: *Die ganze Stellung mit einem Felde nach oben n. desgl.*

T. R. Dawson-London
(inedită)
No 7a

7 + 5 = 12

Ajutor invers 2 ≠

Gemen: Toate piesele cu un câmp la dreapta.

Hilfszüger — Selbstmatt 2-er

Zwilling: *Die ganze Stellung mit einem Felde nach rechts n. desgl.*

Soluții

Nr. 7a — a) 1. Nd6, Tg2; 2. 0-0-0, Te2 mat; b) 1. Nf2, 0-0; 2. Té1, T×f2 mat.

Nr. 10 — a) 1. é2, Nc5+; 2. Rfi, Tgi mat; b) 1. Ch5, Nd7; 2. Rh4, Nf2 mat.

Nr. 11 — a) 1. Dé5, giC; 2. Cf5, Ch3 mat; b) 1. g8C, Cc4; 2. Cgf6, Cd4 mat.

Aron Nimzovici †

Abia a trecut un an dela moartea genialului problemist W. Pauly și șahistii din toată lumea sunt din nou îndoliați prin încetarea din viață la 16 Martie crt., a marelui șahist Aron Nimzovici, în vârstă de 58 de ani.

[illegible]că de tânăr, la vârsta de 21 de ani, Nimzovici a venit la Berlin și la Viena, unde a uimit pe toți amatorii de șah prin precocitatea geniului său. Primul său mare succes a fost că la 1914 a eșit întâiul alături de Alechin în concursul național rus, ceeace l-a făcut să fie admis la turneul de mari maeștri din acelaș an care s'a ținut la Petrograd..

Premianții acestui turneu au fost în ordinea clasificării: Lasker, Capablanca, Alechin, dr. Tanasch și Marshall. Deși n'a intrat în grupa învingătorilor, — ceeace li s'a întâmplat de altfel și lui Rubinstein și lui Bernstein — a dat totuși dovadă de un joc frumos plin de ingenioase combinațiuni.

De atunci înainte a luat numeroase premii în toate concursurile internaționale la care a luat parte. Cel mai însemnat succes al său a fost când a eșit întâiul în marele turneu dela Carlsbad în 1929, înaintea lui Capablanca și Sp[illegible]mann, cari au împărțit premiile al doilea și al treilea.

Dar Nimzovici a fost mare și ca gânditor. In cele două cărți ale sale: „Sistemul meu" și „Practica sistemului meu" a revoluționat teoria de până atunci prin principiul „blocadei". A introdus inovații mai ales în partida franceză și în gambitul damei, deschizând căi noi de atac și de apărare contrarii variantelor până atunci în uz.

Cu moartea lui Nimzovici dispare încă unu din vechi mari maeștri ai șahului.

Cronica Științifică

Fotografii la lumina u travio.etă

Razele ultraviolete, radiații invizibile ale spectrului luminos, cu lungime de undă foarte mică, nu au nici o înrâurire asupra plăcii fotografice. Faptul se explică prin aceea că gelatina plăcilor absoarbe aceste raze și astfel ele nu mai pătrund până la sărurile de argint, sensibile la lumină.

Pentru a putea totuși executa fotografii la lumina ultravioletă, avem la îndemână două metode. Astfel se pot realiza plăci care nu conțin aproape deloc gelatină. Procedeul însă se isbește în practică de mari dificultăți. Al doilea sistem folosește proprietatea a numeroase corpuri — în special uleiurile — de a deveni fluorescente, atunci când sunt atinse de razele ultraviolete. Utilizând o placă fotografică presărată cu asemenea uleiuri și proiectând asupra ei lumina ultravioletă, această lumină se transformă în lumină vizibilă, care influențează asupra unei fețe a plăcii. Lucrurile se petrec ca și cum ar exista o acțiune directă a ultravioletelor. Procedeul este simplu și practic.

Motor cu energie solară

Din America ne vine știrea că inventatorul J. T. Rhamastine din Detroit ar fi reușit să realizeze un mic electromotor, acționat prin energia luminii solare. Curentul electric necesar este obținut prin transformarea razelor luminoase ale soarelui în anumite celule fotoelectrice, dispozitive, care — după cum se știe — prefac lumina în electricitate.

Firește, electro-motorul inventatorului american nu poate funcționa decât în timpul cât soarele strălucește pe cer și razele lui ajung nestânjenite pe pământ.

Problema utilizării luminii solare în scopul acționării unui electro-motor a mai fost abordată acum câțiva ani de savanții germani Lange și Schottky. Incercarea acestora de a folosi anumite celule foto-electrice speciale n'a condus însă la nici un rezultat practic, întrucât pentru a obține o energie de o kilowatoră, era necesară, la lumina obicinuită a zilei, o celulă cu o suprafață imensă de câteva mii de metri pătrați.

Pentru a înlătura acest neajuns, Rhamstine utilizează, după cât se pare, nu o singură celulă fotoelectrică, ci douăzeci.

Rămâne ca precizările ulterioare să ne arate dacă inventatorul yankeu a fost mai norocos cu născocirea sa decât tovarășii săi germani.

Teleimprimator fără fir

La recenta expoziție technică de pe lângă târgul de mostre din Lipsca, a fost prezentat — între alte noutăți interesante — și un dispozitiv capabil să recepționeze știrile transmise prin T. F. F., sub forma unor mesagii directe, înscrise, în caractere grafice obișnuite, pe un sul de hârtie.

Această invențiune, cunoscută sub denumirea de „teleimprimator" este de o utilizare extrem de comodă și practică. La stația de emisiune, o persoană bate știrea la o mașină de scris, iar la postul de recepție, o altă mașină înregistrează continuu mesagiile primite.

Asemenea servicii de comunicații telegrafice, prin înregistrare scrisă direct, existau și până acum în Europa, însă știrile se transmiteau printr'un cablu electric. Așa de pildă, Berlinul și Hamburg sunt legate printr'o astfel de linie. Deasemenea în Olanda și Elveția se folosește, într'o măsură din ce în ce mai mare, acest sistem de comunicație.

Procedeul, — deși foarte comod — prezintă neajunsul de a fi relativ costisitor, mai ales atunci când cele două posturi sunt îndepărtate între ele.

Inovația de care ne ocupăm aci și care a fost prezentată la Târgul de Mostre din Lipsca, remediază acest desavantaj, întrucât înlocuește cablul de legătură prin undele de radio.

Principiul invențiunii este asemănător cu acel al transmisiunii imaginilor la distanță (telefotografia). Imaginea ce trebue transmisă—în speță literele textului — este descompusă într'o rețea strânsă și apoi emisă linie cu linie. La postul de recepție aceste linii sunt din nou reconstituite, înscriind astfel textul respectiv pe o bandă de hârtie care se învârtește.

Transmisiunea de știri se face în noul sistem, absolut fără nici o greșală, întrucât semnele grafice nu pot fi falsificate de perturbațiile atmosferice. Numai în cazul unor furtuni violente, se 'ntâmplă uneori ca scrisul recepționat să fie mai puțin clar.

Principalul domeniu de aplicație al teleimprimatorului fără fir îl constitue în special acele servicii, în care se trimit simultan dela un oficiu central știri la mai multe locuri de recepție. Acesta este cazul de pildă, la agențiile de presă, oficiile meteorologice sau serviciile de vapoare.

Laptele falșificat îngheață mai repede

Cercetarea temperaturii de congelare joacă un rol esențial în stabilirea calității laptelui. Examinând punctul de înghețare al acestui lichid, suntem în măsură să stabilim dacă și în ce proporții laptele a fost falșificat cu apă.

Intr'adevăr, după cum se știe, apa îngheață la zero grade Celsius, pe când diferitele grăsimi conținute în lapte, au un punct de solidificare situat sub această temperatură.

Pornind dela acest fapt, savantul german R. Bauer a cercetat numeroase probe de lapte, derivând dela cele mai variate rase de vaci și a stabilit în fiecare caz, punctul de congelare. Apoi, din aceste rezultate a calculat o valoare mijlocie. Concluzia sa, pe baza cercetărilor făcute, este că un lapte bun trebue să înghețe la circa 0,5 grade. Cu cât însă laptele este mai apos, cu atâta punctul lui de congelare e mai aproape de acel al apei.

Diamante artificiale

Inginerul vienez Hans Karabacek a reușit — după câte se afirmă — să realizeze diamante artificiale cu un diametru de jumătate centimetru. In acest scop, Karabacek folosește o sobă electrică, în care încălzește până la cele mai mari temperaturi, un amestec de pilitură de fier, sgură din cuptoare înalte și cărbuni și supune acest amestec la o presiune de 1500 de atmosfere. Răcind apoi brusc masa fuzibilă, el obține diamante brute.

Rezultatul nu trebue să ne surprindă, dacă ținem seamă de faptul că diamantele sunt în realitate cristale de cărbune, care se produc însă numai la o presiune enormă, concomitent cu o temperatură foarte ridicată.

Chimistul francez Henry Moissan a fost primul, care în anul 1894 a încercat să realizeze diamante artificiale. El a descoperit în pietrele meteorice, mici diamante, formate probabil prin răcirea bruscă a fierului incandescent, amestecat cu cărbune. Incercând să reproducă în laborator acest fenomen, Moissan a încălzit până la 3000 de grade un amestec de cărbune și fier, într'un cuptor electric și apoi a lăsat acest amestec să picure în apă. Prin răcirea rapidă a suprafeții lor, picăturile de lichid se contractă atât de repede, încât se produc în interiorul lor enorme tensiuni, iar cărbunele cristalizează în diamante mici. E drept că Moissan n'a obținut diamante cu un diametru mai mare de jumătate de milimetru.

Procedeul savantului francez a fost imitat în repetate rânduri; sistemul însă era atât de anevoios și costisitor, încât diamantele artificiale astfel „fabricate" nu reveneau mai eftin decât cele naturale.

Rămâne de văzut dacă procedeul recent al inginerului Karabacek oferă un randament practic mai mare decât sistemele folosite până acum.

ING. I. S.

Lexiconul Iudaic

Peste câteva zile va apare cea mai mare lucrare lexicografică și enciclopedică în limba română: „LEXICONUL IUDAIC" redactat de M. Watts, S. M. Littmann, S. Watts și F. Watts, tipărit în atelierele „Adevărul" S. A. în cele mai perfecte condițiuni tehnice.

BOLNAVI de PLĂMÂNI!

MII DE BOLNAVI VINDECAȚI

Cereți imediat cartea asupra

METODEI NOI de NUTRIȚIE,

care a salvat pe mulți. Această metodă poate fi adaptată oricărui regim și ajută a învinge repede boala. Sudoarea, noaptea și tusea dispar, greutatea corpului se urcă, și o calcificare treptată oprește suferințele.

OAMENI SERIOȘI

ai științei medicale confirmă eficacitatea metodei mele, și sunt de acord cu întrebuințarea ei. Cu cât mai repede se începe cura cu atât mai bine.

GRATIS ȘI FRANCO

primiți cartea mea din care veți afla multe demne de știut.

SCRIEȚI IMEDIAT

Este suficient o carte poștală la adresa de mai jos:
GEORG FULGNER, Berlin-Neukölln, Ringbahnstr. 24, Abt. 587.

L. Brunschwicg

Săptămâna viitoare va conferenţia în Capitală d. L. Brunschwicg, una dintre somităţile filosofiei franceze contimporane, profesor la Sorbona şi membru al Institutului Franţei.

Cititorilor de filosofie desigur că nu le este câtuşi de puţin strein acest nume. Opera sa cuprinsă în lucrările celebre „La Modalité du Jugement", „Spinoza", „Introduction à la Vie de l'ésprit", „L'idealisme contemporain", „Les Etapes de la Philosophie mathématique", „Nature et Liberté", „L'expérience humaine et la causalité physique", „Le progrès de la conscience dans la philosophie occidentale", „Les âges de l'intelligence" reprezintă unul din capitolele mari ale cugetării franceze contimporane.

Alături de Bergson, fără a face parte din aceiaşi mare familie spirituală şi fără a avea aceleaşi influenţe varii şi fecunde, Brunschwicg este figura cea mai impunătoare şi mai bine conturată a filosofiei franceze de azi. Reprezintă chiar una dintre poziţiile opuse impetuosului curent bergsonian.

L. Brunschwicg insemnează în istoria franceză a ideilor ultimelor decenii *raţionalismul critic* de inspiraţie kantiană. (Vezi cartea lui Berubi: „Les grands courants de la philosophie contemporaine en France"). Dacă n'ar fi dat caracterul pronunţat intelectualist al cugetării sale, s'ar putea spune chiar că este un idealist critic, aşa cum îl prezintă unii, nu fără temei. De fapt concepţia sa este mult prea complexă pentru a putea fi încadrată în vre-una din etichetele inventate de istoria filosofiei. Ca în cazul tuturor gânditorilor de seamă, opera sa sintetizează curente numeroase, ridicându-se la o concepţie personală bine conturată. Fără îndoială, ca punct de plecare trebue socotit idealismul critic kantian, completat prin Descartes, Spinoza, Fichte şi chiar Pascal. Influenţe şi surse variate deci, şi oarecum contradictorii; până la urmă absorbite însă în albia unei gândiri cu pecete personală vădită. Depăşeşte deopotrivă pozitivismul empirist al lui Comte prin intelectualismul matematic în sensul lui Platon, Descartes, Spinoza şi raţionalismul metafizic al lui Hegel şi Lachelier, oprindu-se la idealismul critic, care poate fi considerat drept idealismul transcendental completat prin realism empiric.

Scopul acestui idealism critic este cunoaşterea spiritului, lupta pentru interiorizarea existenţei. Spiritul şi viaţa lui, sunt idei centrale în filosofia lui Brunschwicg. Undeva în opera sa arată chiar că filosofia nu este altceva decât „reflexia metodică a spiritului asupra lui însuşi". Priveşte toată existenţa sub specia spiritului, ca Bergson sub specia duratei pure. Universul este o realizare spontană a spiritului. Virtuţile creatoare ale acestuia se întâlnesc în tot domeniul culturii umane. Ştiinţa, arta, morala, religia sunt creaţiuni ale spiritului.

In ştiinţă adevărul nu este altceva decât inteligibilul. Adevărul insemnează inteligibilitate. Isvorul său este în raţiune, dar nu se reduce la un simplu raport, pentrucă substanţa lui este viaţă, este însăşi viaţa spiritului, ireductibilă la raporturi fixe, imuabile, statice.

In actul creaţiunii artistice prezenţa spiritului este tot aşa de mare, în el găsindu-se sursa oricărei frumuseţi. Deasemenea în morală, progresul libertăţii spirituale este vizibil. Ascensiunea noastră către un ideal de interioritate, către scopul unic şi suprem al idealismului critic, este legată de progresul libertăţii spirituale al omenirii, considerată de Brunschwicg ca termen intermediar între noi ca indivizi şi spiritul în care tindem să ne realizăm.

Dar confirmarea cea mai înaltă a realităţii vieţii spiritului este religia. In idealul şi conştiinţa religioasă viaţa spiritului se desvoltă în toată bogăţia şi dinamismul său.

Din acestea ar rezulta că Brunschwicg acceptă metafizica în sens de ştiinţă absolută a universului. Dacă n'ar fi luat contact îndelung, vast şi profund cu ştiinţa contimporană şi cu desvoltarea istorică a spiritului ştiinţific (opera sa asupra etapelor filosofiei matematice este remarcabilă) poate că s'ar fi oprit la raţionalismul metafizic hegelian. L. Brunschwicg este însă unul dintre cei mai mari cunoscători ai ştiinţei, convins de valoarea ei fundamentală pentru cultură. Contactul permanent cu ştiinţa este de altfel una dintre caracteristicile cugetării filosofice franceze. La lumina rezultatelor ei îşi limpezeşte cugetarea şi îşi întemeiază concepţia asupra existenţei. Ştiinţa l-a ferit şi de raţionalismul metafizic dogmatic şi de scepticism şi de empirismul simplist al lui Comte. Atitudinea sa critică, prin care trece dincolo de Aristot ca şi de Bacon, dincolo de idealul inductiv şi deductiv, arătând raporturile strânse, intime dintre experienţă şi raţiune, n'ar fi fost posibilă fără aprecierea ştiinţei. Nu există natură independentă de spirit. Experienţa şi raţiunea nu pot fi izolate, pentrucă nu există în realitate evidenţe pur logice şi evidenţe pur sensibile.

Alternativa concept-intuiţie o respinge, arătând că intuiţia nu e altceva decât materia primă pe care o organizează conceptul. Brunschwicg a făcut una dintre criticile cele mai serioase intuiţionismului bergsonian. (Cum rezolvă alternativa aceasta o vom vedea în conferinţa despre Intuiţie şi Inteligenţă pe care o va ţine în Capitală).

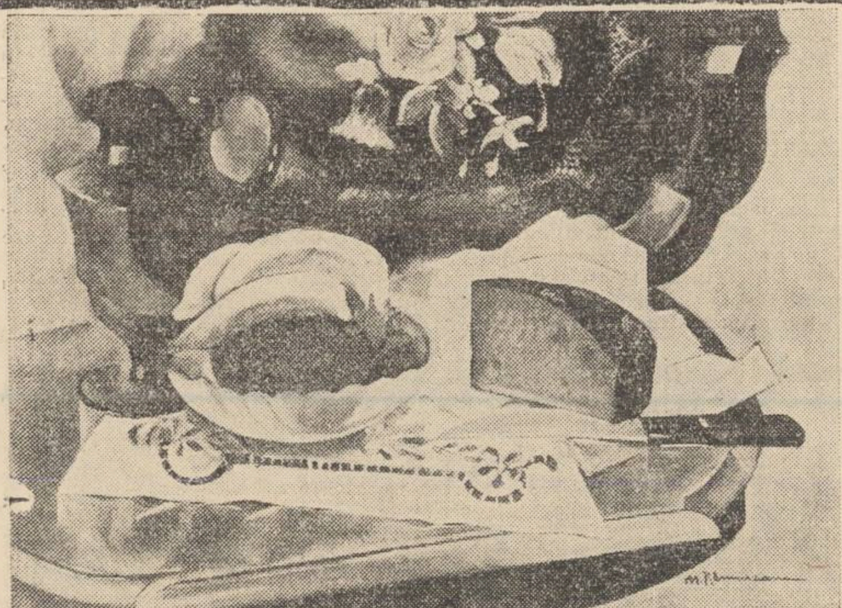
Pe calea ştiinţei ajunge Brunschwicg la *umanism*. Ştiinţa umanizează cunoaşterea lucrurilor şi tot ea dă caracter obiectiv procedeelor cunoaşterii. Precursorul său în această drecţie este Socrates, primul mare umanist, care-a descoperit raţiunea practică, şi a arătat importanţa ştiinţei pentru săvârşirea binelui. Nu există două lumi despărţite: a speculaţiei şi a acţiunii. Progresul conştiinţei morale merge împreună cu progresul raţiunii şi al adevărului. Filosofia spiritului este însăşi filosofia istoriei umane.

Iată, în schiţă fatal vagă, direcţia în care se orientează gândirea lui Brunschwicg. Cei care vor să fie pregătiţi mai bine pentru înţelegerea conferinţei pe care o va ţine, să citească înainte cel puţin una din cărţile sale.

Ca încheiere amintim că ilustrul profesor şi gânditor este un bun prieten al poporului nostru. Studenţii români dela Paris au găsit la d-sa înţelegere şi sprijin.

Să-l primim frumos!

N. TATU

Merica Râmniceanu — Natură moartă

Acum câţiva ani expoziţiile *Tinerimii Artistice* nu mai contau prin ele însele, fiind numai o titulatură de care se legau amintiri glorioase. Expoziţiile erau susţinute de câţiva membri cu reputaţie necontestată, a căror prezenţă în tovărăşia dezastruoasă a pensionarilor şi rataţilor artei nu făcea decât să deconcerteze pe cercetători.

Am semnalat încă de acum doi ani încercările de regenerare ale bătrânei societăţi. De unde până atunci porţile rămâneau închise tineretului înzes-

P. Iorgulescu-Yor — Portret

trat, acuma a început să se trimită invitaţii tuturora.

Lipsa de concepţie artistică şi de discernământ critic a organizatorilor ultimelor manifestări a ţinut departe multe talente. Astăzi, cadrele „Tinerimii" sunt în mare parte întinerite. Dar perzistă acelaş spirit de cenaclu dezolant.

Nu se poate împăca periferia fără vlagă a artei cu miezul ei proaspăt şi viguros. Selecţia trebue să meargă până capăt, — nu înlăturând pe bătrâni, dar sfătuindu-i pe cei neputincioşi să renunţe. Altminteri, vor re-

Maria Droc — Portret

nunţa, cum au şi început anul acesta, tot cei buni.

In procesul recent de transformare a „Tinerimii", a fost desigur un calcul şi a mai fost şi oarecare naivitate. Bineînţeles — din partea artiştilor de curând înscrişi în societate, care-şi închipuiau că ei vor putea schimba atmosfera şi cu vremea o vor domina.

Nu. „Tinerimea Artistică" trebuia să rămână în istorie. Incercările de regenerare i-au scos în evidenţă şi mai mult lacunele. Ambiţiile sterile ale unor răsfăţaţi ai oficialităţii nu justifică nimic.

Energiile de valoare, care se îneacă ori se compromit în vecinătăţi de cel mai îndărătnic şi mai scăzut nivel, au dreptul să se salveze.

■

In pavilionul Artelor dela Şosea este deschis *Salonul Oficial* de pictură şi sculptură.

Este al doisprezecelea salon de după război. Dela înfiinţarea acestor expoziţii colective oficiale, artele plastice au luat la noi o desvoltare uimitoare.

An cu an pictura şi sculptura românească au mers către împlinirea expresiei şi a formei, ajungând la realizări ce pot sta alături de arta popoarelor cu veche civilizaţie.

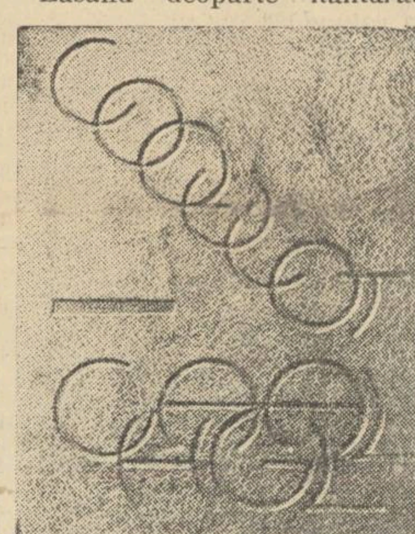
Salonul din primăvara aceasta confirmă mai mult decât ori când entuziasmul cu care artiştii, trecând peste greutăţile vremii, caută noi adevăruri, noi expresii estetice, lămurind tot mai mult caracteristicile artei româneşti.

Este în această susţinută manifestare încă o dovadă din cele mai serioase a vitalităţii neamului nostru.

Două sute treizeci şi cinci de artişti împodobesc cu operele lor sălile luminoase ale Pavilionului Artelor, şi numărul operelor ar fi fost mai mare şi desigur de aceiaşi valoare, dacă spaţiul ar fi îngăduit.

Din cercetarea Salonului Oficial se poate lesne constata că artiştii care ocupă un loc în plastica românească şi-l menţin cu succes, şi-l lărgesc uneori, — iar alţii, nume necunoscute, apar nu numai cu avântul sufletului tânăr, dar şi cu seriozitatea cunoaşterii.

Lăsând deoparte *numărul,*

Ella Dgi Cancicov — Copertă

care şi aci e în detrimentul calităţii, trecând cu îngăduinţă peste cutezanţele dizarmonice şi arogante, Salonul Oficial din primăvara aceasta indică în bună măsură configuraţia complexă a peisajului nostru artistic, definind în chip elocvent o mentalitate şi o etapă.

■

In saloanele Casei de artă Mozart, d-na *Ella Dgi Cancicov* expune artă decorativă de mult gust artistic.

In deosebi legăturile de cărţi sunt adevărate opere de preţ ale genului, îmbinările liniilor şi ale culorilor fiind rezultatele unei ştiinţe sigure a frumosului ornamental.

D-na Cancicov a făcut studii speciale la Paris şi a expus în străinătate. Anul trecut a participat cu succes la Salonul Internaţional al Cărţii.

La Mozart, au fost remarcate şi lucrările pictorului *Dem. Iordache.* D-sa a figurat şi în câteva expoziţii colective, cu pânze care cuprindeau căutări merituoase.

Acuma într'un ansamblu personal, artistul poate fi mai bine definit.

D-l Iordache are suficientă sensibilitate cromatică şi în general înţelegere pentru transpunerea artistică. N'are desigur, încă, putere. Sunt unele lucruri pe care nu le stăpâneşte deplin şi unele înrâuriri de care încă nu s'a desprins. Dar în tot ce-

T. Soroceanu — Portret

iace înfăţişează se simte o dorinţă accentuată de a învinge greutăţile, de a intra cu un stil propriu în lumea de culori şi forme a artei.

Străduinţele de astăzi sunt cele mai bune făgădueli.

Nu putem spune acelaş lucru despre lucrările naive şi stridente ale d-nei *Käthe Pavelescu*, care, în ulei şi pastel, ne arată ce nu trebue să fie pictura.

■

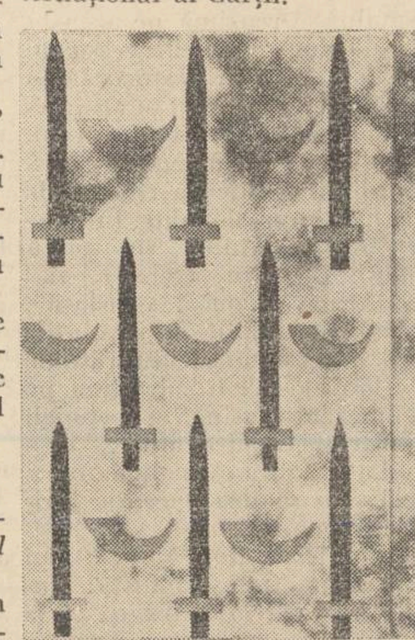
In schimb, d-ra *Maria Droc*

Adina-Paula Moscu — Portret

incadrează în ulei şi desen preţiozităţi de stil asupra cărora suntem încredinţaţi că va trebui cândva să stăruim.

Drumul de astăzi, e cel bun.

H. BLAZIAN

Ella Dgi Cancicov — Copertă

Cristian Sârbu: Paşi spre lumină

Din carnetul unui muncitor, poezi

D. Cristian Sârbu îşi intitulează volumul d-sale recent „Paşi spre lumină" şi dă şi indicaţia că e vorba de „poezii din carnetul unui muncitor". Titlul ca şi indicaţia sunt preţioase. S'ar părea la prima vedere că avem de aface cu unul din acele volume mai mult sau mai puţin revoluţionare; de fapt avem de aface cu un volum de esenţă pur lirică. Caracterul de muncitor al autorului nu se vede, de fapt, de cât din câteva indicaţii şi din unele observaţii fugare asupra vieţii. In schimb însă, se vede şi acolo acela de liric autentic. Aşa bunioară, la „29 Iunie" întâlnim notaţia că:

„Patronu-i neam de oameni cumsecade
„Şi are o sfârloagă de soţie
„Ce n'o mai uiţi de-i vezi odată jarul
„Din ochii-i de culoare cafenie"

Sau despre un muncitor cu care lucra alături spune:

„Analfabet, vorbind mai mult în şoaptă,
„Desvoltă-ades probleme sociale,
„Iar când se'fundă lasă toate baltă
„Afurisind un junghi spontan în şale.

Mai caracteristică în această privinţă e notaţia dela „21 August" unde, după ce autorul spune că „Adese-ori îmi răcoresc zăduful cu cântece de-alean, naţionale" adaogă totuşi că:

„Mai razvrătit eu ştiu vreo două rânduri
„Din broşurica imnurilor roşii,
„De-aceia câte odată-atelierul
„Prin gura mea de cântăreţ aruncă
„Sămânţa cutezărei proletare
„In noaptea morţii fraţilor de muncă.

Sunt, evident şi note mai grave, cu sunet metalic de clopot în noapte, ca de pildă acest fragment de „cântec roşiu":

„Prin gânduri trec furtuni răzbunătoare
„Şi 'ntrezărindu-şi streangul şi groparii
„Cu zid de oşti se'mprejmuesc Cezarii;
„Dar pumnul gloatei creşte tot mai mare,
„Pe culmi se văd arbuşti lucind în soare
„Şi'n văi lumina curge orbitoare.
„Pe unde raza ei de aur cade
„Ridică prin oraşe baricade
„Şi vântul roşiu prin răscruci adie
„Din pol în pol o nouă veşnicie".

Sau în sfârşit, în faţa muncitorimii care intră în uzinele înegrite de fum, umbrite şi mucede, odată cu zorii şi iese după apusul soarelui, poetul proletar exclamă:

„Şi zâna cui oare
„Pe zări croşetează dantelă de soare
„Când voi vă petreceţi destinul
„Cu fumul
„In zgomot de forji şi motoare?
„Şi seara'ncărcată de flori şi parfum
„Cui oare presară confetti pe drum
„Când voi
„Umblaţi totdeauna pe gânduri şi goi
„Prin noapte ca nişte strigoi?"

Atitudinea poetului însă, şi în aceste bucăţi până la un punct oarecare proletare, este tot lirică; autorul, dacă vede astfel mizeria omului în fabrică, nu stărue asupra ei, ci pleacă de la ea, ca de la un punct de sprijin rămas repede în urmă, pentru a evada în regiunea de vis a dantelăriilor solare, a serilor încărcate de parfum şi de flori, a confetelor presărate pe drum sau, în cazul cel mai bun, a unui viitor care sub pumnul gloatei tot mai mare va întâlni arbuşti lucind în soare şi'n văi lumină ce curge orbitoare „raze de aur care cade" şi care cumpăneşte în sensibilitatea autorului „baricadele ridicate prin oraşe". E în această privinţă caracteristic faptul că notează sfatul pe care i-l dă, la moarte, un bătrân tovarăş:

„— Să scrii mereu, să-ţi faci un rost în lume,
„Să nu ajungi, flăcăule, ca mine"

Sau, tot în aceiaşi ordine de idei, putem cita şi exclamaţia cu care îl întâmpină un alt tovarăş mai în vârstă:

„— Da multe ştii, flăcăule cuminte,
„Ca mâine poate scapi de cismărie".

Avem aface, prim urmare, cu o sforţare în sus, spre contemplare lirică a vieţii, şi nici de cum cu o voinţă fermă de luptător înşurubat mediului proletar din care a purces, sau cu o răzvrătire organică, ci cu o milă înlăcrimată pentru semeni mai slabi; aşa de pildă, în faţa maicei sale, muncitoare de pământ, se mustră pe sine scriitorul în felul următor:

„....în timp ce mie vara
„Imi da dovezi de umbră şi răcoare,
„Cu logofătul de pe urmă, ele,
„Munceau la câmp cu arşiţa'n picioare.

E vorba de maica şi de sora lui. Aceiaşi atitudine respectuoasă oarecum faţă de o ierarchie socială actuală întâlnim şi în felul cum, descriind înmormântarea unui tovarăş de atelier, şi notând lipsa de respect a cioclilor faţă de un convoi sărăcăcios, spune că:

„A trebuit patronul să se'ncrunte
„Ca să mai simtă cioclul de dojană".

In schimb însă viaţa sa de copil de ţăran, dacă ar fi să luăm drept adevărate notaţiile volumului, aceia de fost marinar, şi de muncitor până la urmă, s'a folosit pentru a înmagazina o frumoasă experienţă de omenesc, a naturei, pentru a-i momela sufletul în religia milei, a i-l legăna pe holdele şi în peisagiul românesc al ţării, a-l lega de el şi de ceea ce are el mai caracteristic. La Istambul, de pildă, sosit ca marinar, se caracterizează în aceste rânduri de clasică ţinută:

„La Istambul, urcând pe dealuri, zarea
„Sură de roze lenjuri feminine,
„Şi aici sunt eu prin crâşmele Galatei —
„Matroz valah cu doina după mine".

Strofa e dintr'odată revelatoare, şi de loc nu e incidentală. Simţăminte similare găsim şi în altele ca:

„Adese-ori îmi răcoresc zăduful
„Cu cântece de-alean, naţionale.

Sau:

„Ingânduraţi, m'ascultă lucrătorii
„Privind în zarea geamului, opacă;
„O doină cu haiduci şi codru verde
„Cum s'ar putea şi lor să nu le placă?"

(continuare în pag. 4-a)

Peregrinările felurite prin care a trecut, experienţe de viaţă adunată, mediul succesiv al poetului, unite cu aspiraţiile dobândite în răstimpi, au dat firii sale un optimism robust împletit pe un fel de „animism” al materialului poetic folosit, şi care dau poeziilor sale bruşte iluminări în văzduh; poetul trăeşte efectiv cu materialul său, şi tot aşa, acest material se însufleţeşte spontan şi firesc în mânile poetului său:

„Şi străzile au început să treacă
„Spre parcuri cu copii la plimbare”

Sau:

„Căci pe-o cărare albă un ulm — ciclop fantastic
„Cu'n ochi de lună'n frunte agale intră'n sat”.

Sau, în sfârşit această preţioasă arătare:

„Prin arşiţa amiazei o salcie chircită,
„Plecată nu ştiu unde pe drum uscat de ţară,
„Străbate-un dâmb agale c'o legătură mică
„De frunze'n subsuoară”.

Felul acesta de a însufleţi natura nu este incidental, ci o concepţie, poate intuitivă a scrisului; el se întâlneşte, variat şi variabil, foarte des:

„....peste case plopii
„Se bat cu bulgări cenuşii de vrăbii”.

Sau:

„... un plop subţire
„ . . . .
„Păşeşte printre case purtând în cap cu trudă
„Căciula somnoroasă a unui nor de vată”.

Evident că se pot multiplica după voe citatele de caracteristice frumuseţi în literatura românească, ale d-lui Sârbu. Nu pentru aceasta însă am scris. Este treaba cetitorului ca, după indicaţiile criticului, să descopere singur frumuseţile unei cărţi de autentică inspiraţie şi de firească exprimare. Ceeace însă este interesant, şi am ţinut să relevăm este bine înţeles, afară de calitatea intrinsecă a lucrului, câteva din trăsăturile caracteristice ale acestui scris, şi apoi felul cum ele se împletesc, se dozează între ele, şi se vor fi împletit evolutiv în jurul autorului acestui volum de versuri.

N. DAVIDESCU

Božena Němcová

Femeia, dragostea, căsătoria

Inima femeilor este ca ceara: orice imagine se sapă uşor în ea.

E timpul ca femeile să înceteze a crede că sunt făcute în lume numai pentru paradă. Fiecare trebue, după mijloacele ei, să adaoge câte un inel la lanţul nesfârşit al omenirii.

Dacă vrem ca patria noastră să fie un templu admirat de lumea întreagă şi în el copiii noştri să cânte un cântec de slavă nu trebue să ne mulţumim numai a privi pe bărbaţii noştri cum muncesc la ridicarea acestui templu.

In mânile femeilor se găsesc tezaurele cele mai preţioase pe care mamele trebue să le îngrijească şi să le pregătească pentru a împodobi viitorul templu scăldat în razele calde ale dragostei.

Femeile au o putere mare pe lume, dar nu şi-au dat seama niciodată şi n'au ştiut să profite de aceasta. Chiar acum când sunt considerate ca libere sunt mai mult ca oricând sclavele vanităţii, nestatorniciei, paradei şi... prostiei.

Ignoranţa femeii este acea Nemesis care urmăreşte pas cu pas pe bărbat, îi sapă pământul de sub picioare, atunci când vrea să se ridice, îi atârnă aripi de plumb, ruinând şi transformând în cenuşe ceeace a clădit el. Ignoranţa femeii este biciul pe care bărbatul l-a împletit pentru ea.

Femeia trebue ridicată pe tronul suveran alături de bărbat nu ca să judece sau să pedepsească ci să fie îngerul împăciuitor între el şi lume. In mâna ei, Dumnezeu a pus ramura credinţei şi flacăra dragostei pentru ca cu ele să apară înaintea bărbatului, cel înzestrat cu spirit.

Femeia trebue să înapoeze omenirii raiul pierdut.

Când este vorba de dragoste nu trebue să fie şi de sacrificiu.

Dragostea este o boală care nu se poate lecui.

Dragostea naşte... dragoste.

Ce forţă tainică este aceia care fără rezistenţa ne atrage către unii şi ne îndepărtează de alţii, se numeşte dragoste şi se transformă în ură?

Ce vrajă au unii oameni care la o privire sau strângere de mână îţi răscolesc sufletul?

Nu trebue să ne încredem în inimă, care aruncă pe om uneori în prăpastia durerii cu toată înţelepciunea şi forţa lui care trebue să-i apere slăbiciunile.

Numai în mâna grădinarului delicat înfloreşte trandafirul fericirii casnice — în mânile aspre se veştejeşte.

O familie fericită este cel mai frumos dar divin. Ea poate fi comparată cu o liră acordată. Fiecare strună este un ton şi toate la un loc formează cel mai melodios cântec.

Din cehă de E. E.

Cetiţi azi No. 3

CĂLĂTORIILE FANTASTICE ALE LUI

BILL GAZON

— *NEBUNUL DE PE ŞOSEAUA CARAVANELOR* —

UN VOLUM de 40 pagini, coperta în trei culori 3 LEI

Oferă premii de valoare cititorilor

La toţi chioşcarii, librarii şi vânzătorii de ziare

Casa

Trecând de-atâtea ori sub alt stăpân,
Azi casa are suflet de hotel!
Au doborît obezul nuc bătrân,
Smulgând şi vechea bancă de sub el.
Pe care stam cu visul pe'nserate
Când înfloreau toţi nuferii cereşti!
Apoi tăiară prunul ce'n fereşti
Bătea cu prune-albastre şi brumate!
S'au prăpădit pe rând pe rând toţi prunii,
Cărarea'mbrăţişată de betunii
E astăzi un şivoiu de mărăcini,
Şi astrele crescute pe tulpini
Ca nişte mici luceferi aurii,
S'au strâns pe veci acum sub bălării!
Olendri roz, cu floare de şerbet,
Infipţi în crinoline mari de lemn
Şi stând la scară parcă sub consemn,
Au fost luaţi şi duşi cândva'n secret!
Şi pianul cu dantură 'ngălbenită,
La care uneori chiema bunica
Cu degetele-i agere şi scunde
Trecutul ei, ce învia în mica
Romanţă, ori în polca tresărită,
Sub ce mâni plânge-ori râde-acuma? Unde?
Il mai trezeam şi eu în seri de vară
Cu gândul rătăcind în alte părţi,
Când cei bătrâni se aşezau la cărţi,
Şi luna mai uita de mine-afară!
Stăteau de-asupra-i vazele albastre
In cari şi-au perindat atâtea astre
Frizatele lor feţe de şofran.
— Azi, unul e pe masa-mi suveran! —
Revăd şi-acum în camera turcească
Estrada cu divane tolănite,
Cafeaua cu pupile'ncercuite
De irisul căprui, şi-apoi de ceaşcă!
Revăd albumul mare şi scorţos
Cu doamne'n malacof sau cu turnură;
Când întorceam din el o clapă'n jos,
Ieşea o muzică'n miniatură!
Unde-i bufetul vechiu, monumental,
Din care în chisele de cristal
Soseau dulceţurile minunate?
Belteaua purpurie sau topaz,
Şerbeturile lucii de atlaz,
Şi rodul de rubine măcinate!
Culbecii chitrei, blonzi şi luminoşi,
Sau coacăza ca ochişorii roşi
Ai comicilor iepuraşi de casă!
Le aşteptam de cum intram în casă
Pe tava sclipitoare ca o undă,
Şi'ndantelată'n alb, ca o mireasă!
Pe gânduri, mărunţică şi rotundă
Bunica sta'n iatacul ei la geam,
Cu zâmbetu-i — bijuterie mică —
Cu ochi codaţi şi fin profil de neam
Plecat peste cravata de Bruxelles;
Purta pe tâmple părul veşnic lins,
— Pe care nu se cunoştea de-a nins, —
Ca două mici aripi de rândunică!
Părea un vechiu şi delicat pastel.
Surâsul blând şi înţelegător
Care-a răspuns adolescenţei mele,
Cum mi-a lipsit de-atunci în clipe grele
Să uit de strâmbătura tuturor!
De când s'a stâns de-odată, fără veste,
In clipa nemiloasă şi păgână,
S'a încheiat o lume de poveste,
Zburând din viaţa-mi cea din urmă zână!

ALICE SOARE

Tinereţea lui Karl Marx

Acesta este titlul unei lucrări a lui *Auguste Cornu*, apărută, în cursul lunei Ianuarie, în ediţia Alcan. Nu se găseşte însă nimic asupra mediului uman în care a trăit Karl Marx, nici din sentimentele sau patimile care l-au zguduit. Cartea deşi este o lucrare aprofundată şi documentată conştiincios, face cu totul abstracţie de partea anecdotică a marelui cugetător şi este, din această cauză cam aridă şi greu de citit.

Ceacee urmăreşte A. Cornu, este fixarea precisă a momentului în care s'a format cugetarea cea nouă, pe care istoria ideilor în Germania o numeşte adeseori „*medicalismul filosofic*”.

In mozaicul unei genealogii foarte încurcate, A. Cornu se căzneşte să găsească firul dublu al descompunerii cugetării hegeliane: pe deoparte acel al multiplelor ramificări disidente orientate spre individualismul critic sau anarhic al unui *Bauer* sau *Stirner*, pe de altă parte acele orientate spre comunismul utopic al lui *Hess* sau *Feuerbach*.

Concluziile la care ajunge A. Cornu sunt următoarele: Marxismul s'a născut în clipa în care s'a produs dizolvarea hegelianismului şi avortarea ideologiei liberale. Problema ce şi-a pus-o Marx dela început a fost cum s'ar putea trece dela o ideologie, ce nu mai are nici o putere de acţiune, la un adevărat activism social?

El a plecat în cercetarea unei soluţii dela critica aprofundată a lui Feuerbach, ajungând la o complectă răsturnare a punctelor de vedere, preschimbând dialectica hegeliană, speculativă şi idealistă, într'o dialectică *cu totul imanentă* realităţii sociale şi economice.

Critica lui Feuerbach asupra iluziunii theiste, pe terenul religios, devine, la Karl Marx, critica statului capitalist în numele unui comunism mai ales economic.

In 1845, odată cu apariţia scrierii „*Thezele lui Feuerbach*” se termină lichidarea cu trecutul speculativ al lui Karl Marx, dar se încheie şi epoca tinereţii din viaţa sa. Aceasta nu înseamnă însă că marele teoretician a renunţat la orice ideologie şi la apriorism. El a păstrat dialectica hegeliană, transpusă însă pe alt plan. E acelaş processus: mai întâi „*antiteza*” prin mijlocul „negaţiunii”, care este în acelaş timp şi „*alienaţiune*”; apoi „*reintegrarea*” a ceiace a fost alienat, prin mijlocul „*negaţiunii negaţiunilor*” şi, în fine, „*sinteza nouă a contrariilor*”.

Intreaga construcţie a marxismului se reazimă pe această schemă dogmatică. Processus-ul hegelian, care se desfăşura în vid câtă vreme a fost în abstractul filosofic şi a fost inoperant, de îndată ce e transpus de Marx în ordinul politic dă rezultatele cele mai impresionante. In massa proletariatului se găsea „*antiteza*” care trebuia să-l transforme în masă constantă, aceasta era antiteza revoluţionară, iar Dumnezeului-raţiune al filosofilor el îi substituia pe Dumnezeul maşină, al technicii industriale, noul demiurg, destinat a instaura evanghelia marxistă şi a realiza pacea şi fericirea omenirii.

Dela Hegel, Karl Marx a mai păstrat credinţa finalistă: lumea istorică, la Marx ca şi la Hegel, are un mers „*necesar*” şi Marx pretinde *a şti* că acest mers înclină faptele spre realizarea unui ideal care este al său!..

Primii Paşi

Lene

Un ram înflorit pe prispă atârnă...
Un ram de cais...
...Pitită pe-o bârnă,
Ferită de razele vii,
Ascultă cu frică,
— Cât pumnul de mică —
Pestriţa pisică,
La zarva crescândă a unor copii,
Ce liniştea-i strică...

Cu ochii sclipind, priveşte'n grădină,
Ce toată e plină
Cu flori şi sulfină
Şi unde zăreşte prin flori ciugulind
— Imagini de muşte —
Şi 'ncet ciripind,
O vrabie sură...

Gândeşte o clipă, că bună ar fi,
De singură'n ghiară
Incet ar veni!...

Dar vezi că e cald
Şi vrabia e plină de pene...
E greu s'o jupoi...
Căldura e 'n toi...
Şi 'ncepe să toarcă alene!...

MIRCEA IORDACHE-YO

Jurnal intim

Răscolind prin biroul meu, am găsit caetul lui Mircea Prundu, mort în împrejurări tragice acum un an şi jumătate. Caetul mi-l adusese cu două zile înainte de moartea lui şi de aceia îl citisem superficial, fără să-i desleg taina şi să-i pătrund drama, pe care abia acum o bănuesc. Mircea era un băiat vesel, fără prea multe preocupări adânci. Studia dreptul, nu pentruca să se afunde în pandecte, să înţeleagă ideia de justiţie, sau să ştie în câte feluri se dobândeşte proprietatea; ci pur şi simplu ca să fie student, să meargă la Bucureşti.

La el vastul capitol „Amorul” era rezolvat simplu. Iată ce-mi mărturisea între altele într'o scrisoare.

—Dragul meu, la femei nu găsesc interesant de cât ceia ce orice mascul din regnul animal preţueşte la femeie, iar gradul de valoare nu-l determin, decât după albeaţa pielei şi graţiozitatea liniilor. Cu toate astea, dacă le iubim câte odată, nu trebue să le iubim decât superficial, aşa cum ne plac florile pentru parfum sau pentru coloritul petalelor.

Pe la sfârşitul lui Martie dispăruse dintre noi. Il vedeam rar şi atunci numai în treacăt, ţinând la braţ o blondă nostimă. Intr'o seară l-am zărit singur în Cişmigiu. Şedea pe un scaun, cu pălăria pe genunchi şi privea mirat la jocul luminilor colorate, care desmierdau stropii havuzului din mijlocul apei.

— Ce este cu tine, omule, de-ai pierit dintre noi? Ai făcut o crimă, scrii un roman, sau eşti amorezat?

A surâs vag şi o umbră de melancolie a trecut peste ochii lui verzi şi limpezi, ca apa lacurilor glaciale.

— Nu cumva ţi-ai schimbat părerile despre femei? Nu mai sunt simple instrumente de plăcere, cum spuneai acum două luni?

A oftat reţinut, m'a bătut patern cu mâna pe spate şi cu o voce gravă mi-a spus.

— Paul Geraldy a spus într'o carte. „Nu era în firea bărbatului să iubească. Femeile l-au învăţat ce este iubirea; Bărbaţii însă au dus dragostea cu mult mai departe decât ele”.

Mi-a întins o mână absentă şi caldă şi mi-a zis:

— Iartă-mă, sunt aşteptat. Iar după câţiva paşi: Ba nu, rămân cu tine.

Am fost toată noaptea împreună. Râdea exagerat de tare şi fără motiv.

A băut mult. De atunci nu l-am mai văzut, decât în ziua, când mi-a dat caetul. Este un jurnal intim, pe care-l reproduc fără să schimb nimic.

21 Martie.

Astăzi am văzut-o iar la masă. Are părul nins de luceferi, ochii negri şi vii, ca ai unei figurine de Strasbourg şi aroma celei mai minunate fructe.

23 Martie.

M'am luat după ea pe Bulevard. In dreptul Cişmigiului s'a oprit să-şi cumpere un buchet cu ghiocei albi de la o ţigancă. Am luat cât am putut din coşul cu flori şi i le-am pus în braţe. Mi-a mulţumit cu un zâmbet care m'a încălzit tot, şi aşa ne-am cunoscut.

24 Martie.

O chiamă Mimi. Nu-mi place numele; sună a muzic-hall şi a magazin de mode; dar fiindcă e blondă şi se înnalţă din ea un ritm de poezie clasică, am să o învăţ cu numele de Gretchen.

25 Martie.

Ii plac mult portocalele cu miezul roşu. Le mănâncă întregi, îşi înfige dinţii emailaţi şi mărunţi în coaja galbenă şi amară; sunt aceiaşi dinţi, cu care muşcă din inima mea.

26 Martie.

Astăseară am condus-o la Cămin. Când ne-am despărţit mi-a spus. „Eşti aşa de brutal şi aşa de tandru cu mine”. Mi-a muşcat adânc mâna. „Să nu mă uiţi până mâne”.

28 Martie.

Florile au plâns cu mine aşteptarea ei.

29 Martie.

In paharul florilor plânse, acum sunt violete fragede. Dragostea mea a răsărit pentru ea, ca un nufăr alb din lacul dezamăgirilor.

30 Martie.

Sânii îi sunt mici, au rotunjimi de statue greacă şi petale de trandafiri roz picurate. Piciorul îi este svelt, ca un gât de lebădă şi catifelat ca buzele de Andaluză. Al ei este sau al violetelor, parfumul care mă ameţeşte?

2 April.

1 Aprilie a făcut o glumă sinistră cu mine. Am înşelat-o fără să vreau. A fost o răsbunare a simţurilor întărâtate; dar remuşcarea este mai mare ca păcatul.

4 April.

Eri mi-a şoptit timidă şi îmbujorată „Aş vrea să fiu a ta”... Mi-a dat tot şi eu nu am refuzat nimic... N'a plâns... Numai uitarea poate să-ţi dea liniştea pe care mi-a dat-o trupul ei de caolin.

8 Aprilie.

Astăzi după masă am hoinărit de mână pe străzi; ne-am îmbătat de lumină, de soare, de primăvară. Am venit acasă, ca două păsări ostenite, am deschis fereastra şi ne-am tolănit pe divan. Ea a început să-mi citească o cronică dintr'un ziar. Eu nu înţeleg ce spune, aud numai un murmur. Glasul ei este o berceuse, care mă adoarme. Jos în curte a venit iar moşul cu flaşneta. Cântă aceiaşi melodie demodată pe care o aud în fiecare zi. Notele false au luat primăvara pe spinarea lor, au urcat până la mine sus, au intrat pe fereastră şi mi-au invadat odaia. Primăverile bucureştene fără ţigănci cu coşuri de flori, fără flaşnetă şi fără îndrăgostiţi, ar fi ca o pădure căreia i-ar lipsi umbra... Sunt aşa de fericit... Au început să-mi placă florile, frunzele, luna abia o aştept, îmi place tot... tot. Citeam cândva Confesiunile lui Rousseau. Sunt acolo câteva pagini, când retras la Ermitage în pădurea Montmorency, povesteşte viaţa lui liniştită, aproape monahală. Am găsit acolo linii de lirică pură, de calm sufletesc, şi de înălţare sublimă, pe care abia acum le înţeleg, mă regăsesc în ele, le trăesc.

— Mircea!

— Da, puişor.

— Eu citesc aicea şi tu n'asculţi.

Cristalul glasului ei m'a trezit din reveria în care pluteam. Este atâta gingăşie în el. S'a întins leneşă şi albă ca o pisică alintată.

— Mircişor, cântă-mi!

— Ce vrei?

— Ştii tu ce vreau.

Ştiu ce vrea. Am pus o placă la patefon şi din cutia neagră de lemn, a eşit o ploaie de acorduri.

Ich hab' Dich ein mal geküst
Ich hab' Dich zwei mal geküst.

Este melodia dragostei noastre. E cântecul pe care-l auzim mereu, care ne urmăreşte peste tot. L'am ascultat întâi într'o seară de April şi de atunci face parte din sufletul nostru, din iubirea noastră, din noi.

Ich hab' Dich ein mal gefragt
Ich hab 'Dich zwei mal gefragt.

S'a strâns mică şi caldă lângă mine.

15 April.

Despărţire. Azi a trebuit să o părăsesc. A fost o zi sumbră, monotonă. Cerul întunecat şi plângător ca şi inimile noastre. M'a condus la gară, care părea şi ea cernită. Avea pereţii cenuşii, tren negru şi oameni trişti şi uzi. Pe peron ne-am sărutat. Plângeam amândoi.

— Gretchen, ai să mă uiţi?

— Nu. Dar tu?

— Nici eu.

— Am să te aştept să vii... să vii...

Trenul cu scârţâitul lui lugubru m'a smuls de lângă ea. Singura bucurie a fost că am găsit un compartiment gol, în care să pot plânge cu Gretchen în gând... am să pot răbda să n'o văd, să n'o simt aproape, să n'o sărut?

2 Mai.

Gretchen... nume ce-mi populează viaţa. De când mi-a deschis arterele şi mi-a injectat otrava dragostei, trăesc ca un exaltat. Am uitat să mai râd. Prietenii spun că am devenit puţin idiot,... poate că au dreptate. O iubesc atât de mult. Aş fi capabil să fac orice, să dărâm munţi, să stăpânesc natura, să ucid... Abia acum îmi dau seama că n'am iubit niciodată. Tot trecutul meu a fost o sinteză de emoţii false, de flirturi puerile. A fost buchetul meu de adolescent. Buchet fără miros, sau dacă o floare din el a avut oarecare parfum, s'a spulberat la prima adiere a depărtării. Urăsc pe toţi, care dispreţuesc dragostea sau cari vorbesc uşor despre ea. Aceştia n'au simţit-o niciodată armonizându-le sufletul, întunecându-le mintea, sau strangulându-le răsuflarea.

12 Mai.

Eri am fost la Bucureşti. La 8 când a sosit trenul, ea mă aştepta în gară, mai roză, mai frumoasă şi mai proaspătă ca ori când. Am plecat direct la Cişmigiu, care se deşteptase tânăr şi multicolor în dimineaţa clară de Mai. Ne-am refugiat sub un castan sălbatec pe o bancă de piatră. Mai era acolo un bătrân cu capul gol şi sur, care îşi citea atent jurnalul. Gretchen şi-a scos pălăria, soarele i-a incendiat părul în flăcări platinate. Mi-a sărit pe genunchi. Ne-am sărutat mult, grăbit şi fără jenă, apoi brusc s'a depărtat de mine. „Mircea, de ce nu ai venit cu maşina”? Şi-a ţuguiat botişorul înbufnată, s'a uitat şiret cu coada ochiului şi iar mi-a sărit pe genunchi.

Bătrânul şi-a pus încet pălăria pe cap, şi-a luat ziarul şi a plecat cu paşi rigizi. Avea în mers un fel de tristeţe, plângea tinereţea lui moartă.

27 Maiu.

Azi i-am trimis a treia scrisoare. Dece nu răspunde? Se joacă cu neliniştea mea?

1 Iunie.

Am primit o scrisoare de la Titel.

Dragă Mircea,

Mai exişti în România, sau ai emigrat la Polul sud? Mai vino, băete, pe la noi, fiindcă ne este dor la toţi de prezidenţiile tale. Am proectat pentru primire, o orgie monstruoasă pe Calea Griviţei, ştii tu unde. Eri m'am întâlnit cu Nişi. Mi-a spus iar că se însoară, de data asta cu o damă cu patru milioane. Apropos, aseară am văzut intrând la „Flora” într'un separé, cu un babalâc, pe tipesa aia blondă, cu care umblai astăprimăvară. Femeia este de multe ori un pasaj insalubru în viaţa unui bărbat. Fii tare. Examenele se încep la 20.

Te pupă şi te aşteaptă nerăbdător

Titel & Banda.

A făcut Gretchen asta? Şi-a vândut ea trupul tânăr unui bătrân ca să-l măsgălească? Mâne plec. Trebue să ştiu... să ştiu.

Aci se sfârşeşte jurnalul. La 3 Iunie i-au găsit cadavrul sub sfărâmăturile maşinii lui, într'o vale lângă Sinaia. Câte-va floricele albastre de miozotis şi două trei fire de iarbă scăpate de sub presiunea brutală a pietrelor dure, i-au fost prima coroană funerară. Brazii l-au plâns întâi şi Prahova i-a cântat prohodirea. A fost un accident nenorocit, sau femeia cu părul nins de luceferi, glas de berceuse şi ochi negri şi vii ca ai unei figurine de Strasbourg stâlcise un suflet fraged, curmase preludiul unei vieţi?

Mircea Prundu a luat cu el taina în mormânt.

KORU-PALAT

A apărut

AL. T. STAMATIAD

Peisagii Sentimentale

Poeme

Editura ADEVERUL — Lei 40

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Buna mea Luiza,

Nu pricep cum se face că n'ai primit nicio scrisoare dela mine timp de două zile. Poate n'a sosit curierul, deoarece eu îți scriu în fiecare zi. Poți mări, dacă vrei, numărul persoanelor — bărbați și femei — cărora le trimiți invitații.

N'ai trecut pe listă destule persoane, ca să ai zilnic puțină lume în jurul tău. Trece-l pe La Valette,*pe nevastă-sa și încă vreo douăsprezece persoane. Nu sunt de părerea ta. Femeile sunt mult mai ușuratece și mai puțin impresionabile decât noi.*

Ceiace-mi scrii despre băiat îmi face plăcere.

Adio, draga mea. Sunt sănătos.

NAP.

In 11, la ora 11 noaptea.
(11 August)

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 18, în care-mi spui că ești sănătoasă. Eu o duc admirabil. Plouă neîntrerupt de trei zile.

Aș dori mult să fiu lângă tine de ziua ta, ca și anul trecut și să-ți spun cât de mult te iubesc. Nu te îndoești, nu-i așa?

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

In 12, la ora 10 noaptea.

In palatul prințului de Wurtemburg, guvernatorul Rusiei Albe, la Witebsk, s'a hotărît, în dimineața zilei de 29 Iulie, marșul asupra Moscovei, după o lungă consfătuire cu Poniatowsky, Lefebvre-Desnouettes și Berthier.

Despre Berthier este vorba într'una din scrisorile de mai sus, sau despre soția lui. Berthier, prinț de Neufchâtel, comandantul general al armatei, se căsători cu o principesă bavareză, Elisabeta-Maria, nepoata regelui Bavariei.

Scrisoarea imperială trimisă din Krasnoie nu pomenește nimic despre lupta care se desfășurase acolo în ajun. In urma unei manevre ingenioase care a împins armata franceză în spatele trupelor lui Bagration cavaleria lui Murat a atacat cu putere divizia lui Newerofski, lăsată de Bagration în apropiere de Krasnoie ca să-l sprijine pe flancuri. Newerofski a avut o mie de morți și numeroși răniți.

Draga mea,

Iți scriu din cort, deoarece sunt în drum spre Smolensk. Am primit scrisoarea ta din ziua de 19. Cu sănătatea o duc bine. Cele ce-mi scrii despre micul rege mă interesează foarte mult. Trebue să fie fericit că ești lângă el.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine. Al tău credincios.

NAP.

Krasnoi, 13 August.

O adevărată bătălie se angajase sub zidurile Smolenskului. Impăratul avea intențiunea să învălue pe aripa stângă armatele rusești, tăindu-le posibilitatea de retragere spre Moscova și împingându-le spre gurile Dwinei.

Așezat în amfiteatru pe cele două maluri ale Niprului, Smolenskul, oraș vesel, cu case înconjurate de grădini, era încins de un zid de cărămizi, întărit cu turnuri și străbătut de văgăuni.

Rezistența lui Raiewski și a lui Paskiewicz îi dă lui Doctorof răgazul să vină în ajutor.

Ney — care ataca, e susținut de Davout și Poniatowski. Barclay trimite întăriri trupelor sale. Dar în noaptea de 17 spre 18 August luă hotărârea să evacueze orașul dând ordin să i se dea foc.

In dimineața aceia, Napoleon își făcu intrarea în Smolensk.

Smolensk, 18 August

Draga mea,

Sunt în Smolensk de azi dimineață. Am cucerit acest oraș dela Ruși, după ce le-am ucis 3000 de oameni, și le-am luat prizonieri, răniți, un număr întreit.

Sunt perfect sănătos. Căldura e de nesuferit. Treburile îmi merg bine. Schwarzenberg i-a bătut pe Ruși la 200 de leghe de-aici.

NAP.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 6 August. La Paris e frig, iar aici e o căldură îngrozitoare.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. Am stat tot timpul în tabără și pe câmpul de luptă(?).

Cu bine, draga mea. Sărută-mi băiatul. Mă bucur la gândul c'am să-l găsesc mare și deștept.

Adio mio ben.

NAP.

Smolensk, 20 August

Smolensk era o importantă bază de operațiuni, un refugiu în caz de retragere. Napoleon numi guvernator al orașului pe un technician de primul rang, care-și tipărise la Glogau, în 1807, celebra lui carte despre Principiile fundamentale ale artei Războiului, lucrare mult admirată de Țar. Jomini nu putea primi să ia parte activă la campania împotriva trupelor lui Alexandru, al cărui aghiotant fusese.

Maria-Luiza avusese delicateța să-i trimită Impăratului de ziua lui portretul Regelui Romei. A însărcinat pe un funcționar al Consiliului de Stat, Debonnaire de Gif, care-i ducea Impăratului lucrările Miniștrilor, să-i înmâneze în acelaș timp miniatura pe care o comandase, nu lui Isabey, ci d-rei Aimée Thibault. Regele Romei era înfățișat șezând într'un scăunel, pe spatele unui berbec.

Impăratul nu s'a despărțit o clipă de această miniatură.

Draga mea,

Am primit un frumos portret al micului rege, pe care mi l'a trimis în dar Isabey prin funcționarul meu dela Consiliul de Stat.

L-am recunoscut. E foarte drăguț. Sărută-l de două ori pentru mine. Eu sunt perfect sănătos. Treburile îmi merg bine. Căldura e insuportabilă.

Adio mio ben. Ingrijește-te și ai încredere în mine.

NAP.

Smolensk, 22 August.

După portretul Regelui Romei două scrisori ale Mariei-Luiza sosiră una după alta la Smolensk:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 10 August. Aflu cu mâhnire că timp de 3 zile n'ai primit nicio veste de la mine. Cele ce-mi scrii despre tine și despre micul rege îmi fac mare plăcere. Mă bucur că te simți bine între Parizieni.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Smolensk, 2 August.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 11 August. Se pare că la Paris nu e atât de cald ca aici. Azi au fost 26 de grade. De o lună vremea e neschimbată.

Maria-Luiza

Micul rege trebue să fie foarte lacom, după câte-mi scrii.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Smolensk, 24 August.

Buna mea prietenă,

Am călătorit eri toată ziua. Mi-am instalat aici cartierul general. Dușmanul nu m'a așteptat. Avant-garda mea e la 40 de leghe de Moscova. E foarte cald. Sunt perfect sănătos. Treburile îmi merg bine.

Te felicit de ziua ta și mă gândesc la fericirea pe care-am avut-o anul trecut, plimbându-mă împreună cu tine sub strălucitoarea iluminație dela Trianon. Aflu cu bucurie că ești sănătoasă și că micul rege te înveselește și-ți dă clipe de mulțumire. Sărută-l din parte-mi.

Adio draga mea; iubește-l pe acela care nu încetează de-a te iubi.

NAP.

Doroghoboys (Dorogebouge), în 26, dimineața.

Incepând dela Dorogobuje, armata înaintează spre Moscova. Impăratul se află la centru împreună cu Murat, Davout și Ney; Poniatowski — la dreapta; iar armata italiană pe aripa stângă.

Murat, împreună cu cavaleria lui, susține urmărirea, sprijinit de divizia Compans a armatei lui Davout.

Impăratul uită o clipă gravitatea situației: „Mă gândesc la fericirea pe care-am avut-o anul trecut..."

Ziua aceasta, 25 August, ziua de naștere a Impărătesei fusese serbată cu o strălucire deosebită. Pe o vreme minunată, care venea după o zi de furtună, Trianonul a fost însuflețit de baluri, dansuri, cântece și jocuri de lumini. Lacurile și insulele acestei reședințe de vra-

Napoleon

jă au cunoscut spectacole de pe urma cărora organizatorii au știut să tragă mari foloase. După „Grădinarul din Schoenbrunn", piesa lui Alissan de Chazet, a urmat un balet executat pe scena Trianonului de cele mai bune elemente ale Operei. Cantatele lui Paer și un banchet au încheiat serbarea.

Iar astăzi, singură pe aleele pustii ale Trianonului, Impărăteasa venea să caute în iarba ofilită de arșița verei, urmele pierdute ale fericirii de odinioară.

Plecat din Dorogobuje la ora 11 noaptea, Napoleon ajunge în ziua de 27 August la ora 5 dimineața la castelul Iaszkhowo de lângă poșta din Slawkovo.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 13, din care aflu că băiatul e puțin bolnav. Mă tem ca lucrul acesta să nu te neliniștească; sper că se va însănătoși repede și că mâne nu vei mai avea nici o grijă.

Eu mă depărtez din ce în ce mai mult de tine. Sunt sănătos. E foarte cald. Te iubesc mult. Sper că ai fost mulțumită de călătoria ta la Paris și că n'ai avut de suferit călduri atât de mari ca aici la 15 August.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Slavkovo, în 27, seara.

Pleacă mai departe la ora 11 noaptea, doarme într'un castel așezat pe niște stânci la două leghe de Wiazma, unde-și face intrarea în dimineața zilei de 29 August.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 14, în care-mi spui că micul rege s'a restabilit după febra pe care a avut-o și te compătimesc pentru grija pe care ai încercat-o. Din fericire a trecut repede. Aștept să aflu mâne că e deplin restabilit.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine. Al tău credincios.

NAP.

Așezat pe un afluent al Niprului, Wiazma era un oraș frumos, a cărui descripție Impăratul o face cu multă bunăvoință, de oarece aici a găsit în sfârșit cele trebuincioase pentru armată.

E drept că Rușii distruseseră câteva poduri și däduseră foc câtorva cartiere:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 15 August. Trebue să fi fost foarte obosită. Mi se spune însă că n'a fost prea cald. Sunt într'un oraș destul de frumos, cu 30 de biserici, 15.000 de locuitori și multe cârciumi în care se vinde țuică și alte mărfuri necesare armatei.

A plouat puțin, nu mai e praf și vremea s'a răcorit. Sunt perfect sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine. Al tău credincios.

NAP.

Am auzit că micul rege și-a redobândit toată vioiciunea: sărută-l de 2 ori pentru mine.

Viasma, 30 August.

La Weliezewo, Napoleon îi dă să înțeleagă Mariei Luiza că nu-i va scrie câteva zile. El se pregătește să întreprindă o acțiune hotărâtoare.

Draga mea,

Aflu cu plăcere că sănătatea ta nu s'a resimțit de pe urma oboselei din ziua de 15 și că micul rege nu mai are febră. Tu trebue să fi fost foarte îngrijorată deși ți se spusese că nu-i nimic grav.

Dacă vei rămânea 2 sau 3 zile fără nicio veste dela mine, să nu te sperii, — deoarece suntem departe unul de altul și mă voi depărta și mai mult.

Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Vremea s'a mai răcorit; a plouat puțin. E toamnă, — nu toiul verei.

Adio, draga mea; sărută-l din parte-mi pe micul rege pe obrăjori și nu te îndoi niciodată de credinciosul tău

NAP.

Velitschevo, 1 Septembrie, la ora 2 dimineața.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 17 August din care aflu că la Paris a început să fie cald; are să țină până la 15 Septembrie.

Eu sunt sănătos. Aici e toamnă. Veștile pe care mi le dai că micul rege e deplin restabilit îmi fac plăcere. Sărută-l de două ori din parte-mi.

Cu bine, draga mea. Mă gândesc la tine. M'aș bucura mult să te revăd și să-ți pot da o sărutare tandră!

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Ghtal (Ghjat?), 2 Septembrie

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 16 August. Aflu cu plăcere că ești sănătoasă și că ești mulțumită în ce-l privește pe micul rege.

Imi pare bine că-ți plac desenele lui Denon care redau episoade ale campaniilor mele. Spui că-mi pun viața în primejdie. Iată, sunt 19 ani de când sunt în război; am dat multe bătălii și am susținut destule asedii în Europa,** în Asia și'n Africa.*

Mă grăbesc să termin și acum, ca să te revăd curând și să-ți dovedesc (?) toate simțimintele pe care mi le inspiri.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Ghjat, 2 Septembrie seara.

Trad. de H. BLAZIAN

* 16 corectat în 19.
** Srisese întâi F pentru Franța; a corectat apoi în *Europa.*

(URMEAZĂ)

Copyright by Biblioteca Națională din Paris, *pentru Franța. Pentru toate celelalte țări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parțiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Femeia slavă în literatură

Scriitoarele moderne

Până acum raporturile noastre cu Slavii se mărgineau numai la chestiunile de ordin politic, care apărau interesele unora sau ale altora. Dela o vreme însă lumea slavă a început să se intereseze de toate manifestările noastre sufletești în domeniul literar, artistic și științific. Acelaș lucru ar trebui să-l facem și noi căci am avea destule de învățat și de la ei.

Un fapt interesant în lumea literară slavă este rolul de frunte pe care-l joacă femeia, pe terenul cultural, femeia care a înțeles că menirea ei în afară de a fi o bună mamă, soție, amantă sau inspiratoare este și aceea de a contribui în mod direct și real cu aportul ei de muncă și realizare — contribuție umilă sau măreață, dar vrednică de laudă pentru intenția și sensul ei — la ridicarea templului sublim al civilizației și la menținerea lui.

In Rusia, Polonia și Cehoslovacia femeia literată a fost încoronată cu lauri pentru poezie și proză. Salonul literar al unei scriitoare ruse a fost până la revoluția din Rusia centrul vieții intelectuale ruse care-și schimbă apoi reședința la Paris adunând în jurul ei pe toți tinerii scriitori care gândesc la Rusia pierdută, incurajându-i și îndreptându-le sufletul spre izvorul de inspirație al trecutului. Este Zenaida Gippius, soția lui Merejkovski despre al cărei salon vorbește Vladimir Pozner, criticul rus în cartea sa „Moderni ruska literatura", pe care o traduc în prezent în românește. In saloanele ei care aminteau pe cel literar francez al secolelor trecute se întruneau scriitori, filosofi și oameni de știință, care discutau cu mult spirit chestiuni religioase și politice. Zenaida Gippius este o femeie fină, cu o inteligență sclipitoare, mai mult masculină, cum îi place de fapt să se considere. Este o scriitoare de mare talent, o femee-filosof care adoră genialitatea, natura și credința.

Eroii ei figuri de revoluționari discută politică după cum până la război discutau religie. Susține mereu teza că toate revoluțiile din Rusia au un substrat religios. Proclamă în versuri unirea în religie, în politică și în viață, unirea care aduce victorie. Versurile ei populare pe vremuri, astăzi clasice sunt magice și au ceva eteric.

Toate curentele literaturii ruse au între reprezentanții de seamă și femei, pe care citindu-le ai impresia că-ți vorbesc de ceva intim, ce-ți este drag, o amintire, un detaliu sau gest, un peisagiu ce nu-l poți uita. Femeia în Rusia Sovietică, deși este dintr'o clasă socială joasă, aduce însă în literatură o sensibilitate nouă și rafinată, înțeleasă de toți, o noutate în vers; pare că-și aduce dragostea ei ca o jertfă artei. In poezia futuristă sunt foarte mult citite cele două volume ale Anei Achmatova: „Seară" și „Mătănii". In romanul istoric, Olga Forș vorbește despre decabriști. O femee a scris un roman al psihologiei proletarului. Cea dintâi baladă scrisă după revoluție este a unei femei. Mizeria, lupta pentru un codru de pâne și moartea care pândește la orice pas a descris-o admirabil Elisabeta Polonska, iar Lidia Seifullinova din fundul Siberiei mai întâiu și din fumul fabricilor din Leningrad mai târziu a știut să scoată din mijlocul furtunei și al mizeriei eroi care învață să trăiască dela pământ „dela pământul care poartă rod și trebue să dea rod". In literatura feminină rusă din ultimii ani este foarte accentuată puterea dragostei și apoteozată viața de familie și maternitatea. Aceasta e cu atât mai interesant cu cât în Rusia până acum se proclamase în viață și literatură erotismul liber. Palpitant tratează această chestiune Vera Kietlinska în romanul „Dragoste de Komsomolcă" și Avdiejenka în romanul „Iubesc" în care, în afară de apoteoza vieții de familie tratează și reînvierea mândriei de rasă, problemă nepusă încă în literatura sovietă — probleme sublime puse de femei.

In Polonia, încă din sec. 18 femeia joacă un rol important în literatură. La început ea este romantică. O preocupă în special problema dragostei. Incetul cu încetul spiritul ei devine mai larg și începe să rezolve teme sociale, culturale și naționale. In cuvinte suple, în versuri armonioase și tablouri vii ca exprimă toate bucuriile și durerile omenești a acelora dela oraș cași dela țară. In miniaturi schițează oameni, fapte, sentimente și idei.

Scriitoarele poloneze aparțin diferitelor grupe literare, fiecare cu ideologia, curentul și influența sa. Sofia Kossak Szczuczka este reprezentanta romanului istoric cum dela Sienkiewicz nu s'a mai scris. Opera ei este un răsunet războinic. Descrie luptele Poloniei, revoluții în care tratează și probleme moralo-religioase, subiecte simbolice, toate scrise într'un stil frumos, simplu și cu imagini plastice.

O literatură frumoasă, spirituală și cochetă este a Sofiei Nalkowska, care cu sinceritate descrie secretul femeii moderne, conștiincioasă și recc și al cărei „alfa și omega" în viață este bărbatul. In romane și teatru se simte cultura ei literară, intelectualismul subtil, psihologie, estetism și relativism filozofic. Astăzi în literatura poloneză ocupă locul de frunte în proză după cum în poezie îl ocupă Kazimiera Illakowiczowna, despre care am vorbit cu ocazia decernării premiului național de poezie în Polonia.

Plină de umanitarism este Maria Dobrowska, iar Pawlikowska este poeta bucuriei și a vieții, care se apropie prin versurile ei de suprarealiștii din apus și de expresioniști. Pe alte femei le inspiră fantasticul, simbolul, tragicul. Știința teozofică și motivele ei fundamentale care proclamă reîncarnarea sufletului apar din ce în ce mai mult în literatura și arta slavă ca o reacție împotriva materialismului brutal. De acest motiv, e inspirată romanciera Stella Ol gierd în romanul „Znaki" (semne) în care informează pe cititor într'un mod simplu despre importanța elementului metafizic în viața eroilor săi. Paralel cu aceasta, descrie societatea veselă de astăzi, preocupată în special de inimă, dragoste și căsătorie.

In Cehoslovacia, prin filozofia realistă a lui Masaryk și mișcarea progresistă s'a schimbat și concepția asupra femeii și a problemei feminine. Femeia cehoslovacă a căutat să-și câștige un loc în viața publică, fără însă a uita că superioritatea ei este în inimă. In romane și versuri tratează probleme sufletești, religioase, problema morții și a dragostei, a femeii care neîncetat dorește să fie învăluită de flacăra caldă a iubirii bărbatului. Intr'o formă frumoasă îi place să împletească cântecul melodios al dragostei cu suferința și credința, cu îmbătarea vieții, toate insuflate de naturalism, simbolism și expresionism, cum este opera Mariei Tilschova.

O literatură simplă, delicată, odihnitoare și intimă este aceia a scriitoarelor moderne iugoslave care aduc originalitate și specific iugoslav în versuri, romane sau nuvele. Aduc idei libere și înțelegătoare asupra vieții, schițe impresioniste și inspirații de viață locală, pitorescă și colorată, cum este Jelena Dimitrievici, Isadora Siekulici și Milița Iancovici.

Sensibilitate și naționalism aduce scriitoarea bulgară, reprezentată prin Liza Bagriana, al cărei roman „Nova Atlantida" este așteptat să apară. Apoi este Dora Gabe, despre care am vorbit altădată și Ianca Iasova.

Alături de aceste femei sunt multe altele, femei de litere, știință și pedagogie, care sub influența apusului împletesc elementele născute din suferința și generația de azi, legate de amintirea trecutului lor.

ELENA EFTIMIU

Prof. D. Ghindjene — Primăvara

Vera Inberova

Omul este înțelept

Poveste sovietică despre studenți

Discuția începuse pe seară sub ceasornicul cel mare, ceasornicul de școală al vieții studențești.

Dela poarta principală grea scările duceau direct la ceasornic, de unde se ramificau în dreapta și în stânga. Coridorul în stânga ducea în sala numărul șapte, în a cărei fereastră larg tăiată se reflecta un cer pătrat; coridorul în dreapta ducea la locul pe care-l ocupa Ivan Ivanovici.

Discuția începuse pe seară, când ceasurile arătau recreația, iar în sufragerie se luptau cu chiflele. Marele șampion al primului curs de canotaj, eroul cu ochii albaștri, viteazul concursurilor de ski, triumfătorul care-și săpa cu patinele pe diamantul lucios al râului inițialele „P. K." — Petr Kalugin se întâlni sub ceasornic cu Motia Maidanik din anul doi. Motia Maidanik avea un păr roșcat ca focul, era presărat cu pistrui mărunte, iar obrazul stâng îi era umflat.

„Motia, spuse Petr Kalugin, eri la Socoli am învins cealaltă Facultate, prin sărituri și alergări!"

„Hm, hm, răspunse Motia. In sărituri? E interesant. Dar cum stai cu examenele?".

Peter Kalugin se posomorî, dar răspunse, sigur de sine:

„Astăzi dau examen din țesuturile superioare".

„Din cele superioare? Dar când din cele inferioare?

„Din cele inferioare după Crăciun. Nu-mi scapă!"

„Hm, hm!"

Motia plecă capul într'o parte și cu fața umflată se uită pe fereastră. Prin fereastră se putea vedea căzând zăpada iernei moscovite, zăpada concursurilor de sky, când este atât de frumos să învingi o altă Facultate. Zăpada examenelor, când se dau examenele din țesuturile superioare iar cele inferioare sunt lăsate după Crăciun.

„Hm!" spuse încă odată Motia. — „Te ții bine!" Se vedea însă că gândește cu totul altfel.

Sgomotul a umplut sălile de piatră ale fostului gimnaziu, un convoiu de bluze negre înainta, discutând și gesticulând.

„Te invit astăzi la noi, serbăm mutarea. Auzi?" strigă direct la urechia lui Motia.Petr Kalugin. — Ne-am mutat. Camera noastră comună se transformă. Ai auzit? Ne-au dat deocamdată la cabinetul istologic. Au luat paele iepurilor și ni le-au dat nouă. Auzi? Dormim pe ele. In cel istologic este cald. Vino, Motia, auzi?"

„Aud!" a răspuns Motia și mulțimea i-a despărțit...

■

Au venit examenele și au trecut. In cabinetul profesorului la lumina electrică a dimineții, profesorul păros, extrem de curios scotea din Petr Kalugin acel puțin ce știa despre țesuturile exterioare.

„In ce clasă de animale punem pe om?" întrebă profesorul.

„In cea omenească", răspunse Petr Kalugin și tăcu, simțind că nu este așa.

„Pe om îl așezăm în clasa animalelor domestice", spuse profesorul, închise tocul și continuă:

„Ce fel de muschi mi-ați putea numi în membrele superioare ale omului?"

„Biceps, răspunse Petr Kalugin. — Care servesc la atletica ușoară cași la cea grea...".

„Hm, și ce mai departe?"

Petr Kalugin tăcu.

„Bine!" răspunse profesorul. Se vedea însă că gândește cu totul altfel.

■

Seara în cabinetul istologic sclipeau ferestrele curat spălate, strălucea lemnul lustruit, preparatele în borcănele, ochii oblici ai embrionilor omenești în spirt, ochi, cărora nu le era sortit să se deschidă. Incet murmura samovarul lui Bunzen, în flacăra căruia ca o mare lumină faustiană fierbea ceaiul, elixir de rubine. Saltelele, umplute cu paele epurilor erau așezate într'un colț și Ivan Ivanovici se uita la ele.

Prof. Ioan Lazarov
Țărănci în rugăciune

Ivan Ivanovici era un schelet. Toate cele patru schelete ale institutului se numeau Ivan Ivanovici. Nu se știa cine erau în viață. Numele lor adevărat era acoperit de pământ și de praful uitării. Oricine ar fi fost în viață, după moarte au devenit frați. Au devenit o colecție de oscioare și oase, folositoare studenților unite cu mușchii destinați examenelor lui Petr Kalugin. Din punct de vedere istologic Ivan Ivanovici era tânăr și puternic. Avea fruntea gânditoare și dinții ironici. Cu liniște tăcută observa pregătirile pentru petrecerea de seară. Inaugurarea se apropia. In cele din urmă a venit și momentul solemn. Gazde erau zece, oaspeți erau trei, de obicei se întâmplă contrariul. Zece gazde cu frăgezime spartană și sgomotul războinic al locuinței comune și 17° căldură se obișnuia în liniștea istologică. Gazdele stăteau în colțuri și Petr Kalugin observa samovarul lui Bunzen. Petr era într'un costum de sport, tăia cârnați cu cuțitul și era emoționat. Era emoționat în așteptarea cuiva, care nu apăruse încă.

Cel dintâiu a venit Motia Majdanik. Fulgi de zăpadă se topeau pe fața lui cu pistrui și umflată care parcă se dublase.

„Admirabil ați aranjat băeți!" spuse tuturor deodată, iar pe Petr Kalugin îl întrebă special: „Cum au mers examenele?"

Acesta se uita furiș la Ivan Ivanovici și nu suflă nici un cuvânt.

Motia cu dragoste se plecă spre un preparat într'un vas de sticlă și spuse:

„Băeți, dacă spargeți ceva aici, va fi treaba voastră. Dacă vă atingeți de acest lucru se va întâmpla ceva teribil!"

„Da, de fapt ce este?" întrebară toți ceilalți, puțin cunoscători de ce este în jurul lor.

„E o bucată de țesut aceasta, o epidermă omenească .Se păstrează de obicei într'un fel special la o temperatură nu mai joasă de 43° căldură".

„Oho!" strigă cineva în colț. „E tocmai ca la tropice".

„Nu este o mucoasă, cum pare la prima privire, continuă Motia, dar epidermă. Cum am spus se păstrează într'un fel special și știu sigur de tot, că are douăzeci și cinci de ani!"

„Cu șase ani mai în vârstă decât mine!" se gândește Petr Kalugin, clătinând vasul cu ceai.

In acea clipă se deschise ușa și la spatele lui Motia cel înțelept apărură Nadejdia și Liuba. Petr Kalugin s'a emoționat mai mult decât Bunzen și furios tăie câmatul, căci venind Liuba era pentru el dragostea care intră.

Liuba era brună, fragedă și tăcută ca un brad la marginea pădurii. Ochii adânci și reci erau arcuiți de niște sprâncene înguste. genele erau ușoare ca pufușorul și calde. Când ridica genele, lui Petr Kalugin îi bătea inima. Nadejdia dimpotrivă era blondă, vie ca o veveriță și îi plăcea să râdă.

Amândouă urmau pedagogia.

Liuba se așeză aproape de Ivan Ivanovici și tăcea. Numai odată s'a aplecat mai repede și întrebă, arătând vasul de sticlă: „Ce este asta?"

Și zece voci (numai Motia tăcea) i-au răspuns:

„Este o epidermă omenească. Se păstrează într'un fel special și în vârstă de 25 ani".

Petr Kalugin văzând că ochii reci sub genele calde sunt fixați pe vasul de sticlă, nu putu suferi aceasta și începu cu furie și gelozie să spue:

„Eri la Socoli am învins cealaltă Facultate".

Voia prin aceasta să întoarcă spre sine atenția Liubei, dar nu reuși.

Ea neîncetat se uita fix la acel embrion de două luni din borcan și nu mai voia să vadă altceva. Numai Nadejdia glumea și râdea în celălalt colț.

„Vă interesează asemenea lucruri, întrebă răutăcios Petr Kalugin, ar trebui să vizitați muzeul anatomic. Au acolo un cal cu două capete".

Liuba, deschizând pentru a doua oară buzele ei de coraliu dori să afle mai multe detalii asupra calului cu două capete. Petr Kalugin nu știa și din nou întrerupse discuția. Atunci Liuba se uită la Ivan Ivanovici de după dulap.

„A fost om, spuse, și acum ce a rămas din el — asta! Ce craniu ciudat!"

„Craniul e natural de tot, remarcă Motia Maidanik. Craniul crește din șira spinării ca floarea din tulpină".

Atunci, pentru prima oară Liuba a ridicat ochii de pe obiectele neînsuflețite și privi pe omul cu fața umflată și pistruiată.

„Goethe a spus aceasta!" răspunse Motia Maidanik și se roși mult.

„Ce frumos ați spus!" zise.

„Adesea mă gândesc la moarte", spuse Liuba.

„Zadarnic", protestă Motia Maidanik. Atâta vreme cât omul trăește — să se gândească la moarte este prea curând și când moare — e deja târziu".

„Imi place, ce frumos ați spus!" din nou a remarcat Liuba.

„Voltaire a spus aceasta!" răspunse Motia, roșindu-se pentru a doua oară.

„Dar mult ați mai citit d-tră!" spuse Liuba.

„Am citit mult", răspunse Motia Maidanik, emoționându-se pentru a treia oară dar și definitiv.

Mai departe nu mai putu suporta Petr Kalugin. Fugi din cabinetul istologic direct pe zăpadă, în ger, sub sclipirea stelelor aspre de ghiață. Era învins: Motia cel umflat și roșcat a citit mult! Cine putea prevedea că va avea nevoe în viață de aceasta! Cine ar fi putut prevedea, că învingătorul celeilalte Facultăți va fi învins de oameni care știu numai ce au scris alții și care la urma urmelor nu știu nici să-și lege curelele la patine.

In curte, lângă șopron, chiar sub stele păzitorul școlii tăia lemne. Stelele erau risipite pe cer. Calea lactee plutea în văzduh. Petr Kalugin luă tăcând din mâna păzitorului toporul și așeză butucul. Lovi cu toporul pe butuc cu o astfel de forță că păzitorul, nemulțumit îi spuse:

„Ei, ei, mai încet, băete. Ai putea sparge toporul și e doar un bun comun".

Petr Kalugin fără să asculte lovi pentru a doua oară atât de puternic că Ivan Ivanovici dinăuntrul său se cutremură sub mușchi. Petr Kalugin își pipăi mușchii puternici de pe brațe. „Biceps, se gândi „folositori pentru atletica ușoară. Deasemenea și la tăiatul lemnelor. Și ce mușchi cunoașteți încă? se întrebă singur ca un profesor, dar nu obținu nici un răspuns.

„Auzi, Timoftei? se adresă ironic păzitorului. — Ai aflat noutatea că craniul crește de pe șira spinării ca floarea din tulpină?"

„Totul e posibil" răspunse cu respect Timoftei. „Vă învață în fiecare zi aici. Craniul sigur că trebue să crească de undeva. Capul crește ca orice. Și aceasta pentru că omul este o ființă înțeleaptă".

Petr Kalugin și-a umplut plămânii cu aer rece. Aerul era rece ca ghiața, dar în piept era înăbușitor și cald. Greu și fierbinte era capul sub șapcă, cași cum capul ar fi crescut pe neașteptate.

Calea lactee tăia cerul nopții. Despre această stea se știe că lumina ei ajunge la noi în cinci sute de ani.

Petr Kalugin încă odată a ridicat toporul și lovi pe butuc așa că așchiile zburară direct spre cer. Sburară spre steaua, despre care se știe că lumina ei sboară la noi în cinci sute de ani.

Pentrucă: omul este înțelept.

Trad. din rusă.

F. F. Plaminková

La Praga a fost sărbătorită de curând d-na F. F. Plaminkova, pentru aniversraea celor 60 ani de existență. Este una din fundatoarele Clubului Feminin ceh în care a introdus ideia sufragiului feminin. Este președinta „Consiliului național al femeilor" înființat de ea și care conține 50 de organizații centrale, fiind în relații cu toate organizațiile feminine internaționale. Ca vice-președintă a societății pentru protecția intereselor feminine a fundat un asil pentru mamele și copiii fără adăpost și un atelier pentru femeile bolnave și bătrâne. Oratoare eminentă a ținut numeroase conferințe, având ca scop îmbunătățirea stării sociale a femeii. A colaborat la marea Enciclopedie cehă și publică mereu articole asupra femeii moderne, a femeii în democrație, despre drepturile ei politice.

D-na Plaminkova, președinta Micii Ințelegeri feminine și-a făcut studiile la Praga, a fost institutoare, a lucrat la diferite secții școlare speciale și profesionale. E senator în Parlamentul din Praga.

T. G. Masaryk

despre femei

Se vorbește despre chestiunea feminină. Eu nu prea întrebuințez acest termen, deoarece nu există o chestiune feminină. Există chestiuni culturale, omenești și după cum este cea masculină și a copilului este și cea feminină. Incă dela începutul civilizației și până astăzi este un consensus tenace între amândouă jumătățile societății, în realitate bărbatul și femeia cu copiii lor, adică familia au fost întotdeauna și sunt o unitate socială — astăzi numai literații, filozofii, medicii și politicianii decadenți au destrămat societatea în elemente anorganice și-au pus chestiunea feminină.

Sunt cuvinte deșarte: sexul tare și slab. In realitate cel mai greu lucru îl face tocmai femeia.

Nu e de trecut cu vederea faptul că ea se învârtește tot timpul în bucătărie, că nu iese deloc la aer, se îndeletnicește cu toate și trebue să țină minte o sută de lucruri. Munca gospodăriei este grea.

Bărbatul are fixate numai opt ore de lucru. Pentru femee acest număr este prea mic.

RUSKA MARINOVA
Dansatoarea

■

Despre definiția adevăratei gospodării există concepții învechite; în special în clasa burgheză se crede că gospodăria este întocmită pentru ca bărbatul să nu fie nevoit să mănânce pela birturi și că femeia este pentru el o bucătăreasă și servitoare, iar că gospodăria ar suferi atunci când soția ar avea vreo ocupație în afară de aceia a casei. Nu cred nici aceasta după cum nu cred că raporturile între soți n'ar mai fi bune dacă nu s'ar găti acasă.

■

Va fi bine atunci când se va recunoaște că bărbatul și femeia sunt egali în toate. Nu mă uit la deosebirea dintre sexe atunci când femeia este egala bărbatului prin înțelepciunea și simțirea ei. Oricât de amănunțit aș cerceta nu văd diferența între talentul sau inteligența femeii și văd că aceasta se pricepe la toate chestiunile și ocupațiile așa numite intelectuale și că poate fi admirabil profesor,doctor sau orice. In ceeace privește viața publică cred că femeia este îndreptățită să participe la orice manifestare a ei, politică, economică sau culturală. In politică chiar s'a dovedit că femeile pot fi factori desăvârșiți.

Din cehă de E. E.

Lumea şi Capitala

Libertatea femeii

Domnişoara Ecaterina Cerkez, cunoscuta feministă, a vorbit Sâmbăta trecută despre situaţia femeii faţă de doctrinele fasciste şi hitleriste, arătând cum, sub cuvânt de a-i ocroti activitatea, fascismul îi stânjeneşte şi îi îngrădeşte libertatea de a munci, iar hitlerismul, sub pretext de a lupta împotriva şomajului, o alungă de pe tărâmul cultural şi din viaţa socială, silind-o să accepte o viaţă anevoioasă de familie, pe care nu are dreptul de a o ameliora prin munca sa.

Această reacţiune împotriva emancipării femeii, este unul din atentatele cele mai odioase la libertatea individuală, împiedicând jumătate din omenire de a se valorifica prin cultură şi a se realiza prin activitatea ce i se potriveşte după înclinările şi darurile sale naturale.

Reflecţiile acestea se impun mai ales cercetând viaţa femeilor de talent şi luptele prin care şi-au câştigat dreptul de a se afirma ca personalităţi şi a da tot ce le promitea natura lor bogată.

O pildă plină de învăţăminte în acest sens este acea a autoarei dramatice *Lucienne Favre*, a cărei piesă *„Prosper"*, jucată pe scena teatrului Montparnasse, a fost unul din cele mai mari succese al sezonului la Paris.

Fiică a unui mic meşteşugar din Paris, rămâne orfană de timpuriu, într'o mizerie absolută cu mama ei văduvă, scoborâtoare dintr'o veche familie de intelectuali, înrudită cu Reclus, marele spirit revoluţionar. O văduvă şi o orfană deci care trebuia să-şi recâştige pânea în Parisul din ajunul marelui războiu cu munca mânilor, câştigând cu multă osteneală atât cât să nu moară de foame.

Măritată foarte tânără, pleacă în Algeria să-şi întemeeze un cămin. Dar războiul îi distruge căsnicia şi iat-o din nou singură în luptă cu aspra necesitate de a-şi asigura pentru a doua zi o pâne şi un adăpost, de a-şi înlocui o haină ce ameninţă să cadă în zdrenţe, o pereche de pantofi ce se cer pingeliţi şi o pălărie ce trebuie neapărat trecută la vechituri... Nu e suflet care să nu se cutremure în asemenea situaţie. Dar Lucienne Favre avea curaj. Rezistă şi orizontul se lumina din nou. Işi întemeie o nouă căsnicie şi-şi asigură un popas, o clipă de răgaz, în lupta aceasta crâncenă cu mizeria şi restriştea.

Abia atunci, în 1924, începu să scrie...

Altă luptă, alte greutăţi ce păreau insurmontabile. Cei din jurul ei credeau că nimeni nu se poate încumeta să devină scriitor dacă nu are cel puţin o diplomă de bacalaureat. Apoi soţul ei muncea din greu, grija şi lupta pentru viaţa de toate zilele nu puteau fi lăsate numai asupra lui.

„Rolul femeii în societate, zicea d-ra Cerkez, în conferinţa sa este să ajute, nu să fie o povară a soţului şi a familiei". Aceasta este şi convingerea profundă a Luciennei Favre. Este însă o datorie pe care şi-o impune conştient, care o stimulează, o înobilează şi o ridică sufleteşte. In Franţa democrată nici o lege nu-i îngrădeşte activitatea şi nu o *ocroteşte răpindu-i libertatea!* Ea citi şi se cultivă singură, încercă apoi din nou să scrie şi trimise primele sale încercări, povestiri scurte, la *Crapouillot*. Supuse apoi aprecierii *Colettei* manuscrisul primului său roman, *„Dimitri et la mort"*. Colette o încurajă şi îi găsi un editor. Veniră apoi unul după altul *„Bab-el Oued; „L'homme derrière la mur" „La Noce"* iar în 1930 *„l'Orientale"* care primi marele premiu al literaturii din Algeria. Succesul era desăvârşit, talentul consacrat.

In 1934 scrise un roman de mare valoare *„Tout l'inconnu de la Casbah d'Alger"*, o mare frescă a cetăţii maurilor, care se resfiră pe ţărmul înalt în faţa mării, cu miile sale de terase, emoţionantă şi savuroasă, măreaţă şi murdară ca o adevărată cetate veche orientală.

Mică, vioaie, cu un chip drăgălaş, luminat de doi ochi strălucitori şi ştrengăreşti, pline de curaj şi arzând de ardoarea concentrată a unei tinereţi pe care nici o încercare nu a putut-o stânge. Nu ar fi fost oare un păcat, un păcat de moarte ca o asemenea personalitate să fie împiedicată de a se manifesta, ca o asemenea femeie să fie condamnată cu forţa la o muncă ce trebuia să se mărginească numai la munca brută a necesităţilor familiei?

Cultivată, liberă de a-şi înfăptui viaţa aşa cum îi dictează firea ei adevărată, ea a găsit timpul şi puterea de a deveni una din scriitoarele cele mai apreciate în literatura mondială. Iar după strălucitul succes teatral din stagiunea actuală a Parisului, răspunde unei jurnaliste care venise să o intervieweze:

— „Mă întorc iute în Algeria să mă apuc de lucru. Sunt departe de a mă considera ca ajunsă la ţinta spre care năzuiesc şi pe care sper să o ating prin disciplină, răbdare şi credinţă. Apoi lucrez cu dorinţa de a procura fiinţelor ostenite, surmenate, vai, o clipă de destindere şi odihnă"...

Au nevoie asemenea fiinţe de a fi reglementate în viaţa şi activitatea lor pentru a contribui la îmbunătăţirea rasei?!...

Nu merită femeia şi omul evoluat de azi, în genere, încrederea şi răspunderea în împlinirea liberă a datoriilor sale în familie ca şi în viaţa socială?! E nevoie de stricta încazarmare hitleristă sau de lanţurile unei robii ocrotitoare fasciste?!...

Is. Sd.

Tinerimea artistică

Simeon Iuca — **Cumetrele din Tuluza** — **Xilografie**

Epigrame

D-lui Eugen Lovinescu, autorul romanului: *„Firu'n patru"*.

„Firu'n patru" — titlul
Pare-adevărat, —
Fiindcă tot romanul
E cam destrămat.

D-lui *Tudor Măinescu*, epigramist, autorul vol. de versuri: „O picătură de parfum".

„O picătură de parfum"
A fost de-ajuns la un volum.
Insă epigrama — sare,
Vrea în cantitate mare.

D-lui general *Manolache*, şeful justiţiei militare care a scos, sub regimul stării de asediu, un roman.

Toţi criticăm aspru măsura
Ce-atinse şi literatura.
Tu, însă, ai dat lovitura:
Infine, te-a cetit... cenzura.

D-rei *Maura Prigor*, autoarea romanului: *„Statuia care arde"*.

„O statue care arde" — iată,
Ce perspectivă minunată!
Mai mult ţi-ai fi ajuns — cred
— visul
Dacă-ţi ardea şi... manuscrisul.

A. CATEN

D-lui C. Manolache care scrie că „pentru un... M. Petala, nu ar strica o epigramă".

Ascultă bine şi socoate
Şi sfatul unui om mai mic:
Poţi să le strici mata pe toate,
Căci drept îţi spun — nu pierzi
nimic...

MIRCEA PETALA

Cultură fizică

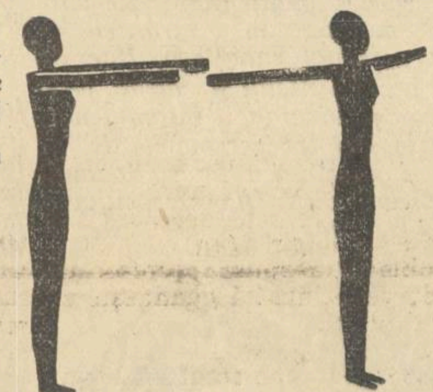
Ţi se întâmplă uneori să vezi o femee care în tot felul ei de a se îmbrăca n'are nimic caracteristic. N'are nimic caracteristic în sensul că nu s'a gândit să arboreze nici un fel de zgardă care să atragă privirile. Şi totuşi femeea asta observată mai atent, atrage, interesează, obsedează chiar. E atâta siguranţă; atâta graţie sobră în toată ţinuta şi mişcările ei, e o imagine dinamică, plină de sănătoasă mobilitate.

Poate nu sunt chiar în aşa de mare măsură prost îmbrăcate româncele, cât nu ştiu în schimb să poarte o rochie. Cu toate că ne-am modernizat — pretindem — cu toate că facem destulă mişcare e ceva în atitudinea noastră ce aduce aminte de jocul artistelor de cinematograf de acum douăzeci de ani. Numai un naiv poate să fie înşelat. Nu se truchează în fond nimic — şi o vioiciune impusă nu poate să aibă decât aspectul tuturor lucrurilor false. Poate să placă pentru un singur moment, aşa ca un crâmpei de plastică, dar nu poate să reţină cu puterea cu care reţin atitudinile sincere. Pentrucă, în cazul de faţă cel puţin sinceritatea e un fel de cheie a variaţiei, numai femeea care nu pozează în nici un fel va putea să uzeze de toată gama complexităţii ei.

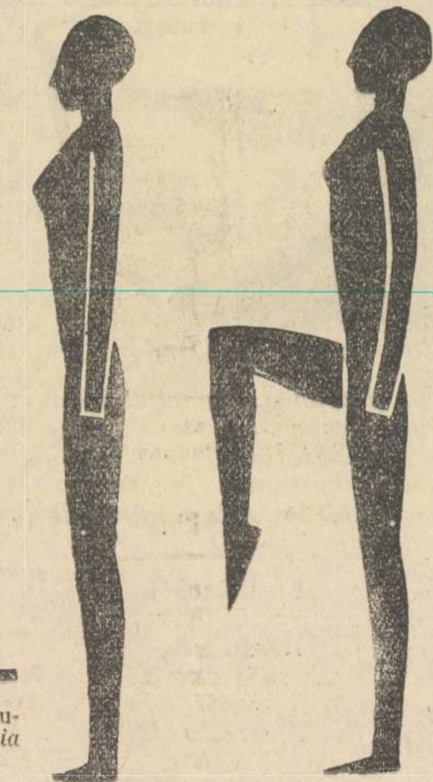
Din toată atitudinea noastră un lucru reiese clar: vrem să placem, ne concentrăm toată atenţia ca să recepţionăm cea mai neînsemnată atenţie ce se îndreaptă spre noi — şi ţinem o continuă contabilitate a „succeselor" noastre. Expoziţie de câni de rasă, de maimuţe dacă vreţi, cu o notă de deosebire favorabilă însă acestor nobile animale: ele sunt expuse inconştient şi numai nouă ne rămâne ca din această continuă auto-expunere să ne facem o ţintă în viaţă.

In definitiv, ce am avea de pierdut dacă am încerca o mică experienţă: trei luni, de ex. începând cu ziua de azi, să tindem să ne împlinim propria noastră personalitate, perfect indiferente faţă de orice apreciere din afară. Trei luni de acum înainte, să nu mai fim influenţate de nimeni şi de nimic, să ne aplecăm deasupra celei mai neglijate părţi din noi, să învăţăm să ne cunoaştem şi să nu ne mai nedreptăţim. Să scăpăm de toate obsesiile pe care ni le-au dăruit cinematograful şi romanele citite, să nu ne mai visăm în rolul nici unei eroine şi mai ales să nu ne intereseze mai mult ceeace spun ceilalţi despre noi, decât propria noastră părere.

Nu „în concluzie" ci, ca o anexă a acestui nou program de viaţă, vă dau aici un întreg program de gimnastică, recomandat de specialităţi în materie. După un astfel de început de zi, foarte greu de crezut ca o femee să mai fie ţeapănă şi absurdă, cu mişcări false şi priviri speriate. Cu toate că desenele sunt destul de lămurite, pentru evitarea oricărei confuzii, le voiu da şi explicaţiile:

1) Intinderea laterală a braţelor. *In picioare, cu picioarele alăturate, capul drept, braţele întinse înainte, se desfac lateral înspre spate atât cât este posibil şi se readuc apoi în poziţia de plecare.*

2) Indoirea alternativă a picioarelor. *In picioare, braţele dealungul corpului. Se îndoaie alternativ fiecare picior, cât mai sus posibil spre basin, laba întinsă, ţinând capul şi bustul drept.*

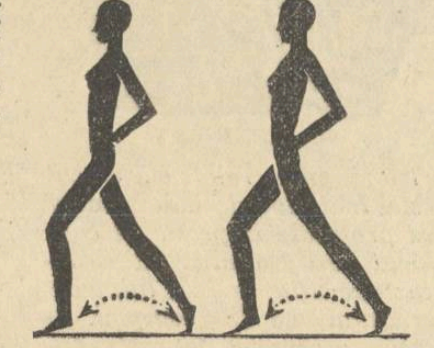
3) Elasticizare a coloanei vertebrale. *In picioare, picioarele unite, mânile în şolduri. Se apleacă succesiv bustul înainte şi înapoi fără a se opri şi se fac mişcările lente.*

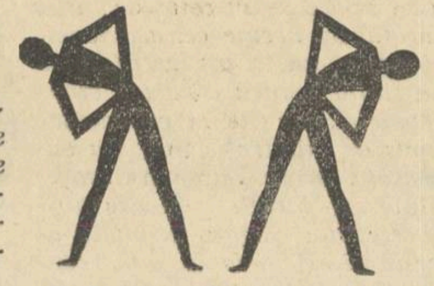
4) Indoirea picioarelor pe basin. *Pe spate culcată, braţele dealungul corpului. Se îndoaie picioarele aducându-le împreună cât mai aproape de piept. Se lasă înapoi încet tot alăturate.*

5) Indoirea bustului înainte. *Aşezată cu picioarele întinse, braţele dealungul corpului apleacă bustul înainte până când atingeţi cu mânile vârfurile picioarelor.*

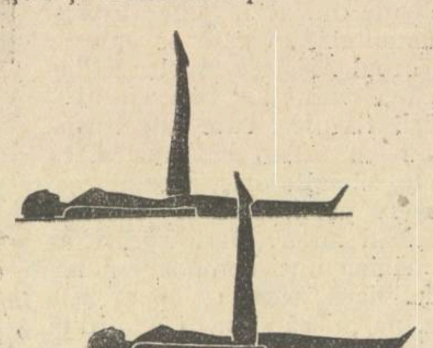
6) Sărituri. *In picioare, cu mânile în şold, săriţi pe loc, schimbând în aer picioarele, alternativ. Mişcarea se face cu genunchi supli şi foarte vioi.*

7) Indoirea bustului, lateral, la dreapta şi la stânga. *In picioare, cu picioarele depărtate, mânile în şolduri se apleacă alternativ bustul în dreapta şi stânga, păstrând restul corpului nemişcat.*

8) Ridicarea bustului pe braţele întinse. *Pe abdomen, cu picioarele alăturate, mânile pe pământ la înălţimea umărului, se ridică bustul întinzând braţele şi ridicând capul.*

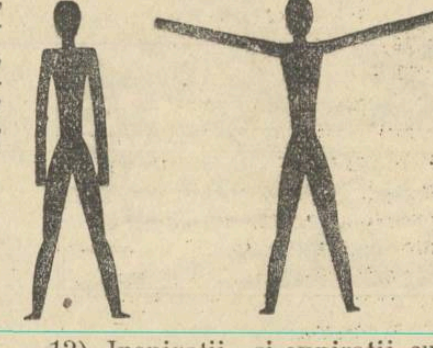
9) Ridicarea alternativă a picioarelor. *Lungită pe spate, braţele dealungul corpului se ridcă şi se coboară fiecare picior, întins, unul neplecând de jos până nu soseşte celălalt.*

10) Flexiuni şi întoarceri alternative ale bustului. *Aşezată, picioarele depărtate, bustul înapoi, braţele dealungul corpului, se face o întoarcere a bustului în felul ca mâna dreaptă să atingă vârful piciorului stâng iar cea stângă vârful piciorului drept.*

11) Indoirea alternativă a picioarelor. *Aşezată, picioarele alăturate, bustul puţin înapoi, sprijinit pe braţele ce sunt ţinute dealungul corpului, se îndoaie genunchii încet cât mai aproape de piept.*

12) Inspiraţii şi expiraţii cu ridicarea braţelor. *In picioare, picioarele depărtate, braţele dealungul corpului. Se inspiră profund ridicând braţele puţin mai sus de linia umerilor. Se expiră, recoborându-le şi suflând foarte tare.*

Toate aceste mişcări se vor face în faţa ferestrei deschise, de cât mai multe ori fiecare. Dacă doriţi să slăbiţi faceţi-le în costum de lână şi foarte repede cu scopul de a transpira. In caz contrar, le veţi face într'un vestmânt uşor şi mult mai lent.*

A. O.

* După „Votre beauté" Mars 1935.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

O idilă emoţionantă

Un imn luminos înălţat vieţii, dragostei şi naturii este celebrul roman „Insula fericirii" al călătorului danez Laurids Brun, — apărut în colecţia celor 12 lei „Romanele Captivante". E pasionantă idilă dintre europeanul Vanzanten, rătăcit într'o insulă tropicală şi suava, dumnezeiasca Ali, fiica brună şi goală a unui rege băştinaş. Mediu exotic, bizar, pitoresc. Informaţie etnografică bogată. Cititorul va găsi pale prea multă „naturaleţe" neipocrită în unele capitole privitoare la Amorul liber al localnicilor, dar realizmul situaţiilor e totuşi învăluit în toată decenţa expresiilor. Beţie de simţuri şi nevinovăţie! O capodoperă literară. O lectură de neuitat. Supliment: romanul „Fructul Oprit" de Somerset Maugham, în aceiaşi atmosferă.

Primim la Redacţie

George Baiculescu şi Ioan Massoff: Teatrul românesc acum o sută de ani. Ed.: „Vremea" Bucureşti, 1935. Preţul 25 lei.

Nestor Comariano: Primele încercări literare ale lui C. Negruzzi şi prototipurile lor greceşti. Ed.: „Cartea Românească" Buc., 1935. Preţul 30 lei.

Reviste

Pagini literare: Nr. 11 (Martie);
Vlăstar: Nr. 3;
Revista mea: No. 3 (Martie).
Caleidoscop: No. 5-6 (Martie).
Gândirea Economică: No. 2 (Aprilie).
Insemnări: No. 42—43 (Martie).
Libertatea: No. 6 (Martie).
Stropi de rouă: No. 1 (Martie).
Provincia Literară: No. 11—12 (Martie).
Poezia: No. 1—2 (Ian-Febr.).
Carpaţi: No. 3 (Martie).
Revista C. F. R.: 1—2 (Ian.-Februarie).
Rânduri: No. 4 (Martie).
Manifest: No. 1, 2 (Ian. Februarie).
Gândul vremii: No. 3 (Martie).
Transilvania: No. 1 (Ian.-Febr.).
Ţărănismul: No. 9-10 (Martie).
Meseria: No. 9 (Februarie).
Arta şi Omul: No. 18 (Decembrie).
Revista pentru Moralizarea Deţinuţilor: No. 11-13 (Noemb.-Decembrie.
Societatea de mâine: No. 2 (Februarie).

REVISTE STRAINE

Studi Sassarali: Vol. XII Fasc. VII.

Ziare

Pământul: No. 95 (Martie).
Scânteia: No. 4 (Martie).
Lumea Poporului: No. 1 (Martie).

BULETINE

Buletinul Cărţii Româneşti: No. 3 Martie).

Numai Spuma curăţă....!
Pasta de dinţi KALODONT graţie spumei sale bogate îndepărtează bacteriile şi orice urmă de mâncare, permanenta primejdie a dinţilor!
Intrebuinţaţi deci regulat KALODONT dimineaţa şi seara!
spală desinfectând dinţii şi gura
KALODONT
F. A. SARG'S
PASTA DE DINTI SPUMOASĂ

Recitalul de pian al d-rei Nacia Chebap

In seara de 28 Martie, la *Dalles*, d-ra *Chebap* a dat un recital de muzică consacrată clasicilor *Bach, Beethoven* şi *Liszt*, autorului *rus Moussorgsky* şi modernilor *Debussy* şi *Albeniz*.

Technica acestei reputate pianiste, înţelegerea muzicală şi spiritul de analiză s'au evidenţiat în concertul italian de *Bach*. D-ra *Chebap* are un tuşeu foarte perlat, un stil care se identifică cu lucrarea muzicală pe care o execută.

Compoziţia celebră a lui *Bach* dădea impresia unei execuţii perfecte, demnă să fie înregistrată pe un disc de propagandă muzicală Se înregistrează în toată lumea multă muzică; şi la noi ar fi de dorit să se gândească casele editoare la artiştii de valoarea d-rei Chebap, care fac cinste artei româneşti.

In *Beethowen d-ra Chebap* are o interpetare care oglindeşte şcoala vieneză, şcoala cea bună pentru executarea operelor genialului compozitor. In adevăr, în nici o sonată nu se putea pune în valoare talentul său de bună interpretă ca în sonata „Appassionata", plină de pasiune exuberantă şi de duioasă melodie. Deasupra celor trei părţi care constitue sonata ap. 57, domină o atmosferă specifică lui *Beethoven,* pe care nici un compozitor n'a putut s'o redea cu atâta impresionantă măestrie.

Am admirat pe d-ra *Chebap* pentru execuţia capodoperei lui *Moussorgsky,* autorul lui *Boris Godounov, „tablouri dintr'o expoziţie"*, o serie de mici bucăţi „a la Schumann" sugestive şi lăsând impresia de tablouri cinematice. *Moussorgsky,* alături de *Cui, Borodin, Balakirev* şi *Rimski-Korsakof,* formează falanga „celor cinci", care, sub influenţa lui Berlioz au contribuit la ridicarea muzicei ruseşti contemporane, atât de apreciată în lumea întreagă.

In *„tablourile unei expoziţii"* găsim spirit de imitaţie şi chiar spirit simplu redat în tabloul intitulat: *Goldenberg* şi *Schmnyle* care reprezintă pe doi evrei polonezi, unul bogat şi altul sărac, într'o aprinsă conversaţie de afaceri. Compoziţia se termină prin un tablou pictat cu sunete profunde şi în culoare slavă, *„marea poartă din Kiev"*.

El a fost redat de d-ra *Chebap* în stil pur rusesc. Se simte, când o auzim cântând, sensibilitatea pur slavă care face parte din firea sa. Deaceea d-ra Chebap este o interpretă extraordinară a lui *Chopin* şi a tot ce vine din acea lume vastă şi frământată, în care se amestecă ecoul Asiei cu muzica sălbatecă a regiunilor Caucazului şi Mării Caspice, care este Rusia.

Să nu uităm că muzica, ca toate celelalte arte, prezintă caractere particulare şi speciale fiecărui autor. Dar, oricare ar fi origina unei compoziţi muzicale, dacă această operă este vie, ne mişcă şi va fi admirată şi iubită. Aceasta mai înseamnă că acea compoziţie exprimă în ansamblul ei numai expresiune şi frumuseţi.

Muzica ne câştigă uneori prin caracterul ei naţional, însă aceasta nu este suficient dacă nu ne câştigă şi prin valoarea ei pur omenească şi prin limbajul universal pe care-l crează.

Muzica lui *Moussorgsky* întruneşte toate aceste condiţii.

In „Clair de lune", de *Debussy*, un peisagiu „a la *Puvis de Chavannes*" şi în muzica de *Albeniz,* d-ra *Chebap* ne apare ca o mare şi necontestată interpretă a autorilor moderni.

I. PAL.

A apărut: **NOUI**

în

BIBLIOTECA SCOLARĂ

Odobescu

— Opere alese —

In aceiaş bibliotecă au mai apărut

1. C. NEGRUZZI, **Opere alese**
2. GH. PANU, **Amintiri de la „Junimea" din Iaşi**
3. EMINESCU, **Versuri şi proză**
4. **Antologia umorului romînesc I**
5. **Pagini de critică literară I**
6. GH. COŞBUC, **Antologie**
7. GALA GALACTION, **Nuvele şi schiţe**
8. **Antologia umorului românesc II**
9. **Amintiri din copilărie**
10. ION GHICA, **Scrisori către V. Alexandri**
11. P. ISPIRESCU, **Basme alese**

Fiecare volum în 124 pagini, pe hârtie bună şi costă 20 lei

De vânzare la librării şi dep. de ziare

In marginea unui film

Un complex de iubiri

Răsunătorul succes întâmpinat pe ecranele din Apus şi din Rusia a filmului **„Lupta dintre două iubiri"** după celebrul roman „La Maternelle" a lui Léon Frapié, a dat de lucru amatorilor de studii freudiene. Intriga — mai exact: multiplele intrigi înodate pe firul scenariului din **„Lupta dintre două iubiri"** priiejueşte discuţii nenumărate. Aşa, de pildă, nu se vorbeşte numai despre dragostea dintre mica elevă a şcolii de copii şi institutoare, de devotamentul acesteia din urmă — rezultat al desamăgirilor trăite, — şi de gelozia crâncenă a fetiţei. Se mai adaugă iubirea mamei adevărate dar supusă înjosirei pentru copilul părăsit, suferinţa acestuia din urmă refulată şi manifestată apoi printr'o nebunească şi devastatoare dragoste faţă de singurul om dela care primeşte un surâs.

In jurul acestor stări de suflete ale eroilor din **„Lupta între două iubiri"** au apărut în Franţa şi Germania câteva lucrări. Fiecare personaj e studiat şi minunata interpretare a fiecăruia e analizată.

Un autor, vorbind de aceste stări de suflet, redate cu atâta măestrie de Madeleine Renaud, Mica Elambert, Maud Berry şi Alice Tissot, — le numeşte **„adevărate vedenii ale vieţii interioare"** iar interpretarea rolurilor drept **„unice capodopere în înţelegerea tăinuitelor cute ale sufletului" omenesc.**

Când despre **„Lupta dintre două iubiri"** se vorbeşte atât de stăruitor, suntem bucuroşi că acest film se reprezintă iar.

A apărut

-: Sângele :-

roman de **Dan Petraşincu**

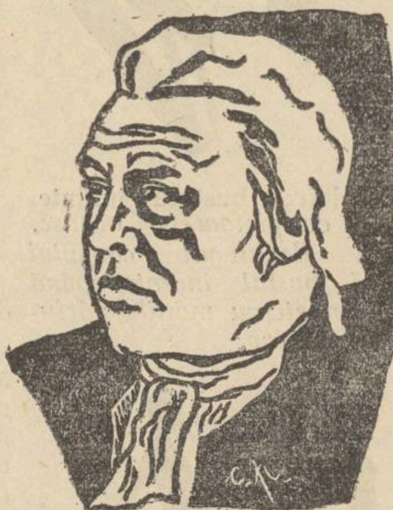
Editura Adeverul **Lei 60**

Cinematograful

Cei doi regi

O mulţime de cetăţeni bine informaţi mi-au spus, arborând o fizionomie de mister şi conspiraţie, că rulează actualmente la Bucureşti un film de propagandă hitleristă, un film compus acum de Jannings pentru a-i face plăcere Fuehrer-ului. E vorba de adaptarea pentru cinematograf a celebrului episod din viaţa lui Frederic cel mare al Prusiei când, copil tiranizat de tatăl său, a încercat să fugă de acasă. In toate cărţile

E. JANNINGS

de Istorie ni se relatează eşecul acestei tentative de independenţă şi profunda impresie pe care a făcut-i asupra tânărului Kronprinz execuţia, în faţa lui, a camaradului său de complot. Această profundă impresie, filmul nostru o dramatizează încă. Ne arată prăpastia pe care tragicele evenimente au săpat-o între tată şi fiu. Dar asta e — cred autorii filmului — în avantajul moral al ambilor eroi. Tatăl apare ca un colos de forţă morală, de vreme ce, asemenea lui Abraham, şi-a jertfit iubirea fiului pentru a păstra binele patriei. Iar fiul ne este arătat răpus de admiraţie în faţa capacităţii profesionale a regescului său părinte, pe care nu-l iubeşte, dar căruia, în ciuda aversiunii este nevoit să-i recunoască merite considerabile în meseria de monarh. După cum vedem, din punct de vedere al micilor afaceri sentimentale de familie, eroii ies prost: din punctul însă de vedere al bunei opinii asupra politicei de mână forte, asupra doctrinei bunului tiran şi absolutismului luminat —, toate ies bine. Aşa încât e natural ca hitleriştii să socoată că filmul e o excelentă pledoarie pentru metodele politice reacţionare unde filantropia se administrează cu băţul şi binefacerea se distribue cu preţul a nenumărate execuţii la zid.

Decât ori de câte ori politica încearcă să facă propagandă prin mijlocul delicat al artelor frumoase, se întâmplă o mică foarte amuzantă farsă. Arma se dovedeşte numai decât a avea în realitate două tăişuri. Şi mânuitorii ei constată cu stupoare efecte exact opuse celor scontate.

In cazul nostru pot spune că niciodată nu se va putea realiza o mai minunată pledoarie împotriva politicei de dreapta. Viaţa Regelui Soldat este, desigur, ceva stimabil, stimabil ca orice porneşte dintr'o convingere onestă; dar nu-i ceva invidiabil. Idealurile cultivate de el sunt mizere şi terne. Elanurile şi rezultatele sunt sărăcăcioase şi obtuze. Un nespus de pesimist şi de melancolic „să fie la ei acolo" ne cuprinde asistând la biografia făuritorului Prusiei, Ne dăm seama că metodele prusiene au fost bune atâtă vreme cât exiguitatea teritoriului şi simplitatea moravurilor a permis o identificare între noţiunea de patrie şi aceea de gospodărie comercială. Aplicate însă unei comunităţi cu structură mai complexă şi cu conţinut cultural mai variat, o asemenea metodă de guvernare simţim că trebue să dea, prin definiţie, kix. Iar sentimentul final al spectatorului inteligent este un sentiment pur istoric de curiozitate pentru ceva care a fost cu putinţă în nişte împrejurări prea speciale pentru a se mai putea reproduce vreodată. Cât despre spectatorul cu minte astupată, e sigur că filmul nostru il va întări în hitlerism. Dar pentru un asemenea spectator nu era nevoie de persuasiune. Câte-va bastoane unde ştim ar fi făcut tot atâta treabă. Poate chiar mai multă.

In tot cazul, evenimentul dă de reflectat asupra problemei propagandei prin film, problemă astăzi extrem de la modă.

Toate acestea însă ne-au tot împiedecat să spunem că filmul este bun şi că Jannings realizează sugestiv personajul Regelui-Soldat.

Excroc sentimental

Dar poate că ar fi agreabil să mai vorbim puţin şi de altceva. De pildă de un film foarte, foarte american intitulat „Escroc sentimental", jucat de William Powel şi Kay Francis.

In prăvălia unui bijutier-şic de pe Körtnerstrasse, pe când clienţi milionari se târguiau cu patronul, apare un foarte chipeş gentlemon care plin de mănuşi, de surâsuri şi de personal subaltern, ţine în respect pe clienţi şi patron, pentru a jefui amabil intregul magazin. Printre persoanele de faţă se găseşte şi o tânără doamnă pe care distincţia escrocului o seduce. Dar escrocul este, în

HARY FRANCIS

fond, şi el un sentimenttal. De aceea începe a-i face curte doamnei. Şi filmul se termină cu o promisiune de „rendez-vous". Atât tot. Asta e întreg filmul. Actorii sunt buni, ar juca bine, dar... n'au ce juca. E destul de puţin când un film este redus doar la „subiect", la anecdotă. Filmul nostru însă n'are nici măcar subiect. Sub raportul simplificării bate toate recordurile. Nu este prost — doamne fereşte. Nu este — cum să zic? — de loc. Foarte interesant. Asta-mi aduce aminte de un mic joc pe care-l practică adulţii ghiduşi când vor să-şi distreze copiii: încearcă, cu mâna dreaptă, să-şi prindă degetul cel mare de la mâna tot dreaptă. Printr'un artificiu optic foarte artistic, obiectul de captură pare a exista; de îndată însă ce ne repezim să-l apucăm el sombrează în neant. Este exact impresia pe care am avut-o ieşind de la filmul de care vorbeam. Simţeam nevoia, plecând, să mă joc de-a „prinselea" cu degetul în felul foarte particular pe care am avut plăcerea să-l descriu mai sus.

Nu-mi pasă de nimeni

Clark Gable şi Joan Crawford au fost încă odată parteneri. Filmul se numea „Nu-mi pasă de nimeni", şi era extrem de spiritual. Dacă vreţi să-l situaţi esteticeşte gândiţi-vă la „Paris-Miami" (Clark Gable, Claudette Colbert). Aceste filme, corecte, îngrijite, pline de haz şi de detalii ingenioase, sunt foarte importante în Istoria Cinematografului. Graţie lor, graţie muncii depuse cu ocazia lor, devin, din când în când, posibile capodoperele — şi mai ales vor fi posibile capodoperele de mai târziu.

Filmele acestea sunt muniţie pentru viitor. Prezentul lor e scurt. După ce au amuzat, o săptămână, publicul cutărui oraşel din vre-unul din cele cinci continente, fac repede un definitiv plonjon în uitare. Invenţiile realizate de ele sunt destinate, pe viitor, a fi nu atât utilizate cât depăşite. Nimic mai melancolic ca noţiunea de progres. Se numeşte aşa acea operaţie care consistă din a aduna pentru a lepăda. Ca să depăşeşti ceva trebue prealabil să-l ajungi; ca să svârli un lucru trebue ca mai întâi să-l fi dobândit. Filmele de care vorbeam fac parte din speţa celor care, cu preţul a unor foarte stimabile sforţări, adună rezultate ingenioase destinate, în bucăţile vitoare, să fie aruncate şi uitate.

Un exemplu.

Eroina iubeşte pe un tânăr — foarte seducător şi nu mai puţin secătură. Acesta se poartă în mod incalificabil cu iubita lui. Totuşi ea îi păstrează o amintire fără resentimente. Faţă de prieteni, faţă de familie, ea va arbora atitudinea de indiferenţă şi ignorare pentru tot ce priveşte persoana fostului iubit, Ar fi imoral şi indecent să vorbească tandru despre el. Eticheta socială se opune. Astfel, bunioară, bunele moravuri îi interzic să mai întrebuinţeze fotografii de ale ingratului. Portretul lui nu va mai exista nici în cui, nici pe masă, nici chiar în sertare. Dar unde-va. pe un raft, sus, subt o cutie de pălării, zace, cu burta în jos, o fotografie a infamului. Oridecâte ori, gata de a ieşi la plimbare, eroina noastră îndeplineşte formalitatea finală a punerii pălăriei, are ocazia să mânuiască zisa cutie de pălării; îi saltă puţin fundul şi aşa, subt acest unghiu foarte oblic, priveşte câte-va clipe portretul, exact cum cu mâna pe clanţă, privim avid şi provizoriu printr'o uşă întredeschisă, gata să ne reluăm aerul de ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat.

Iată un mic „gag" care, desigur, nu se va mai reproduce niciodată.

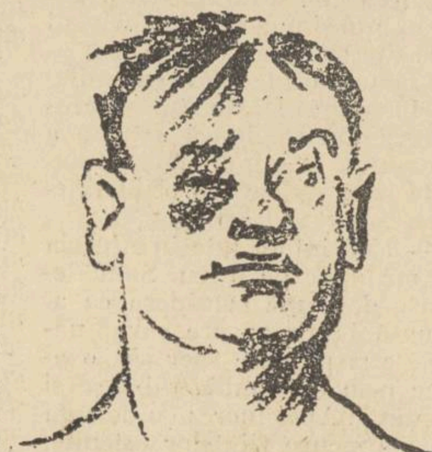
A fost inventat anume pentru a inagura o serie. O serie care poate fi foarte fecundă, căci este vorba de o situaţie psihologică plină de posibilităţi de exploatare. Sentimente contradictorii: jenă, elanuri pasionate, calm aparent, auto-minţire, toate condensate în câte-va secunde de joc actoricesc. Sau, în rezumat: trucuri găsite de un om ferm hotărît să-şi fure căciula. Exemplul dat de noi e unul din aceste trucuri. El deschide drumul regisorilor şi scenariştilor pentru a găsi altele, din ce în ce mai ingenioase, mai subtile şi mai emoţionante. S'ar putea, la limită, imagina un film întreg, unde ideea să fie, dela început până la sfârşit, această situaţie de auto-mistificare şi de auto-furt al propriei căciuli. Ar putea fi un cap de operă, despre care să se vorbească durabil şi care să fie consemnat în formă de „clasic", în manualele de Istorie a Ecranului.

Dacă aşa ceva ar avea loc —, atunci punctul de plecare al întregului fenomen va trebui să-l situăm în acel „gag" pe care toată lumea îl va fi fost de mult uitat.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Gală de box la „Gib". Cartierul de indoelnică reputaţie, dă loc la vagi bănueli şi dela începutul drumului chiar, o uşoară nelinişte întregeşte suspinarea iniţială. Tramvaiul, la capătul cursei îşi deşartă încărcătura de călători şi se reîntoarce apoi în lumea civilizată. Strada e aproape pustie şi luminată sărăcăcios cu gaz aerian. Câteva umbre se strecoară de-alungul zidurilor, capătă volum si consistenţă când trec sub cercul de lumină a felinarelor şi se topesc apoi în noapte odată cu zgomotul scazut al paşilor. Pentru o imaginaţie cât de puţin romantică, locul este plin de un suspect mister şi fiecare pieton neidentificat încă, este un posibil „mardeiaş". Singura oază de lumină care se zăreşte pe urcuşul străzii, este intrarea la „Gib" luminată somptuos nu cu unul, ci cu două becuri electrice. Un liniştitor sentiment de siguranţă şi de pericol conjurat îşi răspândeşte binefacerile când în fine am ajuns la intrare. Dar pentru puţine clipe numai, căci privind cu oarecare a-

tenţie la viitorii mei tovarăşi întru încurajarea boxului, mi-am dat repede seama că pericolul nu era înlăturat, ci numai amânat şi sub altă înfăţişare. Atenţia şi prudenţa au fost deci mobilizate toată seara pentru paza buzunarelor, şi aceste precauţiuni s'au dovedit mai apoi indispensabile.

In sală lume puţină; e şi devreme: 8 jum. La lumina galbenă şi murdară a becurilor, murdăria proprie sălii se lăfăeşte în voie: confetti, mucuri de ţigări, bilete de tramvai, resturi de gazete, toată murdăria papetieră a unei săli neîngrijite e risipită neglijent şi bogat. Intregind această primă impresie, cel puţin patru cincimi din umanitatea prezentă se dovedeşte a fi copios şi variat murdară. Bine înţeles „gala" începe cu trei sferturi de oră mai târziu decât a fost anunţată. Pe scenă, unde este amenajat ringul, alături de juriu ,arbitri, maeştri, secunzi, nageri, figurează şi un număr de privilegiaţi de ambe sexe care se profilează pe fundalul unui decor rustic. Luminile se sting în fine, speakerul anunţă primul match de amatori şi atenţia se împarte între ring şi buzunare. In trei reprize de câte trei minute, băeţii tineri mărunţi şi iuţi, luptă frumos cu o combativitate de cocoşi proaspeţi la meşteşugul pugilatului. De altfel trei reprize nu îngăduesc organizarea unui plan de luptă; avantajul punctelor trebue câştigat repede şi singura tactică posibilă este ofensiva. După ritualul alegerii mănuşilor şi ultimelor recomandaţii ale prietenilor, adversarii se întâlnesc în mijlocul ringului şi „maestrul", un domn serios, înalt, îşi aşează părinteşte mâinele pe umerii băeţilor, le şopteşte confidenţial sfaturi bune şi-i trimite apoi pe fiecare în colţuri opuse.

Marele preot bate o lovitură de gong şi băeţii sprinteni, încep să-şi dea târcoale şi să se măsoare într'un joc suplu şi neastâmpărat al picioarelor, fripte parcă de podeaua ringului, şi a pumnilor înmănuşaţi, care se agită în mişcări preliminare şi iscoditoare ca antenele unor insecte cuprinse de panică. Dar acest simulacru de dans nu durează decât puţine secunde şi prima plesnitură a mănuşei de piele care cade violent peste garda adversarului, se aude; sfaturile părinteşti se evaporează repede în jocul tot mai iute al luptei şi „maestrul" intervine cu o comandă scurtă care readuce în legalitate dansul pumnilor Trebue spus spre cinstea tuturor luptătorilor amatori şi profesionişti, că exceptând o singură lovitură nereglementară şi acea involuntară, toate matchurile s'au desfăşurat într'o atmosferă camaraderească şi sportivă, cu stricta respectare a regulilor.

Interesul luptelor merge acum crescând; după primele trei matchuri de amatori, urmează profesioniştii. Fiecare din ei are galeria lui şi jocul îşi schimbă fizionomia; se boxează acum în 8 reprize, loviturile cad mai dure şi oboseala începe să mijească pe la repriza a şasea. Se turtesc acum nasuri şi se deschid arcade (expresie elegantă care în box înseamnă că începe să curgă sânge). Se întâmplă uneori ca după o deschidere reuşită, să urmeze un scurt ropot de pumni şi „încasatorul" uşor ameţit să-şi găsească scăparea şi puţintică odihnă în frânghii sau în „clinch". Reacţiunea mulţimei este unanimă şi categorică: toate simpatiile sânt uitate şi unirea prin instinct este făcută. Publicul îndeamnă sălbatec pe cel mai tare să-l sfârşească pe cel slăbit; îndemnurile iau forme comestibile: se cere scurt şi poruncitor: inimă, ficat, cataif. Dar băeţii ştiu să încaseze, gongul mai echilibrează puţin situaţia şi în repriza următoare publicul se împarte iarăşi după simpatii. Cam în felul acesta Petrescu învinge la puncte pe Samson, Marinescu pe Plăeşu concludent, Gorun pe Stamate discutabil. Se anunţă în fine matchul vedetă: Ion Mihail campion naţional la categoria uşoară îşi pune în joc titlul contra lui Aurel Climan. Matchul e de 10 reprize, campionul poartă o fundă albastră la centură şi sala s'a umplut acum. Intre timp se operează discret la buzunare, cineva alături este văduvit de un portcigarette; lucrul e povestit simplu, sobru şi nu trezeşte nici un fel de comentariu; aşa ceva pare a fi considerat ca un fel de rău necesar asupra căruia este de prost gust a insista.

După primele reprize care pun în valoare deosebirea de stil între cei doi adversari, egalitatea începe să se întrezărească; fiecare, pe rând, au uşoare avantagii şi egală rezistenţă. Nici un moment mai dramatic sau vreo „ocazie" pierdută; publicul rămâne împărţit şi unanimitatea nu

se face. Până la urmă matchul e nul şi campionul îşi păstrează titlul.

„Gala" s'a terminat. Susţinătorii nobilului sport îşi consacră acum întreaga atenţie buzunarelor; un ultim control satisfăcător la ieşire şi plămânii se umflă lacom cu aer curat şi rece.

GRIMAN

Naufragiaţii dragostei

A apărut ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Gazeta Medicală

Bolile de rinichi, de dr. D. Paşcanu. — Lumbago, — boala umezelii şi a timpului rece. — Divorţul în caz de boli grave. — Tratamentul durerii dealungul veacurilor, de drd. Miron. — Hemoragiile intestinale. — Gângăvitul vindecat prin hipnotism. — Obezitatea în lumina cercetărilor moderne, de dr. S. Goligorschi. — Boala venerică nu trebue ascunsă ci îngrijită. — Cum să aerisim camerele. — Un accident în lumea sporturilor: scrântitura genunchiului. — Există beţia cafelei? — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

A apărut ediţia II-a din „WEG OHNE ENDE" *de* Gerson Stern.

Primul roman evreesc sub regimul hitlerist. O carte bună de mare curaj.

Depozitul general „Librăria Hasefer.

Reviste româneşti

Familia

(Febr. 1935)

Revista d-lui M. G. Samarineanu se menţine la acelaş nivel spiritual, procurând cetitorilor săi un material ales.

D. I. Brucăr scrie despre *Aspectul animetafizic al filozofiei româneşti*, analizând mai ales atitudinile câtorva gânditori ca P. P. Negulescu, A. Bădăreu, Al. Posescu, Lucian Blaga, etc. Şi face câteva reflecţii asupra funcţiunilor Ştiinţei şi Metafizicii: „In ce priveşte funcţiile pe care ştiinţa şi metafizica au să le îndeplinească în legătură cu omul: Metafizica se integrează atât de mult în destinul uman, „încât orice faptă pronunţat creatoare a unui om, începând dela un act personal de o natură morală, până la o operă constructivă în orice domeniu spiritual poate fi interpretată ca expresie a unei metafizici cel puţin latente, dacă nu declarate, a autorului ei. Ştiinţa nu posedă nici pe departe aceiaşi fecundă corespondenţă cu destinul creator al omului. Ştiinţa a luat naştere printr'un act de renunţare şi s'a desvoltat sub semnul stăpânitor al acestei renunţări".

D-ra Coca Farago are o poezie în care melodia şi ritmul se îmbină cu tristeţea depărtării:

Aici, lângă mine, nu e decât depărtarea ta
Care-mi flutură cenuşe pe gând.
Paşii timpului trec dar eu nu-i văd,
Paşii timpului trec şi eu nu-i aud nici când,
Ii simt, doar, străbătând
Tăcerile din mine şi vremea
Şi 'ncerc să-mi îndrept aripa de fum
A gândului spre altceva
Dar gândul nu mai ştie lua
Alt drum...

Un bogat material literar semnează d-nii: Al. Marcu, Sera Furpa, R. Dianu, Dem. Bassarabeanu, Tib. Moşoiu, Gib. I. Mihăescu M. G. Samarineanu, etc.

Pagini literare

(15 Martie 1935)

Epoca noastră cunoaşte o eflorescenţă a romanului. Şi această abundenţă nu predomină numai în arta noastră literară. Occidentul ne arată cât de bogat se manifestă acest gen şi câtă predilecţie i se acordă, nu numai în vechea Europă, dar chiar şi în America.

D. Romulus Demetrescu se ocupă de „*Problematica romanului nostru de astăzi*", din care spicuim aceste observaţiuni: „Ceeace lipseşte foarte adesea romanului actual este acţiunea. De obiceiu romancierii de astăzi nu se prea ostenesc să studieze rostul acţiunii în povestirile lor. De aceia ei se mărginesc să prezinte fapte succesive, să raporteze anumite întâmplări, unele banale, mai ales fără să-şi dea seama că prezentarea faptelor nu alcătuieşte o acţiune decât dacă din povestire ele apar imaginaţiei ca şi cum ar fi arătate pe scenă sau în viaţa reală, cu alte cuvinte având forma şi înfăţişarea dramatică a întâmplărilor... Acţiunea se desfăşură datorită faptelor realizate de personaje; dar aceste sunt îmboldite de porniri, înclinări, trebuinţe, interese, predispoziţii ereditare sau de o sumedenie de condiţii ambiante, inerente vieţii sociale. Personajele dau prin aceasta acţiunii două feţe: una subiectivă, interioară vieţii lor; alta obiectivă, exterioară Romanul deobicei poate să le înfăţişeze pe amândouă, deşi una din ele poate domina. „Şi d-sa dă următoarea explicaţie de felul cum înţelege prezentarea acţiunii unui roman: „O acţiune nu poate fi evocată într'un roman. Ea trebue să fie prezentată prin ceia ce am numit fabulaţie; deci ea trebue povestită, înfăţişată prin arta cuvântului ca ceva real ca ceva dat, ca o ţesătură de fapte".

Fără îndoială epoca noastră suferă încă de nervii nesiguranţei. Marele suflet care ne acoperă imprimă acestei vieţi un ritm aparte, care se manifestă şi în artă: *superficialitatea*. Şi credem, alături de d. R. Demetrescu, în acel spirit critic, care trebue să se impună. E foarte greu şi extrem de rar să găseşti un lucru. Anume: un om care să posede în acelaş grad inteligenţa şi bunul simţ.

Ce e trei Crişuri

(Ian. — Febr. 1935).

Ultimul număr al acestei reviste este închinat *Şcolii Româneşti*.

Scriind relativ la începutul şcoalelor româneşti în Principatele Române, d. G. Bacaloglu arată frământările şi lipsurile pe care le-a îndurat şcoala noastră în trecut.

D. C. Kiriţescu pune o interesantă problemă în acel „*Proect de Scenario pentru o istorie contimporană a şcoalei româneşti*. D-sa distinge trei epoci în evoluţia şcolii româneşti şi anume: „*Epoca haretiană*, a cărei întindere o putem fixa ca începând cu anul 1897, dată când Haret a venit întâia oară în capul Ministerului Instrucţiei, până la Războiul de întregire. Raportate la această epocă centrală, vom putea situa celelealte două epoci ca: o epocă *preha retiană* dela 1864-1897, şi o epocă *post-haretiană* dela războiul de întregire până astăzi".

Ocupându-se de *Criza culturii şi modernismul* d. Ciprian Doicescu face o frumoasă incursiune analizând esenţa culturii.

AL. CAR.

Religia lui Victor Hugo

Cu prilejul comemorării lui Victor Hugo, cititorii care au bunul obiceiu de a-şi întocmi o fişă bibliografică, pentru cazul când s'ar hotărî să aibă o informaţie precisă asupra unei chestiuni, vor găsi în cartea lui *Denis Saurat, „Religion de Victor Hugo"*, (Hachette) indicaţiuni foarte preţioase nu numai asupra poeziei acestui mare aëd, ci şi asupra *poesiei filosofice moderne*, în genere.

Această poezie filosofică modernă a fost studiată de esseistul de primul rang care e *Denis Saurat*, în poemele lui Milton, Blake, Shelley, Walt Whitman, la Goethe, Wagner, în tabelele lui Nietzsche iar la Francezi în opera lui Hugo şi Lamartine.

Poezia filosofică modernă, după părerea lui Saurat, are misiunea de a împlini ceiace lipseşte în indicaţiile raţiunii asupra universului şi a omului. Dar nu pe calea raţiunii, ci pe calea voinţei şi a imaginaţiei, adică a miturilor situate în domeniul lor, dincolo de fals şi adevăr. In poezia filosofică s'ar păstra *esenţa sentimentului religios*, alcătuit din sinteza dorinţelor raselor umane, *reprezintând aspiraţiile totale* ale omenirii.

Iată acum ideile comune tuturor acestor scriitori în meditaţiile lor poetice asupra universului şi a lumii.

Ideia de Dumnezeu, ca unic, incunoscibil şi în acelaş timp omniprezent. Sfinţenia materiei din care e creiată lumea şi identitatea atributelor ei cu acele ale divinităţii.

Explicarea constituirii lumii printr'un fel de diviziune în Dumnezeu.

Reconstituirea viitoare a lui Dumnezeu la finele evoluţiei acestei lumi.

Pe lângă această metafizică generală, comună poeziei filosofice, există şi o *etică*, în comun tuturor reprezentanţilor poeziei filosofice: afirmarea divinităţii înclinărilor individuale, care tind toate la distrugerea idolilor, la moartea zeilor. Această etică se traduce prin: libertatea creştină la Milton, căderea zeilor la Wagner, detronarea lui Jupiter la Shelley, cântecul universalului şi individualului la Walt Whitman, sfârşitul lui Satan la Victor Hugo.

Orgoliul, intuiţiile sentimentale împing pe unii poeţi să se identifice cu natura şi cu Dumnezeu. Tocmai acest panteism, crede Saurat, face deosebirea dintre mistic şi poetul filosofic. In fundul poeziei lor se găseşte *imaginaţia vieţii sexuale* care însufleţeşte lumea, *impulsul de a creia zei*. Prin aceasta idealul poeţilor filosofi se confundă cu acel al orfismului şi al misterelor, iar mijloacele lor de a se realiza sunt identice cu acele ale primitivilor: miturile şi intuiţiile.

Dar ceiace constituie paradoxul poeziei filosofice, este faptul că în acelaş timp ei promovează idei cu totul proprii şi

VICTOR HUGO

caracteristice spiritului modern: libertatea omului, sfinţenia naturii. Ei sunt, în această privinţă, continuatorii curentului filosofic din secolul al XVIII-lea: Lumea este produsul unei divinităţi pervertite, rele, omul singur este divin prin firea şi obârşia sa.

Concepţia lui Denis Saurat se găseşte înglobată într'un larg curent de idei moderne. Intre altele acel al ideilor puse în curs de Young, care leagă psihanaliza cu miturile şi mitologia, sau părerile unor critici asupra lui Rimbaud, care, după ei, ar fi expresiunea tendinţelor din „*Le Grand Jeu*" legând suprarealismul cu ocultismul, izvorul tradiţiei poeţilor filosofi moderni, aşezată de ei în Gnoză şi în Cabală.

Teoria lui Hugo asupra lui Dumnezeu este mai puţin heterodoxă. El recunoaşte în Cabală un drum de tranziţie în spre ideile Gnozei şi ale neoplatonismului, ba chiar în spre unele concepţii din Biblie. De altfel, zice el, „aceste teorii sunt vechi cât lumea". Mai degrabă ar putea fi luate ca avându-şi izvorul în reveriile filosofice ale poetului, care le recunoaşte apoi în mituri, gnoze şi cabale.

Deci adevăratul lor izvor nu trebue căutat decât în sufletul poetului, în regiunile confuze ale imaginaţiei sale, decât în ocultism loc de refugiu al tuturor religiilor, al tuturor filosofiilor neizbutite. Victor Hugo se refugiază şi el printre mituri scoase din reveria poetică, din revoltă intelectuală şi din răzvrătire permanentă în potriva unui creştinism devenit o religie prea raţională spre a se adapta unei lumi prea civilizate.

Is. Sd.

Reviste streine

Revue de Littérature Comparée

(Janv. — Mars, 1935)

Probleme literare, bogate în analiză, suculente, precum şi studii şi cronici întinse, alcătuiesc materialul de predilecţie al acestei reviste.

D. M. Gorlin scrie despre „*Hoffmann în Rusia*". D-sa analizează starea de spirit pe care a creiat-o apariţia lui Hofmann în literatua rusă şi influenţa enormă pe care el a exercitat-o asupra acestei literaturi.

Dintre toţi scriitorii germani, incontestabil Hoffman a exercitat influenţa cea mai profundă asupra literaturii ruse. Goethe a fost venerat. Schiller adorat, dar Hoffmann a văjit şi a extaziat prin încântare. El a fost iubit şi este iubit încă şi azi cu o dragoste vie, foarte intimă şi care trece uneori dela admiraţie la ură. Puşkin, Gogol, Dostoievski, Blok, pentru a nu cita decât marile nume, au simţit atracţia geniului său misterios. Departe de a reprezenta o modă trecătoare, el făcea parte din acei scriitori europeni care au atins în plin insuşi sufletul rus:

„Influenţa lui Hoffmann se resimte către 1830. Anii aceia au cunoscut o veritabilă pasiune pentru acest scriitor. Dar gloria lui Hoffmann, care a mers crescând la începutul anului 1840, a suferit totuşi, către 1850, o eclipsă, incompletă în adevăr. Graţie simbolismului ea avu în curând o renaştere strălucită şi primul sfert al secolului nostru a cunoscut o reînoire a acestei mode, aproape tot atât de mare ca şi la 1830.

„Epoca prerevoluţionară şi revoluţionară a trăit cea mai mare propagare a operei lui Hoffmann în Rusia. Povestitorul german a pătruns până în plastică, ba chiar a fost ridicat până pe scenă. Rusia sovietică a fost aceia care a produs un ilustrator congenial al povestirilor sale, anume Kravtcenko, iar în primii ani ai bolşevismului au văzut Prinţesa Brambilla şi Signor Formica dramatizate de trupa lui Tairov. Influenţa lui Hoffmann, explică în mare parte succesul pe care l-a avut în epoca aceia Carlo Gozzi, scriitor foarte gustat de Hoffmann. Meyerhold, pe atunci admirator înflăcărat al lui Hoffmann, aduse pe Gozzi pe scenă şi numi într'un fel semnificativ jurnalul studioului său teatral, reunind pe cei doi autori preferaţi de el: l'Amour de trois oranges. Journal du docteur Dapperlutto.

Atâtea elemente noi, aduse de fantezia lui Hoffmann, au impus scriitorilor ruşi. Cu toate acestea există un autor la care chiar aceste elemente iau şi se înlănţuesc într'o formă nouă şi cu totul aparte: este Dostoievski.

La Revue de l'Art

(Mars, 1935).

D. Pierre Lièvre se ocupă de arta statutelor, această artă minoră care, la noi, încă nu a cunoscut moda şi nu prea are reprezentanţi.

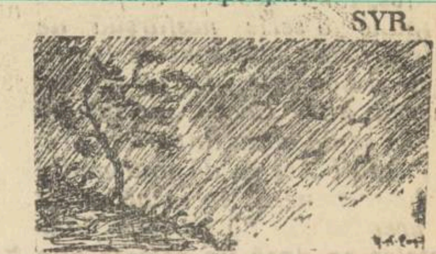
Scriind despre aceste opere realiste, fără echivalent, d-sa spune următoarele: „Romantismul nu a introdus în artele plastice numai o oarecare elocvenţă vehementă şi acel sbucium care îl caracterizează; el a utilizat pe de altă parte, pentru reprezentarea formelor sale proprii, marele curent realist care circulă în arta întreagă franceză dela originele sale.

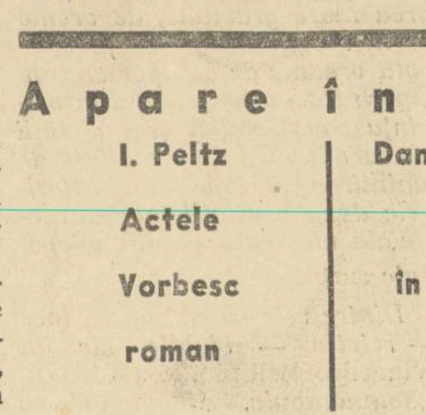
„Este o încercare destul de curioasă de a voi să reprezinţi persoana umană în ceea ce are ea mai individualizat, printr'un obiect de proporţii mici, uşor maniabil şi capabil de a lua în mod natural locul său în casa cea mai modestă, unde e instalat ca o imagină a unei divinităţi domestice, tot aşa precum o făceau în antichitatea romană pentru zeii lari. Probabil că după aceasta s'au inspirat sculptorii romantici, modelând acetse statuete, care măsoară între 40-60 cm. înălţime.

Apoi d-sa remarcă anume că „în anii cari merg dela 1830 la 1850 şi după aceea, s'a răspândit gustul acestor figurine, şi portretele mici s'au multiplicat. O modă de genul acesta nu se propagă decât dacă ea este în perfect acord cu gusturile societăţii în care ea apare".

Trăim însă, astăzi mai mult decât oricând, în epoca artelor majore! Expresia tare este căutată cu înfrigurare; într'un singur gest artistul modernist vrea să cuprindă totul. Dar îi trebue un gest larg, mare, cuprinzător. Arta aceasta mică, născută dintr'o poezie ascunsă delicat, în sufletele romantismului de ieri, nu interesează azi şi nu atrage. Cu toate acestea nimic nu este zadarnic în artă. Şi cu atât mai mult astăzi, când manifestările artistice au ajuns la o preţuire cu totul alta decât în trecut, un gen al statuetelor n'ar trebui dispreţuit.

SYR.

A p a r e î n c u r â n d

I. Peltz	Damian Stănoiu	M. D. Ioanid	Ury Benadar
Actele Vorbesc	Eros în Mânăstire	Desmeticire	Subect Banal
roman	roman	nuvelă	

E d i t u r a „A L C A L A Y"

Cronica literară

Al. T. Stamatiad, Peisagii sentimentale, poem; Pagini din Baudelaire

Toată lumea va recunoaşte, fără greutate, d-lui Stamatiad cultul său pentru poesie, care atinge măsura unei religii. A fi poet, a scrie versuri este pentru d. Stamatiad o chemare sublimă, ba mai mult, înscrisă în regulamentul cosmic, pentrucă aşa precum roza înfloreşte în chip necesar, astfel poetul cântă. E drept că mai sunt şi câni care latră, dar nici pământul nu-şi încetează revoluţiunea pentru asta şi nici trandafirul înflorirea. Deaceea poetul are pentru critică indiferenţa naturii roditoare faţă de intelectul sterp :

Roza 'nfloreşte,
Sufletul cântă,
Criticul... latră !

Ce-i dreptul asemenea opinii sunt cam demoralizante pentru critică şi deaceea, spre a evita vreo eroare în privinţa d-lui Stamatiad, vom face o cronică „obiectivă", adică bizuită mai ales pe părerile altora. De altfel poetul însuşi ne pune la îndemână toate mijloacele de informaţie, încât munca istoricului literar este considerabil uşurată.

In ultima culegere de poesii *(Peisagii sentimentale)* se observă năzuinţa de a împerechea cea mai desăvârşită sinceritate emotivă cu răceala formală. Un sentiment de gravitate şi labilitate pe care i-l dă vârsta ajută pe poet să facă versuri mişcătoare. Dar ideea esenţială în jurul căreia este sensibil d. Stamatiad este tot aceea a „poetului":

Când ora de aramă îi va suna să moară!
Cugetători, slăviţi-l: Poetul e-o comoară
De gânduri înflorite din lacrimi şi din sânge!

Moartea poetului nu e lipsită de delicateţă şi vibraţie discretă, văzută cum este ca un interior nemişcat:

Cu mâinile cruce, de-acuma el doarme...
Şi chipu-i surâde de parcă visează,
In juru-i nu-i nimeni,
Doar soarele toamnei prin geamuri pătrunde
Şi fruntea-i de ghiaţă prelung i-o sărută
In semn de adio.

D. Stamatiad este vădit înrîurit de poesia asiatică, din care a început să traducă în ultima vreme şi mi se pare de acel gen de epigrame metaforice numit hai-kai, din care se puteau citi acum câţiva ani în *Nouvele Revue Française* frumoase specimene. *Picăturile de cerneală* nu sunt altceva :

Leagănul gol :
Micul Grivei
Plânge 'ntr'un colţ.
Cer ca de sticlă,
Alb pretutindeni,
Pietrile crapă.

Un număr însemnat de traduceri din Baudelaire şi din Maeterlinck dovedesc însemnătatea pe care poetul o dă creaţiunii în marginile unui text străin. Tălmăcirile din Baudelaire nu sunt strict metrice, de aceea ne vom opri asupra celor din poetul belgian. Dela întâiul examen se constată că d. Stamatiad înţelege să colaboreze cu textul original, pentru a traduce, (de sigur că aceasta îi e intenţia), substanţa. Iată două strofe din *Ame de nuit* de Maeterlinck :

Mon âme este triste à la fin;
Elle est triste enfin d'être lasse,
Elle est lasse enfin d'être en vain.
Elle est triste et lasse à la fin,
Et j'attends vos mains sur ma face.

J'attends vos doigts purs sur ma face,
Pareils à des anges de glace, -
J'attends qu'ils m'apportent l'anneau;
J'attends leur fraicheur sur ma face,
Comme un trésor au fond de l'eau.

şi iată şi tălmăcirea românească :

Mi-e sufletul atât de trist,
Atât de trist şi obosit,
De toate'n lume e-obosit,
E trist şi obosit de viaţă,
Aşterne-mi mâinile pe faţă
Logodnică mult-aşteptată,
Aşterne-mi mâinile pe faţă
Să simt răcoarea lor de ghiaţă;
Aşterne-mi mâinile pe faţă
Ca nişte îngeri mici de ghiaţă.

Romanţă nu e decât *L'infidèle :*

Et s'il demande où vous êtes
Que faut-il lui dire ?
— Dites-lui qu'on l'attendit
Jusqu'a s'en mourir...

Et s'il demande où vous êtes
Que faut-il répondre ?
— Donnez-lui mon anneau d'or
Sans rien lui répondre...

pe care d. Stamatiad o traduce cu destulă apropiere, aşa :

Şi dacă s'o întoarce
Cel aşteptat ? — Să-i spui
Căn lunga aşteptare
M'am stins de dorul lui !...

Şi dacă-o vrea să-ţi afle
Şi ultimul cuvânt ?
— Inelul meu de aur
Să-i dai, nici un cuvânt !

Poezia lui Maeterlinck se bazează pe un element litanic, muzical ,greu de transpus, fără desvoltări ucigătoare, de aceea cu atât mai onorabilă este întreprinderea d-lui Stamatiad de a traduce din dificilele *Douze Chansons :*

On est venu dire
(Mon enfant, j'ai peur),
On est venu dire
Qu'il allait partir...

Ma lampe allumée
(Mon enfant, l'ai peur)
Ma lampe allumée,
Me suis approchée...

sau

Les trois soeurs aveugles
(Espérons encore),
Les trois soeurs aveugles
Ont leurs lampes d'or.

Montent à la tour
(Elles, vous et nous),
Montent à la tour,
Attendent sept jours...

care în româneşte sună astfel :

A venit să spună,
(Copile, mi-e frică)
A venit să spună,
Mâine va porni...

Lampa mi-e aprinsă,
(Copile, mi-e frică)
Lampa mi-e aprinsă,
M'am apropiat...

şi

Oarbele surori,
(Să sperăm mereu)
Oarbele surori,
Poartă lămpi de aur

Urcă'n turn acum,
(Ele, tu şi eu)
Urcă'n turn acum,
Şapte zile-aşteaptă !...

Traducerea câtorva poeme în proză şi a unor extracte în chip de cugetări şi impresii din paginele în proză ale lui Baudelaire, cu frumoase desene aparţinând chiar poetului francez şi cu un indice, întâmpină aprobarea unor intelectuali de talia d-lor Tudor Vianu, F. Aderca, Nae Ionescu, Teodorescu-Branişte, N. Davidescu, Tăuşan, E. Speranţia, Perpessicius, D. Nanu, George Dumitrescu. Iată ce spune d. Speranţia, cu multă dreptate : „Volumaşul de faţă e o operă de pietate şi de perseverenţă. In limba franceză nu există o asemenea culegere. Sunt aici nenumărate şi minunate perle pe care pasionatul nostru prieten le-a cules cu răbdare şi gust; ele înfăţişează un Baudelaire nou, mai profund şi mai cuminte decât acel al poeziilor".

O fotografie în chip de vignetă reproduce o hazlie adresă pe un plic de scrisoare:

Monsieur Auguste Malassis

Rue de Mercébis

Numero trente cinq bis
Dans le faubourg d'Ixelles'
Bruxelles

(Récomandée à l'Arioste
De la poste,

C'est-à-dire à quelque facteur
Versificateur).

La noi o asemenea scrisoare n'ar ajunge la destinaţie.

G. CĂLINESCU

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Alice Cocea regisor

Gingaşa, subţirica Alice Cocea, este o dovadă năstruşnică a energiei feminine. Deşi i s'a întâmplat un accident foarte dureros căci s'a răsturnat o fumigaţie în clocot peste dânsa, cu toată durerea fizică a plăgilor încă deschise, a continuat să lucreze cu stăruinţă la punerea în scenă a unei piese noi la Comedia Champs-Elysées, căci talentata noastră compatrioată este în prezent regisor a acestui teatru. Piesa se numeşte „Une Jeune Fille avait rêvé" de Loic Le Gariadec şi Alice Cocea lucrează cu toată ardoarea în această nouă carieră pe care şi-a ales-o.

Fiind întrebată ce a hotărât-o să-şi aleagă profesiunea de regisor, artista răspunse că adeseori în timpul repetiţiilor a găsit sugestii noi şi a dat indicaţii camarazilor în ce priveşte intrarea şi mişcarea în scenele în care juca şi ea. Probabil că acestea au fost apreciate şi i s'a oferit noua întrebuinţare în teatru. Intrebată asupra princicipiilor sale în ceia ce priveşte punerea în scenă a unei piese, spirituala artistă a răspuns:

— „Cea mai bună punere în scenă este aceia în care nu pui, doamne fereşte!, ceva în scenă. Adică, lămuri dânsa pe intervieweruI său, laşi actorii să se comporte fiecare după naturalul său. Regisorul nu trebue să intervină decât pentru a clarifica ceva în jocul actorului şi

ALICE COCEA

mai ales spre a conduce şi coordona ansamblul. Regisorul zelos zice ea, are păcatul că manevrează mereu actorii pe scenele teatrelor noastre: îi scoală, îi aşează jos, iar îi scoală, în fine le impune o serie nesfârşită de mişcări care nu-i sunt de loc fireşti şi potrivite. De alt-fel, urmează Alice Cocea, nu înţeleg de ce se dă atâta importanţă regisorului! Azi se dă mai multă valoare punerii în scenă de cât operei înseşi. Să fie însă bine înţeles ca dacă un regisor bun nu prea contribuie cu mult la succesul piesei, unul rău intervenind când nu trebue, poate paraliza jocul artiştilor şi asasina piesa. Deci şi aci se poate aplica dictonul: „mai întâi să cauţi să nu strici!".

In adevăr în jocul său Alice Cocea este de o extremă naturaleţă şi de o justeţă în ton şi în gest care descurajează pe partenerii săi. Prin comparaţie toţi se găsesc, alături de ea, plini de emfază, de patos şi exagerare.

— „Ce poate fi totuşi mai simplu, de cât a te comporta şi a vorbi în scenă ca în viaţă?" replică la aceasta încântătoarea artistă.

La întrebarea dacă autorul este mulţumit, ea răspunde modest.

— „Lumea e mulţumită în genere de mine,... găseşte că lucrez iute..." Numai atât?!...

La „Sainte Hélène"

Napoleon nu mai are partizani politici în Franţa. Nu mai există bonapartişti în parlamentul francez. Napoleon este poezia războiului iar această „poezie" a pierit de la războiul din 1914. Şi totuşi fascinaţia personalităţii sale este atât de puternică, încât orice scepticism dispare din clipa în care un cercetător vine în contact direct şi intim cu cele ce îl ating de departe sau de aproape.

Scrisorile către Maria Luiza publicate de „Adevărul Literar" îşi capătă interesul deosebit din faptul că au izvorît din sufletul său şi au fost scrise de mâna sa, independent de conţinut.

Efectul cel mai interesant al acestei fascinaţiuni se observă însă mai ales în opera acelor care cercetează arhivele şi documentele relativ la vre-o perioadă a vieţii sale şi vizitează locurile pe unde a trecut, a trăit a luptat şi mai ales a suferit acest grandios erou al unor vremi în care figura sa ese din cadrul evenimentelor acelei epoci.

Astfel este cartea apărută de curând în ediţiile Flammarion, sub titlul Sainte Hélène, de Octave Aubry.

Este prima carte de istorie completă şi cu adevărat umană a morţii şi captivităţii lui Napoleon, în care documentele au fost nu numai cercetate, ci asimilate şi redate viu, puternic şi patetic. Plină de informaţii şi amănunte inedite culese din izvoare franceze şi engleze, această carte mare şi frumoasă dă la iveală lucruri cu totul noi, pe care nu le cunosc mulţi, chiar din cei ce s'au ocupat cu istoria marelui Impărat. Talentul, arta lui Octave Aubry comunică puternic emoţia pe care a resimţit-o autorul în călătoria sa.

Sfânta Elena, unde s'a dus să retrăiască drama căderii şi a morţii acestei figuri, ce poate să nu fie simpatică, este însă şi va fi în totdeauna de o irezistibilă putere de fascinaţie.

Adevăratul prizonier este, însă, azi, custodele muzeului napoleonian, care a primt să plece cu familia în insulă, ademenit de avantagiile materiale şi care a fost pe punctul de a înebuni câtva timp după sosirea sa acolo.

— „Credeam că e vorba de insula Elba", zicea el aiurit. Acum însă se pare că s'a obişnuit, căci au trecut câţiva ani de când s'a izolat acolo.

Cronica mizantropului

Un poet uitat

Lipsa unei istorii literare organizate, care să înrâurească stabil asupra generaţiilor face cu putinţă unele uitări cu desăvârşire nedrepte. Incă acum treizeci de ani se mai citea în manualele de şcoală primară Cămaşa fericitului a lui C. A. Rosetti, plin de originalitate nu fireşte în temă, care e împrumutată, dar în mişcarea sobră, filosofică a versului. E aproape de necrezut cum, fără nicio imagine, fără nicio calitate verbală deosebită, Rosetti izbuteşte să fie mişcător, evitând totdeodată platitudinea. Pe Berlicocò (aşa îl poreclise lumea) l-au atacat violent Heliade Rădulescu, Eminescu. Intîiul avea nemulţumiri personale dela Mişcarea din 1848, cărora apoi le-a dat o coloratură teoretică, cel de al doilea vedea în el pe retorul liberal, cu nuanţă socialistă. Caragiale ne-a lăsat un portret mai obiectiv al omului cu „bulbucaţii ochi de broască" ironizându-i sentenţiozitatea dar recunoscându-i talentul şi puterea de înrîurire. Cine citeşte cuvîntarea ţinută de el la banchetul „Romînului" rămîne cam deconcertat. E ceva din Caţavencu: „Fraţi ziarişti, tipografi muncitori cu mâna, cu mintea şi cu inima!... iau şi eu parte la acest banchet, la această cină, la această agapă". Banchet, cină şi agapă! Insă e atîta sinceritate şi generozitate în tot ce spune Rosetti, încît impresiunea generală e favorabilă. De altfel Rosetti nu era lipsit de cultură şi dacă suferea şi el de profetismul lui Mazzini, se simte totuş că n'ai de aface cu un autodidact gălăgios. Insemnările lui mi-l arată ca pe un om de o rară sensibilitate şi putere de afecţiune. Moartea mamei, a unui copil mic, a fiului mai mare Mircea, îl zdrobesc. Pe soţia lui, englezoaica Maria Grant, o idolatrizează pînă la bătrîneţe cu o mişcătoare tinereţe de afecţiune.

Dacă C. A. Rosetti ar fi luat calea literilor ar fi ajuns un poet de seamă. Versul era însă pentru el numai un mijloc de purificare; temperamentul îl chema la acţiune. Singur, în frumoase versuri, şi-a prevestit lipsa vocaţiunii mari:

> Tot astfel de durere încerc şi 'n poesie,
> Deşi brodesc cu vr'una la unii să le plac,
> Dar însă al meu nume e mort, nu o să fie.
> Şi'n veci un Goethe, Schiller eu nu o să mă fac.

Poesia prin care Rosetti a fost celebru câteva decenii eşte A cui e vina?, romanţă pe care o cîntau lăutarii pe la mesele boereşti, cum se vede din Echilibrul între antiteze al lui Heliade. Faţă de romanţele de azi stil Moscopol, cîtă nobleţe şi discreţiune în aceste strofe.

> Tu 'mi ziceai odată cum că pân' la moarte
> Dragostea ta toată mie-mi vei păstra;
> M'ai uitat pe mine, le-ai uitate pe toate,
> Astfel merge lumea, nu e vina ta.
> Tu-mi ziceai odată, ah! al meu iubite,
> Partea mea din ceruri ţie ţi-o voi da;
> Toate sunt uitate, toate sunt pierdute.
> Astfel este veacul, nu e vina ta.

ARISTARC

Un străbunic al lui Montherlant

Acest străbunic despre care Montherlant vrea să scrie un roman, a fost o victimă a Marei Revoluţii şi mai ales un tip unic în felul său, de la care Montherlant pare a fi moştenit ceva! Anecdota ni se pare interesantă mai ales din acest punct de vedere.

Arestat lângă un sat unde familia lui Montherlant are şi în prezent o sfoară de moşie, dimpreună cu un prieten al său, a fost închis în pivniţele unei instituţii, spre a fi apoi trimis la Paris, la momentul oportun, Neavând cu ce-şi petrece timpul în închisoare, cei doi prieteni au scos o lespede de piatră sub care au ascuns o pilă de pilit unghiile, pe care se temeau să nu le-o ia cineva. Apoi au construit cu nişte scânduri şi nişte scăunele pe trei picioare o scară, pe care se exercitau să se urce, ca în ziua când vor fi duşi pe eşafod...

Scoşi de acolo au fost transportaţi cu alţi optsprezece inşi şi sub escorta a trei oameni la Paris. Le-ar fi fost foarte uşor să se răzvrătească şi să scape, dar voiau să meargă în închisorile din Paris ca să se găsească printre prizonierii de calitate.

Din nefericire pentru ei, închisorile din Paris erau ticsite şi nu mai găsiră nici un loc. Fură purtaţi din arest în arest, în localuri provizorii, timp de opt zile. Pierzând răbdarea făcură o cerere la „Comitetul salvării publice" să fie trimişi într'o închisoare adevărată. Inchişi la „Conciergerie" nu se astâmpărară sâcâind mereu pe Fouquier Tinville să fie trimişi la eşafod. Acesta se gândi o clipă să elibereze pe aceşti recalcitranţi, însă, în cele din urmă de Montherlant fu trimis la ghilotină şi ast-fel i se împlini dorinţa. Cine cunoaşte viaţa şi faptele lui Henri de Montherlant va aprecia puterea cu care unele moşteniri persistă în seria descendenţilor...

Cronica muzicală

„Norma" de Bellini şi interpreţii italieni la Opera Română

Vincenzo Bellini a fost comemorat de către Opera Română din Bucureşti graţie Institutului de Cultură Italiană, fără de intervenţia căruia centenarul morţii compozitorului sicilian ar fi trecut neluat în seamă de scena noastră lirică. Neatenţie ce ar fi fost de altminteri fără prea mare gravitate, de vreme ce nici Saint-Saëns n'a fost socotit vrednic de a fi pomenit de Opera Română. De altfel în privinţa consideraţiei şi-a pietăţii pe care înţeleg s'o arate faţă de amintirea marilor compozitori, cele două instituţii muzicale oficiale ale noastre sunt adevărate surori.

Dintre cele câteva opere încă — relativ — viabile, ale lui Vincenzo Bellini (1801—1835): „Somnambula, „Puritanii" şi „Norma", s'a ales la noi ultima — iar pentru prezentarea ei, Institutul Italian a recurs la câţiva artişti din patria compozitorului. Trebue să mărturisim din capul locului că alegerea ansamblului n'a fost din cele mai fericite — dar în orice caz, ne îndoim că o interpretare, oricât de excepţională, ar putea reda interesul ce lipseşte povestirii „muzicalizate" de Bertini. Cele câteva ansambluri — în special din introducerea şi finalul operei — ne par punctele culminante ale lucrării, cu coruri impresionant armonizate şi echilibrate pe o melodie largă şi generoasă. Aceste însuşiri de căldură şi nobilă linie a melodiei, pe care le admira Wagner însuşi, nu pot salva convenţionalismul şi absurditatea — ce nu sunt numai ale libretului, ci întregii lucrări. Intemeiată aceasta pe o poveste lipsită de interes şi farmec, a iubirii neîngăduite a două preotese galice, Norma şi Adalgise, pentru un proconsul roman, a întrecerii în generozitate şi demonstraţii de prietenie a celor două rivale şi în special a scenelor conjugale cu care Norma, mamă a doi copii, copleşeşte pe clandestinul şi nestatornicul său soţ.

Ansamblul italian, pe care l-am găsit fiecare sub aşteptările şi pretenţiile noastre — îndrituite de preţurile de intrare — a reuşit totuşi să ne înfăţişeze în chip credincios opera lui Bellini în ceiace are ea mai caracteristic: belşugul melodiei, patetismul exagerat şi declamator al situaţiilor şi mai cu seamă acel aer de operă demodată, de „grand opera". Dar pentru acest scop socotim că se puteau întrebuinţa cu destul succes şi artiştii autohtoni.

Dintre cântăreţi s'a distins d-na Vera Amerighi Rutili, interpreta Normei, în acelaş timp prin deosebite însuşiri şi supărătoare cusururi. D-sa are un glas inegal, de o amploare şi o întindere mereu variabilă, capabil de accente impresionante şi de nuanţări delicate, dar în acelaş timp de stridenţe şi învăluiri de glas inexplicabile. Interpretarea scenică a d-nei Amerighi-Rutili urmează tradiţia demodatei şi de îndoelnic gust „opere mari" — deşi această manieră de interpretare d-sale îi convine mai puţin decât oricăruia din colegi. Dintre aceştia, d-na Cloe Elmo, avantajată mai mult şi de fizic, câştigă repede auditoriul prin glasul său puternic — dacă nu chiar plăcut — ca timbru de mare întindere.

D-l Arturo Tamburini a avut de susţinut rolul ingrat peste măsură pentru un tenor, al unui erou antipatic, mai des absent de pe scenă, sau prezent mai mult spre a asculta imprecaţiile Normei decât spre a-şi spune cuvântul. D-sa este însă un artist corect în toate privinţele, fără elemente nici distonante nici strălucitoare în interpretare.

Cu o rezervă în ceiace priveşte intensitatea glasului, cu totul copleşit de coruri în unele momente, se poate spune acelaş lucru despre d. Luciano Neroni, în rotul unui druid.

In foarte frumoase condiţii a cântat în schimb Corul Operei Române, ce are un rol de căpetenie în lucrare — după cum egal de hărţuita orchestră s'a achitat în chipul cel mai conştiincios de rolul mai mult de acompaniator pe care-l are în opera lui Lellini.

Un artist care nu ne-a prilejuit decât mulţumire şi admiraţie a fost d. Edmondo de Vecchi dirijorul şi animatorul spectacolului.

E. N.

Saloanele de altă dată

Saloanele cele mai vizitate de literaţii, artiştii şi intelectualii din Paris dinaintea războiului, au fost fără îndoială acele ale Doamnei de Pierrebourg şi Bizet-Strauss.

D-na baroneasă Aimery de Pierrebourg era pasionată de cultură şi artă. Salonul ei era locul de întâlnire a tuturor celebrităţilor şi oamenilor de spirit ce alcătuiau pe acele vremuri „Tout Paris".

Vorbele de spirit care se încrucişau flexibile şi strălucitoare ca nişte săbii de Cordova, de la un grup la altul s'au păstrat în amintirile contimporanilor.

Ast-fel ne revin până azi paradoxele ironice şi optimiste ale lui Capus, a cărui voce de flaut ni se pare că o auzim în povestirile lui Marie Scheikevitsch sau ale lui Abel Hermant.

— „Când dispare o prejudecată, dispare şi o virtute", zicea el.

ARTHUR MEYER

Când i se vorbea despre piesa sa „La Veine" el replica:

— „ „La Veine", şansa? dar ce e şansa, în fond? E un furtişag inconştient, dovada e că un om prea fericit este ca şi hoţul de profesie: până la urmă tot o păteşte!"

Etienne Gros Claude dădea replica lui Capus cu o fantezie inimitabilă şi făcea calambururi cu figura cea mai placidă şi mai imobilă ce se poate închipui. In acest salon şi-a recitat D-na de Noailles primele versuri. Aci se întâlneau Jacques-Emile Blanche pictorul de talent şi scriitorul spiritual, Maurice Paleologue, Abel Hermant, René Boylesve, Marthe Bartet interpreta eroinelor lui Hervieu, care era unul din oaspeţii cei mai credincioşi ai acestui salon. Autorul cărţii amare şi plină de cruzime „Diogène et le chien", psihologul cu ironia îngheţată din „Peints par eux même", avea trăsături în care se întipărea o dulce şi duioasă melancolie. Pe când înalta sa conştiinţă, simţul de dreptate îl făceau să fie considerat ca un fel de „ministru al Literelor". Dar sub rezerva şi intransigenţa sa morală se ascundea multă sensibilitate şi eleganţă morală personificată. Printre prietenii ambelor saloane Hébrard, directorul ziarului „Le Temps", era dintre cei mai influenţi şi mai apreciaţi. Şi D-na de Pierrebourg şi d-na Bizet-Strauss îl răsfăţau deopotrivă. Deşi se apropia de 80 de ani, căci a murit în ajunul războiului la vârsta de 81 de ani, era de o vioiciune în spirit şi în mişcări, de o curiozitate mereu aţâţată care-l făcea să se intereseze de toate aventurile şi suferinţele sentimentale ale celor din jurul său.

— „Am în mine ceva din apucăturile unui duhovnic", zicea el. „Dar un duhovnic care nu ştie să ţină predici şi să dea pedepse pentru izbăvire".

Prezenţa sa era o sărbătoare în saloanele prietenilor.

Forain ca şi Hebrard era printre răsfăţaţi, mai ales în salonul d-nei Bizet-Strauss, dar nu pentru bunătate, ci pentru spiritul său muşcător şi caustic până la cruzime, deşi ambele stăpâne de casă erau persoane bune şi îngăduitoare. Dar era atât de amuzant şi creionul său unic, ca şi observaţiile sale veninoase şi luătoare în râs, ce treceau ca şueratul unei limbi de şarpe printre buzele gurii sale cam strâmbe.

René Boylesve era de pe atunci un scriitor cu renume şi un maestru cu discipoli în jurul său. Autorul faimoasei scrieri: „La Leçon d'Amour dans un parc", care primea cu simpatie tineretul, nu se putea resemna să rămână neînţeles de generaţiile de după războiu. Cu toată puterea sa de filosofie şi înţelegere, moravurile de după războiu şi transformările bruşte şi violente ale Parisului jigneau adânc preferinţele şi amintirile sale.

Se povesteşte următoarea anecdotă din adunările de la D-na *Bizet-Srtauss:*

D'Annunzio venea pentru întâia oară la Paris şi fu primit în salonul D-nei Strauss cu aceiaşi etichetă ca şi când ar fi purtat de pe atunci titlul de Prinţ de Monte Nevoso ca astăzi. Fu plasat lângă una din cele mai alese figuri feminine, D-na Aubernon.

— „Ce idee aveţi despre dragoste, maestre?", îl întrebă doamna cu toată graţia de care era capabilă.

— „Doamnă, citeşte cărţile mele şi lasă-mă te rog să mănânc" îi răspunse hursuz poetul.

Arthur Mayer era în ambele saloane vestite de pe acele vremuri considerat ca „l'esprit de Paris". In toată gloria şi amploarea personifica „Le Monde" Dar toate au trecut — generaţiile de azi sunt „les générations sans maîtres" despre care vorbeşte François Mauriac, acel dintre scriitorii contimporani care a mai păstrat ceva din autoritatea maeştrilor de altă dată.

Cărţi:

Lucia Dracopol: Arta Domniţelor Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.

Jules Verne: Dealungul Amazonei. In româneşte de Ion Pas. Ed. „Cugetarea" Bucureşti, 1935. Preţul ambelor volume 30 lei.

Eugenia Makata: Jupâniţa Ruxandra Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1935. Preţul 30 lei.

V. I. Bergneanu: Cântece de toamnă cu o prefaţă de N. Iorga. Ed.: „Cronicarul" Buc. 1935. Preţul 30 lei.

Vasile Dorneanu: Furnici roşii (Epigrame). Tip.: „Presa bună" 1935. Preţul 20 lei.

Tudor Arghezi: Ochii Maicii Domnului. Ed.: „Universala Alcalay" Bucureşti, 1935. Preţul 70 lei.

N. D. Cocea: Nea Nae Ed.: „Universala-Alcalay" Buc., 1935. Preţul 70 lei.

Dante: Paradisul. Tradus de Al. Marcu. Ed.: „Scrisul Românesc". Craiova, 1934.

Ion Pas: Tablouri în cărbune Ed.: „Cugetarea" Buc. 1935. Preţul 35 lei.

— De ce cântă mama?
— Ca să-ţi adoarmă frăţiorul.
— In locul lui, demult m'aş fi prefăcut că dorm...

Cereţi la toate librăriile

TUDOR ARGHEZI — Ochii Maicii Domnului — ROMAN —

N. D. COCEA — Nea Nae — ROMAN —

CEZAR PETRESCU — Duminica Orbului — ROMAN —

EDITURA „ALCALAY"

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 749
DUMINICA 14 APRILIE 1935

FONDATOR { I. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

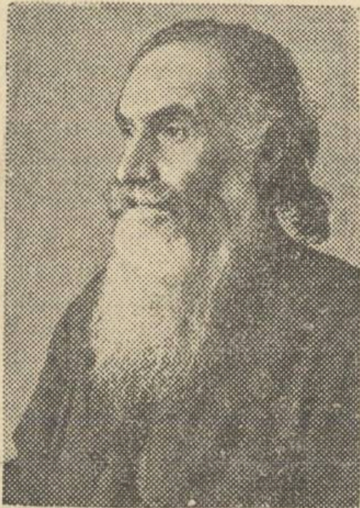
5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Gala Galaction

Fundaţiile Regale au decernat anul acesta premiul de o sută mii de lei scriitorului Gala Galaction.

Vechiu oarecum astăzi, Gala Galaction a irupt în literatura românească — nou prin fond şi prin formă.

Acest puternic talent, de-o mare originalitate, s'a impus relativ repede — printr'o serie de nuvele, care redau lupta pă-

GALA GALACTION

timaşă dintre credinţă şi păcat.

Caracteristică pentru întreaga-i activitate scriitoricească este nuvela „Dela noi la Cladova", în care se povesteşte dragostea dintre un preot, popa Tonea, şi Borivoje — femeia pasionată, cu salba de aur săltându-i pe pieptul ridicat de patimă, când caisele răscoapte cădeau dela sine şi se duceau deadura pe cerdacul în umbră.

Credinţa înlănţuia braţele preotului. Numai ochii lui ardeau cu păcat. Borivoje nu se împăca cu scrupulele lui religioase şi morale. Il iubea şi murea de dragoste. Pe pat, capul eroinei s'a răsturnat — şi i s'a risipit pe perne părul, ca un paner de toporaşi negri...

De-atunci Gala Galaction ne-a condus pe „drumul spre păcat" — nu pentru a arăta triumful binelui asupra răului, ci parcă din sadism mistic: iubind tortura dragostei şi plăcându-i să ne tortureze şi pe noi.

Opera lui Gala Galaction este jertfa unei vieţi pătimaşe pe rugul credinţei.

O dragoste împlinită n'are o perspectivă adâncă .Dimpotrivă, o dragoste — zăgăzuită de împrejurări sau de un judecător implacabil din sufletul nostru... acea dragoste care chinueşte până la moarte, oferă tema ideală pentru o adevărată operă literară.

Setea de dragoste, pofta de viaţă trupească — se zbat ca nişte şerpi în opera lui Gala Galaction. Iar scriitorul, cu braţe vânjoase — ca rădăcinile desgolite ale copacilor din „drumul spre păcat" — îi cufundă iarăşi, şi iarăşi, în valurile care clocotesc.

Neastâmpărul acesta trece prin toată opera lui Gala Galaction, care (avem impresia) şi-a pus mantia preoţească pe umeri pentru a dobândi un aliat în plus împotriva diavolului din noi.

ADEVARUL LITERAR

Din „Ciclu Sportiv"

Dansul

A fost odată: 'n cânt de violine
Conduse lent de-o magică baghetă,
Dansau bunicile în crinoline
Zâmbind sub evantai şi prin lorgnetă.

Perechile se aplecau uşoare,
Mlădii, ca florile închise 'n glastre
Şi savurau a dragostei candoare
In ritmul lent al „Dunării Albastre",

Sau, evocând marchizele pudrate
Cu pasul mic, vivace şi cochet,
Cătau să-şi simtă visele furate
In melodii de tandru menuet.

A fost odată: parcă în poveste,
Când muzica de dans era un tril,
Şi se ducea în lumea toată veste
De-o polcă, o mazurcă sau cadril...

Bunicile sânt doar o amintire
Pe care-arar de o mai au nepoţii
Cu nervii storşi, cu viaţa 'n risipire,
Ideal purtând în suflet Hotentoţii

Şi Negrii toţi, puternici şi bronzaţi,
Trăind în junglă liberi ca pantera,
Nu istoviţi de muncă şi blazaţi
In luptă ne'ntreruptă cu himera.

Oricând, oriunde, dansul azi porneşte
Sălbatec, aspru, dur şi violent,
Şi muzica nu-i vis ce-l însoţeşte,
Ci şuer, chiot, urlet viu, strident.

Perechile se-agită, se frământă
In ritm de rumba, fox-trott, charleston
Şi-orchestrele nu cântă, ci 'nspăimântă
Cu tobe, talgere şi saxofon.

Nebun, haotic, ritmul ne domină,
Acelaş ritm, acelaş tot mereu:
Perechile se prind şi se desbină
Şi iar se prind, purtându-şi ca trofeu

O poftă ne'nfrânată de viaţă
Născută brusc din pântecele tobii...
Din noapte până'n dimineaţă
Mereu, mereu, danseazä astăzi robii,
In ritm călindu-şi nervii pentru viaţă.

G. SPINA

Dem. Iordache — Studiu pentru compoziţie

Din viaţă... şi din cărţi

Iorile

La vânătoare de sitari, în pădurile Verbilei — din ţinutul Prahovei...

Prin sihlele dese ca peria, treizeci de copii, — vrâstaţi de câte un bătrân de vre-o şaptezeci de ani, care alerga săltat, neelastic, — hăuleau bătând cu beţele de tulpine. Când eşeau la lumină, toţi se grăbeau spre locul de adunare al gonaşilor. Erau numai cu băţul în mână. Un singur copil rămânea mai în urmă, culegând flori. Purta toporaşi la pălărie — şi în mâna stângă un buchet. L-am privit: avea trăsături fine şi ochi vioi, ca de sitar... Pădurarii răcneau la dânsul, şi-l îndemnau la fugă pe linie — pentru un nou aranjament.

Copilul cu florile avea suflet de poet.

Dar la „muncă", şefii îl considerau ca un element netrebnic. Altă dată, nici nu ştiam — dacă îl vor mai lua la goană... ca să nu mai încurce lucrurile cu florile lui.

Iată un candidat la înfrângere în lupta vieţii. Va trece izolat prin viaţă — cel din urmă, înjurat de toţi, cu buchetul de toporaşi în mână...

Prietenii

A asistat la vânătoare şi un diplomat. Dacă n'a făcut diplomaţie — el a spus un lucru senzaţional: că vânătorii l-au ajutat, cel mai mult, în cariera lui. Cu dânşii, s'a împrietenit. La dânşii — a apelat în acţiuni serioase, fiind sigur de sprijin sincer.

Şi într'adecăr, oameni care se cunoşteau de mult — şi care rămăseseră străini — s'au împrietenit într'o zi, în pădure, în jurul unei mese din poiană alături de taraful de lăutari.

In atmosfera camaraderească dela vânătoare, — toţi uită necazuri, intrigi şi „lucrături"... uită minciunile, şi răul făcut cu voe sau fără voe. Parcă de pe suflet se ia o zgură. Rezerva faţă de oameni dispare. Neîncrederea în om de-asemeni. Şi vânătorii îşi dau pe faţă în mijlocul naturii — desbrăcaţi de ori ce convenienţe sociale — partea bună din inima noastră: acel „bob de aur" descoperit de Dostoevschi chiar în sufletul unui criminal.

Vânătorii rămân faţă în faţă — adevăraţi prieteni, gata să-şi caute unul altuia vânatul aripat... dar şi să-şi dea concurs în diplomaţie, după părerea ministrului străin.

Cântecele

Lăutarii au cântat romanţe vechi şi cântece populare de dragoste şi de chef.

Ascultându-le, ne dădeam seama de goliciunea poetică a tangourilor româneşti — care se cântă în toate localurile.

Şi remarcam — parcă mai ascuţit decât oricând — spiritul de observaţie al poporului, delicateţa lui de sentiment, comparaţiile plastice pline de sevă. Pădurea — cu soarele şi cu florile ei — se reflecta în cântecele de dor, făcându-se una în sufletul vânătorilor.

Amintirile

Iar, seara, în casa unui prieten, un tovarăş de vânătoare,— om înalt cât un munte, grav şi serios, de vreo cincizeci şi cinci de ani, — începu să-şi povestească copilăria în casa părintească, cu amintiri duioase despre „mămuţa" şi „tăţuţa".

Părinţii lui sânt de mult în pământ.

Iar copilul căruia îi şedeau bine cuvintele de desmierdare, astăzi e om în toată firea — în vârful pantei de unde, în jos, începe bătrâneţa.

Acum nu i se mai potriveau cuvintele acestea. Ele sunau, oarecum, în gura lui.

Mă uitam la dânsul, — şi n'am zâmbit ironic.

In sufletu-i devastat în lupta vieţii, am regăsit copilul — cu ochi naivi, cu mânuţele grăsuţe, întinse înainte: „Mămuţă", „tătuţă"...

După o lungă peregrinare prin viaţă, omul se întoarce spre începuturile lui — şi repetă, de astă dată, cu glas gros şi răguşit, cuvintele spuse odinioară cu timbru argintiu...

Ascultându-mi prietenul, miam adus aminte de bătrânul gârbov din „Jean Christophe", care — căzând într'un atac de apoplexie — n'a rostit decât un cuvânt, înainte de a muri: „mamă".

Prietenul meu tăcu, privind parcă grădina de „patruzeci de prăjini" din jurul casei părinteşti.

M. SEVASTOS

Alexander Moissi

E tot atât de greu să vorbeşti despre actorul Moissi, cât să vorbeşti cu pretenţii de exactitate, despre artă. In dosul oricărei estetici, rămâne inepuizat prin analize, teorii şi formule, însuş frumosul.

In urma oricărui tratat de psichologie, de psichanaliză, de fiziologie, inexplicabil, nesoluţionat, rămâne misterul originii, naşterii sufletului din nefiinţă, adică tocmai lucrul de la care tratatul tău a plecat mai departe. Ştiinţa tace în faţa miracolului vieţii. Faptul că din materia neanimată, pe un plan pe care până la urmă omul l-a dibuit, se naşte organismul viu, a rămas nepriceput. Acelei aprinderi a scânteii de viaţă, care poate să fie dar poate să şi plece după voia ei, cercetătorul îi întoarce spatele, ca să-i stabilească legile de funcţionare şi să clădească ştiinţa pozitivă pe o taină închisă.

Deopotrivă, Estetica e incapabilă să spue ceva, nu în jurul frumosului, dar despre adevărata lui esenţă. Problemele procesului de creaţie, a sentimentelor estetice, a frumosului în sine chiar, nu pot spune precis de ce e frumos ceea ce e frumos, unde începe şi când. Categoriile estetice, delimitându-şi terenul, şi numărându-şi caracteristicile fundamentale, nu spun cu asta mai mult. In afară de condiţiile stabilite, împotriva lor poate câteodată, frumosul se ridică indisolubil. Dacă arta ar fi o construcţie, ar consta în dozare, măsurare, compunere; dacă arta ar avea reţetă ar fi uşor de descompus, de redus la formulă, de epuizat prin analiză. Ea nu e însă nici compoziţie, nici măcar echilibru, nici măsură şi nu se lasă prinsă în clasificări şi teorii precise, exacte. Cele mai abile şi admirabile teorii, ca: „Unitate în varietate", „Contopire între materie şi spirit", „Evadare din lumea aparenţelor", rămân alături de ea pentrucă nu i se suprapun, nu sânt controlabile.

Pe lângă nevoia multor estetici de a recurge la metaphisică (aşa cum ştiinţa lasă loc religiei sau misticismului obscur), insuficienţa esteticilor pozitive, suma de probleme lăturalnice ca: sentimentele estetice, problemă mai mult de psichologie, origina artei, deci problemă de istoria artei sau de sociologie, pentru ocolirea problemei centrale.

Critica se mărgineşte la şi mai puţin. Ea închide într'un

anumit tipar, raportă la un anumit canon subiectiv, al unui individ, al unei epoci sau al unei şcoli, fenomenul artistic, şi-l cântăreşte din acel punct de vedere. Şi aici, în afară rămân calităţile fundamentale ale frumosului.

Totuşi trebue să vorbeşti despre artă, recunoscând că tot ce vei spune va fi insuficient, şi despre creatorul ei, cu ştiinţa că tocmai în faţa miracolului care schimbă materialul brut în incandescent , ai să te opreşti, ca biologul în faţa naşterii vieţii din materia inanimată.

Măsura în care vorbind despre un actor, vorbim despre un creator, este, în general, privită cu mare îndoială. Actorul are nevoe de un text care îi e străin, şi opera lui nedespărţită de el ca un tablou sau o carte de autorul lor, face una cu el şi piere odată cu el. Material îi e însuş trupul lui, privirea lui, vocea lui şi tot conţinutul lui sufletesc. Actorul se lucrează pe el însuş ca pe o mână de lut şi se pierde pe el în această modelare. E mai iubit de cât ori ce alt creator, pentrucă se confundă şi e confundat cu creaţia lui.

O carte scrisă e victima fiecăruia dintre noi, adică neînţele-

A. MOISSI

gerii sau îngustimii înţelegerii fiecărui cititor. Un personagiu dintr'o carte jucat aşa cum juca actorul Alexander Moissi, e un personagiu salvat, e redat sensului lui, construit aşa ca să nu mai poată fi descompus de subiectivitatea priceperii noastre. Mai inalterat decât o statuie sau o bucată muzicală de analiza deformatoare a consumatorului de artă, personagiul jucat e clădit a doua oară, definitiv. Din această pricină actorul mare stă lângă scriitorul mare, deopotrivă creator, cât şi el.

Vorbind despre actorul Moissi vom încerca să prindem în cuvinte neîncăpătoare şi uzate, mijloacele lui teatrale, şi ceea ce e mai greu de cuprins în vorbe: forţa adâncă şi complexă care mânuia aceste mijloace. Scriind despre acea voce muzicală, albă, înaltă, dând o impresie de inevitabil, ca o prevestire în momentele când personagiul nu se lăsa complect cunoscut, sau caldă, plină de sonorităţi profunde, de rezonanţe de orgă, de tragic, şi ca un cataclism, ca un isprăvit de lume când se oprea, atât începuse să facă parte din tine şi să-ţi fie de necesară scriind despre ochii lui în care parcă întreaga umanitate se întreba de rostul ei, despre mânile lui pline de conştiinţă, de sensibilitate, de inteligenţă, mânile acelea care vorbeau înaintea cuvântului, fără să dea vreodată impresia gestului convenţional, pregătit, scenic, scriind despre acestea toate, n'ai epuizat nimic. Toate astea sânt zadarnice, n'am spus nimic despre Moissi, am spus cuvinte despre un actor.

Alexander Moissi nu se mărginea la instinct de teatru, talent, tehnică, stil, mijloace fizice ca vocea sau privirea. Facultăţile acestea definesc un actor bun, dar Moissi nu era numai atât. Era un om din familia din care se fac sfinţii, profeţii, dictatorii. Avea acel complex, acel echilibru de forţe spirituale, toate la cea mai mare potenţă, care se fac cunoscute imediat, pentrucă omul în care acest echilibru există, e transfigurat, trece printre noi ca o putere pe care n'o poţi ignora, trăeşte în chip extraordinar cu fiecare cuvânt, cu fiecare gest, cu fiecare clipă a vieţii lui, e întreg fluid şi curent magnetic. Moissi a vorbit oamenilor şi ei i-au răspuns cu toate rezonanţele sensibilităţii lor, pe măsura lor. Dacă ar fi

Urmare în pag. II-a

vorbit peștilor, i-ar fi răspuns ca sfântului Francisc. A vorbit de pe scenă pentrucă a trăit în secolul al XX-lea; în secolul al XV-lea ar fi vorbit poate într'o biserică.

Un actor bun face pe scenă mișcări frumoase, spune cuvintele frumos, deștept sau potrivit, construește, compune sau pricepe instinctiv și joacă cu temperament; un actor mare, din clipa în care a intrat în scenă, de la primul cuvânt pe care l-a spus sau prima clipă de tăcere pe care a avut-o e o faptă, un act, o prezență spirituală ce se afirmă și se impune ca un fenomen cosmic. Mă gândesc la acele două sau trei fraze șterse, abea auzite, pe care le spunea Moissi în actul al II-lea din „Medicul în Dilemă", primul act în care apărea în piesă, și la impresia uluitoare și ca urma unui fier roșu pe care o lăsa după el. Nu-ți mai puteai păstra liniștea obișnuită, prin scenă trecuse extraordinarul. La acea primă replică a lui Hamlet „Ja, Majestät" numai, spusă cu o voce subțire ca un fir, sfărâmicioasă ca de cretă, cu trupul tot de profil și nu în primul plan, care te umplea totuși de îndoială, de emoție, de interes, de o nestăvilită dragoste pentru prințul Danemarcii.

Nu, Moissi nu era un meșteșugar, nu era un actor cu dar, era om care trăia, în care viața era așa de intensă, de conștientă în orice clipă, încât Dubedat, Hamlet, Fedja Protasof, Oswald, n'au fost niciodată mai aproape de ei, de înțelesul lor uman, de Shakespeare, Shaw, Tolstoi, decât în clipa când el i-a trăit. Talentul nu e o creștere graduală, cantitativă a unui conținut spiritual, ci una calitativă. Talentul se poate adăuga unui oricât de mediocru nivel sufletesc și opera creată cu talent poate să aibă aerul operei de artă. Arta mare însă nu se face cu talent; ea e rezultatul unei supratrăiri de foc, unei bogății. Cu indiferență, cu sărăcie, cu măsură nu se face artă.

Alexander Moissi era un om plin, o continuă ardere. A jucat, a scris și avea obsesia cu nimic potolită a unei lupte, pe care și-o închipuia posibilă și rodnică, pentru pace. Iși imagina copilărește și fără îndoieli, că arta nu poate duce decât la o împăcare a tuturor popoarelor, la o înfrățire universală prin religia frumosului.

Textul rămâne un motiv, un pretext pentru fenomenul prezenții, trăirii lui Moissi în scenă. Viața adâncă, intensă, adevărată, străbătută de gând și de emoție, de sens, așa cum nu sânt viețile oamenilor de toate zilele ci numai operele de artă, nu putea fi întrecută în valoare de nici un text literar. In a doua jumătate a vieții sale, maniera de a juca i se schimbase. Părăsise complect orice urmă de școală veche, de declamatoriu, și mergea în înțelegerea personagiului către sensul lui cel mai adânc uman, filozofic. Moissi încetase de a fi un om, era o realitate estetică. Hamlet nu mai era o figură romantică și firavă, așa cum actori buni și nu lipsiți de stil și l-au închipuit, ci era omul născut cu câteva secole înainte decât se cuvenea, adică înțelegând ceea ce toți cei din jurul lui nu pricepeau, depășindu-i cu sentimentul datoriei de a pune el la loc, pentrucă e conștient, lumea în care se întâmplă dezordini și crime. Un Hamlet nu suprasensibil, nu nevropat și nu melancolic, nu plin de o romantică dorință de răzbunare cum ne-am obișnuit să-l vedem în tot teatrul de până la el și chiar în cei mai de seamă comentatori (afară de D-na Alice Voinescu) ci un om lucid, hotărât să restabilească ordinea în fărâma de univers în care viețuia. Vedeai atunci, dacă nu îți dăduseși încă seama, că tot ce e aparent ezitare și lașitate în Hamlet, e numai dorință de a se convinge că are deplină dreptate, că nu e gata să ucidă nevinovați. La prima frază cu care Hamlet își vestește hotărârea să renunțe la propria lui liniște, pentrucă e dator să scoată la iveală adevărul, acel: „Pământul își revarsă tainele, cine să le desleg m'a blestemat pe mine?" în care tot trupul lui Moissi a avut aerul că se smulge din pământ, că se desrădăcinează cu durere și efort, până la duelul cu Laerte, care a fost o succesiune melodică de mișcări. o gamă surprinzătoare armonioasă cum numai vocea lui putea să aibă, prințul Hamlet a fost un personagiu firesc, simplu, un biet om tânăr și neliniștit, chinuit de o nouă etică.

Naturalețea lui Alexander Moissi nu poate fi explicată în cuvinte. Era acel firesc a cărui dozare e mai grea decât tot meșteșugul actoricesc. Avem azi în teatru și în cinematograf un întreg curent de naturalism care însă e vecin și se confundă chiar cu cea mai fadă platitudine și inexpresivitate, cu cea mai exactă și necolorată fotografie a realului. Moissi n'a fost niciodată, în nici un rol „omul de pe stradă", a stat totdeauna pe acea muche de cuțit ce desparte realul de ficțiune, acolo unde se găsește arta cea bună. Teatrul se joacă de-a viața; dacă e viață adevărată, aidoma ei, nu mai e bun, e superflu. Moissi cunoștea calea de mijloc. In „Cadavrul Viu", în care așa de lesne putea orice actor bun să lunece în melodrama la care piesa se pretează și are tot ce-i-trebue pentru asta: scene de beție, balalaici, mizerie și sinucidere, Moissi izbutise să-i dea lui Fedja un aer înțelept, nici o clipă declamatoriu, să coboare personagiul în el, și în fântâni de umanitate, fără să-l trâmbițe un singur moment, fără să-l facă lamentabil, să-i simplifice mișcarea, masca, să-i pună o claritate care făcea accesibile imediat ideile noi și puțin ciudate, despre dreptate și cinste ale lui Fedja. Printr'un amănunt, personagiul era explicat. Sacrificiul lui Fedja e înțeles de orice spectator sau cititor, dar însăși pricina dezertării lui de lângă Elisabeta Andreevna, înainte de începerea adevăratei acțiuni, îți pare neînțeleasă și incorectă. Fedja începe prin a fi bețiv și stricat, pe urmă e cuprins de ideia sacrificiului. Când însă Moissi în ultimul act, în fața judecătorului de instrucție, vine în hainele lui uzate și corecte de mic funcționar, încheiate la toți nasturii, cu ochelarii prinși pe șiret de gât, în ținuta care îi era cea de toate zilele înainte de fuga lui de acasă, înțelegi viața de mediocritate cu datorii mici și mărunt măcinătoare, din care a avut nevoe să fugă. Protasof devine un om înțeles de la început până la sfârșit. Apoi acea moarte a lui Fedja, plină de surâs și durere, de slăbiciune și bunătate, acel plâns de om lipsit de putere, fără hohot, ca o topire a vocii numai.

Alexander Moissi n'avea nevoe de nici o ridicare de voce, de nici un gest cu ținta necuprinsă în el, însfârșit de nici un efect scenic, ca să ție publicul. Sorbea publicul în el, îl avea lipit de el. Pe când juca în Jedermann, la teatrul german din Cernăuți, sala întreagă avea o mișcare de val, de lan, ca un singur trup, urmărindu-i agitația de la un capăt la cellalt al scenii. Privirea lui Moissi îndreptată spre sală, era și fluidă și materială, ca forța de atracție a lunii pentru apă, te puteai pierde în ea ca într'un tunel flămând, sau te puteai înveli în ea ca în raza fierbinte, darnică, densă a unei surse de lumină.

Era așa de întreg în personagiul pe care îl juca, nu cum se spune în chip vulgar în critica teatrală „intra în rol", dar așa de conștient, de convins, de prezent nu numai cu nervii dar cu toate facultățile sufletești, încât fața, fără să schimbe grima, în Dubedat, și Jedermann i se schimba, i se săpa, se descompunea, devenea străvezie sau incandescentă. Fiecare parte din trup îi era străbătută de gând și conștiință. Mânile în Hamlet erau numai întrebare, în Dubedat, când eroul moare și rămâne încă în scenă pe când personagiile celelalte filozofează, deveneau livide, apoi vinete. Cred că dacă neașteptat, dintr'o greșală de regie scena s'ar fi prelungit, Moissi ar fi murit dea binelea, așa era de pătruns de ideia morții. In Jedermann mânile la început frumoase și elegante, cu acea mișcare de gât de pasăre a încheeturii, slăbeau parcă pe măsură ce disperarea și panica îi creșteau, se schimbau nu numai ca mișcare dar că aspect, degetele deveneau prea slabe pentru inelul greu pe care îl purtau, de nisip, dezolate. Și admirabila lor mișcare în clipa în care Moartea îi pune lui Jedermann mâna pe inimă, încremenirea lor în aer în dreptul umerilor în mijlocul gestului pe care voise a-l face ca să se apere, ca niște aripi de opal frânte! Liniștea, calmul lui ca o coloană în mijlocul celorlalte personagii în jurul mesii, mai pozitiv, mai existent, mai prezent decât veselia lor răsunătoare, febrilitate dusă la maximum, așa cum fierul încălzit până la roșu poate să dea mâinii impresia de rece, sau cum un tunet perpetuu n'ar mai fi perceput, pentrucă n'ar avea început și sfârșit pentru auzul nostru.

Alexander Moissi cunoștea arta de a spune fraza și pe aceea de a spune cuvântul, adică acolo unde textul însuș era o împletire de idei crescute firesc, rațional una din alta, ca de pildă monologul „A fi sau a nu fi" din Hamlet, propozițiunea avea o melodie a ei și întreg monologul se desfășura ca o bucată muzicală care putea fi prinsă și într'o schemă liniară, fără ca prin asta cuvântul să-și piardă valoarea și greutatea conținutului.

Nebunia, incoherența, cinismul, orice, în jocul lui Moissi căpătau un sens, erau înțelese, justificate, omenești.

Tot ce a fost Moissi nu mai este, nu mai poate fi găsit decât în câteva discuri care n'au să dea vocea lui și în fotografii care prind trăsături dar nu privire și expresie, și nu poate fi cuprins în frazele noastre uscate sau patetice de groază că nu pot spune destul. Alexander Moissi, actorul în care valoarea de etern, de absolut a frumosului, devenea palpabilă și neîndoioasă, a murit.

LUCIA DEMETRIUS

Cronica Științifică

Peștii presimt cutremurele

Un savant japonez a stabilit de curând, pe baza unor minuțioase cercetări, că peștii care trăesc în apropierea coastei nipone, se comportă de fapt ca niște seismografe foarte sensibile, Intr'adevăr acești pești, prin neliniștea notorie pe care o manifestă în preajma unui cutremur de pământ, furnizează indicii prețioase asupra mișcărilor scoarței terestre.

Faptul, în aparență foarte bizar, este în realitate perfect explicabil. Intr'adevăr, convulsiunile scoarței terestre produc în general și o sdruncinare a apei din mările învecinate. Or, peștii, care sunt înzestrați cu organe tactile extrem de sensibile — localizate în special în labirintul urechii — reacționează la cea mai ușoară sguduitură. Așa de pildă, s'a constatat că până și peștii orbiți, simt un corp solid, dela o distanță destul de mare. Este firesc deci ca o agitație anormală a apei, în care trăesc, agitație datorită mișcărilor ce preced un cutremur de pământ, să fie percepută cu o deosebită acuitate de aceste animale acuatice. Neliniștite, ele se ridică atunci în masă la suprafața mării, unde mor adesea, din cauza plesnirii bășicii înotătoare, provocată prin sguduirile brutale ale mediului ambiant.

Muștele împotriva lăcustelor

Se știe ce pacoste reprezintă pentru agricultură convoaiele de lăcuste, care devastează fără milă terenurile de cultură.

Lupta împotriva acestui flagel este foarte anevoioasă. Multă vreme s'au folosit pentru distrugerea lăcustelor, tot felul de otrăvuri. Acest procedeu prezintă însă neajunsul că otrăvurile, puse la îndemână lăcustelor, distrug și alte animale, care ne pot fi utile.

De curând însă s'a făcut o descoperire care ne furnizează o nouă armă deosebit de eficace în această direcție. Naturaliștii americani au constatat că cei mai înverșunați dușmani ai convoaielor de lăcuste ce bântuie ținuturile de cultură din noul continent, nu sunt — cum se credea — păsările, sau alți vânători de insecte, ci larvele unor anumite specii de muște, care trăesc ca paraziți în corpul lăcustelor.

Deaceea, străduințele specialiștilor sunt acum îndreptate în sensul organizării unor culturi în massă a acestor muște, în anume institute zoologice, urmând ca ele să fie apoi deslănțuite asupra convoaielor de lăcuste.

Undele ultra-sonore „explorează" metalele

După cum medicul obișnuește să exploreze corpul omenesc cu ajutorul razelor Roentgen, pentru a examina starea organelor interne, tot astfel technica modernă folosește aceste raze pentru a „explora" materialele metalice.

Cu ajutorul razelor X suntem în măsură să stabilim pe deoparte structura intimă a corpurilor metalice și pe de altă parte, anumite defecte în massa lor interioară.

Cum însă razele Roentgen nu pot străbate decât până la o anumită grosime a unui strat metalic, se folosesc în aceste cazuri, radiațiile radiumului sau ale preparatelor cu mezotorium.

De curând însă s'a descoperit că acelaș rezultat îl putem obține și cu ajutorul undelor ultra-sonore, vibrațiuni acustice cu o frecvență mai mare de 100.000 de perioade pe secundă și deci neauzibile pentru urechea noastră.

Dealtfel, aceste raze ultra-sonore prezintă și alte însușiri interesante: ele ucid bacteriile, fac mai sensibile plăcile fotografice, sterilizează lichidele, etc.

Printr'un procedeu fizic special, putem cerceta, cu ajutorul lor metalele, pătrunzând în masa interioară până la o adâncime de un sfert de metru și examinând astfel cele mai ascunse defecte, datorite unor spărturi sau rupturi.

Hormonii provoacă migrațiunea păsărilor

Naturalistul berlinez doctorul Schildmacher a făcut de curând o foarte interesantă descoperire, relativă la rolul hormonilor în determinarea migrațiunii păsărilor.

Savantul german s'a ocupat în special de păsările mai mici și le-a injectat în corp hormoni sexuali feminini, obținuți pe cale artificială. Rezultatul a fost că această operație a influențat într'o măsură considerabilă instinctul de migrațiune al pasărilor, ceeace ne îndreptățește să afirmăm că migrațiunea de toamnă este un fenomen datorit cel puțin în parte încetării activității glandei germinative.

Doctorul Schildmacher susține că înapoierea pasărilor primăvara este provocată la rândul ei printr'un proces invers, adică o hiper desvoltare a activității acestor glande.

Dealtfel, corelația între mărimea glandelor germinative și sborurile de migrațiune ale păsărilor este de multă vreme cunoscută. Singurul punct care urmează a fi elucidat este dacă aceste glande reprezintă factorul exclusiv al migrațiunilor.

Lumină... înghețată

La o conferință recentă a „Asociației germane pentru cercetări foto-technice" s'a demonstrat — cu titlul de curiozitate o așa numită „conservă de lumină".

E vorba de o substanță care, fiind expusă razelor ultraviolete, îngheață, și care încălzită — eventual printr'o simplă atingere a mâinii — luminează.

Avem aci aface cu un fenomen de fosforescență, proprietate pe care o posedă anumite corpuri de a lumina în întuneric. Această însușire se explică prin faptul că anumite corpuri pot fi aduse, prin excitația luminii, la un potențial mai mare de energie, care le face capabile să radieze în mod spontan, energia luminoasă ce-au absorbit-o, revenind astfel progresiv la starea inițială.

Cercetările fizicianului german Lenard au dovedit că această proprietate este caracteristică mai ales pentru aliajele metalice foarte pure, în massa cărora se găsesc urme neînsemnate dintr'un metal greu. Aceasta întrucât asemenea infime impurități condiționează calitatea de fosforescență.

Pentru orice fel de fosfor există o anumită limită inferioară de temperatură sub care el încetează să mai radieze lumină. Ca atare, putem lumina o asemenea substanță și introducând-o apoi într'un amestec frigorifer, reușim — ca să zicem așa — să „înghețăm" lumina dintr'însa.

Corpul astfel tratat, poate fi conservat ani de zile fără să radieze, Imediat însă ce-l încălzim, el redobândește proprietatea de a lumina.

Ing. I. S.

Naufragiații dragostei

A apărut ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psiho-sexual de dr. H Martin. o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

● Duminică, a apărut No. 4 „PIATRA ROȘIE" aventurile din fantasticele călătorii ale lui *Bill Gazon*. 40 pagini ilustrate, cu coperta în 3 culori. Volumul 3 lei.

Un roman ultra-monden

Treptele scării sociale pe care principesa Bibescu și-a plasat eroii noului său roman, sunt următoarele: *ea* e semi-scoțiană și semi-franceză, legată prin rudenie cu cele mai aristocratice familii ale Europei întregi; *el* — în primele pagini — e un deputat socialist și primar al unui mare oraș francez...

Dacă el ar mai obișnui să-și fumeze pipa și să bea cafea la „Café de Paris" — când vine din provincie în Capitala Franței, — atunci n'ar fi greu ca toată lumea să ghicească cine anume a pozat pentru acest portret. Dar autoarea acestui interesant și bine scris roman nici nu pomenește măcar de pipă și de cafea...

Pierre Cagnot — după cum află în curând cititorul — în prima lui copilărie a fost un ciobănaș, în Provence; și până astăzi i-au rămas șuvițe de păr negru care cad, rebele, pe tâmpla stângă. Adică, aidoma cu Pierre Laval, deși lipsește cravata albă pentru o complectă asemănare sau identitate...

Pierre Cagnot, în cursul vieții sale cam lungi, ajunge de șapte ori prim-ministru. Ceva la fel s'a întâmplat, se pare, lui Briand; de unde e clar că principesa Bibescu, creându-și cu îngrijire eroul, a procedat în mod eclectic, luând dela fiecare dintre oamenii politici de astăzi — câte o trăsătură care să contribue la afirmarea legendei, să împrumute cununii de lauri o strălucire de ultimă oră, și să excite curiozitatea cititorilor...

Această curiozitate e stârnită chiar printr'o remarcă a editurii, că noul roman scris de principesa Bibescu intră în seria numită *„Pentru plăcerea mea proprie"* — categorie începută cu atâta succes răsunător prin romanul „David Golder" de Irena Nemirovschi — o autoare până atunci necunoscută.

Principesa Bibescu stă aproape de vechea aristocrație franceză și de noua lume diplomatică radicală — deci face sforțări lăudabile, ca o literată talentată, să dovedească că eroul ei, care e „sută la sută" plebeu de origină, merită pe deplin să fie iubit; nu numai fiindcă are calități personale excepționale, dar e și un adevărat tezaur pentru țară. Il și iubește profund o patriciană „sută la sută" — principesa Lambesc...

Pentru ca să ușureze eroinei sale simpatice — calea luptei interioare, scriitoarea a întrebuințat două procedee: a prezentat-o pe principesa Lambesc ca o văduvă plină încă de viață; și, apoi, în chiar primele pagini ale romanului, a organizat o catastrofă automobilistică. Deși șofeurul a pierit, dar principesa a fost salvată de Pierre Cagnot, primarul orașului apropiat, tânărul deputat socialist care tocmai se grăbea la o adunare electorală...

Astfel se începe țesătura romantică a cărții.

Crescendo, dealungul unei povestiri de lungă durată, dar scrisă scurt, se produce o picantă difuziune a noțiunilor și a obiceiurilor de clasă, chiar de castă: principesa Lambesc începe să se intereseze de viața politică franceză și de creșterea rațională a oilor din Provence, în timp ce ministrul socialist ajunge să stea cu capul descoperit înaintea mormântului cățelușei favorite a reginei martire Mariei-Antoaneta...

Acest mormânt se află în curtea unui vechiu castel ocupat în prezent de principesa Lambesc, împreună cu socrul ei — ducele d'Elbeuf, un bătrân retras, inaccesibil, și disprețuitor.

Mai departe, principesa Lambesc își scandalizează toate rubedeniile, luând în public apărarea regimului republican, iar Pierre Cagnot își compromite partidul prin restaurarea Trianonului Mare și Mic dela Versailles. Dar Cagnot are cel puțin o justificare: banii, cu care el învie fermecătoarele capricii regale de arhitectură, sunt acordați de generosul Rockfeller...

Principesa Lambesc, însă, care apără regimul republican, nu merită nici o scuză în ochii „lumii mari"... Cu moartea socrului ei, care ar fi găsit absurd și sălbatec ca ea să se fi interesat, deși văduvă, de un alt om — și încă plebeu, — un nou obstacol se ridică între principesa și socialistul îndrăgostiți: micul duce, fiul ei.

Și din nou ei trebue să aștepte, ani lungi, până când băiatul va crește și-și va avea o viață personală, intimă. Așteptarea lor e plină de doruri și de chinuri. Ea trăește la Londra și el — la Paris. El îi trimite, ca ministru al aviației și al apărării aeriene, un film radioscopic al inimii lui, pentruca ea să fie liniștită: inima lui suportă nu numai încercarea despărțirii, ci chiar orice presiune atmosferică...

Și ea îi admiră „portretul inimii", gândindu-se în acelaș timp că inimile prinților Condé al căror sânge curge în vinele fiului ei — se păstrează la Chantilly, iar inimile conților Montjoie, strămoșii ei, — în castelul acestei familii din urmă...

Insfârșit, cele două suflete îndrăgostite se unesc. Dar nu pentru multă vreme, fiindcă primul-ministru Pierre Cagnot care părăsește politica pentru a se ocupa cu agricultura în Provence, cade asasinat de un terorist tocmit.

Totuși, deoarece acest asasinat se întâmplă în anul 1948, cititorul nu simte o durere prea mare: faptul în sine, poate, doar, să nu se mai producă, iar principesa Lambesc și Pierre Cagnot au încă până atunci timpul necesar ca să încerce ameliorarea rasei oilor în Provence.

Romanul e anunțat astfel: *Princesse Bibesco: Egalité, roman. Edition Grasset, Paris. 1935...*

Iată cum se crie un roman *ultra-monden, în afară de timp* și de spațiu. Egalitate? Ea apare aci eronată ca și data desnodământului: anul 1948...

ALEXIS NOUR

Citiți cu toții:

HORA PAIAȚELOR
roman
de
Virgiliu Monda

Fresca societăți de azi, cu toate viciile și dramele ei.

„Virgiliu Monda e unul din numele cari reprezintă triumfurile epicei românești".

FACLA din 5.I.935

Editura „Vremea" — Lei 50

CITIȚI

D. H. Lawrence
Amanți și Fii
roman — Lei 80.—

D. H. Lawrence
Femei în dragoste
roman — Lei 80.—

Alberto Insua
„Irene trebue să iubească"
traducere din spaniolă
roman — Lei 50

JOSE CARRETERO
Femeea scump plătită
traducere din spaniolă
roman — Lei 50.—

Editura „ALCALAY"

Un motiv plauzibil

In boschetul din fundul grădinii, căptuşit cu viţă deasă de Canada, parcă s'a mai răcorit o leacă. Soarele a purces către asfinţit şi razele lui piezişe şi-au mai potolit din arşiţă. Pe la amiază văzduhul fusese atât de clocotit şi pământul într'atât de tare se încinsese încât te aşteptai din clipă în clipă să vezi izbucnind din el limbi de foc.

Pe scaunul împletit din nuele de lângă masa de brad, Enache Vălimăreanu, cu picioarele goale în papuci şi cu cămaşa descheiată împrejurul gâtului, încerca să priceapă ceva din ziarul pe care îl ţinea, moale, între degete.

După dejun îl furase ca deobiceiu somnul dar ca niciodată, astăzi dormise prea mult.

Totdeauna somnul prelungit de după amiază îl obosea, răpindu-i orice chef de activitate. Ii dădea o stare generală astenică, un fel de moleşeală, vecină cu paralizia.

— Uf, cald mai e, spuse el deodată, lăsând să-i cadă ziarul din mână şi aruncând o privire cercetătoare, peste ochelari, spre nevastă-sa.

De partea cealaltă a mesei, Bombonica Vălimăreanu, cu mânecile dela kimono suflecate până peste umeri, scotea dintr'un borcan dulceaţă de trandafiri.

Depe frunte, de sub rădăcina părului roşcat, năduşeala izvora în broboane mici, care i se prelingeau apoi încet, pe tâmple şi pe obraji, ca nişte lacrimi.

— Cald, ce-i drept, încuviinţă ea şi lăsând borcanul din mână îşi trecu dosul palmei peste frunte.

Lord, cânele de vânătoare care şedea cu botul întins pe labe, părând că doarme, deschise un ochiu şi privi mirat spre stăpânii lui.

Dinspre miazăzi porni să sufle un vântuleţ cald, făcând să foşnească frunzişul din jurul boschetului.

Doamna Vălimăreanu turnă dintr'o carafă de sticlă aburită, apă rece în pahare şi împinse tava cu dulceaţă spre bărbat.

Ii veni să caşte şi vru să ducă mâna la gură, dar se pomeni ducând-o ceva mai sus, în dreptul ochiului stâng şi făcându-şi repede o cruce peste pleoapă.

— Dar ce ţi-e, dragă? o întrebă Enache.

— Mi se bate ochiul stâng.

— Ei şi...?

— Cum ei, şi? Mi se bate ochiul stâng şi când ţi se bate ochiul stâng e prevestire rea.

Şi de ce mă rog stângul şi nu dreptul?

Enache Vălimăreanu zâmbi ironic pe sub mustaţă.

— Erezuri, fetiţo, erezuri. Te credeam femeie mai deşteaptă. Auzi colea: dacă ţi se bate ochiul stâng, prevestire rea.

— Ei, ce şti tu? făcu femeia îmbufnată şi îşi mai trecu odată cu necaz, mâna peste frunte. Dar, nesecată, năduşeala izvora într'una şi se prelingea în râuleţe subţiri pe lângă rădăcina nasului, până pe bărbia grasă.

Bombonica se ridică, nervoasă, depe scaun şi începu să lege borcanul de dulceaţă. Era vădit că de câte ori se enerva, transpira mai tare şi Enache ăsta avea un talent deosebit de a te face să-ţi ieşi din sărite.

Auzi logică la el: de ce stângul şi nu dreptul?! Uite aşa, pentrucă e ştiut că stângul..... Dar ce să mai stai să-i demonstrezi!?

— Marş d'aici, spuse ea deodată, fără motiv, lui Lord care părea că aţipise deabinelea. Cânele deschise de astădată amândoi ochii, fără să se mişte din loc, ridică botul spre stăpână-sa, apoi îi lăsă din nou în jos ca şi cum ar fi măsurat-o cu privirea din cap până'n picioare.

Enache Vălimăreanu luase dulceaţa şi băuse paharul de apă rece până la fund.

— Aha, făcu el cu satisfacţie. Şi vru să schimbe vorba:

— Dar, apropos! Nu mi-ai spus ce ai făcut ieri la madame Popescu.

—Ce să fac?! Am avut ghinion.

— Cum naiba, frate dragă! Iar ai avut ghinion?

— Iar. Cum am eşit pe poartă, am întâlnit un popă cu barbă roşie.

De data aceasta, Enache Vălimăreanu nu se mai putu stăpâni şi isbucni într'un hohot de râs care făcu să i se scuture tot trupul.

— Iar începi? spuse ameninţător Bombonica.

— Păi, bine dragă, gândeşte-te şi tu ce legătură are barba roşie cu ghinionul tău? Ha, ha, ha, ho, ho, ho!

Bombonica îi aruncă o privire dispreţuitoare:

— Bine îţi mai şade când te strâmbi aşa!

— Dar cum să nu mă strâmb, dragă, spuse bărbatul căutând să-şi înăbuşe cascada de râs, cum să nu mă strâmb când aud aşa ceva. Adică, dacă popa ar fi avut barbă neagră tu n'ai fi pierdut la poker?

— Incetează te rog, Enache, că mă enervezi. Mai întâiu nici n'am zis că am pierdut din cauza aceasta... Am pierdut fiindcă am avut pur şi simplu, ghinion şi ghinionul mi l-a adus M-me Colţescu, care a stat tot timpul lângă mine".

— M-me Colţescu? Ei săraca ce e ea de vină? Astea sunt superstiţii, fetiţo, şi unei persoane culte nu-i este iertat să aibă astfel de superstiţii.

Ultima frază Enache Vălimăreanu o spusese pe un ton doctoral. Işi scoase ochelarii, îi şterse cu batista şi îi aşeză în tocul lor de piele. După aceia se ridică depe scaun şi ieşi din boschet.

Cerul începuse a se acoperi de nori şi vântul devenise mai răcoros. Din fundul grădinii venea miros de trandafir şi de mentă. Cu paşi mărunţi, târându-şi papucii după el, Enache Vălimăreanu porni să cerceteze florile. Se oprea în dreptul fiecăreia, privind-o drăgăstos, cu privire alinătoare de părinte.

Incepu să fluere uşurel, din vârful buzelor, o arie veselă.

— Enache! se auzi din boschet vocea d-nei Vălimăreanu.

— Ce e, dragă, întrebă bărbatul, îndreptând cu grijă o tije ce se aplecase spre pământ.

— Parcă spuneai că astăzi aranjezi afacerea aceia cu Marcu Silberman. Nu te duci, că e târziu?

— Nu, nu mă mai duc.

— Dar de ce să nu te duci? Pentru ce îţi neglijezi afacerile?

— Lasă că m'oi duce mâne. Acum sunt tare obosit.

Bombonica Vălimăreanu ieşi din boschet şi se îndreptă cu paşii ei legănaţi spre casă. Se opri o clipă în loc şi aruncă o privire mustrătoare spre bărbatu-său.

— Obosit?! I'auzi vorbă! Că doar dormişi până mai adineaori. Haide, zău, că întârzii. Imbracă-te odată şi du-te.

— Ţi-am spus, draga mea, că nu mă duc.

— Şi pentru ce, mă rog, atâta încăpăţânare?

— Oi fi având şi eu motivele mele.

Enache Vălimăreanu ţinea ostentativ privirea aţintită asupra unui trandafir roşu, care în afară de aceia că era roşu, nu prezenta nici o altă particularitate deosebită pentru a ţine fixată atenţia cuiva. In cele din urmă întoarse capul şi aruncând o privire furişată peste umăr, adăugă repede:

— Afacerea cu Goldenberg e o afacere importantă, draga mea, şi n'am s'o încep într'o zi care e şi Marţi şi în 13.

PETRU ŞERBĂNESCU

Cântec în larg

Ileanei

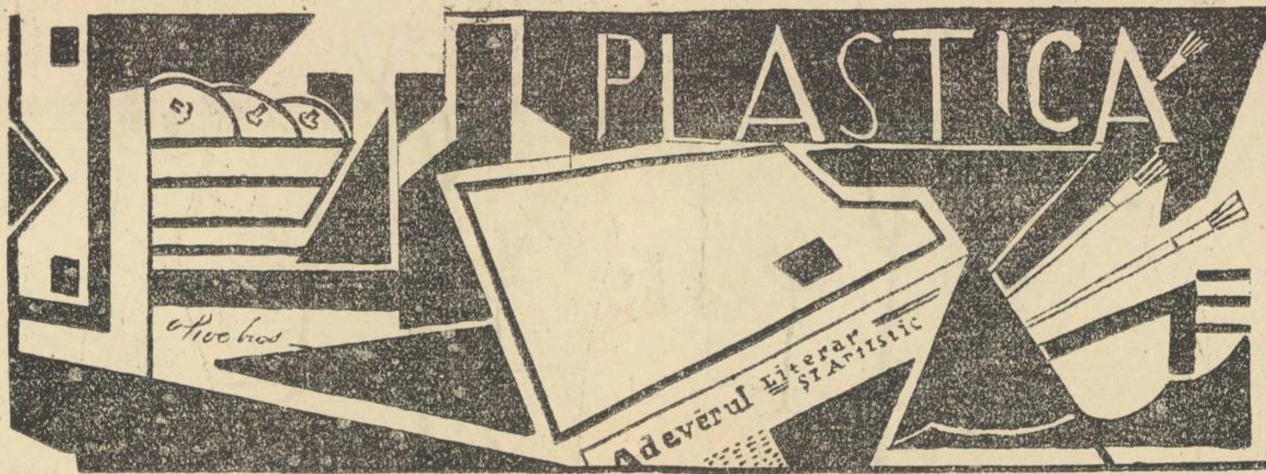
Apele-au crescut în jurul meu
Ca să spargă liniştea adâncă.
Pasul lunii spintecă mereu,
Fiecare inimă de stâncă.

Suliţi lungi înfige'n depărtare
Chiotul de spaimă al tăcerii,
Amuţesc sirenele pe mare,
Cufundate'n cuiburile serii...

N'am pe cine să mai chem aproape
Sângele să-mi dărui din belşug.
Pretutindeni candele sub ape,
Ard sicriul soarelui pe rug...

Lotca este plină, drumul nins
Licăre în urmă tot mai rar,
Pescăruşi în hora mea s'au prins,
Că sunt cel mai tânăr năvodar...

CONST. SALCIA

Aproape de sfârşitul sezonului plastic, după o lungă şi obositoare perindare de expoziţii, vine ca o încheiere frumoasă pictura de rafinate nuanţe a d-lui *Theodor Pallady*.

Interpret delicat al poeziei interioarelor cu flori şi femei, artistul prezintă la Ateneu un ansamblu de noui şi subtile viziuni plastice.

D. Pallady pare un călător care vine de departe, dintr'o ţară a gândului şi sensibilităţii pure. Arta d-sale e unică în producţia românească.

Suntem o ţară încă tânără, viguroasă, cu elanuri adesea fără frâu, cu înfăptuiri artistice care nu însemnează totdeauna rafinament de cultură cât mai ales putere de viaţă.

De aceia, d. Pallady nu va face neapărat şcoală şi nici nu trebue să facă. D-sa ne dărueşte din când în când lucruri preţioase, pe care nu toţi ştiu să le înţeleagă la valoarea lor adevărată.

Sunt daruri care se primesc cu bucurie, realizări care depăşesc uneori priceperea curentă, clădită pe anumite calapoade.

Meşterul Pallady e Român, şi totuş nu-i al nostru, sau nu-i numai al nostru, — aşa cum n'a fost nici contesa de Noailles.

Veturia Roiu — Portret

Unii spun — şi am spus-o şi noi — că artistul acesta, care nu s'a abătut niciodată dela linia sa de distincţie stilistică, datorează Parisului concepţia de artă la care a ajuns. E necesară o precizare: maeştrii pe care şi i-a ales au convenit temperamentului său. Dar ei pot fi din Paris, după cum pot fi şi de aiurea. Oriunde ar fi trăit, d. Pallady ar fi ajuns la aceleaşi realizări imateriale, plămădite din spumă de lumină, din vibraţii de nuanţe şi din stări sufleteşti.

Th. Pallady — Autoportret

Vom însemna de astă dată valoarea acestei picturi, orientându-ne după cadrul în care se desfăşoară, fără a căuta alte legături de origină şi de şcoală.

Interioare rafinate, sofale de gust, pe care se odihnesc în atitudini expresive femei nude, apoi vase de preţ, cărţi, flori...

E o lume aparte, o lume a pictorului, crâmpee din intimitatea lui. O viaţă de om.

D. Pallady nu-şi caută motivele picturii. El nu construeşte nici odată în înţeles de compoziţie picturală, — nici chiar atunci când prezintă mai multe nuduri într'un tablou. E un vizionar care are pasiunea viziunilor sale.

Arta meşterului Pallady se naşte firească, esenţă a celei mai pure vizualităţi: vizualitatea luminii, a culorilor.

Niciun alt element nu turbură această tihnă, această bucurie de exteriorizare.

Artistul a avut totdeauna aceleaşi subiecte şi totuş variaţia interpretării lor e infinită.

Florile galbene, femeia în roz, canapeaua gri sunt astăzi flori albe, femei în albastru, canapea roşie. Culoarea schimbă, deosebeşte, dă definiţie stării de emoţie şi momentului plastic.

Nudul e numai indicat; fereastra şi scaunul — la fel. Dar toate se ţin, se leagă, se delimitează şi se regăsesc într'o atmosferă unitară.

Rodica Maniu — Beduine

Ştiinţa rară a dozării cromatice, stricta menţinere în cadrul pictural, apelul sincer la posibilităţile de evocare ale culorii, toate laolaltă contribue la desăvârşirea unităţii de care pomeneam.

Trupul femeii a fost totdeauna unul din cele mai bogate şi mai complete câmpuri de desfăşurare a mijloacelor plastice.

Nudul e o culme a rodirii şi prefacerii materiale. In el se concentrează simplu, firesc şi universal — viaţa.

Nudul e şi artă şi voluptate, şi religie.

Frumuseţea femeilor goale ale d-lui Pallady nu ţine în prea mare măsură de înţelesurile de mai sus. Frumuseţea lor nu vine din nicio rotunjime, din nicio abondenţă de forme, din niciun cântec de linii. Ea se desprinde numai din îmbrăcămintea lor de culoare: carnaţie cenuşie, violetă, roză, care nu-i cu orice preţ reprezentare a unei realităţi, ci pură vibraţie de lumină.

Voluptatea culorilor stinge orice preocupare măruntă, şi face dintr'un nud o privelişte ca oricare alta, asemănătoare cu evocarea unui vas cu flori, a unei ferestre deschise, a unei cărţi.

Veturia Roiu — Tors

D. Theodor Pallady dovedeşte şi cu prilejul acesta că este un mare poet al culorii.

■

Tot la Ateneu, *d-na Eugenia Filotti-Athanasiu* — ca de obiceiu.

■

In sălile Dalles expun pictorii *Rodica Maniu, S. Mützner, R. Troteanu* şi *I. Sârbu*. Sculptură prezintă d-na *Venturia Roiu*.

Despre aceste manifestări şi despre cele din alte săli — în numărul viitor.

H. BLAZIAN

Poşta redacţiei

D. B. — *Caracal.*

Ne-aţi trimis multe bucăţi în proză, pe care le-am publicat — cu grabă şi cu plăcere. Aveau un sens, adânc — o înţelegere a vieţii. Totul era turnat într'o formă aleasă.

Dar ne-aţi trimis şi versuri, care nu vedeau lumina tiparului sau o vedeau extrem de rar. Versurile nu erau la înălţimea prozei.

Ne închipuiam, că o persoană inteligentă — cum sunteţi d-voastră — va pricepe cum stă chestia.

Când colo întâlnim, în publicaţia „Poezia", o pagină de versuri semnate de d-voastră.

Vra-să-zică, n'aţi înţeles...

Ne temem numai de un lucru: să nu vă fi convins directorul revistei — că sunteţi numai poetă şi deloc prozatoare...

Din literatura romă

Modelul

Lângă curtea boerească a moşierului Naum Todiraş, s'a pripăşit o şatră de ţigani. Vătaful şatrei s'a prezentat boerului şi i-a spus:

— Boerule, dacă va lipsi ceva dela curtea matale, eu răspunz.

— Bine, balaure, dar dacă va dispare vre-un curcan sau vre-o gâscă?

— Am să plătesc eu fiecare bucată cu câte un galben zimţuit. Dar ce crezi matale, boerule, că noi suntem hoţi? Păi noi am umblat prin Germania, Boemia, Ungaria şi Austria... Mă rog matale, ştiţi nemţeşte?

— Ja!

— Sind Sie auch in Lipska gewesen?

— Nein!

— Ei, noi am umblat pe acolo. Am poposit şi la Torino, la Praga, Viena şi Budapesta. Cunoaştem şase limbi: nemţeasca, ungureasca, ceha, italiana, româna şi... ţigăneasca.

— Bravo, guştere!

— Aşa dar ne iei matale pe garanţie faţă de jeandari, ca să ne lase aci măcar două săptămâni?

— Şi ce-o să faceţi aci două săptămâni?

— Lucrăm căldări, topoare, bidinele şi piepteni.

— Bine, faraoane!

Ţiganii şi-au întins apoi corturile, au priponit caii în zăvoi, şi au început să bocănească la nicovale, cântând, râzând, ca cei mai fericiţi oameni. Femeile lor pregăteau mămăligă în ceaune aşezate pe pirostrii, iar danciucii zburdau în pielea goală sub arşiţa soarelui.

Seara, la lumina focului, ţiganii jucau la sunetul unui flaut şi al unei daearele cu clopoţei. De sus, din balconul conacului boeresc, feciorul moşierului privea cu nespusă plăcere această sugestionantă scenă din viaţa liberă şi primitivă, atât de originală şi fermecătoare.

Şi, iată, că dintr'un cort apare o ţigancă tânără şi frumoasă, cum n'a întâlnit în toate saloanele pe care le frequenta la Bucureşti şi la Paris, unde a studiat. Era ca o arătare din poveşti. Purta o cămaşe lungă, încinsă cu un brâu şi un şorţ roşu. Părul negru şi lucios era împletit în două cozi groase care-i atârnau pe umeri, iar în gură ţinea o muşcată roşie ca sângele.

Flăcăii din şatră începură să strige:

— Să danseze Măndiţa!

Măndiţa zâmbi, scoase din sân o batistă verde şi comandă:

— Să se cânte „mânioasa"!

Muzicanţii şatrei începură să cânte, iar ţiganca cu mişcările mlădioase ale unei gitane spaniole, porni să danseze. Trupul ei se ondula ca un elastic, se cutremura parcă cuprins de un fior, provoca, îmbia la dragoste şi patimă. Cu mânile îndreptate ca o rugă, chema pe cineva necunoscut, pentru ca în cele din urmă să-l respingă, să se apere de o primejdie. Picioarele ei atingeau pământul numai cu vârful degetelor. Era un dans de pantomimă, cu mimică şi gesturi cabalistice pe care numai vrăjitoarele puteau să le execute. Brâul care-i cuprindea mijlocul, îi scotea în evidenţă şoldurile, sânii tari ca două gutui, ce nu se balansau nici la mişcările cele mai violente. Numai ochii, ca două peruzele, luceau umezi, adumbriţi de genele mari; iar dinţii, albi ca sideful, se îmbinau armonios cu buzele roşii şi cărnoase, ca nişte cireşe coapte.

Turburat, dornic de senzaţii noi, feciorul boerului spuse:

— Pe ţiganca asta trebue s'o am cu orice preţ. Ii voi oferi o sută, două, o mie de lei, dar trebue s'o am.

Şi scoborî jos, mergând în mijlocul ţiganilor, adresându-se vătafului:

— Vătafe, tata s'a purtat generos cu tine. Vreau să-mi faci şi tu un serviciu.

— Da' cum să nu, boierule? Ce serviciu să vă fac?

— Eu sunt sculptor şi am văzut cum dansează fata asta. Aşi vrea să-mi servească drept model patru-cinci seri...

— Da' de ce nu, boerule? Ea a mai pozat şi la un pictor la Praga. Atâta numai că acel pictor s'a amorezat de ea şi n'a scăpat de el decât când am plecat pe neaşteptate. Ne-a urmărit pârdalnicul până la Bratislava.

— O, eu nu voiu face aşa ceva, căci sunt obişnuit cu frumuseţile care mi-au mai servit ca model.

— Bine, boerule! Măndiţo, auzi ce vrea boerul! Te învoeşti?

Măndiţa privi pe tânăr, îl măsură de sus până jos, îi zâmbi, apoi spuse:

— Cât ai să-mi plăteşti?

— Cincizeci de lei de şedinţă...

— Nu, o sută de lei!

— Mă învoesc.

— Şi cât ţine şedinţa?

— O oră pe seară. Poţi merge chiar acum, ca să schiţez primul contur...

— Bine!

La plecare, un flăcău din şatră îi strigă în ţigăneşte:

— Măndiţo, dacă păcătueşti, te ucid.

— Mitrică, tu nu ştii că o ţigancă de şatră este mai cinstită decât orice doamnă simandicoasă?

— Mă încred în dragostea ta, altfel te sfârtec ca pe o oaie.

Ţiganca fu condusă de feciorul boerului într'o cameră singuratecă din dosul conacului. El tremura şi voia să pară rece, serios, voind mai întâi să vadă în ce ape se scaldă ţiganca. O pofti să şadă pe o canapea. După ce-şi aprinse o ţigară, o întrebă:

— Fumezi?

— Da!

— Serveşte-te!

Şi-i întinse un pachet cu ţigări fine.

Ţiganca luă o ţigare, o aprinse dela aceea a tânărului, apoi se aşeză iar pe canapea.

Tânărul se plimbă câtva timp prin cameră şi se opri în faţa ţigăncii.

— Măndiţo, eu vreau să lucrez o statuetă reprezentând o ţigancă dansând. Tu eşti modelul cel mai potrivit pentru opera mea. Dar vreau ca să pozezi goală...

— Ca să pozez goală pretind două sute de lei de şedinţă.

— Plătesc.

— E nevoe dela prima şedinţă să mă desbrac?

— Da.

— Bine.

Ţiganca îşi desfăcu brâul, îşi deslegă şorţul şi scoase cămaşa, rămânând goală în faţa sculptorului, ca o statuie vie, — o Niobe din timpurile moderne.

Tânărul rămase surprins de îndrăzneala ei, de lipsa ei de pudicitate. Uşurinţa cu care ea s'a lăsat goală, era considerată de tânăr ca un gest de cocotă ordinară şi îl dezgustă. Totuşi admiră acel trup catifelat, acele forme de mignonă, acei sâni tari, şoldurile şi liniile delicate, cum nu mai văzuse la atâtea midinete pariziene pe care le cunoscuse.

Se apropie de ea, cu ochii aprinşi şi încercă să o cuprindă în braţe, ca o fiară ce voeşte să devoreze o pradă neputincioasă. Dar ţiganca îl respinse cu dispreţ. Ii râse sfidător şi spuse:

— Domnule, eu am venit ca model, nu ca târfă. Dacă trece ora de şedinţă mă îmbrac şi pretind să-mi plăteşti onorariul de două sute lei. Te vei mulţumi că ai văzut o ţigancă fecioară, goală.

— Fecioară? O fecioară nu se desbracă în faţa unui bărbat cu atâta nepăsare.

— Te înşeli Un trup de fecioară poate să rămână cast chiar când apare gol în faţa unui străin. Eu înţeleg să preţuesc acest dar al frumuseţii mele, fără să păcătuesc. Incepem şedinţa?

Tânărul rămase năuc. Dar, după un moment de gândire îşi zise: — Ţiganca este şireată. Vrea să-i ofer mai mulţi bani.

— Măndiţo, eu nu sunt un prost. Te înţeleg... Iţi ofer cinci sute de lei pentru o clipă de plăcere...

— N'ai dumneata atâta avere ca să-mi cumperi această plăcere.

Tânărul se îndârji. Acel trup de abanos îl ameţea, iar rezistenţa ţigăncii îi producea o patimă şi mai mare.

— Te voiu avea cu forţa. Aici eşti în mâna mea... Haide nu mă înfuria!

— Imi bat joc de forţa şi de

(Urmare în pag. IV-a)

furia ta. Mai este un sfert de oră şi şedinţa se termină.

Tânărul extrem de surescitat, făcu un salt şi apucă ţiganca de mijloc, încercând s'o târască spre canapea. Dar ţiganca puse mâna la cap şi scoase din păr un ac lung cu lamă subţire şi ascuţită ca de stilet şi-i aplică o lovitură în muşchiul mânei drepte, producându-i o rană adâncă şi dureroasă. Agresorul dădu un ţipăt şi liberă strânsoarea.

— Ţigancă afurisită, eşti bună să te ucid!

— Incearcă! Eu îmi apăr cinstea mea de fecioară. La nevoe pot să lovesc şi cu scaunul...

Tânărul îşi bandajă rana cu o batistă curată, dar nu putea s'o lege. Ţiganca se apropie, îi făcu un nod la batistă şi-i şopti:

— Mi-e milă, dar cine-i vinovatul?

Victima simţea căldura acelui trup voluptuos şi răsuflarea aceea calmă şi regulată, care sălta un piept împodobit de două fructe cărnoase şi tari. Inchise ochii ameţit. Şi acum, ţiganca începea să se îmbrace, liniştită, ca şi când nimic nu s'a întâmplat.

— Plata!

— Măndiţo, tu mă ucizi de disperare. Acum te iubesc, Măndiţo, nu ca un satir, ci ca un îndrăgostit. Rămâi iubita mea...

— Nu, domnule! Dumneata eşti un fecior de boer, iar eu o ţigancă de şatră. Viaţa mea trebue trăită sub cort, nu închisă în colivie ca o pasăre lipsită de libertate.

— Chiar dacă te iau de nevastă?

— Ca să devin nevasta dumitale trebue mai întâi să te baţi cu logodnicul meu, Mitrică, şi chiar dacă îl dobori, trebue să rămâi cu mine în şatră, să urmezi caravana noastră pe şosele prăfuite, prin cărări de munţi, în ţări străine.

— Măndiţo, te voiu îmbrăca în mătase, vei avea servitoare şi te vei plimba în automobil. Te voiu iubi, Măndiţo, ca pe-o comoară. Ce găseşti tu în viaţa aceia cânească de şatră?

— Libertatea, cântecele şi dansul. Al nostru, al ţiganilor este întreg pământul. Pentru noi nu există legi, nici hotare, nici maimuţăreala oamenilor subţiri. Voi trăiţi în minciună, robi ai legilor şi ai banului. Trebue să ai sânge ţigănesc ca să cunoşti frumuseţea vieţii de şatră.

Acum plec. Daţi-mi onorariul!

Tânărul îi plăti ora de şedinţă, mângâie mâna ţigăncei şi i-o sărută, cum ar fi sărutat pe aceea a unei distinse amfitrioane din lumea mare. O conduse apoi până la poartă şi-i şopti:

— Mâine mai vii?

— De ce?

— Vreau cu adevărat să-mi fii model pentru o operă ce voesc să înfăptuesc: o imagine care să rămână în sufletul şi inima mea.

— Dacă-mi plăteşti ora de şedinţă de ce să nu viu?

Şi şase seri la rând, ţiganca venea să stea câte o oră în camera de lucru a feciorului de boer, care o admira, o implora, îi făcea jurăminte de iubire veşnică şi cinstită, fără ca să obţie decât un zâmbet şi un gest sincer de milă. Numai atât.

Dar în ultima seară, când ţiganca trebuia să plece, ea i-a prins capul şi l'a sărutat pe frunte, spunându-i:

— Numai prin acest sărut şi tot am păcătuit. Mâne, poate, îţi voi da mai mult. Acum nu primesc onorariul pentru şedinţă.

Şi fugi ca o vinovată.

A douazi, când tânărul se sculă, locul unde se găsea şatra, era gol. Ţiganii, care mai puteau sta încă cinci zile, dispăruseră. Acum erau departe, călătoreau spre alte limanuri, ca nişte hoinari ce rătăcesc în necunoscut şi cântau:

Te mai piau me la moleste,
La romneasa pa la mande
Le dosa p'ala chòrote
Tha'l ceaveànte d'angoleate!
(Să mai beau în cârciumă
Cu nevasta după mine,
Cu mama după gât
Şi cu copiii în braţe).

Feciorul de boer plângea. Tatăl său îl găsi cu ochii umezi şi cu fruntea asudată.

— Ce ai, Costel?

— Tată, începusem să iubesc cu adevărat pentru prima oară şi sunt un nefericit.

— Ei, se mai întâmplă! De sigur că ţi-a scris vre-o iubită care te-anunţă că s'a măritat cu altul. Nu-i nimic. Se găsesc altele... Dar, închipue-ţi că ţiganii au plecat.

— Au plecat?

Şi tânărul îşi şterse pe ascuns încă două lacrimi.

G. A. LĂZURICĂ

CEI NERVOŞI MOR DE VREME!

Aţi constatat la Dv. fie chiar numai din când în când, vreuna din următoarele simptome caracteristice ale istovirii nervilor?

Iritabilitate pronunţată, indispoziţie, tremurături în membre, nelinişte, palpitaţii, ameţeală, senzaţia de frică, insomnie, visuri neliniştitoare, insensibilitatea unor anumite părţi ale corpului, spaimă, irascibilitate excesivă faţă de orice contradicţie, sgomote, mirosuri, poftă de stupefiante, tutun, alcool, ceai, cafea, svâcniri în pleoape sau sclipiri înaintea ochilor, năvala sângelui, strângeri de inimă, capricii, defecţiunea memoriei sau a graiului, pofte sau aversiuni ciudate. Dacă se ivesc la Dv. unele din aceste simptome ale nervosităţii, fie izolat sau mai multe deodată, în cazul acesta nervii Dv. sunt serios slăbiţi şi au nevoe de întărire. Nu lăsaţi lucrurile să continue astfel, căci s'ar putea ivi grave turburări ale activităţii intelectuale, ca aiurări şi acţiuni inconştiente urmate curând de o slăbire rapidă şi de o moarte timpurie.

Indiferent de origina slăbirei nervilor Dv, vă invit să-mi scrieţi. Sunt bucuros dispus

să vă explic gratuit şi fără porto

o metodă simplă,

care vă va procura o surpriză plăcută. Aţi cheltuit probabil mulţi bani pentru diferite medicamente şi aţi obţinut în cazul cel mai bun o ameliorare trecătoare.

Nu vă pot asigura că cunosc metoda adevărată, spre a combate slăbiciunea nervilor Dv.

Această metodă produce totodată şi o îmbunătăţire a dispoziţiei Dv., stimulează dragostea de viaţă, energia şi forţa de muncă, mulţi mi-au scris chiar că se simt ca nou născuţi prin această metodă. Acest lucru e confirmat şi prin expertize medicale. Nu vă costă decât o carte poştală. Vă trimit

o carte instructivă absolut gratuit.

Dacă nu puteţi scrie imediat, păstraţi acest anunţ.

ERNST PASTERNACK Berlin, SO.
Michaelkirchplatz 13
Abt. 703

Primii Paşi

Care-i domnul?

Mai erau cinci minute până la plecarea automotorului.

In compartimentul de cl. II-a s'au instalat cu meticulozitatea provincialului trei domni ce terminaseră tot ce-şi aveau de spus încă de pe peron şi-acum îşi pregăteau ziarele — viitoarele paravane de plictiseală.

Dintr'un colţ retras, îmi cercetam tovarăşii de drum; vis-à-vis un comis voyageur îşi încheia febril ultimele socoteli, parcă plecarea depindea de ultima cifră înscrisă la contul curent.

In dreapta, la geam, un domn şi o doamnă îşi transmit cu voce joasă, noutăţile zilei.

Atmosferă stagnantă de plictiseală — lipesc fruntea de geam şi ochii privesc undeva afară, fără mine.

Deodată se aud paşi grăbiţi pe culoar — ciripitul unei voci subţiri, alternează cu glasuri vioaie de domni şi uşa este împinsă într'o avalanşă de râsete şi tropote.

O duduiţă 'năltuţă dă năvală în compartiment — îşi potriveşte grăbit băscuţa deranjată schiţând cu cealaltă mână contrabalansare în aer. Se învârte în ropot mărunt, căutând din ochi tovarăşii.

Deocamdată prin uşa deschisă se zăresc mâni agitate, epoleţi întunecaţi în umbră, ochi cu priviri zorite şi saltă înăuntru deavalma, trei domni — un civil şi doi militari.

— „Vai! Cât pe ce să pierdem trenul!" exclamă punctul de gravitate al caravanei şi cu un oftat de uşurare, duduia se lăsă să cadă pe canapeaua din dreapta mea, lângă doamna de-la fereastră.

Lângă mine se aşează civilul — după ce cu exagerată politeţă, se înclină spre a-şi cere voe.

Ofiţerii cu aere de cuceritori se instalează: unul în faţa domnişoarei, altul în faţa civilului, complectând astfel un careu pe trecerea principală a compartimentului.

Cu toţii vorbesc, râd şi din ce pot înţelege, e vorba de o escapadă undeva la ţară.

Pe ea o presupun studentă. Din colţul meu, nu zăresc decât o băscuţă albă care îşi variază forma după mişcările căpuşorului — acum e o semilună — mai înainte era o farfurioară gata să devie ţăndări.

O scurtă de breitschwantz complectează fusta de voiaj — ambele negre. Aş da mult să-i studiez mai serios profilul — dar civilul îmi închide orizontul.

El, ca omul pripit, îşi păstrează încă pe braţ trenchcoat-ul dublat cu eccossais şi în mână frământă nervos o şapcă de voiaj transformată într'o imensă sarmală.

Aceste amănunte le înregistrez cu coada ochiului, deşi aş fi îndreptăţită să-i privesc cu toată atenţia, fiind producătorii benevoli ai unui asemenea vacarm.

Ofiţerul din faţa duduei e locotenent. Pe faţa lui brună se citeşte mulţumirea — din cele spuse văd că el este iniţiatorul petrecerii.

Ascult cu atenţie — de data asta, cineva din ei s'a adresat duduei şi sunt sigură — a pronunţat cuvântul de Doamnă.

Locotenentul se apleacă uşor şi nu ştiu ce-i comunică încet — ea râde.

Imi zic — o fi sotia lui — întind gâtul căutând să-i citesc pe figură afirmarea părerii mele. Dar ea s'a aplecat pe spate într'un nou hohot de râs. Nu văd decât un piciorus strâns bine în ciorap şi care se balansează mereu, scandând coreografic, alte şi alte fraze înecate în râs.

Singur sublocotenentul e mai reţinut — doar câte un zâmbet îi alunecă uneori pe figura-i cam ştearsă, aplecată în umbra cozorocului.

Deodată locotenentul sare în sus — toate privirile tresar:

— „Staţi, Domnilor! Nu ştiu ce am făcut cu biletele!"

Agitaţie, proteste, revoltă, ţipete.

Mânile îşi răscolesc cu înfrigurare toate buzunarele şi adună în pumni grăbit, vreo opt bilete.

— „Na! Acum am mai multe decât ne trebue!"

Doamna sare ţâfnoasă:

— „Nu vreau să ştiu! Eu ţi-am dat bani pentru bilet, te priveşte ce ai făcut!...

O smucitură şi automotorul alunecă la vale.

— Vai! Ce facem? Să ne dăm jos!"

Uşa însă se dă de perete şi controlorul apare.

La grupul celor patru, el ia biletele. Alege pe cele bune cu importanţa cuvenită meseriei şi toţi râd de spaima trasă.

Civilul face:

— „Cât pe ce să fim daţi jos — credeam că s'au luat biletele greşit!"

— „Vai de mine, Domnule Judecător — asta nu s'ar fi întâmplat, mai ales când d-lor sunt cu d-voastră!"

Hm! Ăstă-i migistrat! Cât despre doamna, exclus să fie nevasta locotenentului — autoritatea în glas cu care şi-a afirmat dreptul de independenţă financiară a călătoriei, a fost prea elocventă.

Automotorul aleargă din ce în ce mai repede. In sgomotul roţilor nu mai disting decât frânturi de fraze, din care reconstitui subiectul discuţiei vii de lângă mine.

Incepe să mă plictisească gălăgia care dansează acelaş ritm cu cel al motorului.

Mânile caută instinctiv foile ziarului răsfoit pe braţe. Renunţ — mintea nu poate aduna la un loc două fraze. Intre fiecare cade un hohot de râs, tăind firul nevăzut al gândirii.

Privesc pe geam — la intervale regulate, linia dealurilor ondulate în ceaţa amurgului e tăiată de verticala stâlpilor de telegraf. Şi fiecare fragment înscris între ei, se declanşează la un salt înainte.

Acum e adus în cadrul ferestrei un băeţel ce ascunde strâns la piept, căpuşorul unui mieluţ negru, speriat. Grupul simbol de primăvară, se pierde undeva în colţul de geam.

Magistratul se ridică, adresându-se vecinei:

— „Vrei să vezi cum merge vagonul?"

— „Vai! cum de nu!" sare repede ea.

Uşa din spatele meu se deschide cu un gest curtenitor şi amândoi dispar în cabina mecanicului.

Concomitent, figurile celor doi ofiţeri se întunecă.

Problema „domnului legitim" începe să mă chinuie din nou. Dacă nu-i soţia locotenentului, o fi a magistratului — care ca soţ conştiincios şi prevăzător, îşi iniţiază nevasta în toate mijloacele moderne de locomoţiune.

Din cabina mecanicului, râsul şăgalnic pătrunde ca un sfredel prin peretele capitonat în lemn.

Cei doi ofiţeri se privesc tăcuţi, ca doi oameni porniţi la drum, nu ştiu nici ei pentru ce.

Uşa rulează în perete şi duduia trece la loc. Işi aranjează o şuviţă de păr — acum văd că e blondă. Corpul cabrat agresiv — totuşi în mlădierea braţelor siguranţă, iar degetele indiferente, cercetează ţinuta băscuţei.

— „Vai! Să vedeţi ce interesant e!"

Şi cu mânile întinse ca pentru plongeon, demonstrează o lecţie de perspectivă aeriană.

— „Aşa frumos lunecă pe şine, spre un punct acolo în fund!"

Râde fericită de propria-i descoperire.

— „Dar ce-aţi rămas aşa plouaţi?" întreabă magistratul. „Ne scuzaţi că am stat atâta!..."

Scuza cât şi întrebarea, sunt înghiţite de sgomotul roţilor.

Imi pare bizar. Pentru ce s'ar scuza, când omul e în drepturile lui?

O clipă de tăcere jenantă, se lasă în compartiment. Incerc să citesc. In definitiv devin agasanţi.

— „Cu ce o să ne tratezi dacă ne-ai invitat la masă?" face vecinul meu, pentru a angaja un nou subiect de discuţie.

— „Nu ştiu, dragă — glasul locotenentului — deocamdată, de la bilete am mai rămas cu 5 lei în buzunar. O să vă trec şi eu la ordinar."

Vocea magistratului se ridică:

— „Adică cum la ordinar? Crezi că o să mănânc ori ce-mi vei da tu?"

— „La ordinar, adică la fel cu soldaţii!"

Vacarm. Doamna protestează:

— „Va să zică ne inviţi la tine la masă şi nu ai decât 5 lei în buzunar? Ei asta-i! Nu te cred...!"

— „Parole d'honneur!" exclamă locotenentul, gata să-şi caute buzunarele.

Gestul îi este oprit de doamna care se repede la el şi cu îndemânarea unui adevărat scamator, îl scotoceşte prin buzunare.

Cu gesturi grăbite îl caută la piept — locotenentul râde, se gâdilă, caută să scape, dar nu e chip.

Mânile tot atât de întrepride pornesc în jos şi grupul râde la lacrimi.

Ziarele se apleacă uşor şi ochii pe deasupra ochelarilor privesc lung.

Oftând ostenită, doamna arată triumfătoare şi dezamăgită piesa de 5 lei, care fusese pitită tocmai într'unul din buzunarele dela pantaloni.

— „Aşa! Bravo! Cel puţin bine că ne-ai spus adevărul!"

— „Eu mă întorc înapoi", zice magistratul în glumă.

— „A, nu! Dacă dumnealui invită, trebue să fie consecvent".

Simt că mintea-mi stă în loc. Ridic uşor ochii din ziarul în care căutam să mă reculeg şi cu oarecare precauţie, studiez pe sublocotent, care este cel mai tăcut.

Un zâmbet stărue în mine şi pentru el depun un efort imens, să nu se transforme într'un hohot de râs nebun. E ultimul care mai poate fi bănuit drept proprietar legitim.

Zâmbise puţin în timpul percheziţiei camaradului. In genere însă, aerul său de absenţă făcea o neînţeleasă discordanţă a quartetului.,

Doamna spune ceva şi râde, ghiontind vecinul. Făcut atent, locotenentul zâmbeşte maliţios şi cată lung la sublocotenentul tăcut.

— „Ce-i cu tine, dragă?" întreabă perfid — „mi se pare mie că nu-ţi prea ardea de mers cu noi... Ai avut tu vreo combinaţie ceva! D'aia... ba că prea de vreme pleacă trenul ăsta la 3... ba că te simţi obosit. Ba că... lăsaţi-o, frate, pe altă-dată! In fine, zi că nu-i aşa!"

Interpelatul strânge din umeri — nu-şi dă nici o osteneală să respingă acuzările.

Un zâmbet uşor îi destinde faţa în umbră. O lumină interioară dă ochilor lui resemnarea mută a unei găini, suspendată de picioare în drum spre piaţă.

De vreme ce-i vorba de combinaţii insinuate de vocea locotenentului în note cu tâlc, ultima presupunere a căzut.

Mă frământ nerăbdător în colţul meu.

Hotărit lucru — la debarcarea lor, nu se poate să nu-mi scape vreun gest, o vorbă, care să-mi indice cine-i adevăratul deţinător al recordului de îngăduinţă conjugală.

Cu un scrăşnet de resort frânat, automotorul se opreşte. In virtutea şocului brusc, duduia saltă uşor şi grăbită păşeşte spre uşă, aplecată înainte în mers legănat de matroz.

Buluc prin pasajul prea incomod, militarii îşi fac drum.

Mă uit pe geam în urma lor şi privirea-mi trebue să dea aceiaşi impresie tâmpă din vremea când în negrul tabelei se înecau sinusuri şi cosinusuri inabordabile.

Tânăra doamnă se estompează în cadrul întunecat al bolţii de eşire a gării — băscuţa semnalizează în alb când o linie, când un punct.

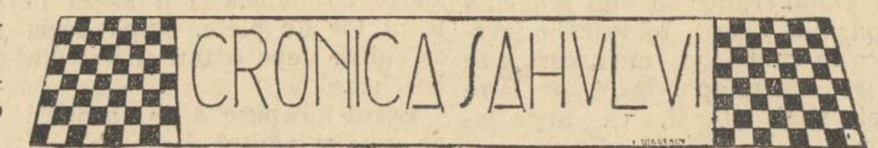
In urma ei, cot la cot, militarii înaintează făcând front comun — iar magistratul cu trenchcoat-ul boţit sub braţ închee grupul călcând senin cu privirile plutind deasupra mulţimii.

Domnul din faţa vecinei din dreapta continuă cu voce înceată informaţii în jurul doamnei care s'a dat jos. Ea ascultă cu încruntată dezaprobare.

— „N'a fost chip... a dat divorţ anul trecut. E din nou măritată..." Arată spre locul unde grupul stătuse mai 'nainte. Intre cele patru locuri goale, precizarea gestului din cap rămâne vagă — pluteşte ca o întrebare nedumerită şi fără rost, în compartimentul liniştit aşa dintr'o dată.

Ziarele fâlfâe iar — priviri obosite se apleacă pe rânduri, pe când automotorul aleargă din nou, măcinând în trepidaţii mărunte, bucată cu bucată, şinele spre un punct acolo la orizont.

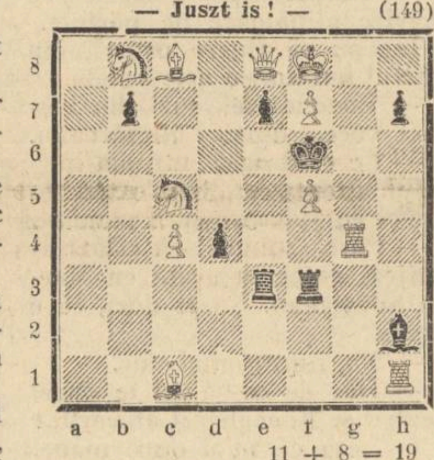
SUZANA POPOVICI-BORCA

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 888

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Juszt is! — (149)

11 + 8 = 19

2 ‡

ŞTIRI

Cercul de şah „Tura" şi-a mutat sediul în str. Sf. Vineri 41, etaj. A avut loc la inaugurarea sediului un simultan dat de prof. M. Edelmann cu rezultatul: 13 partide jucate, 8+5—, deci nu prea strălucit. De altfel „Tura" ar putea să organizeze simultane mai frumoase.

✻

Tot „Tura" organizează pentru seara de 25 Aprilie un symposion literar la Roxy cu titlul: Sexualitatea şi generaţia actuală.

Vor conferenţia d-nii N. D. Cocea, dr. Justin Neumann, Dem. Dobrescu, Gh. Dinu şi d-ra Alexandra Mezincescu dela „Liga contra prejudecăţilor".

✻

A apărut „Rebus" cu data de 1 Aprilie cu o bogată rubrică de şah şi cu o hilariantă „chestie a zilei". Prin energia ei şi prin promptitudinea informaţiilor, rubrica din „Rebus", condusă de talentatul scriitor N. Gh. Popescu, se afirmă una din cele mai bune rubrici din ţară.

✻

Ziarul „Adevĕrul" publică zilnic o rubrică informativă de şah. Dacă partea teoretică lasă de dorit, în schimb informaţiile de ultimă oră face din rubrică o oglindă perfectă a activităţii şahiste mondiale. Toţi şahiştii din ţară doritori de-a fi în curent cu ultimele manifestaţii şahiste din ţară şi străinătate, să citească rubrica de şah a ziarului „Adevĕrul".

✻

O mare surpriză pentru şahiştii din România a fost simultanul formidabil pe care-l anunţă ziarul Şah-Mat. Aducerea în ţară a lui Alehin, Lasker, sau Capablanca (dece nu pe toţi trei?) ar avea un dublu efect: 1) un succes considerabil; 2) o creştere a numărului şahiştilor români. Rămâne ca ziarul Şah-Mat să-şi îndeplinească făgăduiala. Aşteptăm...

✻

Federaţia Cercurilor de Şah din România (F. C. S. R.) şi-a încetat complect activitatea. Dacă „Tura" activează pe cont propriu, iar Mihail Sadoveanu" s'a transformat în sală de cafenea, biliard, bridge, şi puţin... şah, în ţară F. C. S. R. nu mai organizează nimic.

Toate manifestaţiile din ţară sunt organizate de însăşi şahiştii, fără amestecul biurocraţiei F.C.S.R.-iste. Nu înţelegem dece d. ing. Ştefan Ionescu, preşedintele F.C.S.R.-ului, singurul care a vrut binele şahului românesc, mai rămâne în fruntea unei organizaţii amorţite şi în plină dezagregare, din vina celorlalţi conducători.

✻

La F.R.S. situaţia este aceiaşi. D. chimist (?) Cristian Leu, preşedintele F.R.S.-ului, a renunţat la activitatea şahistă, devenind un demn conducător de federaţie, adică un om care nu se mai ocupă de şah. Dacă şahiştii români i-au scuzat d-lui Cristian Leu intrigile şi greşelile din trecut, aceasta a fost pentru activitatea extraordinară ce-o desfăşura în folosul şahului. Acum a renunţat aproape — şi la aceasta... Triste vremuri trăim!

Campionatul României — după câte auzim — va fi o surpriză penibilă. Vor lua parte reprezentanţii Bucureştiului, plus doi-trei provinciali. Este o datorie a noastră să protestăm cu energie şi să cerem F.R.S.-ului organizarea unui autentic campionat naţional. Dar asupra acestui lucru vom reveni, fiind multe de spus.

✻

C. F. R. este cercul care activează cel mai intens. Campionate, simultane, match-uri zilnice, însfârşit o activitate destul de mare. Astfel se explică valoarea lui Neguţac, Toma Popa, Al. Nagy. Al. Bella, etc. In ţara, ca şi în Bucureşti, C. F. R.-ul este pe drept cuvânt, cel mai mare cerc de şah. Cu conducători pricepuţi, — la Bucureşti ing. Orăscu — C. F. R. dă dovadă de un real progres şahist. Motivul acestei activităţi intense este uşor de priceput: C. F. R. nu este înscris în nici-o federaţie...

BIBLIOGRAFIE

A apărut No. 5 al ziarului „Şah-Mat" de sub direcţia d-lui S. Thau. Cuprinde numeroase articole semnate de d-nii I. B. Florescu, S. Israilovici, R. Harari, S. Thau, etc.

O bogată rubrică de partide, 16 probleme directe şi feerice, o rubrică matematică şi ştiri din ţară şi străinătate, acesta este conţinutul foarte interesant al lui Şah-Mat. Redacţia: Bulev. Elisabeta 6, Bucureşti.

Faptul că o revistă de şah săptămânală a ajuns la al cincilea număr ne bucură. Şi faptul că acea revistă este „Şah-Mat", cu o ţinută occidentală, ne bucură mai mult. Sperăm că ea se va menţine, în actuala criză financiară.

✻

Am primit Chess Review, o interesantă revistă lunară, pe luna Martie. Ea apare la Woodside—America, condusă de Israel Horowitz. In ireproşabile condiţiuni tehnice, Chess Review conţine partide, studii teoretice, rubrică de începători, literatură şahistă, etc. O foarte bogată şi analitică rubrică de probleme este condusă de marele problemist Maxwell Bukofzer. Preţul ei este de 25 cents (25 lei aproximativ).

✻

A apărut „Schach Herold" o publicaţie şahistă lunară din Rostock—Germania. Ea este condusă în mod impecabil de Carl Otto, un distins şahist german. Numărul pe Aprilie conţine articole teoretice, partide bine analizate şi o rubrică perfectă de probleme condusă de problemiştii Martin Krueger şi W. Hagemann.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Napoleon I către Maria-Luiza

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 19. Plec la noapte spre Moscova. Aici a început toamna. E întocmai ca pe vremea călătoriei la Fontainebleau. Grânarele (?) sunt pline; ţarinile sunt acoperite de legume. Trupele, deasemeni, sunt mulţumite; ceiace e foarte important. Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. Aflu că şi tu o duci foarte bine cu sănătatea. Sărută-l pe micul rege pe cei 2 obrăjori.

Adio, mio ben.

NAP.

Gat. 3 Septembrie.

Iată comentariul scrisorilor: în ziua de 5 Septembrie Impăratul dictează din Ghjat următorul buletin al Marii Armate:

„Dezertorii, prizonierii, locuitorii, toată lumea e de acord că la Moscova domneşte cea mai mare dezordine; armata rusă, care a avut pierderi enorme, e frământată de curente contradictorii. Câţiva dintre generali au fost schimbaţi".

Lucrul era adevărat. Se făcuse o schimbare în marele comandament. Napoleon va întâlni acum un adversar vrednic de dânsul.

La 6 Septembrie soseşte la cartierul general o trăsură care aduce pe imperial o ladă mare. Baronul de Bausset se anunţă împăratului:

— Sire, vă aduc portretul Regelui Romei.

— Să se desfacă imediat lada, — porunci Napoleon.

Fu scoasă o pânză de mari dimensiuni, în care Gérard fixase trăsăturile puiului de vultur.

Napoleon se adânceşte în contemplarea copilului, care se joacă în leagăn cu o minge mică de fildeş, prinsă într'o coadă de lemn, — ca şi cum mingea ar fi globul terestru, iar coada de lemn — sceptrul imperial..

Impăratul expune în văzul tuturor portretul, în faţa căruia defilează ofiţerii şi trupa: *Morituri te salutant.* E ajunul unei zile sângeroase. Cu o emoţie pe care se sileşte să şi-o stăpânească, împăratul îi trimite pe toţi la odihnă, pentruca să-şi poată face în linişte planul de luptă şi să scrie:

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Buna mea prietenă,

Sunt extrem de obosit. Bousset mi-a adus portretul regelui. E o capodoperă. Iţi mulţumesc mult pentru acest dar. E frumos ca şi tine. Am să-ţi scriu mâne mai mult. Sunt obosit.

Adio, mio ben.

NAP.

Borodino, 6 Septembrie

Bătălia dela Moscova

In ziua de 7 Septembrie, la ora două dimineaţa, Napoleon adresa trupelor sale, de pe înălţimile din Borodino, acest vibrant ordin de zi:

„Ostaşi, a sunat ceasul luptei pe care aţi dorit-o atât de mult. De aci înainte, victoria atârnă numai de voi; ea ne va aduce belşug, încuartiruire bună şi o apropiată înapoiere în patrie. Purtaţi-vă ca la Austerlitz, ca la Friedland, Witebsk şi Smolensk, — aşa încât posteritatea cea mai îndepărtată să spună despre voi: *„au luat parte la marea bătălie de sub zidurile Moscovei"*.

A fost în adevăr una dintre cele mai sângeroase bătălii ale epopeii imperiale. Napoleon avea în faţa lui pe învingătorul Turcilor, Kutusov, un mare strateg, căruia ţarul îi încredinţase salvarea imperiului. Ceremoniile bisericii ortodoxe, precedând lupta, îi dăduseră aspectul unui război sfânt.

Nu avem intenţiunea să descriem aci fazele acestei lupte formidabile. Un mare strateg al timpului, Jomini, a emis părerea că aici Napoleon n'a utilizat aceiaşi vigoare de concepţie şi de execuţie ca la Austerlitz, Friedland şi Iena; — el punea această slăbiciune pe seama unei maladii, a cărei influenţă Napoleon a resimţit-o în mai multe rânduri. Jomini a avut dreptate: „Sunt extrem de obosit", — scria Napoleon în ajunul bătăliei dela Moscova.

A doua zi după luptă, pleca spre Franţa un buletin de victorie, în care împăratul nu ascundea că a suferit pierderi grele; opt generali şi-au găsit aici moartea, iar nouă au căzut răniţi. Dar, după mărturia colonelului Buturlin, peste cincizeci de mii de Ruşi fuseseră scoşi din luptă.

Buna mea Luiza,

Iţi scriu de pe câmpul de luptă din Borodino. I-am bătut ieri pe Ruşi; — o întreagă armată de 120.000 de oameni.

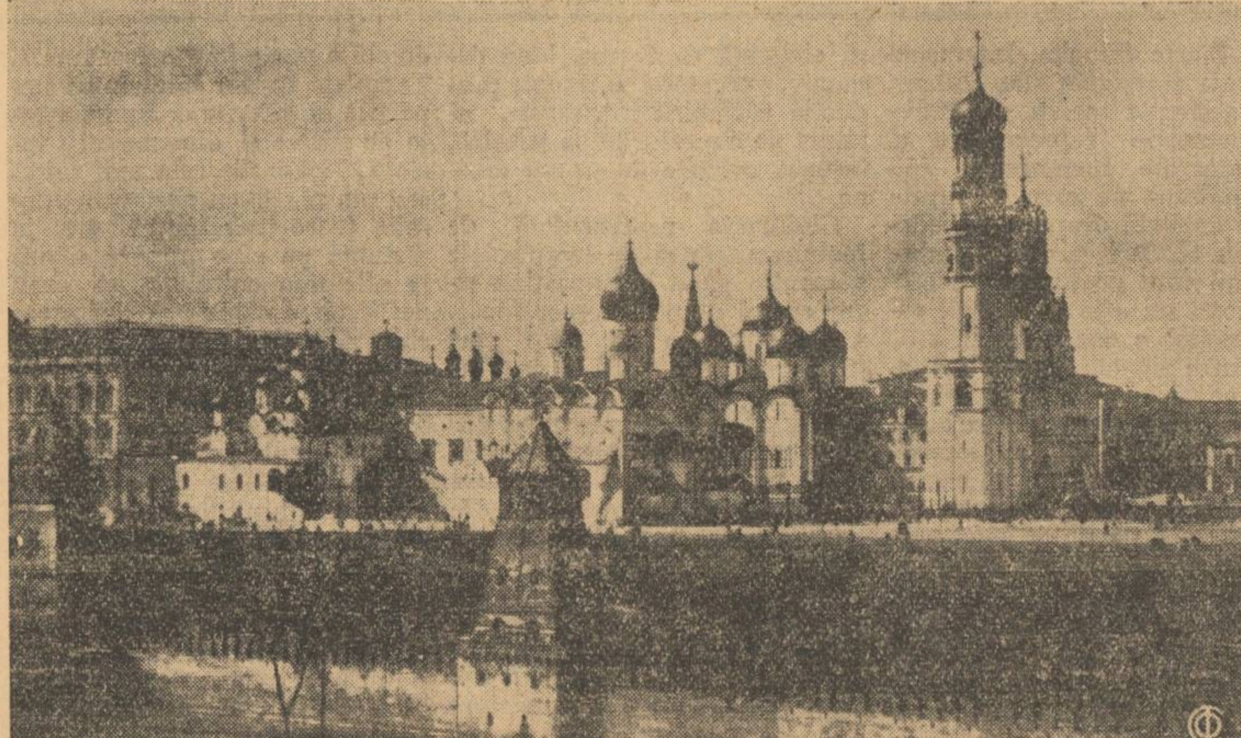
Lupta a fost aprigă: la ora 2 după amiază victoria era a noastră. Am luat câteva mii de prizonieri şi 60 de tunuri. Pierderile inamicului se pot evalua la 30.000 de oameni. Am avut mulţi morţi şi răniţi.

Colincourt, comandantul pajilor, a fost omorât. Ii dădusem comanda unei divizii. Eu n'am fost câtuş de puţin în primejdie. Cu sănătatea o duc bine. Vremea e cam rece. Nansouty a fost rănit uşor.

Adio mio bene. Cu tot gândul la tine

NAP.

Borodino, 8 Septembrie.

Moscova — Kremlinul

Drumul spre Moscova era deschis. Kutusov va face oare din piepturile Ruşilor un ultim zid de apărare al bătrânei capitale?

La şedinţa Consiliului de război, el le adresă generalilor săi următoarele întrebări:

— Să aşteptăm atacul duşmanului în poziţiile ocupate acuma de armată, ori e mai bine să evacuăm capitala fără vărsare de sânge?

Părerile erau împărţite.

— Mântuirea ţării nu atârnă mai mult de păstrarea armatei decât de păstrarea Capitalei?

Răspuns afirmativ în unanimitate.

Şi Kutusov, retrăgându-se spre Moscova, prin cele trei drumuri: al Mojaiskului, al Svenigorodului şi al Kalugei, se mărgini să traverseze oraşul, spre a nu fi închis în el ca'ntr'un mormânt.

Marea Armată era pe urmele lui. Napoleon înainta pe drumul Mojaiskului. Din acest orăşel şi din Tarchi, la şase leghe de Moscova, împăratul i-a scris Mariei-Luiza:

Mosaisk, 9 Septembrie

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 24. Micul rege trebue să fie foarte neastâmpărat, după câte-mi scrii. Am primit portretul lui în ajunul bătăliei dela Moscova. L-am arătat tuturora; întreaga armată l-a găsit admirabil; e o capodoperă.

Sunt răcit din cauza ploii care m'a prins azi dimineaţă la ora 2 pe când inspectam posturile. Sper să mă fac bine până mâne.

Altminteri, sunt mulţumit. Poţi să inviţi, dacă-ţi face plăcere, pe prinţul de Bénévant şi pe Ramusat; nu văd nimic nepotrivit în asta. Invită-l şi pe episcopul de Nantes, dacă e la Paris.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Buna mea prietenă,

Am primt scrisoarea ta din 25; sunt mâhnit ştiindu-te abătută. Nădăjduesc că-mi vei trimite mâne veşti mai bune.

Tatăl tău n'a primit nicio veste de la tine. Trimite-i câteva rânduri printr'un curier. Se pare că poşta germană e foarte prost oragnizată. Lavalette, căruia-i trimiţi scrisoarea, i-o va înmâna.

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Cu sănătatea o duc bine. Am totuş puţin guturai, dar voi scăpa de el curând.

E foarte frig aici.

NAP

Mosaisk, 10 Septembrie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 26. Trianonul e frumos, fiindcă acuma-i vremea lui. Mă gândesc la zilele fericite pe care le-am petrecut acolo anul trecut. Pe-aici nu mai e cald; a început frigul.

REGELE ROMEI

Cu sănătatea o duc bine, deşi mai am puţin guturai.

Treburile îmi merg bine. Sărută-l pe micul rege de două ori din parte-mi.

Scrie-i tatălui tău printr'un curier. Mi s'a spus că e foarte îngrijorat neştiind ce-i cu tine.

Adio, mio ben. Cu tot gândul la tine.

NAP.

11 Septembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 29 August. La Paris trebue să fie o vreme superbă. Aici, după ce-a început frigul, s'a făcut din nou frumos. Guturaiul mă mai supără foarte puţin.

Te rog să-l săruţi pe micul rege din parte-mi.

Sunt la şase leghe de Moscova.

Adio, mio ben. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Tarchi, 13 Septembrie.

Draga mea,

Am primt scrisoarea ta din 31, din care aflu că ai primit scrisorile din Smolensk. Ţi-am scris şi din Moscova, unde am ajuns la 14 Septembrie. Oraşul e tot aşa de mare ca Parisul. Are 1600 de clopotniţe şi peste o mie de palate. Se găsesc de toate aici.

Nobilimea a plecat. Şi negustorii au fost obligaţi să părăsească oraşul. A rămas numai poporul.

Cu sănătatea o duc bine. Nu mai am guturai.

Duşmanul se retrage pe cât se pare spre Kazan. Această frumoasă cucerire e rezultatul bătăliei dela Moscova.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

16 Septembrie.

Autorul anonim al manuscrisului „S. O. S." trimis prin poştă editurei ALCALAY este rugat să se prezinte de urgenţă, deoarece editura acceptă manuscrisul şi doreşte să-l publice pentru „Săptămâna Cărţii".

Arderea Moscovei

Clădită ca şi Roma pe şapte coline, Moscova — privită dinspre Fili — oferea un aspect dintre cele mai pitoreşti, cu cele două sute de biserici şi cu cele peste o mie de turle de diferite culori.

Napoleon îşi punea cele mai mari speranţe în ocuparea unui oraş a cărui nobilime nemulţumită şi animată de un spirit de frondă, părea foarte înclinată să treacă de partea Francezilor.

Marea Armată, în frunte cu Murat, începu să defileze în ziua de 15 Septembrie 1812, prin imensul oraş pe care-l evacuase generalul Miloradovici cu arrière-garda rusă.

O salvă de puşti, deslănţuită din Kremlin, a fost numaidecât înăbuşită prin câteva lovituri de tun. Şi trupele credeau că vor putea în sfârşit să se odihnească într'un oraş cu magazii uriaşe, antrepozite ale Asiei şi Europei, aprovizionate pentru opt luni, când izbucni focul — spune Meneval,—în Kitaigorod, oraşul chinezesc, plin cu şaluri, blănuri şi mătăsuri din China. Focul ajunse la Bursă. Apoi se iviră numeroase focare. Câteva sute de incendiatori svârleau pe acoperişuri petarde susţinute pe două beţe, confecţionate din ordinul guvernatorului Rostopcin, ca să fie aruncate dintr'un balon asupra armatei franceze.

Toate pompele fuseseră ridicate, astfel încât focul făcea ravagii, cu toate represiunile sângeroase, cu toate că trei sute de incendiatori fuseseră împuşcaţi.

Mii de răniţi şi de bolnavi ruşi abandonaţi de Kutusov îşi găsiră moartea în flăcări.

Autorul acestui înspăimântător incendiu era un patriot disperat care, cu toate acestea, într'o aprinsă polemică cu colonelul Buturlin, tăgăduia orice amestec.

Rostopcin, guvernatorul Moscovei, regisase incendiul ca şi cum ar fi fost vorba de un foc de artificii. Omul acesta extrem de sensibil, care — dacă dăm crezare contesei Ciotek, — nu se ducea niciodată la vânătoare ca să nu fie silit să ucidă nişte biete animale lipsite de apărare,— povestitorul acesta amabil, înzestrat cu darul conversaţiei spirituale, care stârnea adesea râsul până la lacrimi, — acest soţ care-şi adora soţia şi copiii, dar căruia contesa Ciotek îi atribuia o înfăţişare hidoasă, — sacrificase mii de vieţi „şi din pricina lui Rusia a suferit pierderi de câteva miliarde", — ca să întrebuinţăm termenii buletinelor Marii Armate.

El câştigase totuş partida: Napoleon credea că va lovi drept în inimă imperiul rus, şi, în locul capitalei, el nu găsea decât un morman de pietre.

Scrisorile către împărăteasă sunt mărturia nedumeririi sale în faţa dezastrului neaşteptat, care se vădea din ce în ce mai mare.

A fost una dintre rarele ocazii, poate chiar singura în timpul campaniei din Rusia, când împăratul îşi trădă impasibilitatea.

Auzind strigătul: „Foc! Foc!" — izbucnind de pretutindeni, el a înţeles că incendierea oraşului fusese organizată sistematic:

„Asta depăşeşte orice aşteptare!, spunea el cu vocea stinsă; şi cuvintele acestea eşeau sugrumate din pieptul lui care se sbătea cu îngrijorare. — E un război de exterminare, o tactică atroce, care nu are precedent în analele civilizaţiei. Blestemele veacurilor viitoare să cadă pe capul autorilor acestui vandalism".

„A doua zi, scrie Caulaincourt, când împăratul îşi trecu în revistă garda, nimeni n'ar fi putut ceti pe fruntea lui senină sbuciumul nopţii precedente. Fiindcă Napoleon avea desvoltată în cel mai înalt grad virtutea regilor: disimularea. Trebue să zâmbeşti chiar atunci când spinii Coroanei fac să ţâşnească sângele pe fruntea care o poartă".

De aci înainte, tonul hotărât al scrisorilor către Maria Luiza vor dovedi lucrul acesta.

In ziua de 16 Septembrie, el scrie următoarele:

„Se găsesc de toate în oraşul acesta. Nobilimea a plecat; poporul a rămas".

In ziua aceia însă, un vânt violent înteţea focul.

„Invăluit într'un ocean de flăcări, Moscova, unul dintre cele mai frumoase şi mai bogate oraşe din lume, nu mai există", — vestea, la 17 Septembrie Buletinul Marii Armate.

Iar în ziua de 18, în scrisoarea trimisă împărătesei, Napoleon confirma întinderea dezastrului:

Draga mea,

Ţi-am mai scris din Moscova. Nu cunoşteam de loc oraşul. Avea 500 de palate tot aşa de frumoase ca Elizeul Napoleon şi unele dintre ele mobilate în stil francez, cu un lux de necrezut; câteva palate imperiale, cazărmi şi spitale mărețe. Toate au dispărut, consumate de focul care s'a deslănţuit de 4 zile. Cum căsuţele burghezilor sunt construite din lemn, ard toate ca nişte chibrituri.

Guvernatorul şi Ruşii au dat foc acestui frumos oraş, furioşi c'au fost învinşi.

200.000 de locuitori, rămaşi fără adăpost, aleargă disperaţi pe străzi.

Au rămas totuşi destule provizii, şi armata a găsit destule bogăţii de tot felul, căci în dezordinea de astăzi totul se pradă.

Rusia a suferit astfel pagube imense. Comerţul a primit o grea lovitură. Mizerabilii aceştia au mers până acolo cu măsurile de precauţiune pe care le-au luat, încât au ridicat ori au distrus până şi pompele de incendiu.

Răceala mi-a trecut. Sunt sănătos.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 18 Septembrie.

Buna mea Luzia,

Am primit scrisoarea ta din 2 Septembrie, după veştile din Smolensk. Acuma cred că ţi s'a înmânat şi scrisoarea mea din Moscova.

Am inspectat astăzi toate cartierele. Oraşul e frumos. Rusia, dându-i foc, a suferit o pierdere enormă. N'au mai rămas decât a treia parte din case.

Trupa a găsit provizii şi mărfuri din belşug. Se găseşte şi rachiu franţuzesc în mari cantităţi.

Eu o duc bine cu sănătatea. Nu trebue să te oboseşti scriindu-mi prin funcţionarii dela Consiliu, deoarece ei sosesc cu 10 zile mai târziu decât curierul. E o osteneală inutilă şi neplăcută.

Să-mi scrii numai când vei avea ceva de spus.

Mă mâhneşte ceiace-mi spui despre sărmanul Lucet (?). Era un om de treabă; o plâng pe biata nevastă-sa.

Adio, mio ben.

NAP.

Moscova, 18 Septembrie.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

NAPOLEON

MARIA LUIZA

LUIGI M. UGOLINI

Originele Maltei și ale civilizației mediteraneene

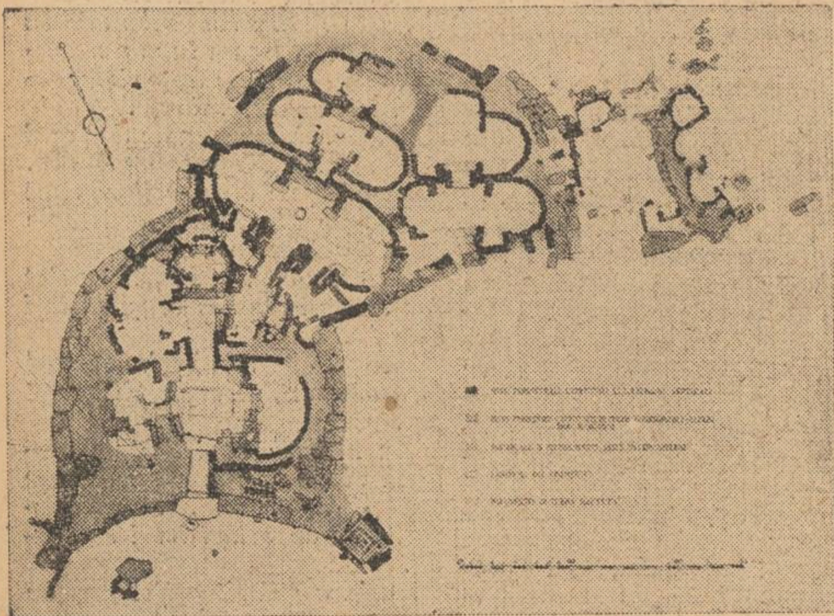

Fig. 1. — Tarșien. Planul general al templelor

Există nume de locuri și de oameni atât de strâns legate de unele epoci sau de unele evenimente, încât e aproape imposibil să deosebești reminiscențele unora de amintirea celorlalte. Așa se întâmplă cu Malta. Epopeea Cavalerilor săi și a isprăvilor lor împotriva forței năpăditoare a Saracinilor au alăturat pentru todeauna numele insulei de amintirea celei mai strălucite apărări a Creștinității în fața lumii musulmane.

Insă alte titluri de faimă are Malta, tot atât de glorioase, dacă se ține seama că cea mai desăvârșită civilizație din vremea caracteristică a pietrei s'a desvoltat în această insulă.

Nu numai atât, dar preistoria malteză ne desvălue că civilizația primitivă a popoarelor europene și mediteraneene în general *s'a propagat din Occident spre Orient.* Dovadă e că pe când cele mai vechi manifestări, încă grosolane, ale activității omenești din basinul Mediteranei — epoca paleolitică — se întâlnesc în țările occidentale, prima civilizație adevărată — epoca neolitică — se manifestă în Malta, care e situată în centrul Mediteranei, iar formele culturale preistorice cele mai progresate se desvoltă în zona orientală, în epoca aramei și a bronzului, când a înflorit civilizația egeo-cretano-miceniană.

Cu toate acestea, urmele preistorice din Malta nu s'au bucurat niciodată de o demnă considerație din partea arheologului, care ar fi putut cerceta nu numai resturile din insulă, ci ar fi putut de aci să-și îndrepte preocupările spre celelalte țări, din jurul Mediteranei. Rezultatele unor asemenea studii începute cu Malta ar fi fost de o foarte mare însemnătate, fi-

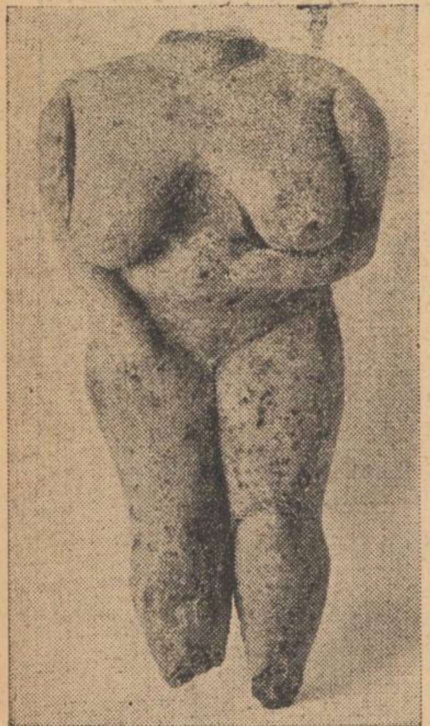

Fig. 2. — Templul din Hagiar Kim „Venera preistorică"

indcă ar fi reeșit că aci a fost primul focar de civilizație pentru neamurile ce locuiau Europa și coastele mediteraneene.

In fața materialului îngrămădit în Muzeu și în fața ciudatelor și sugestivelor monumente megalitice, sufletul cercetătorului e cuprins de emoție, iar în mintea lui își fac loc rând pe rând probleme variate, ale căror soluțiuni, contrastând cu teoriile obișnuite, îl lasă perplex.

In epoca pură a pietrei, Malta, spre deosebire de alte localități, a trăit o viață de sine, precum reese din formele stranii ale templelor sale, din statuetele de calcar, din ornamentele spirale, din olărie. Această prioritate în ce privește formele de civilizație înlătură orice posibilitate de comparație cu lucruri din alte părți și la puține concluzii s'ar putea ajunge dacă n'ar fi la Malta o mare bogăție și varietate de material constituind un tot perfect organic, căruia e posibil să i se dea o clasificare cronologică.

O rapidă privire asupra manifestărilor culturale din Malta în diferitele perioade ale preistoriei este folositoare din mai multe puncte de vedere.

Din epoca paleolitică (sau a pietrei cioplite grosolan) au rămas resturi modeste: doar două măsele de om de tip Neanderthal, găsite în grota Har Dalam.

Epoca neolitică (sau a pietrei lustruite) prezintă însă un interes mult mai mare, deoarece acestei epoci aparțin construcțiile vechilor temple, precum și bogatul și variatul material.

Epocii cuprolitice (care își trage numele dela apariția aramei pure) îi aparține necropola de inhumație dela Tarșien și unele monumente care sunt de tip decadent față de cele din epoca neolitică. Alte monumente și materiale ar putea fi înscrise în epoca de bronz; lipsesc însă probe pozitive, analoage celor care există pentru epoca de aramă.

Epoca preistorică se referă la perioada ce precede imediat perioada istorică adevărată, semnalată prin apariția documentelor scrise. Unii cred că în cursul acestei epoci protoistorice (mai precis între secolele X și VII înainte de Christos) Fenicienii și-au întins influența comercială și în Malta. De sigur lipsesc documentele pozitive pentru a putea confirma această presupunere care a fost emisă, — trebue să notăm — pentru scopuri nu tocmai științifice. Din secolul VIII până în al VII-lea în. de Chr. domnesc Grecii. Cu anul 218 în. Chr. Malta începe a face parte din istoria Romei.

Cercetarea noastră privește numai epoca neolitică, fiindcă e cea mai strălucită, cea mai clară și cea mai de seamă.

Interesul cel mai mare pentru Malta primitivă îl reprezintă un numeros grup de temple care sunt cu mult mai însemnate prin proporții, factură și desăvârșire artistică, decât toate monumentele din epoca de piatră care există în alte țări. Aceste temple au de cele mai multe ori forma unei potcoave închise printr'un zid dispus în chip de exedră în al cărui centru se deschide intrarea principală. Interiorul templelor, în chip schematic se reduce la una sau două încăperi eliptice, comunicând între ele (fig. 1).

In general asemenea temple sunt îngemănate și sunt prevăzute cu porți și cu închizători ciudate. Se pare că erau acoperite numai parțial. Cele mai importante dintre ele sunt: Gigantia, templul din Tarșien, cel din Mnaidra, cel din Hagiar Kim. Erau însă și temple subterane: hipogeul din Hal Saflieni e cel mai caracteristic exemplar. Atât templele în aer liber cât și cele subterane sunt bogate în podoabe felurite, sculptate sau pictate.

Ținând seama de vremea căreia aparține, se poate spune că materialul găsit în templele malteze e complet.

Reprezentările figurate sunt antropomorfe ori zoomorfe, de calcar sau de lut ars, de dimensiuni foarte felurite. Interesante sunt statuetele de calcar, prin gesturile variate ale întregii persoane reprezentate și mai ales ale membrelor. Imbrăcămintea pe care o reproduc e de stofă drapată, împodobită cu broderii și cute; gătelile capului sunt grațioase; adeseori sexul nu este exprimat; caracteristică e obezitatea.

Printre figurile de lut ars, aceea pe care am numit-o „Venera din Malta" prezintă o atare iscusință technică, anatomică, stilistică, încât e greu de conceput cum într'o epocă atât de îndepărtată s'a putut ajunge la o expresie artistică atât de înaltă (fig. 2).

Nu e mai prejos nici „Femeia dormind", poate o pitonisă în stare de incubație. Reliefele animale sunt felurite: porci, capre, tauri și chiar o scroafă cu 13 purcei. Animalele apar uneori în ornamentele ceramicei. In chenarele care împodobeau fruntea altarelor și bazele, precumpănitoare e spirale (fig. 3-4). Sunt însă și alte întortochieri de linii răsucite: motivele zise „cânii alergători" sau „unda mării" și un motiv compus din bare și ovule întocmai cum s'ar putea prezenta un chenar doric rudimentar. Pe o largă scară e întrebuințat ornamentul cu mici alveole, care păstrează încă urmele culorii și materialului cu care erau umplute.

Unele colțuri ale hipogeului

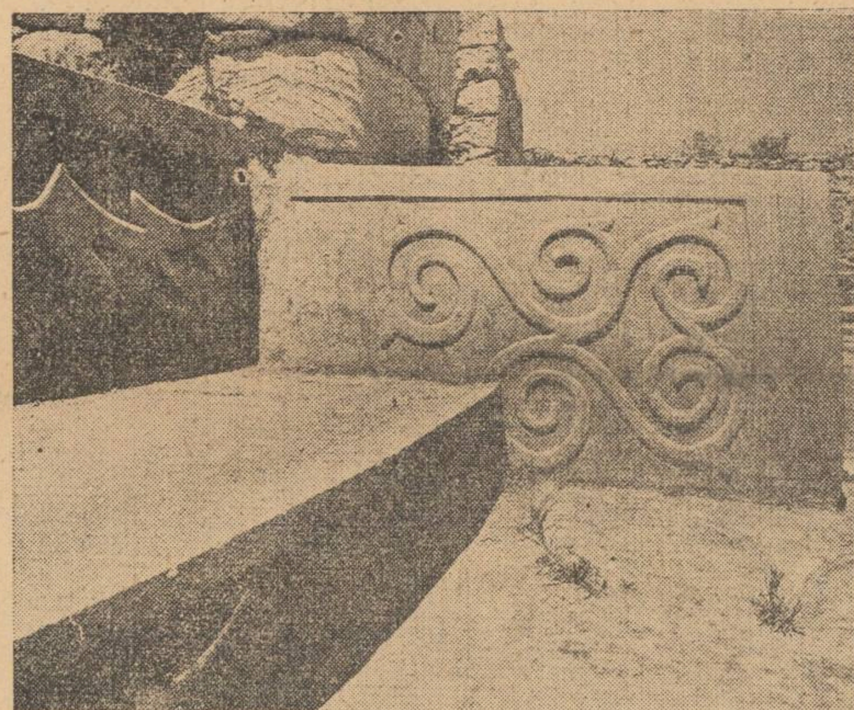

Fig. 3. Templul din Tarșien. Altar împodobit

au podoabe cu motive arhitectonice, făcute cu un vârf ascuțit, și arhitrave săpate în stâncă. Judecând după tavan, care prezintă mai multe rânduri de pietre eșite în afară spre a forma o boltă, se poate deduce că avem aci reproducerea interiorului unei abside, a unui monument de acelaș tip construit la suprafața terenului.

Inlăuntrul templelor s'au găsit și numeroase modele în miniatură ale acestor construcțiuni impunătoare. Importanța acestor modele întregi sau fragmentare e foarte mare; exactitatea reproducerii, pe care utem s'o confruntăm cu părțile din temple încă păstrate, e desăvârșită până la amănunt. Ele ne permit deci să pătrundem în acel trecut îndepărtat, dându-ne un ajutor prețios pentru studiul monumentelor care au fost distruse sau ciuntite de mâna omului ori prin acțiunea elementelor naturale.

Olăria rămasă din epoca neolitică, găsită la Malta, e de asemeni de un interes excepțional. Sunt foarte numeroase vasele, care cu toată abundența lor nu se culeg de cât de câtiva ani; au forme, dimensiuni, podoabe variate. Pe deasupra, s'au mai găsit multe unelte: suporturi pentru ofrande, pentru vase, cuțite de silex sau de obsidiană, topoare, și câteva obiecte ce nu se pot explica ușor,

In toate manifestările de artă enumerate e surprinzătoare, pentru vremea în care s'a produs, excelența concepțiilor și a execuției. Statuetele de calcar sunt mai stereotipe în forme și gesturi; dimpotrivă, în cele de lut ars expresia e mai liberă și mai variată: este evidentă studierea realității și cunoașterea anatomiei. In felul lor sunt adevărate capodopere. Motivele ornamentale, în deosebi cele spirale, sunt câteodată de o rară eleganță de forme, bine desenate, executate cu finețe; producția ceramică întrunește, alături de superioritatea tehnică, însușiri estetice de prima ordine.

Civilizația reprezentată de monumentele și de materialele pomenite până aci aparține sigur epocii de piatră (neolitice). A demonstrat-o în chip clar stratigrafia săpăturii de la Tarșien și o confirmă natura materialului, prelucrarea pietrelor de la temple și obiectele exotice găsite în stratul neolitic și în cel de deasupra (cuprolitic) din necropola de la Tarșien. O asemenea civilizație nu este deci din epoca de bronz — cum gândesc unii — și cu atât mai puțin e rodul activității Fenicienilor. Aceștia n'au lăsat în Malta urme de-ale civilizației lor, fapt din care s'ar putea deduce că nici n'au fost vreodată acolo. In Malta sunt numai morminte cartagineze, aproape toate de epocă romană, precum dovedesc tocmai inscripțiile punice și materialele de dată târzie.

Examinând monumentele megalitice malteze, e natural să ne întrebăm în ce scop puteau fi ridicate construcții de o mărime atât de considerabilă. Multe motive de caracter pozitiv ne îndeamnă să susținem că au fost temple, cu toate că unii învățați gândesc dimpotrivă că e vorba de palate sau de morminte. Dimensiunile, forma și unele particularități arhitectonice (precum exedra externă și chilia oracolului) sunt proprii templelor; existența altarelor, idolilor, uneltelor de sacrificii, modelele templelor însăși, îmi confirmă cele ce spun.

Sumedenia de obiecte descoperite și caracterele lor speciale ne arată că asemenea temple trebuiau să fie mai ales mari *favissae*, adică locuri în care erau adunate și păstrate ofrandele credincioșilor (fig. 5). Enorma cantitate de vase și de cioburi scoase la lumină e constituită în chip vădit din daruri aduse divinităților templelor; unele de factură mai grosolană și de mari dimensiuni, fac să ne gândim că trebue să fi conținut ofrande; oasele și coarnele de oi și de boi, găsite toate împreună în anumite locuri, resturile oilor deosebite de ale bovinelor, reprezintă urme de sacrificii sau rămășițe de animale sacre. O destinație la fel cu a temple-

Fig. 4. — Templul din Tarșien Altar împodobit

lor trebue să fi avut hipogeul dela Hal Saflieni. Nu sunt rare cazurile, chiar în vremea clasică, de grote subterane sfinte. Hipogeul trebue să fi fost un loc de cult primitiv, în care se desfășurau rituri divinatorii și se depozitau darurile credincioșilor și în care atmosfera de oracol trebue să fi avut fără îndoială o parte foarte însemnată. Templele în aer liber erau împărțite în diferite compartimente de forme și dimensiuni variate: încăperile cele mai retrase erau păzite cu obstacole anumite (care trebuiau să ție la distanță pe cine nu era admis la oficierea cultului) și erau destinate desigur să păstreze chipurile divinității.

Ce rituri se celebrau aci? Practicele divinatorii, fie sub forma oracolului, fie prin intermediul incubațiunii, sunt dovedite prin obiecte și prin particularități prezentate de înseși monumentele. In primul caz deschizături anumite măreau vocea cui da răspunsurile, în al doilea caz credinciosul năucit de fumigații cădea la pământ și într'o asemenea stare de letargie era făcut să audă glasuri stranii și răspunsurile Zeului. Unele figuri de lut reprezintă chipuri omenești cu semne de boli: imagini ale celor ce implorau vindecarea de suferințe sau aduceau mulțumiri pentru însănătoșirea obținută. Ambele cazuri ne permit să deducem că, întocmai ca în toată antichitatea, și în Malta neolitică se recurgea la sanctuare pentru vindecările cele mai grele, și că în temple, prin intermediul diverselor rituri și mai ales al incubațiunii, se practica acest fel de terapeutică religioasă.

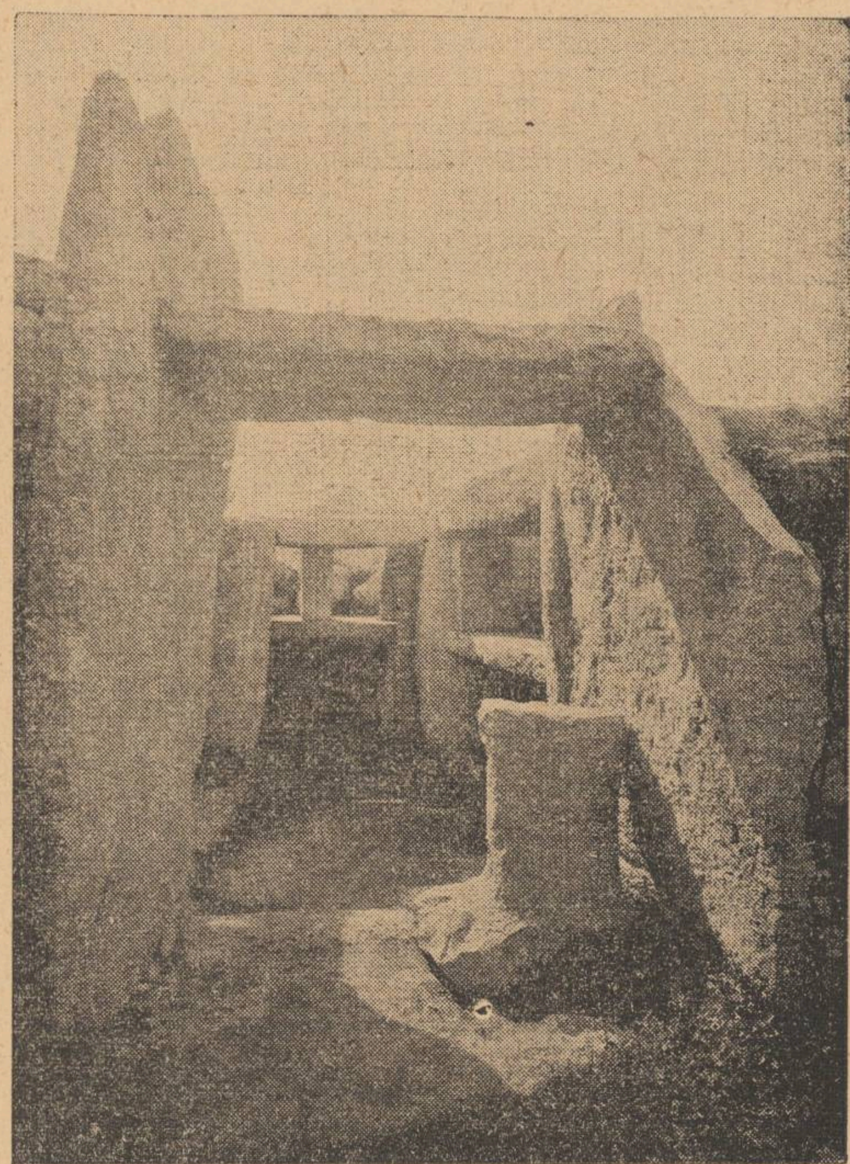

Fig. 5. — Templul din Mnaidra: Cameră în care se păstrează ofrandele

Din tot ce am expus până aci, în chip firesc se închiagă o întrebare: care e originea civilizației neolitice malteze? Nouă ni se prezintă organică, gata constituită, cu caracteristicele proprii celor care au avut o oarecare durată de existență.

Astăzi noi nu putem identifica sigur centrul primitiv de la care și-a luat Malta formele cele mai vechi ale culturii sale. Putem însă foarte bine afirma că Malta trebue să fi avut de undeva din afară germenul vital al civilizației primitive pe care a primit-o, a cultivat-o și a dus-o până la culmea desvoltării.

Pe cât ne e îngăduit să constatăm, civilizația neolitică malteză a atins un înalt grad de perfecțiune mai ales în arhitectură. Se găsesc în monumentele malteze tipuri de edificii și amănunte de technică arhitecturală care în alte țări apar numai în perioada metalelor. E de ajuns, pentru toate aceste amănunte, să amintim bolta. In afară de bolta falsă, ori bolta cu eșituri (care se întâlnește de pildă în mormintele cu cupolă din civilizația miceniană și din cea etruscă), obținută prin eșirea treptată a rândurilor de pietre spre interiorul boltit și închisă deasupra cu o lespede mare mai este un alt tip care, dacă nu e chiar cu boltă adevărată, se apropie de aceasta. Anume rândurile de pietre sunt înclinate către interiorul spațiului boltit. E foarte surprinzătoare, într'o vreme atât de veche, această încercare de-a acoperi spații mari cu material constructiv puțin.

La Malta, în epoca pietrei, pe lângă forma de construcție circulară, care e cea mai primitivă dintre construcțiile cu spații închise, exista și cea eliptică, reprezentând o frază de transiție și cea dreptunghiulară care e cea mai evoluată. Construcțiile cu spații dreptunghiulare din epoca neolitică malteză nu sunt însă de caracter religios: poate erau locuințe pentru căpeteniile triburilor.

O încercare de reconstituire a restului modelului în miniatură găsit la Tarșien, prezentând planul unui adevărat palat (fig. 6) m'a dus la constatarea unui edificiu compus dintr'o platformă eliptică, ridicată; dintr'un zid care înconjoară această platformă cu o largă intrare într'una din cele două laturi ale elipsei; dintr'o curte centrală, mai desvoltată în lungime decât în lărgime, dealungul căreia se află un fel de portice constând dintr'o serie de spații deschise spre curte (un fel de vestibule); și din diferite camere la care se ajunge prin uși deschise în fundul vestibulelor, toate dreptunghiulare, de diferite mărimi, cu o încăpere centrală mai mare decât toate.

Studiul unor asemenea construcții e interesant mai ales când ne gândim la diversele teorii asupra casei mediteraneene. Se spune că tipul cel mai vechiu al casei mediteraneene. e cel monocelular, constituit dintr'o mare sală dreptunghiulară *(megaron)* cu hogiag în acoperiș și cu vatră în centru. Această sală era precedată de o curte interioară și de o intrare acoperită. Un asemenea tip de locuință e caracteristic Greciei continentale și e numit „tip septentrional" sau „cu *megaron*". Tipul meridional ne arată în schimb un edificiu cu curte centrală descoperită înconjurată de spații închise: acesta e tipic în insula Creta și e numit „de tip meridional" sau „cu curte interioară centrală".

Casa malteză face parte din categoria casei de tip septentrional prin prezența sălii celei mari și, în acelaș timp, are și curtea centrală descoperită caracteristică locuinței de tip meridional. Ea conține deci în embrion acele forme, care, diferențiate și desvoltate mult, fie în Creta, fie în Grecia continentală, au dat naștere celor două tipuri diferite ale casei mediteraneene.

Vechia teorie susținută de unele grupuri de filologi — după care originile civilizațiunii mediteraneene ar fi în Orientul Europei și mai ales în Asia, — a fost de multă vreme sdruncinată de cercetările arheologice și antropologice. S'a dovedit anume, că dacă neamuri ario-europene au venit spre Occident și și-au impus limba lor băștinașilor, faptul s'a întâmplat atunci când aceștia erau inferiori năvălitorilor în ce privește îndemânarea războinică, dar aveau un patrimoniu cultural și religios cu mult superior celui prezentat de neamurile ario-europene. In deducțiile antropologice și cele arheologice rămânea totuși o mare lacună atât culturală cât și cronologică. Antropologia se referă de fapt cu studiile și cercetările sale la perioada paleolitică; arheologia, întemeindu-se pe studiul monumentelor cunoscute (mai ales cele din civilizația egeo-cretană-micenică) se ocupă de epoca metalelor.

Cultura neolitică malteză, atât de variată, de viguroasă și de interesantă sub toate aspectele, pe care am căutat s'o înfățișăm aci măcar cât de pe scurt, umple în chip desăvârșit o atare lacună, formând veriga de legătură dintre manifestările îndepărtatei perioade paleolitice și marea civilizație din Creta, Insulele Egeene și din Micena.

Multă vreme s'a socotit că din epoca neolitică a rămas puțin sau nimic, iar puținele fragmente ceramice din această epocă, găsite sub palatul din Cnossos, păreau să acrediteze o asemenea ipoteză. Completarea săpăturilor malteze și o mai justă interpretare a lor, pe care am încercat s'o dau altundeva — ne dovedește însă uimitorul ciclu cultural al perioadei neolitice mediteraneene.

Faptul e foarte important pentru a stabili punctul de plecare al civilizației mediteraneene, care în acest chip se mută din Creta la Malta și deci tot mai mult spre Occident. In plus acest focar de civilizație, având în vedere poziția geografică a Maltei, se găsește într'o situație prin excelență centrală față de restul Mediteranei.

De aci trebue să se fi răspândit, către sfârșitul epocei de piatră, principalele forme de civilizație caracteristice acestei epoci: forme care apoi au avut desvoltări ulterioare și diverse afirmări în alte regiuni (și mai ales în Creta și Sardinia, în Sicilia, în Pantelleria, în Baleare) în cursul epocii de aramă și în prima fază a epocii de bronz. Și în Creta s'a întâmplat un fenomen analog: formele culturale ale Cretei, când această insulă începe să decadă, reînfloresc, transformându-se, la Micena, Tirint, Troia, etc.

Un asemenea fenomen, întărit și de concluziile la care au ajuns antropologii moderni, demonstrează că civilizația și

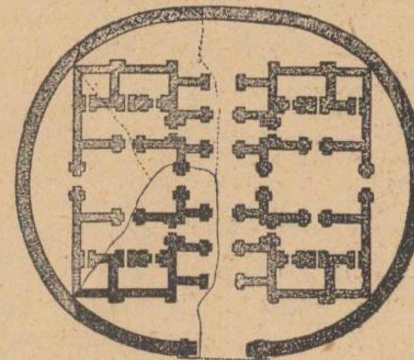

Fig. 6. — Reconstrucțiunea planului unui palat preistoric din Malta (Partea originară, care e de calcar, e reprezentată prin hașuri mai întunecate)

poate și populația de rasă mediteraneană din basinul acestei mări vor fi urmat un drum din Occident spre Orient, în loc de a veni din Orient către Occident cum s'a susținut până acum.

Nu poate fi susținută în nici un chip teza unei eventuale coborîri a popoarelor germanice care ar fi adus civilizația în Mediterana, nu numai fiindcă lipsește cea mai mică urmă a unei asemenea importante civilizații în țările germanice, și cu atât mai puțin în țările britanice și scandinave, dar oridecâteori asemenea popoare s'au mișcat din așezările lor către miazăzi, au produs devastări și ruine până au ajuns, în măsura în care au putut, la civilizația superioară meridională. Pe ba-

Urmare în pag. VIII-a

Lumea și Capitala

Jurnal literar

14 Martie. „Antisemitismul este socialismul proștilor". — Formulele acestea care își au un trecut onorabil, se bucură iarăși de o tristă actualitate.

Mă gândesc nu atât la ea, cât la contrariul ei, desigur tot atât de valabil ca ea, dacă nu și mai mult. „Socialismul este doctrina celor deștepți".

Principala preocupare a unui intelectual marxist, socotesc că trebue să fie, să arate valoarea intelectuală a doctrinei pe care o reprezintă. Lucrul n'ar prezenta o greutate decât ca abundență, ca întindere a subiectului.

Din toate punctele de vedere, marxismul se prezintă ca succesorul întregei culturi umane, ca răspuns tuturor întrebărilor.

El este actualmente singura explicație generală a lumii, în epoca aceasta a sistemelor fragmentare, a parcelărilor intelectuale.

Este singurul weltanschaung în legătură cu știința, când înfloresc ca ciupercile utopiile și misticismele, filosofiile abstracte și superstițiile făcute doctrină.

Are acel semn care nu înșală de a fi o filosofie populară, astăzi în zilele culturii cabalistice, secrete, interpretabile numai prin cifre pe care le dețin câțiva mari preoți.

Este de aplicație generală și de interes direct uman, când cultura proclamă falimentul aplicării la realitate și se refugiază în biblioteci, departe de lume și de viață.

Insfârșit de marxism, de spiritul și formulele sale se izbește și cine a terminat o cultură; cine și-a terminat cu cinste, studiile într'o direcție. Dar ceeace este cu mult mai însemnat și mai categoric, este faptul că marxismul nu este numai punctul de întâlnire al științelor, ceeace poate l'ar îndepărta puțin de misiunile sale imediate ci este o logică: e logica vremurilor aceste.

Nu vreau să fac aici experiența de a dovedi acest lucru în ordine filosofică, istorică sau economică. O voi face atunci când voi scrie studiul cu această temă. Dar îmi revine întotdeauna în minte ceeace îmi spunea S., când eram copil, în fața unui atlas deschis:

— Vezi, aici este Japonia. Ea are prea mulți locuitori. Și aici este Australia care are prea puțini. Japonezii pot trăi în clima Australiei. Totuși nu-i lasă. Oamenii o duc prost și dintr'o parte și dintr'alta. Așa este pretutindeni. Lumea asta întreagă își ajunge sie însăși și încă cu prisosință. Nimeni n'ar muri de foame și nici măcar n'ar suferi, dacă oamenii s'ar înțelege între ei și s'ar organiza. Dar oamenii de bună seamă nu vor".

Eu mă uitam la el și nu credeam să fie adevărat de tot.

20 Martie. Mecanicul M. — Mecanicul M. vine la mine să-mi povestească întâmplarea vieții sale. Il văzusem de câtva timp abătut și parcă ghicisem în tot lucrul său, din felul cum îl presta, acea disciplină amară a omului lovit de nenorocire; scrupulozitatea glacială a celui pentru care toate au devenit indiferente.

Recunosc numaidecât privirea goală a acelora a căror viață este o integrală prăbușire și care vezi pe dinăuntru substanței, sucurile și plasma omului normal, adus în serviciul public la care e legat cu o minuțiozitate seacă și oarbă.

Il recunosc și mă înspăimântă moartea lui solitară, prezența lui spectrală, într'o lume indecent de vie și de agitată.

Mecanicul M. pe care îl văzusem adesea bătând un ucenic, pe care îl auzisem plângându-se de leafă sau pe care îl surprinsesem plecând dela serviciu cu o oră înainte sau venind mai târziu, sau dela o vreme nu mai face nici una din aceste, ba chiar mârâind, lua locul altora pe care îl vedea tânjind ca și cum vii aceia n'ar fi fost capabili să facă din cauza ridicolei lor frământări, ceiace putea el din Olimpul lui cernit.

Dezinteresat și indiferent a ajuns astfel, mi se spune, sufletul și șeful de fapt al uzinei, repetând astfel legea după care oamenii mari ai vieței publice sunt cinstiți în adevărata lor viață, cei ridicați de pe vreun mormânt pe vreo infirmitate sau pe vreo sinucidere morală.

Cu voce monotonă nicidecum interesată, cel mult ciudată, iată ce-mi povestește:

O bucată de vreme viața lui fusese ca a tuturora: împărțită între grija de viitor și sentimentele primelor lupte de contact cu viața — dela bucuria primului serviciu ocupat până la durerile și umilințele pe care le presupune.

Muncitor destoinic, supraveghindu-și viața și cerându-i cu vigilență cursul trudnic, nu prea avusese multe coturi. In alesese destinul acela al oamenilor care dela distanță par a fi o linie dreaptă și netulburată dar care de fapt, este făcut dintr'o permanentă vibrație, din frământări imperceptibile, cotidiane.

Politică nu făcea deloc, gândind că e mai bine să-și consolideze întâi situația pentru ca apoi să poată face tot ceiace îi place.

Deocamdată își trăia viața, cum putea mai bine, cu leafa pe care o primea și cu timpul liber care îi rămânea, știind să-și câștige definitiv câteva avantagii: un cinematograf săptămânal, o vacanță de o lună afară din oraș și un aparat de radio pe care și-l construise singur.

Tocmai în cursul unei vacanțe a întâlnit și a cunoscut o fată. Nu era nici deosebit de frumoasă, nici bogată (maică-sa trăia dintr'o pensie de când murise taică-său) și nici nu prea câștiga cu meseria ei de lenjereasă.

O vreme trăiseră împreună, apoi tot la el se mutase și bătrâna. Curând s'au căsătorit.

Mecanicul M. îmi spunea că la început nici nu-și dăduse seama cât de fericit era, ce bine se simțea și mai ales cât începuse s'o iubească. Incetul cu încetul, prin ea, sau poate cu ea alături, descoperise toate acele aspecte ale vieței care par pure și gratuite, tot ceiace în ordinea lucrurilor, poartă semnul generos al plăcerei și al desfătărei.

Lucrul pentru el pierduse caracterul îngrijat pe care îl avusese până atunci — pentru a căpăta urme, ofensive de răscumpărare. Vroia să câștige cât de mult pentru a putea obține cât de multe, atât pentru el cât și pentru ea.

Miezoasă, viața lor bătea — întinzându-le, deschizându-le, — și se revărsa în toate direcțiile, curioasă, vie și tânără.

Intr'o zi însă Maria i-a spus că se simte rău și că peste noapte a scuipat sânge. S'a dus cu ea la dispensar unde i s'a spus că trebuie să rămână numai-decât. Deatunci stă în spital la Filaret. E din ce în ce mai rău. Ii duce tot ce poate, toată leafa lui destul de mare, ca să-i cumpere tot ce avea nevoie. A dus-o și pe maică-sa, să stea cu ea acolo. Doctorii spun că n'o să treacă de primăvară. Lui îi pare rău de două lucruri: în primul rând, că nu i-au spus dela început: ar fi ocolit-o, bătrâna mai ales trebuia să-i spună, când a vrut să se însoare, de oarece știa. Așa, viața lui e distrusă. In al doilea rând se gândește că n'ar fi trebuit să stea în casa aceia fără geamuri pe care o închiriaseră la început. Desigur că și asta i-o fi făcut rău.

Mi-am însemnat despre mecanicul M. dintr'o ciudată conștiință literară. Când îmi povestise acestea, rămăsesem în fața lui cu desăvârșire fără răspuns. Mă simțeam ca în fața unei mari tragedii naturale, din acelea pe care numai tragedia antică le-ar fi putut cuprinde. Acel spirit al destinului inexplicabil și inuman pe care, de atunci, l-am pierdut, cum am avut impresia în fața lui M. că nici o durere din lume nu-i poate fi opusă, și în liniile sale simple, povestea aceasta include maximul de desnădejde și de tristețe pe care această vale a plângerilor îl poate oferi.

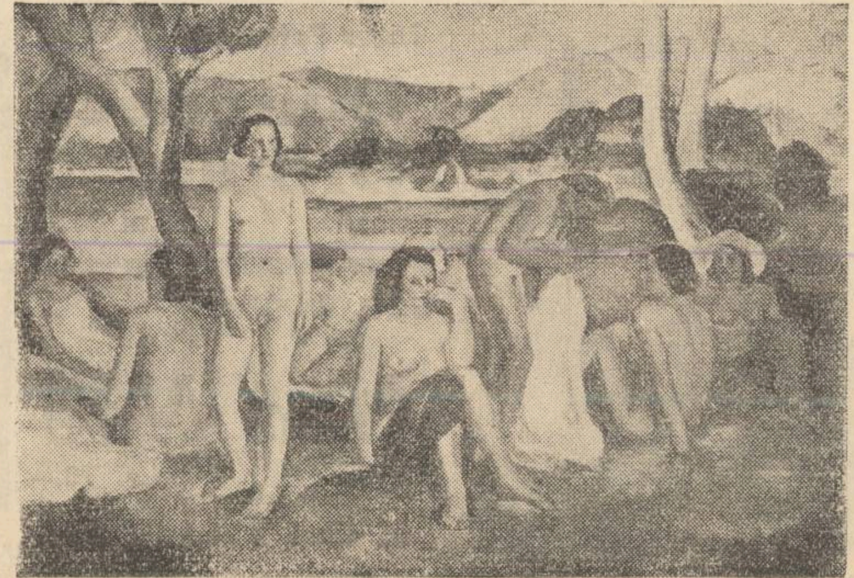
Durerea n'are cantitate sau calitate ci cred că are numai intensitate. Nenorocirile acumulate nu sunt prin numărul sau prin forma lor, prin stilul lor, mai impresionante decât această naivă anecdotă. Dar durerea este a unuia singur, cum singuri, de fapt sunt oamenii. Lui Oedip sau Regelui Lear, le trebuia, poate, pentru a fi îngenunchiați, inimaginabilele lor catastrofe.

Mă gândesc la ceiace s'ar putea numi „specializarea literaturii" la acea lege care împinge literatura, neurmărindu-se pe sine însăși, de a se subția, tot mereu. Judecând după ceiace a fost scris înainte, asfiziându-se cu propriile sale jurisprudențe, literatura se vede constrânsă astfel de a deveni din ce în ce mai specială, mai complicată și mai nouă. Este în legea sa tendențială de a se depărta de viață și de a provoca un decalaj care este desigur, prețul culturii. Specializarea literaturii înseamnă mai întotdeauna și legarea ei de a clasa. Faptul ei în literatura modernă, mai ales în cea imediat după război, nu mai era loc pntru nici un conflict simplu cum ar fi aceste, vibrante de emoție și de sens uman. Se căutau numai formulele alambicate și extravaganțele dramatice sau sexuale ce indicau cât de mare era divortul dintre literatură și massă; dintre literatură și acest mecanic M. cu nevastă tuberculoasă, sau contramaistrul amputat de mașină, sau șoferul arestat pentru propagandă comunistă.

Literatura rămăsese pentru acei a căror emoție trebuie provocată dincolo de prisosul care îi salvgarda din ce în ce mai puțin. Revoluționarea literaturii nu înseamnă numai introducerea unor principii noi cum s'ar crede. Inseamnă mai ales repunerea ei în începuturile și în drepturile sale generale, și redeschiderea domeniilor sale de simplă și generoasă umanitate, — care îi fuseseră închise ca sălile unui castel părăsit.

Literatura proletară trebuie să înceapă cruciada pentru recâștigarea masselor, pe deoparte și pe de alta trebuie să reintroducă la baza organică a literaturii emoția pură și materialul uman fără diferență, așa cum este și în viață.

KYO

Dan Băjenaru — Scăldătoare

Cronica feminină

Femei și flori

Oricât de mult am fi vrut să rămânem mulți ani încă cu moda reverelor largi, a buzunarelor, a umerilor de vată și a tuturor celorlalte accesorii ale modei influențată de cea masculină, va trebui să cedăm. Și nu atât în fața câtorva modele răzlețe de pe stradă, cât și în fața minunilor de fotografie pe care ni le aduc jurnalele, soli ale marilor case din Paris.

Ne întoarcem la feminitate după încercări lungi, feminitatea asta însă, trebue să recunoaștem, lasă să se ghicească dincolo de linii și mătase o inspirație de om rafinat, de om care a studiat și cunoscut toate formele și a creiat poezia asta deplin stăpân. Feminitatea de azi e o aristocrație a feminității din toate timpurile, o feminitate cu multe generații în urmă, dintre care unele au avut poate mai mult romantism, dar cea de acum e mai conștientă.

Se poartă flori mai mult decât oricând. Linia dreaptă a început să facă multe concesii. Pălăriile înconjoară de multe ori ca o aureolă fruntea.

Mânecile sunt bufante, rochiile încep să se lărgească dela șolduri și să strângă mai mult talia. Tot felul de jabot-uri lucrate fin ornează bustul, cravate de dantelă, broderii, pălării cu flori și funde, în fine toată gama nimicurilor ce au murit cu primăverile de altădată, cu fața ascunsă sfios după evantail, cu rochiile ce foșneau prin parcuri și cu clavirul.

Se poartă mult taffetas-ul, în rochii de seară, în bluze, noduri, pălării și taffetas-ul desigur e un semn al învierii nostalgice a altor vremi. Mătasa asta, poate să fie întrebuințată în sute de rochii — va rămâne tot așa de neînțeleasă. Pentru mine cel puțin, e intrată în istorie și legendă — și-mi pare rău că suntem — credem noi — prea inteligenți pentruca să ne treacă prin gând s'o sărbătorim cu ritul în care își sărbătoresc popoarele din orient râurile și animalele sfinte.

■

Odată cu căldurile am văzut în București multe femei mai bine îmbrăcate decât în iarnă. Toate au înțeles că se poartă trois-quarts-urile largi, tailleur-urile cu jachețele largi și'n fine — poate să fie numai o iluzie optică a mea — par'că în anul acesta sunt ștofe mai frumoase și mai variate decât în alți ani. Natural, nu lipsesc nici funtele de taffetas—și nu știu dece aproape toate ornamentele de taffetas ecoissais desavantajează rochia, o banalizează. Taffetas-ul ecossais e un fel de figură de stil amuzantă, pe care însă prea multor le-a fost ușor s'o învețe. In rochii de seară, s'ar putea să mai meargă. Dar numai într'o rochie style. E amuzant contrastul dintre preciziunea imprimeului acossais și flou-ul rochiei.

Din fericire nu-mi aduc aminte să fi văzut nici o rochie de stradă purtând ceva furat din florile, dantelele și cristalele modei actuale.

Spun „din fericire" pentrucă e moda cea mai pretențioasă din tot ce s'a perindat în ultimul timp. Incercați să îmbrăcați o femee obișnuită într'un tailleur clasic, apoi îmbrăcați-o pe aceeași femee într'o rochie cu dantele, cu flori. In tailleur-ul clasic, va putea să fie în cel mai rău caz decentă. In rochia cealaltă în schimb (se presupune că e o rochie foarte bine executată) vor ieși imediat în evidență toate defectele ce-i atenuiază feminitatea. Are să-ți pară pentru întâia dată că are nasul prea lung, sau obrajii prea roși— sau umerii ascuțiți — sau mersul, disgrațios.

E mult mai ușor să faci o problemă de matematică decât o poezie bună, presupunând că n'ai aptitudini deosebite pentru nici una din ele.

Toate suntem femei și cu toate astea numai un procent la sută sunt femei adevărate. Celelalte sunt sau doici, sau sergenți, sau bucătărese, sau profesoare, sau dumnezeu mai știe ce. Era mult mai comodă moda care li se potrivea și celor 99 la sută iar unicei femei nu-i diminua charme-ul, decât cea închinată acestei singure femei.

De vreme ce moda nu mai e chiar atât de sobră, atât de laconică, atât de dură, manechinul care poartă rochia atât de roză va trebui să fie atât de transfigurat, atât de discret, de serios, de demn. Femeia rochiei de azi va trebui din marș sportiv să-și canalizeze mișcările spre un „ralenti" de gimnastică ritmică și apoi, probabil!, spre vals... Dar nu va putea să fie grațioasă femeea care n'a trecut și prin încercarea obositorului marș sportiv. Vom asista la curiosul proces al feminizării perfecte tot a femeilor care purtau cu atâta desinvoltură costumul de golf.

Femeile cu cârlionți vor rămâne aceleași, una la fel cu cealaltă, inutile.

A. O.

Cronică gastronomică

OUĂ „VENEȚIENE"

Se iau patru ouă, se separă gălbenușurile de albușuri, pe o farfurie, astfel ca gălbenușurile să nu se spargă. Albușurile se bat până ajung numai spumă. In această spumă pusă într'o cratiță (unsă cu unt) și nivelată bine, se face cu ajutorul unei linguri, loc suficient pentru cele patru gălbenușuri. Peste fiecare gălbenuș se pune sare și piper, jumătate linguriță smântână și parmezan mărunt (se poate și brânză albă mai uscată, caș, uscat, cașcaval bun, șvaițer, etc.).

Apoi cratița cu ouă se pune într'un cuptor fierbinte pentru vre-o cinci minute. Se servește imediat după aceia, la masă, așa cum este — în cratiță.

CALCAN PRAJIT

Un calcan se curăță, se scoate de pe el și pielița neagră, se fac tăieturi ușoare pe spate pentru ca sosul de marinată să pătrundă în carne. Se pune peștele într'o strachină adâncă, se toarnă peste el zeamă de lămâie și untdelemn de măsline; se pune sare, piper, frunză de dafin și puțină ceapă tocată. Se lasă să se marineze vre-o două ore. Apoi se scoate calcanul din zeama de marinată, se unge bine cu unt topit, fierbinte, se presară abundent cu pesmet, se pune pe o tingire unsă cu unt, iar deasupra — bucățele mici de unt. Se prăjește în cuptor.

Justiție, juriști, justițiabili...

Am lipsit de aici două săptămâni. M'ași explica eu într'un fel oarecare, dacă n'ași auzi — în propria-mi conștiință — două întrebări deodată: Adevărat, ai lipsit; de ce?... și a doua: Ce spui, domnule, ai lipsit?! La care, răspund și eu întrebându-vă pe dv.

— Nu-i mai bine să trec înainte, fără explicații?

Ne-am înțeles, cred. Să trecem mai departe.

Eri, strigându-se părțile în fața Tribunalului, într'un proces penal, avocatul inculpatului a prezintat instanței — pe tăcute, fiindcă n'are cuvânt după lege — un certificat medical, legalizat de Circumscripția de poliție, doveditor că e bolnav clientul-inculpat și nu poate părăsi patul.

— Aveți cuvântul în fond, s'a adresat Președintele, avocatului părții civile.

— Prezentasem un certificat... intervine timid apărătorul.

— Am văzut. Știm noi...

— Era legalizat...

— Tribunalul a dat cuvântul în fond...

Avocatul inculpatului a plecat mâhnit, gândindu-se la dreptul de opoziție și la alte „complecte" care țin seama de certificatele medicale legalizate.

L'am urmărit cum pleca și mi-am adus aminte răspunsul pe care l-a dat unui client marele și regretatul jurist Matei Cantacuzino:

— Câștigăm, coane Matei?

— De! După lege, după jurisprudență și după toată doctrina, ai dreptate.

— Atunci, câștigăm.

— Nu-i sigur. Mai este un element. Mai e și „cum vor boerii".

— Dar nu pot spune altfel!

— Ba, pot. Aici e buba.

In lumea asta a judecăților, dincolo de legi și de literatura juridică, dincolo de tot entuziasmul nobil ce se consumă în biurouri acasă, de magistrați și avocați, dincolo de indexul jurisprudențial — câte odată definitiv fixat — intervine un element fugos, vizibil-nestabil, capricios uman și totuși decizιv: judecătorul.

Nu-i avocat care să nu ție seamă de acest lucru, iar marii avocați cu atât mai mult. Take Ionescu obișnuia să-și întrebe colaboratorii în locul expresiei curente „ai studiat dosarul?" în acest fel:

— Ai studiat „complectul"?

Adevărul ce discutăm e necontestat, dar se contestă exercițiul legal al unui control pe această lungă și lunecoasă pantă, care se chiamă suveranitatea judecătorului de fond. E drept că un control — pe linia omenesc sinuoasă și capricioasă în cântărirea faptelor — urmează aceiași soartă și cere alt control, la infinit. E drept că foarte des, cei mai pricepuți și conștiincioși judecători, își văd hotărârile reformate de instanțele superioare. E drept că un certificat medical, cu semnătura medicului legalizată de Poliție, constitue o dovadă de boala unui împricinat, dar tot așa de drept e, că se dau certificate de complezență, că Poliția legalizează semnătura — nu atestă boala — și că celui bolnav, îi rămân libere căile de atac ale hotărârii pronunțate în lipsa lui.

— Atunci, ce mai vrei? Recunoști singur dificultatea controlului, confirmi necesitatea suveranității asupra faptelor judecătorului de fond, afirmi — și te cred — că hotărârile celor mai serioși magistrați sunt reformate, în apel și recurs... Ce-a mai rămas din ceia ce discuți?

— Controlul.

— Ai recunoscut singur că nu se poate exercita.... Că un control ar cere alt control și că obiectul cercetat nu-i stabil... e vorba de material uman, nu legi și norme scrise.

— Controlul fiecărui judecător, de propria lui conștiință. Eu știu — după valorile de azi ale noțiunilor — cât de naivă apare această dorință scrisă aici, dar știu tot așa de bine, din biologie, că o celulă bolnavă înseamnă organ bolnav, iar judecătorul neverificat pas cu pas de conștiința lui, scăpând unui control irealizabil în afară și inexistent înlăuntru — înseamnă celulă bolnavă în cel mai important organ al Statului.

Am aruncat și azi un gând curat la picioarele zeiței Themis.

G. COSTĂCHESCU

Insula fericirii

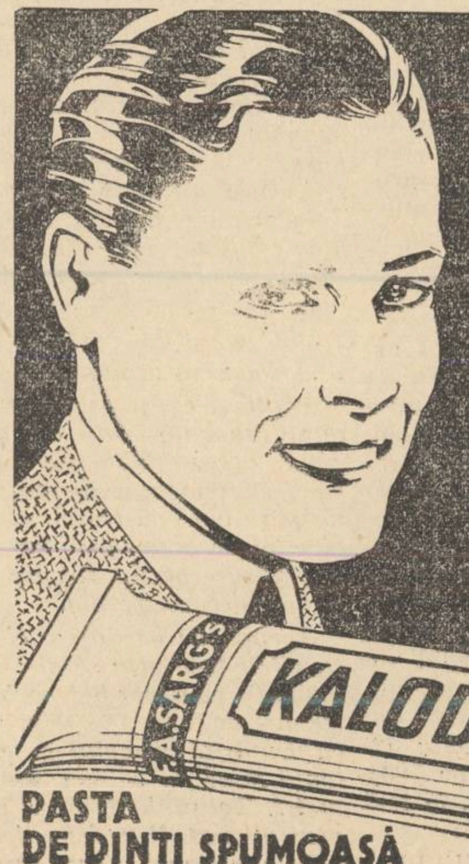
— Roman de dragoste, călătorii și moravuri polinesiene —

de *Laurids Bruun*

Un imn luminos înălțat vieții, dragostei și naturii, este ultimul roman apărut în colecția de 12 lei „Romanele Captivante". E emoționanta idilă dintre europeanul Van Zanten, rătăcit într'o insulă tropicală, și suava, dumnezeiasca Ali, fiica brună și goală a unui rege băștinaș. Fericire covârșitoare și dramtism sfâșietor. Mediu exotic, bizar, pitoresc. Un roman care, în timp ce te turbură și te fascinează, te și instruește bogat asupra vieții, îndeletnicirilor, raporturilor amoroase, datinelor, superstițiilor unor populații din zone necunoscute. Autorul nu brodează aici fantazii literare, ci călător neobosit, ne redă, cu măestria unui Kipling, informații inedite, surprinzătoare, perfect verificate de călătorii etnografi. Cititorul va găsi poate prea multă „naturalețe" neipocrită în unele capitole privitoare la Amorul liber al localnicilor, dar realizmul situațiilor e totuș învăluit în toată decența expresiilor.

Romanul acesta satisface nostalgia de paradis a omului surghiunit în artificialitate și ipocrizie. Viață și adevăr. Gingășie naivă și pasiune. Beție de simțuri și nevinovăție! O lectură de neuitat.

Volumul aduce și un minunat roman-supliment: „FRUCTUL OPRIT" de marele romancier englez Somerset Maugham.

Spălați-vă dinții ca și mâinile!

Spuma bogată a pastei KALODONT spală temeinic dinții și gura.

Intrebuințați deci regulat KALODONT dimineața și seara!

PASTA DE DINȚI SPUMOASĂ

Cronica sportivă

Balonul, rotund sau oval, este incontestabil stăpânul situaţiei sportive. Ultimul care se retrage la iernat, primul care se trezeşte din letargia frigului, foot-ballul este dintre jocurile în aer liber cel dintâi vestitor al primăverii şi deocamdată singurul accesibil publicului spectator. El domină şi acaparează actualitatea sportivă cu o publicitate bine organizată, gălăgioasă, cu o gazetă de specialitate care se trage în şase pagini, cu zeci şi zeci de matchuri jucate în tot cuprinsul ţării şi multe mii de oameni care îşi petrec Duminicile privindu-le. Mişcarea a luat o extindere din cele mai măgulitoare. Dar să nu ne mândrim prea mult cu cifrele şi să ne amintim cu modestie că la Glasgow, e drept, la matchul Anglia-Scoţia, 30.000 de spectatori n'au putut intra fiindcă nu mai aveau loc. Fireşte, s'au supărat, şi când 30.000 de oameni se supără împreună, nu e surprinzător că 300 din ei au trebuit pe urmă să fie pansaţi...

Timpul frumos însă, adversar al contemplării, chiar pasionate a unui match, reclamă imperios activitate sportivă directă, personală. Tennis-ul se oferă, timid încă şi ferindu-se deocamdată de publicitate. Zgribulit, neantrenat, cu pielea albă, decolorată parcă, cu o bună parte din îndemânarea câştigată în vara trecută, aparent pierdută, jucătorul de tennis se echipează cu o uşoară emoţie şi păşeşte pe terenul neted şi umed ca o tencuială proaspătă, cu sfiala înotătorului care trebue să se arunce într'o apă prea rece.

Dungile de var sunt deabea uscate, fileul bine întins şi mingile albe, pufoase, imaculate, răspândesc un vag miros de gudron şi de farmacie. Racheta se simte puţin străină în mână, nu mai e unelta uşoară, suplă, ascultătoare prelungire a braţului. Pumnul oboseşte repede şi uită să ţină strâns racheta; curând o minge „tare" îl răsuceşte amintind jucătorului că tennis-ul e un joc care cere mereu atenţie, încordare şi control. Loviturile şi situaţiile pe care te credeai stăpân şi care erau considerate ca făcând definitiv parte din arsenalul jocului, se dovedesc improprii acţiunii.

Totul trebue refăcut, începând cu suflul care s'a atrofiat şi care se cere reeducat cu răbdare şi prudenţă; se continuă deci mingile, cu oarecare economie de mişcări, renunţând la acelea bine „plasate", dar cu ceva mai mult optimism, căci între timp s'au ivit primele semne ale unei reveniri de forţe şi de abilităţi socotite pierdute. Deja mişcările sunt mai repezi, mai suple, braţul şi racheta descriu curbe mai împlinite şi mingea ţâşneşte de-alungul unei traiectorii solidificate parcă. Satisfacţia de a fi centrat bine lovitura e mare şi corzile rachetei confirmă cu un sunet muzical caracteristic acest prim succes. Increderea creşte şi partenerul propune un „set". Partenerul se nimereşte a fi unul din antreneurii aspiranţi ai clubului; e un băiat de vreo 16 ani, deja băiţuit de soare, desculţ şi a cărui rachetă sugerează tablourile murale înfăţişând ravagiile alcoolismului în organismul omenesc; toate tarele sânt cumulate de această rachetă zdrenţuită, care îmi pune adversarul într'o evidentă inferioritate technică. Jocul începe. Increzător şi agresiv pornesc în ofensivă şi câştig primul „game".. pentru a pierde apoi pe următoarele şase. Sunt lămurit acum şi, obosit după primul ceas de joc al anului, mă retrag pe o bancă, şi aprind o ţigară bine meritată, meditând învăţămintele înfrângerii. In locul meu un alt jucător trece acum prin aceleaşi faze sufleteşti de optimism exagerat şi de neagră depresiune: luminat prin experienţă personală, i le citesc pe faţă ca într'o carte deschisă şi le contemplu cu indulgenţă şi înţelegătoare solicitudine.

Pe un alt teren, alături, două domnişoare îşi fac o graţioasă şi primăvăratecă apariţie; echipate bineînţeles în „shorts", (ceeace e cu totul altceva, s'ar putea spune „din contra", decât ceeace sugerează consononţa cuvântului în româneşte), costumul gingaşelor sportive aminteşte cu putere teatrul de reviste.

Soarele nu a avut când să bronzeze cu decenţă pielea tinerelor Diane şi mărturisesc că privindu-le jucând, plăcerea mea nu era strict sportivă...

Amorţit puţin de o cuprinzătoare oboseală care-mi furnica tot trupul, cu ochii închişi în bătaia soarelui şi a vântului uşor, cu conştiinţa perfect anulată, îmi ofeream în deliciile vieţii vegetative, răsplata ostenelei mele. „Plata", am simţit-o a doua zi dimineaţa când m'am trezuit împachetat într'o carapace de muşchi, aduşi cu toţii la viaţa conştientă şi de o minunată dar supărătoare solidaritate...

GRIMAN

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Parkinson şi Parkinsonism de dr. Mircea Bruteanu. — Durerile de cap Cum vin, când vin, din ce cauză vin. — Viaţa în aier liber. Frumuseţea femeei din antichitate. — Educaţia în viaţa sexuală de dr. S. Goligorski. — Sterilizarea în Statele-Unite. — Cât de folositoare este lămâia. — Savantul fără braţe. Povestea zguduitoare a oamenilor cari s'au jertfit pentru ştiinţă. — Gândirea omenească nu va mai fi un mister. — Primejduirea sănătăţii prin rugină. — Câte milioane de orbi sunt pe lume. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

ză de fapte pozitive, în lumina unor examinări senine, reese că în epoca originilor şi chiar pe când domina civilizaţia egeană, cretană, şi miceniană, Nordul Europei era în condiţii de cultură destul de inferioare celor din ţările basinului Mediteranei, unde înflorea o civilizaţie mai veche, mai înaintată ca producţie industrială, mai evoluată ca manifestări artistice, religioase şi sociale.

Rezumând cele ce am expus până aci, trebue să conchidem că importanţa archeologiei malteze depăşeşte îngustele margini ale Insulei spre a intra în vastul domeniu al civilizaţiei europeo-mediteraneene.

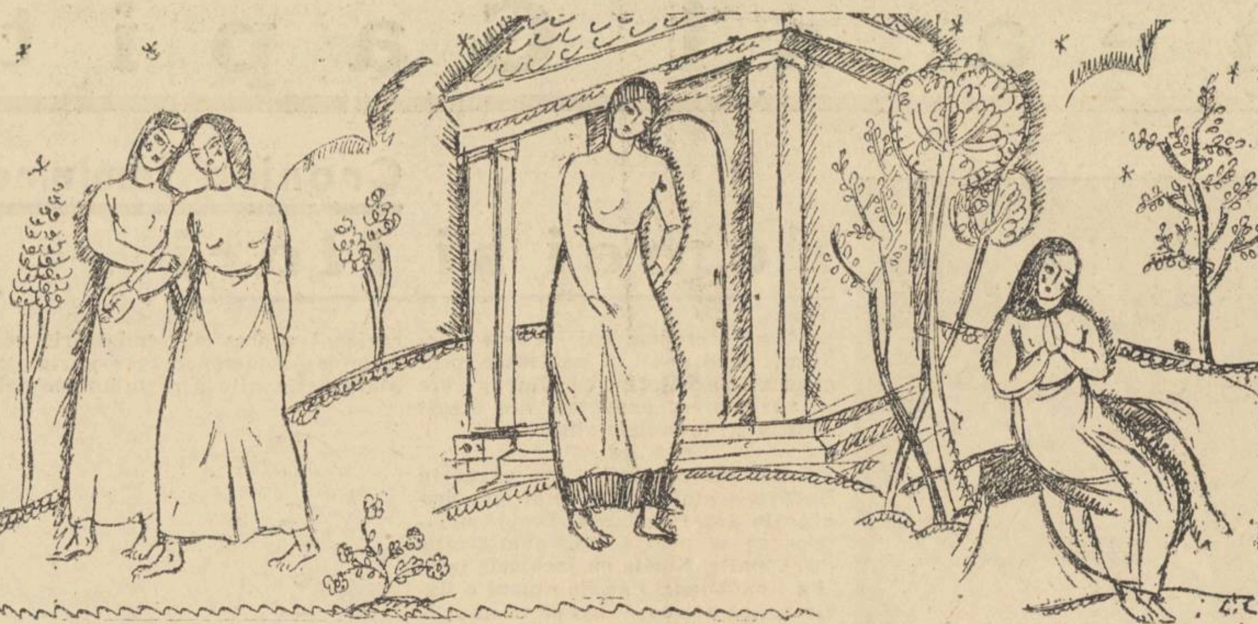
Civilizaţia primitivă malteză, repet, ne ajută să explicăm şi să completăm studiile perioadelor preistorice, precedente şi următoare, din alte regiuni mediteraneene; umple *hiatus*-ul ce există între aceste perioade, atrage spre sine primatul unei îndepărtate antichităţi culturale mediteraneene şi stabileşte o mişcare din Occident spre Orient în ceeace priveşte raporturile etnico-culturale-comerciale desvoltate înăuntrul basinului Mediteranei.

Ea dovedeşte că vechia, dar încă sănătoasa noastră lume mediteraneană, s'a urcat la înalte apogeuri de civilizaţie şi de glorie încă din cele mai îndepărtate timpuri, nicidecum prin transfuziune de sânge între civilizaţia Ario-Europenilor şi a popoarelor nordice, ci în virtutea fecundelor şi puternicelor energii înăscute ale rassei.

Marea care a fost *Mare nostrum* pentru Romani, a fost la fel şi mai înainte pentru civilizaţiile ale căror ţărmuri fertile le uda. Iar Malta, mica insulă, care constitue centrul ei geografic, a fost în acele vremuri îndepărtate, şi centrul ei cultural.

NOTA TRADUCĂTORULUI.— Am tradus acest interesant articol după extrasul din *Nuova Antologia* (1 Oct. 1934) ce mi-a fost trimis de către autor. Fotografiile reproduse aci, şi care nu figurează în textul italienesc, mi-au fost deasemeni procurate prin amabilitatea autorului. Articolul e un rezumat al unui studiu important pe care d. L. M. Ugolini l-a publicat de curând într'un splendid volum, bogat şi luxos ilustrat, editat de Libreria dello Stato din Roma *(Malta: Origini della civilta mediterranea*, Roma 1934, 134 p. în 4°, cu 114 fig. în text şi 12 planşe).

Trad. de RADU VULPE

Cinematograful

„Băeţii veseli"

Acum, când filmele ruseşti au început a fi permise în România, ne dăm seama de tot ce am pierdut în decursul ultimilor zece ani din pricina acestei absurde interziceri. Ruşii au, fără exagerare, geniul cinematografic. Filmul „Les joyeux garçons" este făcut cu nimic, şi-i totuşi de o bogăţie enormă.

Un cioban — muzicant ca toţi ciobanii, — un cioban rus — muzicant ca toţi Ruşii — este luat drept un compozitor celebru. De două ori i se întâmplă usta.

KATHARINE HEPBURN

Iar ultimul episod al filmului este o improvizare silită, improvizarea unui concert numai de voci, executanţii neputându-se sluji de instrumente pentrucă acestea erau pline cu apă.

Asta-i toată povestea. O poveste simplă şi scurtă, ca în toate filmele ruseşti. Cu ocazia ei însă se desfăşură o serie de tablouri de o fantezie şi de o veselie neînchipuită.

Veselie; acesta e cuvântul. Artiştii ruşi post-revoluţionari au drept calitate sufletească fundamentală veselia. Pentru cine cunoaşte Rusia dinainte de revoluţie, acest cuvânt e prin el însuşi o revoluţie. Căci Rusul antebelic era trist. Asta se vede din literatură. Rusul nu râdea adevărat; scrâşnia, rânjea, hohotea de sarcasm sau de ebrietate, dar nu râdea direct, de bucuria de a trăi. Noul stil de viaţă al Ruşilor este bazat pe o vastă aspiraţie către veselie. Şi-i foarte natural să fie aşa. Veselia este varianta colectivă a bucuriei. Se poate fi bucuros de unul singur; nu se poate fi vesel decât în mai mulţi. Nu ştiu în ce măsură aceasta — cum se zice în franţuzeşte — „allegresse" este, în Rusia de azi, o realitate obştească; e cert însă că-i un ideal actual, adică totuşi un fel de realitate; o realitate imediat viitoare. Filmul de care ne ocupăm aci are, la început, un pasaj care reprezintă întoarcerea acasă cu vitele dela păscut. Asta se face cântând, toată lumea cântând, dar nu cântând ca în operetele neruseşti, sistem:

„da! ne, — da! ne, — da! ne
„întoarcem acaaasă"

ci cântând exact aşa cum cântăm dumneata sau eu atunci când avem poftă de cântat; când suntem bine dispuşi, când ne pare bine că trăim, când ne face plăcere fiecare om întâlnit, fiecare gard, fiecare casă pe lângă care trecem.

Apropo de garduri; ciobanii cu vitele trec prin satul-oraş dealungul celor mai heteroclite accidente de teren. Ne dăm sama că urmărim convoiul pe o distanţă doar de câteva sute de metri. Totuşi la fiecare pas avem altceva, îl vedem trecând prin alte locuri. Avem impresia unei expediţii vaste, dealungul unor ţinuturi fără număr. Şi, cu ocazia acestei expediţii, un detaliu remarcabil: gardurile. Gardurile sunt toate căzute, strâmbe, infirme, şi nu-i nici unul la fel cu altul. Gardurile au exact poezia aceia pătrunzătoare a ruinelor istorice. Stau, aşa, ca o aripă de castel prăvălit, ca un fragment de măsea supravieţuind prin miracol pe o gingie pustie. Oamenii şi vitele trec dealungul grilajurilor şi îngrădirilor de tot felul; le ocolesc dintr'un fel de simplă nevoie estetică şi logică de a-şi adapta locomoţia la liniile diverse pe care le oferă terenul. Căci toate acele garduri nu îngrădesc nimic, mai întâi pentrucă nu-s garduri ci frânturi de foste garduri, şi al doilea pentrucă nu mai există nimic de îngrădit.... Convoiul nostru trece nesupărat peste pământul care nu-i al nimănui fiindcă e al tuturora.

Am citat acest detaliu de regisură pentru a arăta cum un mic amănunt plastic poate colabora foarte efectiv la crearea atmosferei. Felul particular pe care îl aveau gardurile, creând o atmosferă generală de libertate, de desrobire, oferea cea mai perfectă materie primă sentimentului aceluia de veselie, de „allegresse", de bucurie colectivă, sănătoasă şi fraternizatoare de care vorbeam.

Şi tot filmul e de o calitate estetică egală.

Constance Cummings

La cinema Femina s'a reprezentat săptămâna aceasta un film intitulat „Dansul ispitelor". Este inutil să spun că titlul n'are nici o legătură, nici cu titlul original nici cu cuprinsul bucăţii. Actorii principali sunt

CONSTANCE CUMMINGS

Paul Lukas şi Constance Cummings. Trebuie să atrag atenţia asupra perfecţiei cu care joacă aceşti doi actori. Filmul n'are nimic extraordinar. O poveste convenţională, banală, fără nici un interes. Evenimentele de detaliu de asemeni sunt de cele pe care le vedem în toate filmele americane. Dar jocul celor doi actori ne face, la tot momentul, să simţim ca şi când am asista la un mare, mare film. Suntem aproape speriaţi în faţa acestor doi meseriaşi care, o vedem precis, pot deveni geniali, în câteva luni, numai dacă cineva i-ar pune să joace într'un film vrednic de talentul lor. Când cinematograful american se va intelectualiza, când se va desbăra de dubla exigenţă a cenzurii şi a finanţatorilor, de unii care cer virtute cu orice preţ, de ceilalţi care cer femei goale cu orice preţ (c'est le cas de le dire), — atunci arta americană a ecranului va fi cu siguranţă nu zic prima din lume — aceasta nu este un prea mare merit când concurenţa e nulă — dar va fi o artă, ceiace e mult mai greu (şi ceiace nu e încă).

John Barrymore

O asociaţie de idei prin contrast mă face să mă gândesc, în legătură cu „Les joyeux garçons", la un film de o copleşitoare tristeţe. Este „Motiv de divorţ" care se joacă acum la „Select". Filmul este tras din piesa scriitoarei engleze Clemence Dane şi-i jucat de John Barrymore şi Katrin Hepburn. L-am văzut pe Barrymore în tot soiul de roluri: escroc, cabotin ratat, arhiduce, liber burghez al cantonului Uri pe vremea războiului pentru independenţă, l-am văzut în roluri de gogoman agramat, de avocat celebru şi „distins intelectual", de regisor genial, poltron şi arţăgos. In toate era altul.

JOHN BARRYMORE

Şi asta o realiza nu prin cine ştie ce trucuri savante de machiaj. Din contra, figura lui rămânea sensibilă aceeaşi. Puţin păr alb, puţină îngrijire sau invers neîngrijire în îmbrăcăminte. Atâta tot.

Schimbarea de personaj Barrymore o face aproape cu jocul. Felul cum vorbeşte, se mişcă, priveşte, tace, ţipă, etc., — ne face să uităm toate rolurile pe care le-a jucat până atunci, şi să-l credem legat definitiv de acel pe care îl avem atunci în faţă. Este, fără nici o îndoială, un foarte mare actor.

D. I. SUCHIANU

P. Dumitrescu Modelul

Caleidoscop editorial

„Viaţa mea" de Jack London

(Colecţia Şantier)

Revista „Şantier" condusă de d. Ion Pas, a întemeiat o editură proprie, în care vor apărea cărţi de interes social-muncitoresc, pentru popularizarea biografiilor marilor figuri de luptători proletari şi a problemelor centrale în desvoltarea clasei muncitoare. E o iniţiativă demnă de laudă.

Până acum, în Colecţia Şantier, au apărut câteva broşuri interesante. Printre acestea, este şi „*Viaţa mea*" de Jack London (tradusă de I. Plugaru).

Marele vagabond care-a fost Jack London, având în sânge demonul aventurii, povesteşte viaţa sa de aventuri, de frământări extraordinare, de revolte adânci şi suferinţi mari. Despre viaţa acestui mare scriitor, creatorul neuitatului *Martin Eden*, s'a spus cu drept cuvânt că este cel mai frumos roman, că e mai impresionantă decât opera lui întreagă. Jack London era dintre aceia care n'aveau astâmpăr şi care fugeau de monotonie. Căuta piedici pentru a le sări, împotriviri pentru a le înfrânge. „Mai bine să tronezi în infern decât să fi slugă în cer", spusese el cândva. Şi a fost un răsvrătit un neastâmpărat până în clipa când istovit de-o viaţă prea greu trăită şi prea din plin trăită, London închidea ochii, la patruzeci de ani, — în 1916 — murmurând, însfârşit: „Moartea e blândă, moartea este odihna; gândeşte-te să te odihneşti deapururi! Când moartea va veni, am s'o salut zâmbind"..

In auto-povestirea vieţii lui London se găsesc pagini de superb patetism. Ai într'adevăr regretul că istoria aceasta minunată a unei aventuri uimitoare, cum a fost viaţa marelui romancier, se termină aşa de repede.

Eugen Demetrescu: Influenţa şcoalei economice liberale în România în veacul al XIX-lea

D. Eugen Demetrescu, unul dintre elementele cele mai temeinic pregătite în problemele economice moderne, situate, pentru o înţelegere aprofundată în cadrul întregii evoluţii sociale, ne dă o monografie bine alcătuită asupra influenţelor exercitate de şcoala economică liberală în România în decursul veacului al XIX-lea.

„Liberschimbismul —care ne-a creat ca stat modern — a fost şi la noi uvertura la sistemul capitalist de exploatare a populaţiei româneşti, prin schimb. Economiştii noştri liberali, cu talentul şi cultura lor căpătată în apus, au realizat cu impresionantă sinceritate inscăunarea acestor idei în România. In afirmarea profesiunii lor de credinţă, ei au folosit aceleaşi nave arii de contopire a naţiunilor prin ştergerea barierelor vamale între state, acelaş prezumţios raţionalism şi spontaneism al legilor economice ale schimbului, menite să institue îmbogăţirea autonomă a tuturor ţărilor, prin acoperirea laolaltă a unor nevoi reciproce şi neconcurente, graţie diferenţierii naturale a economiei popoarelor.

Prin contribuţia lor aceşti economişti au ştiut să nu rămână datori intereselor capitalismului apusean, de bunul certificat şi de elogiile căruia a beneficiat în prima ei fază, politica economică modernă a României, aşezată pe bazele date de Domnitorul Cuza, la 1859. Liberschimbist până la manieră, dar cu toate acestea încrezător în capacitatea noastră de industrializare, *Nicolae Şuţu;* pasionat şi retoric, dar totodată observator de o rară perspicacitate, *Alexandru Moruz;* economist de anvergură, plin de farmec literar, dar până la urmă ideolog sectar, *Ion Ghica;* scolast şi livresc, *Ion Strat;* sceptic faţă de năzuinţele Românilor către idealul statului industrial, *Ion Ionescu dela Brad;* hiperbolici şi apodictici în afirmarea crezului lor, un *Winterhalder* sau *Vericeanu*, aceşti economişti laolaltă şi-au îndeplinit sarcina lor istorică în spiritul celor mai autentice nevoi ale capitalismului apusean, neglijând latura ştiinţifică şi accentuând latura politică a doctrinei şi ajutându-ne în colaborare cu fabricatele şi capitalurile străine, să ne ridicăm şi noi pe treapta de viaţă a terţilor exploataţi în sistemul capitalist".

Opera şi activitatea publică a acestor economişti este expusă rezumativ şi clar de autor. In afară de informaţia bogată, de planul sistematic şi bine urmat, cartea d-lui Eugen Demetrescu, în care este studiat unul dintre capitolele fundamentale ale gândirii economice româneşti, este scrisă cu reale calităţi de stil. D-sa ştie să scrie frumos, curgător, într'un domeniu arid şi, de obiceiu refractar frumuseţilor de formă.

Vreţi să scăpaţi de REUMATISM şi GUTĂ?

Dureri înţepătoare şi contracţiuni în membre şi la încheeturi, mâini şi picioare umflate şi schilodite, svâcniri, junghiuri, contracţiuni în diferite părţi ale corpului, ba chiar slăbirea vederii sunt adeseori consecinţa reumatismului şi gutei care trebue înlăturate, căci altfel boala progresează mereu.

EU VĂ OFER
o cură de apă în casă
salutară care disolvă acidul uric şi înlesneşte asimilarea şi secreţiunea. Este o apă produsă pe cale artificială în mod fidel după o sursă terapeutică binefăcătoare, pe care buna mamă natura a dăruit-o oamenilor bolnavi.
Scrieţi-mi imediat şi veţi primi
absolut GRATUIT
prin depozitarii mei din toate ţările, o lucrare instructivă.

Adresa pentru scrisori: ERNST PASTERNACK, Berlin SO. Michaelkirchplatz 13 Abt.: H. 394

CITIŢI

Cezar Petrescu — Dumineca Orbului — Roman — Lei 80.—

TUDOR ARGHEZI — OCHII MAICII DOMNULUI — Roman — Lei 70.—

N. D. COCEA — Nea Nae — Roman — Lei 70.—

Horia Oprescu — „Arena cu un singur spectator" — Lei 50.—

EDITURA „ALCALAY"

Reviste românești

Convorbiri Literare

(Ian.-Februarie 1935)

D. I. Petrovici publică o frumoasă și amuzantă amintire filologică.

Ne oprim însă asupra reflecțiilor pe care le face d. N. Roșu despre *Junimism și continuitate*, care închide o problemă mult mai largă decât s'ar părea la prima vedere: „Asaltat din toate părțile de aventurieri disperați care-și caută în revolta modernistă izvorul de inspirație, spiritul creator românesc în literatură se află în cercetarea unei orientări, a unei filiațiuni care să lege prezentul de trecut și să deschidă astfel perspectivele de înțelegere ale viitorului. Increzători într'o disciplină care transcede paternitatea noastră, îndrăznim a o adânci și a o amplifica. Atitudinile revoluționare în cultură, și implicit în artă și literatură, ni se par primejdioase. „Ideile" nălucesc mintea și răzvrătesc spiritele. Tot ce ne vine pe cale de împrumut sub formă de „teorie" sau de „ideologie", trebue să se acomodeze, să se modifice prin urmare, să trăiască latent o perioadă de incubație.

„Numai după aceasta, putem face uz de ele. Cultura, dimpotrivă, respectă legile evoluției organice. Sufletul omenesc, în manifestările lui cele mai înalte, nu îngădue salturi în vid. Pe această cale ne apropiem de predecesori, dela care împrumutăm sensul evoluției și disciplina creației".

Spiritul modernist vrea să fie altceva decât spiritul înalt al epocei noastre. Cât despre atitudinile revoluționare, depinde felul lor de a fi și felul de a le înțelege. Nu putem nega că ele au jucat un rol important în artă. Cât despre sensul evoluției și disciplina expresiei artistice, ele depind de concepția artistică a vremii, de gradul de cultură și civilizație, dar și de rafinamentul sensibilității.

Interesant și nou studiul d-rei Maria Golescu despre „Sfântul cu cap de câne".

Spiritul Vremii

(Febr. 1935)

O revistă care luptă pentru ideea culturii, căutând să prindă în paginile sale spiritul vremii.

D. Ion I. Mirescu scrie despre „Politica comercială în economia dirijată", iar directorul revistei, d. Lucian Bildirescu scrie despre *Anatole France*, cu ocazia împlinirii a zece ani dela moartea scriitorului francez:

„France era lipsit de vanitate și de orice prejudecată. Avea un spirit larg care primea cu bunăvoință orice idee nouă, pentrucă era condus—după cum spunea el — mai mult de un spirit științific, ce prin natură este mai puțin conservator decât spiritul artistic. Cunoștea prea bine lumea și oamenii ca să primească drept axiomă spusele lor; supunea totul verificării, controlului științific, ceeace a și determinat pe detractorii săi să-l acuze de scepticism..."

France spune: „Amorul nu este absolut, decât între două ființe ce nu s'au văzut niciodată. Două suflete nu se găsesc în perfectă armonie decât într'o despărțire veșnică. Singurătatea este condițiunea necesară pentru o pasiune definitivă".

„Aceste rânduri deși pline de ironie conțin o doză de amărăciune și o parte de adevăr, căci amorul consumat, sub toate formele, se sfârșește în cele mai multe cazuri în dezgust; nu mai poate fi roman".

Cronici politice, probleme sociale, literare și poezii semnează d-nii: Al. Iacobescu, C. Nedelescu-Zlotești, G. Voevidea, A. Nour, Elefterie Beoca, etc.

Lanuri

(Febr.-Mart. 1935)

Revista „Lanuri" închină acest număr lui *Ilarie Chendi*.

Inscriem aci câteva rânduri pentru rememorarea lui Chendi: „S'a născut la 1872 în țara Târnavelor, satul Dârlos, lângă Mediaș. Școala primară a făcut-o în sat, studiile secundare la liceul german din Sighișoara. A urmat apoi seminarul teologic din Sibiu și facultatea de litere din Budapesta. In toamna anului 1898 trece la București. Aci funcționează ca ajutor de bibliotecar al Academiei Române până la moarte (1913). Dar de un interes deosebit, este următoarea afirmație: „Paralel cu criticul de înaltă ținută, Chendi a fost cel mai mare și mai valoros *Anonim* al presei românești din Ardeal. Aci a dus el adevărata mare luptă. Campania naționalistă mânuită sistematic ani dearândul în „Tribuna" dela Sibiu și-a dat roadele, evidențiind tenacitatea omului". Și încheiem această umilă rememorare cu frumoasele cuvinte ale lui Tudor Arghezi: „...Cel mai afinat dintre ardeleni și cel mai artistic și mai nervos scriitor de critică în limba românească, pe care a căutat s'o voluptizeze, dacă se poate spune, în fiecare cuvânt scris cu îngrijire, așezat simetric și elastic și rotund ca boabele de struguri într'un ciorchine — cere o carte ca să se vorbească despre el, în pagini încete și cu croeli amănunțite de floare.

„Cei mai mulți și din scriitori, au urât cu îndârjire pe acest analist sarcastic și corosiv. Criticii profesioniști în special au avut să sufere în București usturimea aleasă a penei lui, în care sticlea o picătură de venin de o frumusețe de smarald".

AL. CAR.

Romanul de debut al d-lui Dan Petrașincu

Nimic nu e mai greu de deslușit de cât sufletul unui tânăr; un tânăr, zice François Mauriac, înseamnă mii de lucruri contradictorii. Acelaș sentiment îl provoacă și romanul unui tânăr, primul său roman, în speciii romanul d-lui *Dan Petrașincu, „Sângele"* în edit. „Adevĕrul".

Eroul romanului, Martin Stroici este din acele ființe însemnate de fatalitate, ce se zbat în întunerec, mergând spre un destin inevitabil. E fiul unui nebun, nevropat din naștere, trăind la început într'o atmosferă care-i ațâță și provoacă mersul neîndurat al nebuniei, ale cărui etape sunt în roman ca niște lumini de semnalizare, pe un drum întunecat și pierdut în ceață: *Curtea blestemată, Drum spre cimitir, Leanca epileptica* și *Cazul Boteanu*, în cartea întâi, întâmplări banale, dar declanșează procesul dizolvării.

In cartea a doua, după intensa crispare analitică din cartea întâi, haosul disoluției personalității lui Martin atinge culmea. Sub influența primăverii, dragostea începe a miji din nou în sufletul tânăr al lui Marlin. Emilia, dragostea sa din prima tinerețe înainte de a începe fierberea nesănătoasă a sângelui, Sorina amestec de sadism bolnav, cu caldă duioșie frățească. Dar orice contact cu realitatea deslănțuia tempesta rece a unei intense autoanalize, prin care se izola complect de mediul exterior ce o provocase și își mâna în vârtejuri de pulbere simțimintele și imaginile interioare, iubirea dublă și nestatornică pentru Emilia și pentru Sorina, simțiminte amestecate pentru prieteni și viața din juru-i, din care reies, ca dintr'un torent tulbure, sugestii pentru obsesii viitoare, în jurul cărora începe să se reorganizeze sau mai bine zis să se amalgameze o nouă viață, viața absurdă și halucinată a nebuniei spre care mergea.

Obsesia este „sângele" pe care îl „simte sbătându-se cald", „ca o vietate ascunsă în el". — „Ii era drag totuși sângele lui bolnav". „Se asculta, se intuia curbat asupra lui însuși, cu o atenție întoarsă în sine, fizic, și închipuirea i se colora cu ciudate peisagii interioare".

Bisturiul autoanalizei intră mai adânc până ce se pune clar chestiunea bolii: „Boala unde era?" se întreabă Martin, „pentru că *ceva* era! dar oare această boală nu se creia din momentul în care el avea această uluitoare conștiință a sângelui *nepersonal* din el?

Intâmplările vieții se încrucișază cu evoluția procesului morbid, măritișul Sandei, — boala mamei sale, centrează obsesia pornită dintr'un sentiment general de ură pentru cei mai bătrâni, apoi din resentimentele sale personale, în ideia fixă care prinde a germina de a suprima pe mama mare — îl ispitește acum imaginea sângelui din alții. Omorul mamei mari se făurește din frânturi de amintiri, cazul Boteanu, omorîrea unui student de către iubita sa, o studentă și ea, cu unul din acele ace lungi cu care se prindeau pălăriile altă dată. O împrejurare neprevăzută îl face să găsească printre lucrurile vechi ale Anicăi Stoian, mama sa, un astfel de ac. Amenințarea veșnică a morții mamei sale care se topește într'o lungă agonie, trezește resentimentul vechiu în potriva vieții prea lungi a bătrânilor, a bătrânei, a bunicii, care e sănătoasă! sănătoasă! Acest resentiment se ascute prin ura Sorinei și relele tratamente suferite de aceasta dela bătrână, precum și prin rezistența pe care o întâlnesc în ea turburele sale aplecări senzuale pentru Sorina, iar planurile bătrânei moașe de a căsători pe Sorina cu un cismar, îl ațâță până la exasperare. „Momentul" sosește pe neașteptate în clipa în care bătrâna se hotărăște să doarmă afară. Omorul se săvârșește însă ca un act al unui proces de nebunie declanșat mai de mult și înaintat în stadiul evoluției boalei. Conștiința crimei o resimte numai în purtarea Sorinei, ca o licărire misterioasă și turbure, până ce o exteriorizează cuvintele, cu care aceasta se zbate să iasă din îmbrățișarea ultimei lor întrevederi, după fuga de acasă și instalarea ei cu Mitică:

— *„U-ci-ga-șu-le ?*

„Brațele lui Martin căzură în jurul trupului ei ca retezate din umăr. O fracțiune imperceptibilă de timp rămăsese ca încremenit, în aceeași înclinare a bustului, cu capul aplecat puțin pe umărul drept (așa cum căutase să fure gura Sorinei) — într'o poziție de totală atenție lăuntrică. Apoi tremură scurt, din tălpi până'n creștet, ca lovit de o dureroasă revelație. Părea că în clipa în care auzise groaznicele ei cuvinte, un fulger ucigător — *al unei prea mari și nesuportabile lucidități a conștiinții* — îi străbătuse întreaga ființă, rupând în creer rădăcinile vieții. Trăsăturile feții lui, care până în acel moment arătaseră numai senzualitate, se crispară, ca și cum o violentă durere a materiei cenușii, o învolburare nebunească de scene și amintiri, l-ar fi lovit. Vâna din frunte i se îngroșă ca într'un atac apoplectic și pupilele i se împăienjeniră". Fu prăbușirea finală.

Cartea este bine scrisă, siguranță în mânuirea verbului, siguranță în construirea frazei, stăpânire și echilibru în alcătuirea totului. Decât acolo unde alții pun poezie și patetic, acest tânăr, foarte tânăr autor, pune psihologie și logică.

Pasagiile, ideile, epizodele și momentele sunt înlănțuite cu o luciditate perfectă. Decât romanul e rece, poate din efortul tânărului autor de a nu fi subiectiv și liric, cum obișnuesc în genere scriitorii de vârsta sa.

O răbdare severă pentru toate amănuntele și cotiturile sinuoase ale acestei disoluțiuni lente ale unei personalități normale și reconstituirea ei pe planul anormalului, a morbidului, dar o lucrare bine făcută și în limitele în care autorul pare a fi voit să mențină, studiul corect și veridic al unui caz de morbiditate cu ineluctabil sfârșit nebunia, o operă în adevăr reușită.

Dar de ce tratarea unui subiect de clinică, a unui caz de nevropatie căruia i-ar fi stat mai bine într'un articol de revistă medicală în loc de cadrul unui roman?

Tratarea unor asemenea cazuri francamente patologice, ca subiecte de roman, este una din rămășițele prejudecăților naturalismului, pe care nu mă așteptam să-l regăsesc la un tânăr de ultima oră a literaturii contimporane. Conflictul din viața lui Martin Stroici este un conflict fiziologic și soluția impusă autorului de dezvoltarea subiectului este, și se pare că în mod instinctiv, o soluție fiziologică, așa cum o descrie foarte bine d. Dan Petrașincu în ultimile pagini din capitolul *„Misterul"*.

Lucruri contradictorii, așa cum se cuvine să fie în opera unui debutant tânăr, dar o lucrare de calitate, cu o știință înnăscută a technicii și a compoziției, o surprinzătoare siguranță de expresie, de conducere a dialogului, de situare a personagiilor, și înlănțuire a povestirii.

Il așteptăm pe d. Dan Petrașincu cu toate aceste calități într'un roman *omenesc* și cu subiect, oricât de îndrăzneț, dar din viața normală sau numai până la marginea vieții normale cu atât de numeroase franjuri în anormal.

IZABELA SADOVEANU

Reviste streine

Revues des Deux Mondes

(1-er Avril 1935).

Ocupându-se de politica externă, d. Alex. Millerand arată starea de spirit creiată în Europa de atitudinea Germaniei, de la retragerea ei din Liga Națiunilor. D-sa aduce, între altele, cuvinte de laudă d-lui N. Titulescu, reamintind vorbele spuse de ministrul nostru de externe, la Ankara: „A organiza pacea consistă în a domina totdeauna situația și a dispune de forțe militare în așa măsură, încât cei care ar voi să o turbure să nu aibă deloc tentația aceasta".

Și precum bine observă d. Millerand, cu privire la mentalitatea creiată în Germania, față de mentalitatea Franței: Nu sunt numai două puteri materiale care se ciocnesc; sunt două civilizațiuni, două concepții spirituale. Una afirmă că dreptul primează forța. Cealaltă proclamă că forța creiază dreptul. După cum una sau cealaltă o va lua înainte, se va schimba destinul lumii".

D. Francis de Croisset scrie despre o *„Promenade au Mandchoukouo"*, în acelaș stil lapidar, plin de observații. Ceiace însă ne surprinde este faptul cum descrie d-sa cucerirea europeană în China. In entusiasmul său, nu se oprește de a exclama: „Ar trebui să se distrugă până 'n amintirea cetății împăraților și să se facă „tabula rasa" cu istoria ei".

Cucerirea aceasta europeană ne dă un fel de tristețe. Nu știm întrucât civilizația noastră va putea să răscumpere pe fiii Cerului. Ei modernizează aspectele orașelor și propria lor ființă. Nu credem însă ca credința lor, acel suav mister care se identifică cu sufletul lor înșuși, să și-o schimbe.

Altfel vor pierde tot ce este mai scump! Se vor pierde....

Original felul de a expune acele „Trente ans de Versailles", pe care d. Pierre de Nolhac ni le prezintă sub diferite aspecte, în fragmente intitulate astfel: *La regină, Istorie și legende, Vandalism și restaurație, Epoca luptelor, Fațade și statui*, etc.

Revue Archéologique

(Tome IV, 1935).

D-na Amelia Hertz are un studiu foarte interesant despre *începuturile scrierii.*

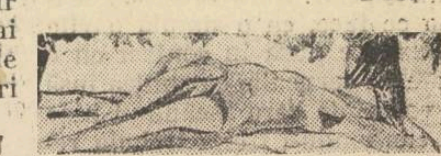
D-sa se exprimă astfel: „Scrisul este o reunire de semne convenționale cari trezesc, în mod separat sau în grupuri, fiecăruia dintre cei care le-au învățat și cunosc limba pentru care ele au fost întrebuințate, noțiuni precise ale valorilor limbii.

In general s'a admis că scrisul a fost precedat de *pictografe*. Pictografele sunt compoziții având drept scop de a fixa în memoria oamenilor un eveniment sau o ideie, dar în mod exclusiv compoziții convenționale, adică concepute în urma unor deliberări ale unui grup colectiv sau cel puțin subiecte după acceptarea acelui grup, obligatorii pentru prezent și păstrate pentru viitor. Compozițiuni care nu sunt identice cu scrisul pentrucă: 1) ele nu transmit valori precise ale limbii; 2) fiecare dintre ele este echivalentă fie cu fraze întregi, fie cu cuvinte, care nefiind fraze, totuși formează grupuri indisolubile. (Deci confuziunea ar fi ușoară).

„Cei vechi, reuniți în consiliu, alegând un fapt pentru a numi iarna trecută (adică pentru a-și reaminti de ea), încredințau unui membru al tribului grija de a picta pe o piele de bivol o compoziție adecvată, care era arătată apoi și explicată tuturor adulților. Nu poate fi nici o îndoială că ideia acestor anale ar fi venit acelor Dakotás din Mexic, pentrucă la ei, ca și în textele mexicane, numele unei persoane scris deasupra imaginii sale este unită, printr'o trăsătură, de gura sau de capul său. Cum noi nu găsim astfel de reprezentări nicăeri în altă parte, este o dovadă de influența exercitată de către unul din popoarele civilizate ale Americii Centrale asupra nomazilor din Nord... Aztecii elaborau cronicile lor în acelaș fel ca și Dakotas, încredințând în mod esclusiv cunoașterea pictografelor preoților și scribilor. Fixarea în memorie a unui repertoriu de imagini atât de întins era desigur destul de dificil. Se căuta deci a veni în ajutorul lectorilor, reprezentând un zeu sau un rege, totdeauna în aceiaș poză și cu aceleași atribute, repetând aceiaș compoziție pentru acelaș act. De aci a rezultat de o parte o artă convențională și stilizată, așa cum o vedem în Mexic și în Egipt, de cealaltă parte un mare număr de compoziții, care aveau o semnificație, dar care nu formau propriu zis o scriere...

Și încă a trebuit multă vreme ca omul să ajungă la scrisul neinflorat de astăzi. Arta literei, azi, este oricum o artă perimată. Gloria ei a trecut odată cu poezia vieții primitive și a miracolelor.

SYR.

Cronica literară

Tudor Arghezi, Ochii Maicii Domnului, roman

Cuprinsul romanului d-lui Tudor Arghezi este, sub raportul narativ, acesta: O tânără fată, Sabina Voinea, fiica unui moșier bogat, sportivă, virilă și slobodă în purtări, pleacă după bacalaureat în Elveția, între altele spre a nu mai fi martoră a neînțelegerilor dintre părinții săi. In străinătate ea face cunoștința unui căpitan de marină englez, Lord William Horst, de care se îndrăgostește iute și fără ceremonii. Dragostea este fructuoasă și după moartea, prin înec, a lordului, Sabina se întoarce în țară, cu misiunea sacră de a-și crește copilul, botezat Vintilă, alintat Tile. Ea nu mai pășește însă în casa părintească. Mamă-sa murise, cel puțin așa i se spune, iar tatăl detracat și plin de prejudecăți n'ar fi înțeles niciodată fapta ei. De altfel îi repugnă să trăiască dintr'o avere ce i se pare impură. Dorind să-și câștige singură existența, ea se așează la oraș și cu munca mânilor sale izbutește să-și crească până la vârsta de 18 ani pe Tile al său. Sărăcia n'o clintește nici o clipă și după o muncă îndărătnică de croitoreasă de efecte cazone moare încă tânără, lăsând un fiu care nu învățase altă iubire decât pentru dânsa. La douăzeci și doi de ani. vârsta la care se înfățișează în ultimul moment al romanului, Vintilă, proaspăt doctor în matematici nu se vede apt de nimic. Un prieten și distinsa și bolnava mamă a acestuia, d-na Șileriu, se încearcă să-l scoată din starea de sălbăticie și să-i redea gustul de viață, anulat de prea marea putere de absorbție a defunctei Sabina. Curând d-na Șileriu are uimirea să descopere cine este Vintilă care singur nu-și cunoaște bine genealogia. El nu e altul decât fiul fiicei sale, căci ea e mama Sabinei. Despărțită de soțul ei dintâi, d-na Șileriu fusese obligată să simuleze decesul. Se căsătorise apoi cu un om pe care îl iubise din tinerețe. Mama și fiul se străduesc să reînsuflețească pe nepot, să-l obișnuiască cu averea nemăsurată ce-l așteaptă. Cu toate sforțările lor, Vintilă se cufundă din ce în ce mai mult în umbra devenită halucinație a mamei sale. Pe o tânără fată care începe să-l iubească, Ana, o respinge, ca pe o ucigașă a amintirii Sabinei. Insfârșit, în timpul unei excursii la o mănăstire, Vintilă e cutremurat de privirile unei icoane a Sfintei Fecioare, pe care o identifică cu mamă-sa. Hotărîrea lui e luată. Rămâne la mănăstire și se călugărește. De aci așa dar titlul romanului: Ochii Maicii Domnului.

Am făcut această prescurtare a cuprinsului ca să se vadă că romanul e roman, adică are fabulă, și încă destul de complexă. Cu toate acestea, date fiind însușirile de poet ale d-lui Arghezi, evident și aci, se vor găsi unii care, punându-se dintr'un punct de vedere mai restrâns, vor obiecta poate lipsa a ceeace se obișnuește a se cere romanului modern, a individualităților bine înrămate. *Ochii Maicii Domnului* nu este o operă de tip comun și aș putea spune că numind-o nuvelă romantică de mod german îi vom înțelege mai bine substanța. Caracteristica nuvelei romantice (și un model îl avem în *Cezara* lui Eminescu) este de a porni dela sentimente, nu dela oameni, de a face monografia acestor sentimente, supunându-le la variațiuni ipotetice. Fiind o analiză de stări pure, nuvela romantică intră mai adânc în subconștient, în vis în deosebi și în complexele de subtilă alienațiune. E greșit să se creadă că în acest gen observația este abolită și înlocuită cu pitoresc și lirism, căci dimpotrivă observația e mai adâncă și mai perspicace, dar nu e înlănțuită în tabloul tipurilor umane. Experiența d-lui Arghezi, atât de asemănătoare cu aceea a d-lui Sadoveanu, dovedește că romanul românesc nu se poate supune regulilor înguste ale romanului francez. Scriitorul român vrea să experimenteze prin eroii săi toate modurile de existență, pipăe viața peste tot, și e ceeace face d. Arghezi, la care această vitalitate se vădește și printr'un relativ rousseauianism care-l îndeamnă să realizeze fictiv, prin eroii săi, o anumită concepțiune despre viață. In primul rând, *Ochii Maicii Domnului* este romanul problemelor fundamentale: circulațiunea formelor, nunta, nașterea, ereditatea, corespondența mistică între suflete. Paginile în care lordul William Horst și Sabina se înțeleg și se căsătoresc spiritual, citind și comentând *Cântarea Cântărilor* sunt de o înaltă umanitate. Este acolo poezie de sigur, dar o poezie prefăcută în fapta unor oameni puși să trăiască după un program moral voit de autor. Finețea cu care d. Arghezi realizează ipotetic sentimentele pure rezultă din cele mai neînsemnate rânduri. Iată de pildă patima ascunsă a Pulcheriei:

„— După ce ai plecat, a mai venit din când în când Domnul Alexandru la noi, ca deobicei, câte vreo două, trei zile și ducându-i odată cafeaua cu lapte, mi-am mai căutat de lucru prin odaie. M'a întrebat: „Ce cauți, Păuno ?". Am răspuns: „Nici eu nu știu ce caut... Par'că m'am zăpăcit" și m'am uitat poate că mai adânc în ochii Domnului Alexandru".

Sentimentul obiectivat cu mai multă putere este maternitatea. D. Arghezi este un maestru al jocurilor carnale între părinte și copil:

„Baia era poezia cotidiană a micii căsnicii a unei mame tinere, legată pe viață și pe moarte de unica dragoste și de unicul scop. Bălăceala în apă caldă a copilului, sprinten ca veverița și cuminte ca un câine cu ochi negri mari, ținea cu zbegul ei o bună jumătate de ceas. Scufundat în apă și clăbuc el cerea Sabinei să joace pe Baba, pe Moșul... Când zicea „Stai că te mănânc" Tile știa ce-l așteaptă: o mâncătură adevărată. El cădea răsturnat, gâdilat înainte de a fi fost atins și apărându-se cu picioarele, cu săpunul și cu aruncăturile de apă".

Paginile în care Sabina își desfășură metoda ei de predare a alfabetului sunt de pură poezie și e de remarcat aci capacitatea de a fi copil a d-lui Arghezi și de a se juca cu imagini. Iată câteva litere ale alfabetului:

— Cine vine mîndru și călare
Și nici cal măcar nu are? (M).

— Urechile au crescut
Pe măgarul nevăzut (V).

— Ce borțos și ce fudul
Și niciodată sătul! (B).

— O să-ți fac o întrebare,
Cine-i gol, rotund și mare? (O).

— Ca să rămiie peltică
I-a rămas limba mai mică. (F).

— Mi-a venit de la părinți
Un pieptene cu trei dinți. (E).

Laturea cea mai originală a acestei cărți o alcătuește însă analiza stărilor de demență, privite ca o intuiție a naturii, ca o introducere în supranatural. Rușii, începînd cu Gogol, s'au specializat în acest fel de literatură, dar d. Arghezi cu multă pătrundere psihologică și cu vădită informațiune, adaogă o notă fantastică ce aruncă totul în vis. O galerie originală de nebuni ni se prezintă în sanatoriul d-rului Marc Gauthier, la Saconnex. D-na Alin se credea spionată de poliție, prin găuri practicate în toate părțile odăii ei, în scopul de a i se surprinde inocența. Avea noroc cu un pisoi care astupa cu ființa lui rând pe rând toate găurile. O altă doamnă se simțea împresurată de porumbei. D. Sandoz studia limbajul animalelor, iar D-rul Ax cerceta pe cadavre problema reîntineririi. Propunea spălături ale viscerelor cu apă și săpun. Ca orice nebun, el crede pe d-rul Gauthier dement, care, ce e drept, pare a da și el semne de ușoară scrinteală caracteristică alieniștilor, sub calmul cărora se ascunde obsesia logicei încordate. Patru gemeni se cred păianjeni, iar un director de bancă și-a reluat conștiința copilăriei. In fond eroul principal, Vintilă, e un prilej pentru analizarea unui caz patologic. Prea mult cultivat de mamă, trăit exclusiv în ambianța ei, Vintilă, rămâne cu celelalte simțiri atrofiate și cu o nemăsurată slăbiciune filială. Umbra moartei îl urmărește, îl împiedică să trăiască, și la un moment dat el dă semne vădite de alienație, crezându-se vizitat de Sabina. Intrarea sa în monahism în urma identificării mamei cu icoana Fecioarei (căreia autorul s'ar putea, e drept, să-i dea și un rost simbolic) e ultima fază a demenții sale degenerate în misticism. Povestirea despre vampirismul Jenyei Veb și virtuțile exorcizatoare ale Sabinei e un tablou vrednic de Edgar Poe:

„Jeny Veb era acuzată că u-

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Alegerile dela S.S.R,

Societatea Scriitorilor Români şi-a ţinut Duminică 7 Aprilie adunarea generală anuală. După ce vechiul comitet şi-a depus mandatul, scriitorii au procedat la alegerea noului comitet.

In ultimul timp fuseseră mai multe liste concurente; din acestea, până la urmă, n'a mai rămas decât una, care a fost votată, după oarecare desbateri.

Noul comitet a fost astfel format: Preşedinte: N. M. Condiescu, vice-preşedinte: Ion Marin Sadoveanu; secretar: N. I Herescu; cenzori: V. Voiculescu, Tudor Vianu; bibliotecar: Victor Ion Popa; membri: I. Gr Perieţeanu, Corneliu Moldovan Ion Pillat, George Gregorian, Al. O. Teodoreanu, Mircea Eliade. S'a fixat deasemeni comisiunea pentru premii, formată din d-nii: Cezar Petrescu, Perpessicius, Scarlat Struţeanu, Zaharia Stancu, Ion Barbu.

Noul comitet are avantajul, faţă de altele, că are o compoziţie destul de eclectică. Cuprinde, fără îndoială, oameni reprezentativi, chiar dacă aceştia au o activitate literară mai redusă. Lipsesc, bine înţeles, nume de scriitori autentici, care, şi de data aceasta, s'au ţinut departe sau au fost lăsaţi la o parte. Acesta este dealtfel un fenomen cu care ne-am obişnuit. El nu va înceta decât când S. S. R. va deveni o veritabilă societate profesională. Pentru ceiace reprezintă acum S. S. R., actualul comitet este incontestabil nimerit.

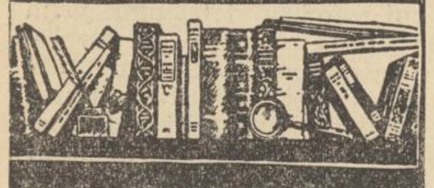
Fără perdea

Intr'o publicaţie literară de provincie, — găsim câteva lucuri prea-prea.

Iată-le:

... Vreau
Să-ţi sfâşii carnea albă cu unghiile, să beau
Isterizatul sânge din sânu-ţi de lumină...
. . . .
Iţi vreau, fecioară, trupul însăilat de vis
Şi gura ta răsfrântă ca floarea de narcis,
Nebun să-ţi sorb saliva ventuzei lipicioase
Ce-mi oxidează ochii şi-mi fulgeră prin oase.
Vreau şoldul alb pe care l-a despicat în două
Plăcerea. Vreau parfumul...
Reflexele de lutru ce pulpele-ţi ascund...
E-atâta voluptate în frământatul mers
Ce-ţi risipeşte vraja în joc de şold pervers.
In urma ta adie, şi trupu-mi înfioară
Miresmele dospite în coapsele-ţi de ceară...

Revista a uitat să instaleze şi un ventilator...

Epigrame

D-lui A Caten, care confundând epigramele mele cu răvaşele de plăcintă, emite o serie plină de păcate şi neadevăruri, între care că eu aş fi scris şi un roman...

Plecate'n lume-aşa uscate'n miez
Şi fabricate'n serii ca răvaşul,
Le-ar vrea A. Caten *actul de botez,*
Dar eu refuz să-şi cate'n mine naşul!

D-lui M. Petala, care stărue în acest nume şi-mi spune că deşi „mai mic" eu „nu perd nimic" stricându-mi toate epigramele cu d-sa.

N'am ce să-ţi fac că eşti „mai mic",
Dar oare eu nu perd nimic,
Când timpul meu, cum vezi mata,
I-l dau lui.. Mircea Petala?

C. MANOLACHE

---

cide pruncii. Jeny Veb nu-i ucidea, ea lua sufletul copiilor şi pleca din casa părinţilor cu el. Ea nu ştia că-i ucide. Sta lângă leagăn şi pat şi îi sorbea în trupu-i incolor. Fără să-şi dea seama ce face, ca o simplă hârtie sugătoare pusă în contact cu o pată de cerneală, ea simţea însă o voluptate care făcându-i bine şi exaltându-i fiinţa trebuia repetată cât mai des. A ucis până să afle mama de ea, vreo două sute de copii. Cînd s'a luat mama după Jeny Veb şi a intrat după ea în casele oamenilor săraci, influenţa ei a încetat. Asasina slăbea, nemaiputându-se hrăni cu magma sufletească a copiilor, care o alimenta în felul tulburimilor şi albuşurilor uşoare ale apei peştii."

Şi paginele acestui roman ca şi ale celorlalte scrieri ale d-lui Arghezi sunt îmbibate de esenţele tari ale definiţiilor plastice, ale enumeraţiilor şi descripţiilor maliţioase, de umor metaforic şi sarcasm constructiv, de figuri groteşti, de lirism scurt dar intens, de toată acea neînţeleasă vervă care desface totul spre a-l realcătui la loc după o altă ordine. Impletirea acestor daruri de scriitor cu puterea narativă şi de analiză fantastică, alcătueşte meritul inimitabil al acestei cărţi. *

G. CALINESCU

* Spre a vedea valoarea cu totul ipotetică a acţiunii e interesant să amintim un fapt. Horst a fost unul din ofiţerii Lordului Kitchener, înecat în 1916. Deşi totul pare a se petrece încoace, după război, să presupunem că Horst şi Sabina s'au întâlnit nu mult după moartea lui Kitchener, dela care Horst are un inel. Vintilă nu s'a putut naşte decât prin 1918. Oricium am întoarce lucrurile, Vintilă având 22 de ani, urmează că ultimul plan al acţiunii începe să devină actual abia în 1910 cel mai de vreme.

Frumuseţea italiană

Frumoasa revistă milaneză „Domus" a publicat un somptuos in-folio, admirabil prezentat şi bogat ilustrat, având ca titlu „La Bella Italiana". Textul se datoreşte lui Raffaele Calzini, şi împreună cu ilustraţiile (planşe în culori, foarte bine executate) sunt în întregime consacrate glorificării frumuseţii italiene aşa cum apare în opera marilor artişti Botticelli şi Tiepolo.

Raffaele Calzini a grupat aceste „frumuseţi italiene" sub rubricele: dragoste, maternitate, frumuseţe ideală. Foiletând cartea şi contemplând mai mult atâtea capodopere ale artei italiene, uiţi aproape aceste diviziuni şi te gândeşti mai puţin la frumuseţea modelelor alese de pictori şi mai mult la însăşi ideia, pe care şi-o făuriseră ei în privinţa frumuseţii pur şi simplu.

In nici o limbă din lume, adjectivul frumos („bello" şi opusul său „brutto") nu este atât de răspândit şi n'are o întrebuinţare mai variată ca în italieneşte. O anumită idee umană şi mai mult de cât umană, tot odată concretă şi spirituală în ceia ce priveşte corpul uman e la baza întregii arte italiene, începând nu dela Botticelli, dar chiar dela Giotto. Luxoasa publicaţie de mai sus ne permite de-a prinde şi-a admira această unitate, fără a neglija însă multiplele sale variaţiuni.

Cronica mizantropului

Profesorul Costescu

A murit zilele trecute la o vârstă înaintată, profesorul de muzică I. Costescu, pe care multe generaţii de elevi la liceul Lazăr l-au cunoscut. Era un om mai de grabă mărunt, cu capul aproape complect depilat, cu un mers săltat în nişte pantaloni mereu burlăniţi. Orele de muzică erau o adevărată desfătare.

Costescu examina pe elevi separat la partea teoretică şi la partea practică. La teorie întreba cu predilecţie ce dă cutare interval răsturnat sau ce gamă are atâţia diezi sau bemoli la cheie. Neştiinţa atrăgea nota unu, pentru ca acelaş şcolar să capete tot atunci zece la partea practică. Insă, lucru curios, pe băeţi îi înspăimânta mai mult partea cântată. Foarte mulţi pretextau răguşeală subită. Cauza era că „piesele corale" ale lui Costescu, tipărite în Germania, erau relativ grele şi de structură instrumentală, ceeace încurca pe cei fără ureche. Când gălăgia devenea infernală, Costescu striga congestionat: „Taci, Dom, te dau în conferinţă, acuş te pun la coana batistă" fără să privească pe nimeni în parte. Coana batistă era basmaua pe care bunul Costescu o oferea singur celui osândit să stea în genunchi, ca să nu-şi strice pantalonii.

Şcolarii însă îl iubeau. Foarte mulţi cunoşteau un instrument şi şcoala avea orchestră. Costescu executa cu mult sentiment piesele corale, dintre care unele foarte frumoase.

Cine nu-şi aduce aminte de

Frunză verde de bujor
Am avut un puişor
Puişorul a sburat
Şi cu lacrimi m'a lăsat

Costescu era un patriot înflăcărat (fiind basarabean de origine) şi avea slăbiciunea imnurilor de vitejie cărora le da un ritm clamoros şi bubuitor. Compusese un „La Arme" mult mai războinic şi executa cu frenezie piesa corală „Bubue tunul",

Bubue tunul, tunul trăzneşte
Şi ne chiamă, la războiu
In piept azi inima mi se
măreşte
Că-s nepot de mari eroi.

Puţini ştiu însă ce om de inimă, ce nepreţuit şi obscur cu voinţă prieten al tinerilor era acest bătrân Costescu. El înfiinţase o „Societate Filarmonică", care poate mai există şi azi, dar care atunci când l-am cunoscut îşi avea sediul în inima şi în casa lui. Era necăsătorit şi şedea în strada Cometei în apropiere de postul de pompieri. Un gard hermetic împiedica vederea înăuntru. Diferite inscripţii arătau pe unde trebuie să introduci mâna spre a suna. Casa joasă, dărăpănată, dar mult mai solidă decât părea la prima vedere, era în fundul curţii. In ogradă se vedeau semnele unei gospodării aspre de celibatar, cu invenţii americane, corturi pentru baie de aer şi alte curiozităţi pe care le dibuiam pe furiş.

Acolo aduna el tineri, în genere lucrători, funcţionari, care n'aveau studiile complete. Ii ajuta să se prezinte la examen, alcătuia cu ei coruri, şi Duminicile pleca în turneu coral în satele din jurul Bucureştilor, ai căror învăţători erau veseli să se trezească cu un adevărat program din senin.

In pivniţa casei, căreia îi zicea subsol, făcuse refectoriul.

Acolo oferea ceai, scoţând zahăr dintr'o cutie mare al cărei conţinut se reîmprospăta din cotizaţiile membrilor, cu care după ceai executa piesele corale. Casa aceasta, cu curte cu tot, a dăruit-o statului. Avea faima de sgârcit şi totuş nu era, sau era numai nepăsător cu sine, fiindcă mi-aduc aminte că toată casa lui era transformată în „Societatea Filarmonică", în vreme ce dormea într'un cotlon întunecos. Era un om priceput, un om de ispravă, modest şi fanatic, care a trăit o viaţă întreagă fără bucurii, în pantalonii lui burlăniţi, sprijinit într'o umbrelă umflată şi decolorată, ca să lase o mică avere, din care se va alege cine ştie ce.

ARISTARC

Tendinţele poeziei

Una dintre cele mai curioase observaţiuni ce s'ar putea face asupra stării actuale a poeziei în Europa, e aceia care se impune oricui ar compara opera recentă a poeţilor francezi şi englezi cu aceia a confraţilor lor din Spania şi Italia. In principiu, bine înţeles, aspiraţiunile sunt pretutindeni aceleaşi ca şi greutăţile de care trebuie să se lovească cei care simt nevoia ca, odată mai mult, să exprime în propria lor limbă tot ce s'a spus decând există oameni care fac versuri.

La Florenţa şi la Madrid ca şi la Londra sau la Paris se vorbeşte de poezia pură, de necesitatea de-a concentra expresiunea poetică asupra esenţialului şi definitivului, deplorând în acelaş timp uzura formelor tradiţionale ale strofii şi ale versului, a cuvântului şi a imaginii.

Fiecare are simţimântul de-a fi venit prea târziu într'o lume prea veche şi toţi invidiază prospeţimea cântecelor populare şi spontaneitatea vechilor poeţi.

In acelaş timp fiecare se pierde în cercetările cele mai îndrăzneţe, totdeauna gata de-a pătrunde în Necunoscut pentru a găsi ceva „nou".

De fapt însă, situaţia nu e de loc aceiaşi. Poetul spaniol sau italian încă nu e constrâns de-a adopta, în faţa artei sale, atitudinea eroică şi conştientă până la renunţare a unui Paul Valéry sau T. S. Eliot.

Limba lui Gongora şi Dante a rămas ceva mai în urma desvoltării extreme către raţional şi abstract, fapt care a dat greş, în parte, cu limba lui Racine şi a lui Shakespeare. Se pare că există în vederile popoarelor dela sud, sau mai exact ale celor din Europa mediteraneeană, un fel de antidot foarte puternic pentru a lupta contra forţelor dizolvante ale gândirii discursive şi analitice.

Cine ştie dacă nu va veni din Sud sau special din Italia, acea reînoire a formei naturale, pe care pare c'o atinge astăzi cu o nerăbdare plină de grije, poezia şi într'o formă generală cultura artistică din Europa întreagă?

Cronica muzicală

Concerte

Quartetul „Teodorescu" şi-a încheiat ciclul de interesante concerte din anul acesta, cu un frumos festival de muzică franceză. Programul alcătuit din Franck, Debussy *şi* Fauré, *s'a bucurat nu numai de o execuţie excepţională şi de colaborarea preţioasă a d-nei* Cella Delavrancea *— dar şi de o primire deosebit de caldă din partea publicului, precum şi-a oficialităţii franceze, care-a ţinut să răsplătească prin distincţii concrete pe iniţiatorii festivalului.*

Calităţile fermecătoare ale muzicii franceze, echilibrul limpezimea şi discreta eleganţă, ne-au încântat şi de rândul acesta, regăsindu-le la toţi trei compozitorii, dar mai ales la subtilul şi rafinatul Claude Debussy. *Din quartetul în* sol minor *sunt remarcabile — prin originalitatea ritmului, primo şi prin graţia şi delicateţa de un gust desăvârşit, a doua, — mişcările „Assez vif et bien rytmé" şi „Andantino" (a 2-a şi a 3-a).*

Quartetul cu pian, în sol minor *şi el, al lui* Gabriel Fauré *cuprinde pagini deosebit de frumoase — „Adagio non troppo" în special — cărora d-na* Delavrancea *şi d-nii* Theodorescu, Mendelsohn *şi* Thaller *le-au redat toată puterea de expresie.*

D-na Cella Delavrancea *a fost şi solista penultimului concert al Filarmonicei, executând cu acel prilej, cu acea vigoare şi strălucire ce-i sunt caracteristice, vecinic frumosul şi pasionatul „concert pentru pian şi orchestră" foarte mult pentru pian şi prea puţin pentru orchestră) al lui* Robert Schumann.

In acelaş concert am ascultat pe lângă o „rapsodie iugoslavă" bine alcătuită de Robert Dussant, *tânăr compozitor francez, o simfonie — a treia, în do minor — rar executată la noi, de* Saint Saëns. *Opera poartă pecetea aceloraşi însuşiri de echilibru în construcţie şi nobleţe de linie caracteristic franceze de care am pomenit. Dar o impresie de răceală şi vid e tot ce rămâne din audierea acestei simfonii, cu toată perfecţia ei formală. Sau poate tocmai din pricina ei.*

Solist al ultimului *simfonic, în care „Filarmonica" şi-a plătit în fine tributul ei faţă de amintirea lui* Bach, *executându-i „Suita în re major", a fost violonistul* Gaspar Cassado. *Piesele pentru violoncel şi orchestră sunt — comparativ cu cele pentru vioară sau pian şi rare şi de inferioară importanţă, lucru care obligă pe d-nii* Mainardi *şi* Cassado *să „apară" în* Dvorak *şi* Weber *(iar pe noi să-i ascultăm). Dacă totuşi am desluşit în posibilităţile bogate oferite unui mare virtuoz de concertul lui Dvorak, motivul alegerii d-lui Mainardi, nu mai găsim, în ce-l priveşte pe d. Cassado, nici o explicaţie — afară poate de predilecţia de părinte adoptiv pentru o lucrare transpusă de d-sa însuşi pentru violoncel.*

Din fericire programul a mai cuprins şi poemul simfonic cu violoncel obligat „Don Quijote" de Richard Strauss, *în care, fără să fie precumpănitoare, partea solistului — ce-l zugrăveşte pe erou însuşi — e de o mare valoare şi frumuseţe şi lasă executantului posibilităţi nu de exhibiţionism tehnic, ci de putere de pătrundere şi de expresie, pe care d.* Cassado *le-a satisfăcut deplin.*

Altminteri, graţie concertului lui Weber *şi poate dispoziţiei interpretului în prima parte a concertului, violoncelistul* Cassado *ne-ar fi lăsat foarte nedumeriţi.*

Amestecul original de fantastic şi banal, de eroic şi comic, picant chiar, ce caracterizează muzica lui Strauss, constitue materialul cel mai potrivit pentru zugrăvirea personagiului măreţ şi ridicol în acelaş timp al Cavalerului grandios în intenţii („gărgăuni", traduce programul oficial al Filarmonicei) şi caraghios în realizări, precum şi a comicului dar înţeleptului său scutier.

D. Georgescu *a însufleţit în chipul cel mai lăudabil execuţia frumoasei şi capricioasei muzici strausiene, de care — recunoaştem şi noi — îl leagă mai multă înclinare şi afinitate de temperament, decât de gravele şi sobrele acorduri ale lui* Bach.

En.

Comemorarea lui Bellini

Institutul de cultură italiană, sub conducerea d-lui *Manzone*, a avut o excelentă idee să antreneze autorităţile noastre, pentru a comemora un mare geniu muzical, *Vincenzo Bellini*, mort acum o sută de ani.

D. ministru *Alexandru Lapedatu* a adus un pios omagiu lui *Bellini* iar d. prof. *I. Nona Otescu* a descris, într'o frumoasă conferinţă viaţa şi opera compozitorului dispărut.

Autorul *Somnambulei, Piratului* şi a *Normei* era dintre cei mai apreciaţi compozitori în epoca sa.

Bellini este considerat, cu drept cuvânt, ca adevăratul precursor al lui *Verdi*. Opera lui cea mai celebră este Norma; ea a fost reluată de Opera Română în seara de 28 Martie a. c., cu artişti veniţi anume din Italia. Sopranele Cloe Elmo şi Vera Amerighi-Rutili, tenorul Tamburini şi basul Luciane Neroni, au contribuit cântând cele mai celebre arii din Bellini, la succesul moral al comemorării dela 27 Martie a. c. Ideia că Norma ar fi opera cea mai genială a lui *Bellini* era susţinută de însuşi autorul.

Intr'o zi o doamnă din înalta societate pariziană, întreabă pe *Bellini* care este opera preferată dintre acele scrise de el! El răspunse că, dacă ar fi pe mare şi n'ar putea salva decât o singură partiţie dintre acelea care s'ar afla cu el, nu ar ezita şi ar alege partitura Normei.

Bellini a murit tânăr, la 33 ani, după ce a înregistrat succese mari în Italia şi la Paris.

Muzica sa plină de sensibilitate a întreţinut în atâtea generatii gustul pentru „bel-canto".

I. PAL.

Apare în curând

Damian Stănoiu
Eros în Mănăstire
roman

I. Peltz
Actele vorbeşte
roman

Ury Benador
Subiect banal
roman

Un autor anonim
„S.O.S."
roman

Editura „ALCALAY"

MODELUL (între culise, către pictor): — Vai, domnule pictor... ce te-a apucat?

GAZDA. — Imi pare rău, domnule, dar balul costumat a fost... Sâmbăta trecută.

— Vai, cât te plâng! Văduvă la treizeci şi cinci de ani.
— Pardon! Treizeci şi patru...

BIBLIOTECA CENTRALA
„ASOCIAŢIUNII"
SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 750
DUMINICA 21 APRILIE 1935

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 11897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

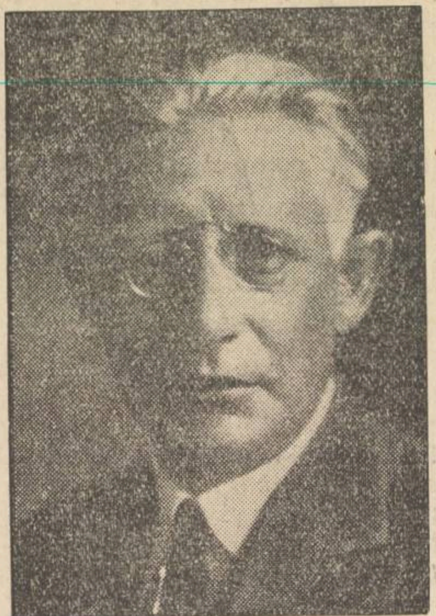
Doi străini

Un filosof şi un literat, amândoi profesori, la Sorbona şi la Roma, un Francez şi un Italian, au vizitat România, d-nii Léo Brunschvicg şi Bertoni. Oaspetelui roman Societea Scriitorilor Români, chemată mai repede decât ne aşteptam într'un articol precedent, să primească o personalitate străină sub o pre-

LEON BRUNSCHVICG

zidenţie reprezentativă, i-a oferit un banchet de respectuoasă camaraderie. Intr'adevăr, d-l Giulio Bertoni e mai special apropiat de literaţi atât prin opera d-sale de poet cât şi prin transpunerea „unei părţi" cum a precizat noul preşedinte, d-l N. M. Condiescu, la banchet, a literaturii româneşti în limba italiană. D-l Bertoni, profesor de filologie la universitatea din Roma, este şi un cunoscător al limbii noastre, pe care o vorbeşte curent. Discursul d-sale cu prilejul recepţiei dela Academie a fost rostit, ca şi cel dela ospăţ, în neaoşă românească, particularitate măgulitoare şi emoţionantă.

BERTONI

Coincidenţa făcea ca savanţii latinităţii occidentale să fie în Bucureşti, în momentul în care la Stresa ambasadorii Italiei şi Franţei şi ai Imperiului britanic descurcau firele de sârmă încâlcite şi aproape ghimpate ale politicei internaţionale, chemată la o examinare mai severă, şi pe când Ministrul plenipotenţei române îşi transporta ghiozdanul cu pergamente, în drum către Geneva. Oricât de serios ar fi momentul, măsurat din Vest, par'că din Bucureşti contemplarea lui, mulţumită vizitei pe care ne-au făcut-o poezia şi filosofia, în mijlocul caişilor noştri înfloriţi într'o nuanţă albă a tonului trandafiriu, a fost mai gingaşe. Insuş d. Léo Brunschvicg, titular al unei catedre de istorie modernă şi gânditor consacrat, a găsit accente de poezie la solemnitatea Academiei Române, ca să-şi exprime cu un parfum verbal sentimentul faţă de Români, care l'au primit între oamenii şi cărţile lor, cu francheţa peisagiilor desfăcute dinaintea d-sale, dela fruntarii până în Capitală. Citând stihurile unui poet, d. profesor Brunschvicg, ne-a amintit simbolic că oceanul întreg îşi murmură şoapta în fundul unei scoici.

Desigur că Bucureştii, întemeiaţi de un cioban cu cojoc şi cântăreţ din frunză, nu oferă unui Italian somptuozităţile de piatră imperială ale Urbei eterne nici unui francez frumuseţile macerate, aristocratice şi revoluţionare, amestecate cu două alcooluri ale uneia şi aceleaş podgorii, pariziene. Pe când aceşti fraţi mai înstăriţi coborau piatra până în şesuri şi aveau răgazul să scrie într'însa cu dalta, pietrele româneşti slujeau de bulgări în strâmtori şi de ascunzători plugarilor prădaţi în câmpie. Când au fost cimentaţi o sută de bolovani laolaltă cu o lipitură, din care nu a lipsit nici odată proporţia de sânge, a ieşit un monument relativ. Li se pot arăta străinilor totdeauna câteva.

Românii mai pot să arate fără să se ruşineze afară din cale de mult, câteva aşezăminte sufleteşti originale, un gust estetic pe care l-au purtat cu ei şi nu l-au pierdut, o avere de cântece cu numeroase motive proprii şi chiar o literatură cultă, neimitată şi destoinică. Dacă odată cu un exemplar al versurilor lui Eminescu, iluştrilor vizitatori li s'a pus în geamantane o ulcică de pământ, o lingură de lemn, cinci fire de papură şi un ştergar împânzit cu stinsele culori moşmondite şi alese de ochiul rafinat al sătencei, pentru a fi înfăşurată cartea în el, e darul cel mai scump şi demonstrativ ce a putut să li se facă.

T. ARGHEZI

Luciditate

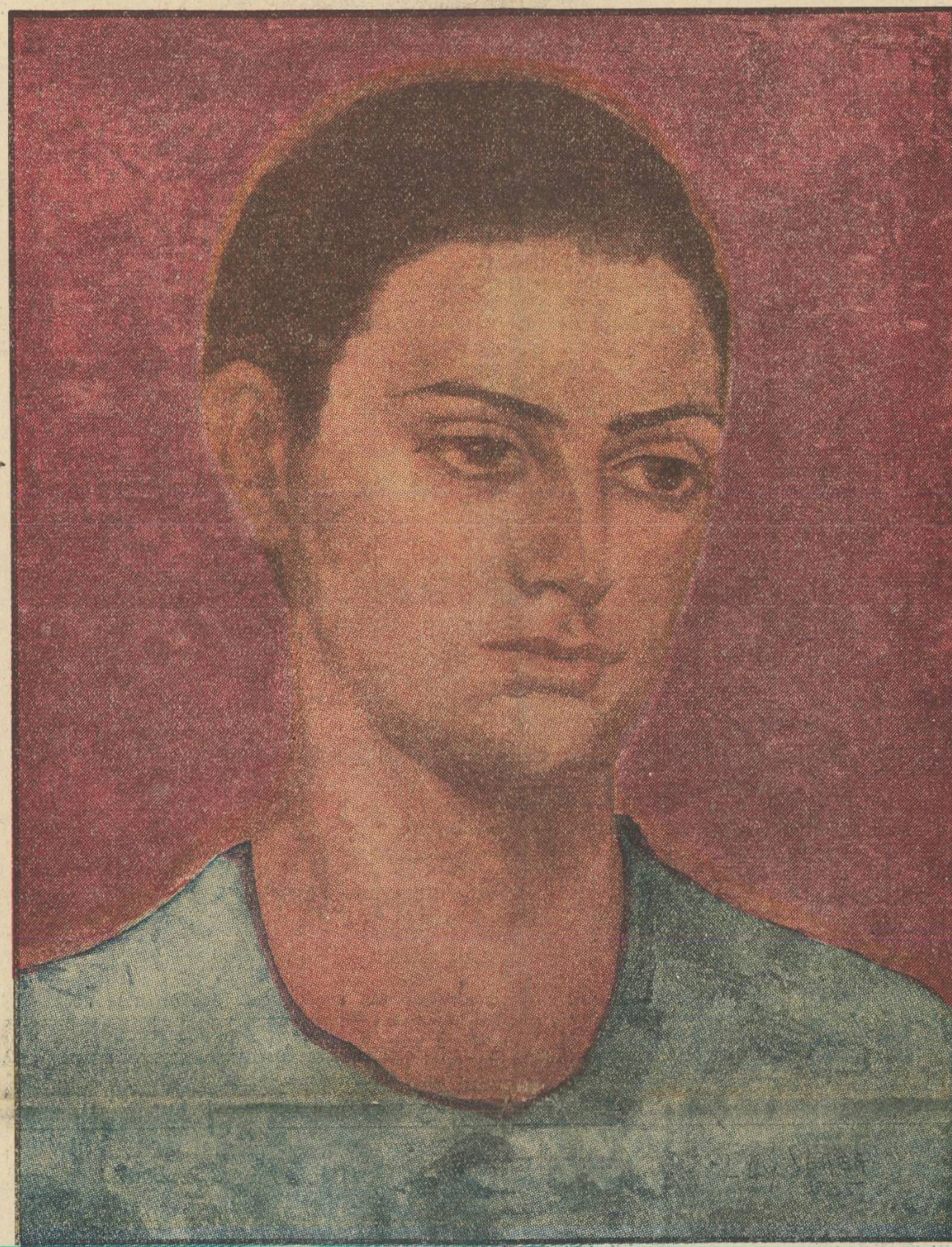
Luna în miezul acesta de noapte inform,
Pe geamuri ca şi pe covoare aşterne pojghiţă de staniu
Nu pot nici să chem, nici să mor, nici să dorm,
Căci undeva clipele ţârâie ritmic sub craniu.

Acum mă doare primul de demult sărut,
Pe care o primăvară mi l-a aninat pe pleoape
Şi mi l-a strivit
Pe buzele de lut înflorit,
Ca să zâmbesc, să mă mistui şi să m'asmut,
Să caut stelele destinului în ape.

Inapoi, din pulberea timpului, isc
Pale de-albastru stelar, în răstimpuri de febră,
Pupilele-mi cresc şi vor să răzbată 'n azurul de pisc
Dar pasul o clipă visat cu iuţime de disc,
Şi-avântul dintâi
Adorm în călcâi
Şi se 'mpietresc în vertebră.

Invăluiri, învăluiri de 'ntuneric se ţes,
Trupul c'n giulgiu, efluvii rotunde 'n retină...
Mă voi topi cu toate 'n neantul din care-am purces...
De-acum auzul nu mai are liman...
In afunduri nici un mărgean...,
Apă turbure lină.

M. D. IOANID

Lilly Verea — Portret

Din viaţă... şi din cărţi

de Otilia Cazimir

Nimica toată...

Bate cineva în uşă, mărunţel, în glumă parcă.

— Eu 's, dudue...

E glasul subţire şi cam pe nas al Anetei. Uşa se deschide cu precauţii. Şi, înaintea femeii, îşi face apariţia, purtată cu grijă pe braţe, o mobilă ciudată. Aneta o aşează pe-un scaun, lângă birou, se dă un pas mai la o parte, îşi potriveşte „fişiul" pe frunte şi aşteaptă, zâmbind satisfăcută.

Mă uit şi nu înţeleg nimic. Ce-ar putea fi asta? E un obiect lucrat în lemn, traforat, pirogravat, sculptat, cioplit, lăcuit, poleit... Imaginaţia artistului s'a folosit de toate sugestiile pe care i le-a putut da flora şi fauna terestră, cu inucursiuni fanteziste în mitologie şi în preistorie. Să fie proectul, în miniatură, al unei strane împărăteşti? — Ori, — fântâna, de la mijloc e cam suspectă, — un scaun igienic pentru copiii nevrâstnici? Dar ce caută la mine monumentul acesta bizar?

Aneta îmi ia nedumerirea drept admiraţie. Ar vrea să mai tacă, dar nu mai poate:

— Aşa-i că-i frumoasă, dudue? Văru-meu o făcut-o... Voia s'o ducă la un avocat, că i-o mai vândut una. Da' m'am gândit că poate ţi-a plăcea matale. Că-i şi ieftină, cinci sute de lei... şi poate mă capăt şi eu c'un bacşiş că ţi-am adus-o. Unde mai găseşti mata una ca asta?

E drept: unde mai găsesc una ca asta?..

— Şi... ce să fac cu ea?

— Poi... s'o puneţi pe birou.

Mă uit la birou, mă uit la obiectul ăsta misterios, aproape cât biroul de mare. Tot nu înţeleg.

— Şi... ce e asta?

Femeea mă priveşte bănuitor: îmi bat joc de ea ori sunt chiar aşa de proastă?

— Parcă mata nu vezi că-i o călămară!

Intr'adevăr, cum de nu m'am gândit de la început? E o „călămară". Are şi tampon, şi presse-papier... Şi'n rezervoriul ei ar încăpea, pe puţin, două chilograme de cerneală. Să tot scrii!

— E frumoasă, zic.

Anetei i-a venit inima la loc.

— Şi zici că a făcut-o vărul tău?

— Poi!

— De unde ştie el să facă d'astea?

— Apoi.., să vedeţi mata. O avut el un năcaz mare în tinereţă... ceasu' rău! Ş'o făcut două zeci de ani...

— La ocnă?

— La ocnă... Da' se chiamă că s'o ales de-acolo cu meserie frumoasă... Câştig bun... Ş'acu 'i şi el în rând cu oamenii... Astă iarnă s'o 'nsurat...

— Cine l-a mai luat, după ce-a stat la ocnă?

Femeea tresare, supărată:

— Ei, şi ce dac'a stat la ocnă? Parc'a făcut cine ştie ce? O ucis şi el, acolo, un om... Doar n'o furat!

Mămăligă „brizată"

Croitoreasa şi-a tras bereta mai pe-o sprinceană şi s'a ridicat să plece. Ezită puţin.

— De-acuma, domnişoară, nu mai lucrez... Indată după Paşti mă mărit...

E o fată subţirică şi palidă. O ştiu de mult: cuminte, harnică şi îndârjită să-şi câştige, cu acul, un locuşor subt soare. O ia un funcţionar, un băiat tânăr şi detreabă.

— Nu-i frumos, da'i bun... Are ş'o căsuţă... Şi nu mă mai lasă să lucrez. Din ce câştigă el, putem trăi amândoi. Am să fac gospodărie. Ştii mata, domnişoară, decând visez eu asta: să fac gospodărie, să nu mai lucrez decât pentru casă? Şi să mănânc mâncare făcută pentru ziua ceea şi pentru ceasul acela... Decând mă ştiu, îmi iau dejunul dintr'o hârtie, pe-un colţ de masă în atelier. Şi sara acasă, tot pe-un colţ de masă mănânc, — târziu, ce-a rămas de la ceilalţi... Dar de-acuma, am scăpat. Numai că... nu ştiu cum să fac. Eu nu ştiu să gătesc decât ce-am văzut la mama, — biata mama, care trebuie să facă din puţin pentru mulţi... Şi eu aş vrea să fac numai lucru bun, să-i placă lui....

Cum s'o ajut? Îmi vine deodată în minte că am pus într'un raft de dulap un teanc de numere din colecţia unei elegante reviste româneşti de gospodărie (cu gând să le citesc mai târziu). Le caut şi i-le aduc. E vorba, mi se pare, de o revistă pentru şcolile de menaj. Am văzut acolo sfaturi, reţete de bucătărie, — tot ce-i trebue unei gospodine care vrea să mai schimbe puţin monotonia patriarhală a menu-urilor moştenite de la bunici şi străbunici.

— Uite, ia-le... Transcrie-ţi într'un caet tot ce crezi că o să-i placă — lui...

Urmare in pag. II-a

Ce e cu maestrul?

de Mihail Sorbul

Cafeneaua e pe înserate, adică în „plenul ei" ca să-i dăm un epitet mai urban. Şi dacă e în plen, înseamnă fum mult şi aer aproape irespirabil pentru noul venit. Fiind mai slab de piept, ori abea vindecat de cine ştie ce racilă pulmonară, primele respirări ale acestui aer de cafenea îţi dau sensaţia unei asfixieri violente, de parcă te-ar strânge cineva de gât.

Cei însă dinlăuntru pare că stau într'o atmosferă cu totul normală, iar discuţiile zgomotoase — împănate cu râsete hohotitoare, — te fac să crezi, că se simt chiar foarte bine, ca într'o staţiune climaterică cu aer ozonificat. Dealtfel şi noul intrat peste câteva clipe se va găsi tot aşa de bine şi'n curând va hohoti şi el la o glumă picantă sau la aflarea unui nou cancan politic.

Cafeneaua e pentru unii o otrăvire lentă, iar pentru cei mai mulţi ca apa pentru peşti. Aşa dar fum, aer viciat, discuţii sgomotoase, hohote de râs. Totul în abundenţă în afară de consumaţie. Dar asta e treaba cafegiului. Incolo...

La o masă în fund stau: un pictor mohorît, un scriitor necăjit şi el ca toţi scriitorii, un actor ce povesteşte o anecdotă şi... cine credeţi că mai este? Un personagiu foarte obişnuit şi mai ales nelipsit al cafenelei, un domn fără nici un fel de profesie şi totuşi indispensabil. Din cei patru, singurul care are în faţa lui un şvarţ, e actorul— fiindcă-i dela Teatrul Naţional şi are leafă. Ceilalţi? Cafeneaua nu-i restaurant şi nici cârciumă. Vii să stai de vorbă şi nu să consumi.

Tocmai când actorul şi-a isprăvit anecdota şi s'a văzut silit să râdă de unul singur, în lipsă de un succes mai pronunţat, se apropie de masa lor un al cincilea personagiu, care cu o figură grijulie întrebă:

— Ce-i cu maestrul?

Mi se pare că l-aţi ghicit şi pe al cincilea personaj. E un reporter. Vine cu ştiri proaspete. Intreabă, ca la rândul lui să fie întrebat şi-şi face o plăcere să-şi deşarte tolba cu ştiri, înainte de a apărea la gazete.

— Aşa e, zău! făcu repede actorul, mulţumit de această intervenţie ce-l scăpa de tăcerea penibilă la care ar fi fost expus din pricina insuccesului anecdotei...

Pictorul mormăi.

— Maestrul!...

Din mormăiala asta puteţi să înţelegeţi iarăşi, că „maestrul" trebue să fie pictor şi probabil unul cu reputaţie, şi deci un pictor care vinde pe la expoziţii multe tablouri şi cu preţuri jicnitor de ridicate.

Scriitorul, fiindcă era poet, crezu îndată că e vorba de vreun poet bătrân.

— Nu, frate, răspunse repede reporterul. E vorba de pictorul Săteanu.

— A! Săteanu... făcu poetul indiferent.

Singur indispensabilul, personagiul fără nici o profesiune, era la curent. Surâse compătimitor:

— Da, ştiu, e într'un sanatoriu dincolo de Colentina...

— L-au şi dus?! întrebă uluit reporterul... „Vezi, d-le, că asta n'am aflat-o... Eu îl ştiam la Policlinica din Cluj...".

— Asta-i lucru învechit, chestiune de o săptămână... Mi-a spus-o alaltăeri doctorul Bobeia, chiar aici la masa asta, întări cu răceală indispensabilul.

Reporterul zicând un „pardon" mesei de alăturea, îi luă scaunul liber şi se băgă şi el între cei patru.

— Ia staţi, fraţilor, că asta atunci confirmă cele aflate chiar de mine. Cică „maestrul" s'a prezentat cu o geantă mare la Banca Naţională şi a invitat pe guvernator să-i predea cheile de la tezaur, fiind el numit în locul său...

— Ce tot spui, d-le, exclamă admirativ poetul. A făcut una ca asta!... Trebue să fi fost o scenă impresionantă!"...

Indispensabilul aprobă protector:

— Şi pe asta o ştiam.

Pictorul care până atunci ascultase posomorît toate acestea, se indignă.

— Dacă ai ştiut-o, de ce nu ne-ai spus-o şi acum faci pe *„Je sais tout"!*

Hoţul de actor prinse momentul să se reabiliteze.

— Dar despre saltelele de pae ce ştiţi?... făcu el misterios aşa cum numai actorii ştiu să facă.

Şi de rândul acesta personagiul fără profesiune zâmbi:

— Da, da... cu saltelele...

— Cum, d-le, şi pe asta o ştii? se indignă actorul, că doar numai el ştia.. ce ştia !...

— Sigur că ştiu... Mi-a spus-o acum două ceasuri Popescu.

— Aşa? icni actorul şi se uită la „Je sait tout" deacurmezişul de parcă s'ar fi uitat peste ochelari... Atunci spune tu, ce-i cu paele?"

Dar nici indispensabilul nu era prost.

— Spune tu şi pe urmă îţi confirm eu dacă-i adevărat.

— Ba zi tu!... Că nu-i chip să spună cineva ceva că tu hop! că ştii... Mă rog...

— După...

Cei de faţă însă erau prea curioşi să afle ce-i cu paele, aşa că nu-i mai lăsară să se dueleze cu „ba tu", „ba tu", ci-l siliră pe actor să le-o spună odată şi nu să-i tot fiarbă.

— Ei bine...

— Ei bine... şi actorul reluându-şi aerul misterios şi-a întins capul până la mijlocul mesei... Acelaş lucru îl făcură şi ceilalţi... „Ei bine, a mâncat paele de la salteaua pe care dormea..."

— Ba şi dela a doua... complectă cu siguranţă persoana fără ocupaţie...

Actorul se uită la el furios:

— De unde ştii ?...

— Mi-a spus-o internul de la Sanatoriu.

Scriitorul rămase consternat.

— Cum se poate, ca un artist să ajungă în halul acesta?!.. E de plâns, domnilor, e de plâns!... Se repetă cazul lui Eminescu şi atâtor poeţi pierduţi în negura mizeriei!... Vedeţi, eu nu-l cunosc pe Săteanu, dar mă simt profund îndurerat. Ce soartă blestemată se ţine de capul nostru?...

Reporterul înduioşat — căci într'însul se sbuciuma un scriitor ratat — propuse un pelerinagiu la sanatoriu.

— Pelerinaj vă mai trebue?!. sări de colo... „Eu de când spun, că tablourile lui sunt opere de dement!... Lăsaţi-l, stă bine acolo, că destulă lume a prostit... Mai bine să-i trimetem un car de pae!..."

Poetul se scandaliză:

— Domnule, nu mai continua... Mă scol dela masă.

In timpul acesta tot ce s'a rostit la masa celor cinci a trecut şi la alte două mese vecine; şi cum şi pe acolo existau „atotştiutori", dela masa a doua se ridică unul dintre aceştia şi se adăugă la cei cinci ca să facă şase...

— Vorbeaţi de maestrul Săteanu?... Chiar acum vin dela profesorul Ştefănescu... adică nu eu, ci un prieten al meu... Săteanu l-a chemat, cu insistenţa pe profesor la Sanatoriu, având să-i facă o însemnată destăinuire. Insfârşit Ştefănescu se prezintă... Cum l-a văzut maestrul, odată i-a eşit înainte.

— „Dragă d-le profesor, bine

Urmare in pag. II-a

c'ai venit... Știi ce greutate am?.. Nici nu-ți închipui?... 1000 de kgr... O tonă!..." Și cum se găsea un cântar pe aproape Săteanu puse piciorul pe platformă și apăsă... Acul cântarului sări la capătul celălalt al arcului cu gradații. „Ai văzut, d-le profesor?... Nu există cântar, care să mă poată și pe mine cântări...". Ștefănescu a plecat consternat... Un artist atât de seamă să ajungă în halul acesta!"..

— Și asta-i adevărat!... rosti sentențios indispensabilul.

Actorul îl privi iar deacurmezișul și-i spuse cu o liniște gata să explodeze.

— Dar mai taci, d-le...

Domnul fără nici o ocupație îi dădu totuși drumul:

— Mi-a spus-o un șofer, ce ne cunoștea pe amândoi... L-a oprit pe el și alți cunoscuți ai lui întrebându-i dacă pot duce cu taxiul 1000 de kilograme...

Argumentul e decisiv mai ales că toți sunt dispuși să creadă orice.

Maestrul Săteanu dispăruse de vreo lună și prima vorbă: „Ce-i cu maestrul?" fu asvârlită acum câteva zile.

Clienții credincioși ai unei cafenele sunt mai mult decât membri ai unei societăți oarecare, sunt aproape rude. Chiar cel mai șters dintre ei poate la un moment dat intriga printr'o lipsă mai îndelungată.

— Auzi, d-le, să mănânce pae?... se tot tânguia poetul. „Avea dreptul s'o sfârșească ceva mai poetic!" și'n mintea lui se și vedea, după ce bineînțeles va urca culmea gloriei, mâncând buchete de violete de Perma !...

Dar deodată cu toți încremeniră. In ușa cafenelei apăru maestrul Săteanu. Inalt, cu fața ceva mai obosită, se opri în prag și se uită înăuntru, căutând parcă pe cineva. Apoi zărind grupul, mai bine zis pe gazetar, porni înspre ei:

— Bună seara, ce mai faceți?. Nu l-ați văzut pe Cristian?... Il caut de două ceasuri.

Cei șase și cele două mese de alături se uitau la el și nu se mai dumireau. Era' o fantomă, ori maestrul în carne și în oase, care făcuse și alte farse tot atât de reușite.

— Dar unde ai fost până acum? întrebă însfârșit gazetarul, în care simțul datoriei reportericești învinse pe cel al jenei, dacă nu și pe cel al fricei. „N'ai fost cumva la Cluj"... răspunse tot el.

— Ce să caut acolo?... Am fost bolnav și am stat în casă.

— Și totuși se vorbea de Cluj. Maestrul zâmbi.

— Ai dreptate... Nevastă-mea a răspândit svonul ca să mă pot îngriji în liniște...

Și pe când poetul căuta urme de paie pe hainele maestrului, acesta dispăru pe aceiași ușă pe care intrase, ceva mai obosit și ducându-și bătrânețele ceva mai împovărat...

Și poetul întrebă deodată indignat:

— Care a spus măgăria aia cu saltelele de paie?

Dar nici actorul și nici indispensabilul n'o mai revendicară. Pictorul doar spuse înciudat:

— O viață întreagă a fost un farsor și ca om și ca pictor, pe când noi, ia, niște nătăfleți!....

Și pe figura lui se încrustă o sinceră părere de rău....

...Dar cafeneaua e pe înserate adică în „plenul ei", — ceeace înseamnă fum, aer viciat, discuții sgomotoase, hohote de râs... Totul în abundență — în afară de consumație. Dar asta e treaba cafegiului.

MIHAIL SORBUL

Naufragiații dragostei

Citiți în ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Gazeta Medicală

Limbajul copiilor; Părul de prisos de docent dr. Aurel Voina; Când începe vârsta critică; Sterilitatea și cauzele ei de dr. S. Goligorschi; Ingrijirile femeei când a rămas gravidă; Compoziția și primejdia alcoolurilor; Viermii din intestine; Picioarele strâmbe din naștere; Mortalitatea scade în Japonia; Femeile nu știu să meargă; Măsurile de prevedere cari se impun în luna Aprilie; Sport și medicină; Lumea animalelor; Consultațiuni medicale și grafologice.

Marele premiu național de literatură

Gala Galaction

Nuvela și schițe

în

Biblioteca școlară

120 pagini 20 lei

Din viață... și din cărți

Continuare din pag. I-a

A doua zi, fata a venit cu teancul de reviste la subțioară. O simt cam încurcată.

— *Mulțumesc, domnișoară. Mi-am ales câteva rețete. Numai că... nu prea le'nțeleg bine. Dac'ai vrea mata să mi le traduci* în românește...

— *Dar nu-s scrise în românește?*

— *Or fi... Poate's eu proastă și nu pricep.*

Cercetăm amândouă lista menu-*urilor, la întâmplare:*

„*Dovleci cu brânză* au gratin".

„Bușeuri *cu mâncărică de ficat*".

„Crustade *de pui*".

„Meringă *cu castane*".

„*Lăptuci* brezate *cu* crutoane".

„Timbală *de momițe*".

„Roulo-*uri pe saladă russe*".

Și așa mai departe... Trecem la rețete:

„*Când lichidul* butonează, *se pune ceapa* julienne... *Se fac* choux-*uri din aluat... Se lasă să* mijoteze *(cu varianta: să se* mijotească...) *Se dă la cuptor să se* gratineze... *Se* degresează, *se* deglasează... *Frizăm, brizăm, rulăm...*"

Ne uităm speriate una la alta. Noua gospodină începe să clipească mărunt, parcă-i vine a plânge.

— *Nu te superi mata... I-leam citit și mamei, gândeam că s'o pricepe ea mai bine. Dar și-a făcut și ea cruce. Și mi-a zis: „Ascultă, fată,... mărită-te și fă-i creștinului tău de mâncare ce-i ști și cum te-i pricepe. Dacă-i ești dragă, are să-i placă. Iar de unde nu, n'ai să-l ții lângă tine cu mâncăruri d'astea, păsărești, cu mămăligă* brizată *și cu* timbală *de* momițe!"

OTILIA CAZIMIR

De Sărbători cel mai frumos dar este o carte

Ultimile noutăți de mare succes:

Povestea Vieții Mele, vol. I și II, de Regina Maria	Lei 120	vol.
Răscoala, o nouă ediție cartonată de Liviu Rebreanu	„ 100	„
In preajma revoluției, vol. VI, de C. Stere	„ 80	„
Foc în Hanul cu Tei, roman, de I. Peltz	„ 100	„
Pământul Ispitelor (Delta), roman, de B. Iordan	„ 80	„
Sângele, roman, de Dan Petrasincu	„ 60	„
Peisagii Sentimentale de Al. Stamatiad	„ 40	„
Omul care tace, proză, de Al. Lascarov Moldovanu	„	„
Lirica lui Goethe, o antologie românească, de I. Sân-Giorgiu	„	„
Mite, roman, de E. Lovinescu	„ 70	„
Steaua Robilor, roman, de Henriette Yvonne Stahl	„ 60	„
Mângâierile Panterei, roman, de M. Sorbul . . .	„ 80	„
Logodnicul, roman, de H. Papadat Bengescu . .	„ 60	„
Fananica, roman, de W. Corbasca	.	„

Editura „ADEVĔRUL" S. A.

Cronica Științifică

Vitaminele artificiale

In calea ce conduce la rezolvarea problemei vitaminelor putem distinge mai multe etape. Prima etapă — cea mai simplă și mai accesibilă — constă în a introduce în rația noastră alimentară zilnică, cât mai multe produse, conținând vitamine (în general e vorba de produse vegetale). Această tendință reprezintă întrucâtva o legitimare a instinctului primitiv ce călăuzește pe animale în alegerea hranei lor.

A doua etapă rezidă într'o selecțiune mai conștientă a alimentelor după conținutul lor în vitamine. Studiul diverselor soiuri de plante prezintă — sub acest raport — o extremă importanță, după cum a arătat savantul rus profesorul N. I. Ivanov, dela „Laboratorul de vitamine" din Moscova.

S'a dovedit astfel că anume varietăți de mere sunt bogate în vitamine antiscorbutice, pe când alte mere dimpotrivă, nu conțin deloc aceste vitamine. Aceiași observație se aplică la diferite soiuri de legume etc.

Etapa următoare se caracterizează prin sforțările tinzând la mărirea pe cale artificială, a numărului de vitamine conținute într'un anumit produs natural. Așa de pildă, putem face ca laptele să devie mai bogat în vitamine dacă alegem în mod convenabil hrana vacilor, sau dacă supunem aceste animale la acțiunea razelor ultraviolete.

Totuși, aceste măsuri sunt insuficiente. Adesea e nevoe să introducem vitamine în alimente, care nu pot conține suficiente vitamine naturale. Obiectivul e realizabil, grație preparatelor cu vitamine artificiale. Dealtfel a început să se folosească concentrații de vitamine extrase din diferite materii, mai ales vegetale. Din punct de vedere economic, e interesant să utilizăm și alte produse decât alimentele. Astfel, din rășina de pin se extrage vitamina antiscorbutică. Ceeace-și propun însă cercetătorii este să creeze vitamine chimice pure.

Două drumuri duc la această țintă: fie că vom căuta să extragem vitamine pure, concentrându-le în anumite preparate, fie că le vom libera definitiv de produsele naturii creind vitamine sintetice. Desvoltarea științei arată că a doua alternativă e preferabilă.

Pentru fabricația vitaminelor sintetice trebue să cunoaștem în prealabil natura chimică a fiecărei vitamine. Două din ele ne sunt de pe-acum bine cunoscute: *vitamina A*, care domină creșterea și combate infecțiunile și *vitamina C*, antiscorbutică. Formula chimică a vitaminei D, anti-rachitică este foarte cunoscută, ceeace a făcut posibilă fabricarea ei artificială. Singura vitamină E sexuală are o natură chimică mai misterioasă. Acum un an s'a reușit prima sinteză completă a vitaminei C. Fără îndoială vor urma în curând și operațiile de sinteză la vitaminele A și D.

Creația sintetică a vitaminelor va fi mult mai avantagioasă decât prepararea lor complicată, incomod și imperfectă din produse naturale. In plus, ele vor deveni însă accesibile grație unui preț foarte redus. Astfel, un ziar englez a calculat că vitamina cristalizată sintetic DX, pusă în vânzare acum doi ani, este de opt ori mai ieftină decât aceiași cantitate de vitamină cumpărată sub forma uleiului din ficat de morun. Pe de altă parte, dintr'un singur kilogram de produs chimic necesar sintezei se poate extrage aceeași cantitate de vitamine, ca dintr'un milion și jumătate de litri de lapte.

Antene vii

Se știe de multă vreme că, dacă facem o conexiune între corpul uman și borna de antenă a unui aparat de radio-recepție, organismul nostru funcționează ca o adevărată antenă, colectând din spațiu energia undelor electrice.

De curând s'a făcut o remarcabilă constatare în această direcție. S'a observat anume că numai un corp viu poate fi folosit ca antenă. Interesant este însă faptul că în acest fenomen nu joacă nici un rol temperatura corpului. Efectul de antenă se menține chiar atunci când, în locul organismului omenesc, folosim un corp de animal cu sânge rece, ca broasca de pildă.

Ouă medicinale

Hrănind găinile cu iod, se obțin niște ouă, a căror compoziție e bogată în acest element, ceeace le recomandă ca un remediu adecvat pacienților, care au nevoie de preparate cu iod.

Acum s'a constatat că, injectând în corpul găinii un produs cu fluor — element foarte înrudit cu iodul, din punct de vedere chimic — găinile vor da ouă bogate în fluor. Aplicațiile medicale ale „ouălor cu fluor" sunt tot atât de interesante ca și acele ale ouălor cu iod.

Televiziunea în Germania

La 22 Martie s'a inaugurat la Berlin un serviciu public de radio-televiziune. Postul de emisie e situat la Witzleben (lângă capitala Reichului) și deservește transmisiunea imaginilor pe o rază de 50—100 de km.

Stațiunea lucrează pe două lungimi de undă foarte scurte: emițătorul de imagini pe 6,7 m., iar cel de sunete, pe 7 m.

La început progresele se vor limita la transmisiuni de filme, introducându-se totuși și câteva actualități înregistrate cu automobilele de televiziune ale radiodifuziunii germane.

Transmisiunea filmelor prezintă față de redarea imaginilor directe din realitate avantajul că poate folosi o lumină suficient de intensă, care ar fi insuportabilă pentru persoanele televizate.

Alături de Anglia, care pășește în toamnă la un serviciu regulat de televiziune, Germania organizează și ea acum o difuziune sistematică de imagini prin instalarea a 12 stațiuni speciale de emisiune, repartizate uniform pe tot cuprinsul țării.

Argintul vindecă rănile

Vechile documente în papirus semnalează faptul că odinioară în Egipt rănile corpului se tratau, acoperindu-se cu plăci subțiri de argint. Multă vreme s'a crezut că această practică s'ar datora unei simple superstiții. Descoperirile recente au răsturnat însă acest punct de vedere. S'a constatat că argintul poate distruge germenii boalelor. Investigațiile urmate de o serie de specialiști în această direcție, au arătat că pansamentele îmbibate în soluțiuni cu preparate de argint sunt mai eficace decât metalul izolat. Rămâne firește de văzut, în ce măsură aceste descoperiri vor putea fi utilizate în terapeutica medicală.

Un profet al tehnicei moderne

La sfârșitul lunei trecute s'au împlinit 30 de ani dela moartea lui Jules Verne, scriitorul francez ale cărui romane de călătorii și aventuri extraordinare au pasionat atâtea generații de adolescenți.

Dacă din punct de vedere literar, opera lui Jules Verne lasă poate de dorit, trebue să-i recunoaștem totuși meritul de a fi fost un precursor al romanului științific — gen continuat cu brio de Wells — și un emulator al marilor invențiuni și descoperiri moderne.

In acest sens, Jules Verne — a cărui operă prodigios de fecundă, revelează o imaginație îndrăzneață și o metodă înrudită cu aceea a științelor exacte — poate fi considerat ca un adevărat profet al technicei moderne.

Submarinul, proectilul interplanetar, dirijabilul, cinematograful vorbitor, obuzele de calibru mare; toate au fost prevăzute de el într'o vreme când specialiștii le considerau ca utopii puerile. E sigur deasemenea că modul atrăgător de a trata temele științifice — socotite în general ca aride, — a contribuit într'o mare măsură la stimularea fanteziei ce a condus în cele din urmă la realizarea acestor invențiuni. Căci creațiunea științifică are nevoe nu numai de cunoștințe pozitive, ci și de imaginație îndrăzneață.

Un amănunt caracteristic: omul care a scris aproape o sută de romane de aventuri extraordinare, a dus în realitate o viață de mic burghez provincial, în orășelul francez Amiens. Călătoriile le-a făcut nmai cu imaginația pe harta din biroul său de lucru.

Ing. I. S.

A apărut a doua ediție din:

Răscoala

de

LIVIU REBREANU

Un roman de vaste construcții epice, făcut să-și ducă dealungul timpurilor, adevărul lui uman, inalterabil.

Opera complectă, într'un volum cartonat, Lei 100.—.

Editura „Adevĕrul" S. A.

Tineri și bătrâni !

Școlari și studenți !

cu 3 lei

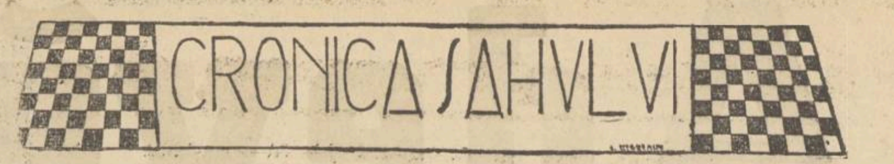
o călătorie cu aventuri fantastice

urmărind excelenta colecție din „Călătoriile fantastice ale lui BILL GAZON.

Au apărut până azi 4 numere, și anume :

„Cerșetorul orb", „Temnița de sub apă", „Nebunul de pe șoseaua caravanelor", „Piatra roșie".

Fiecare volum cuprinde 40 de pagini ilustrate, cu coperta tipărită în culori și costă numai 3 lei.

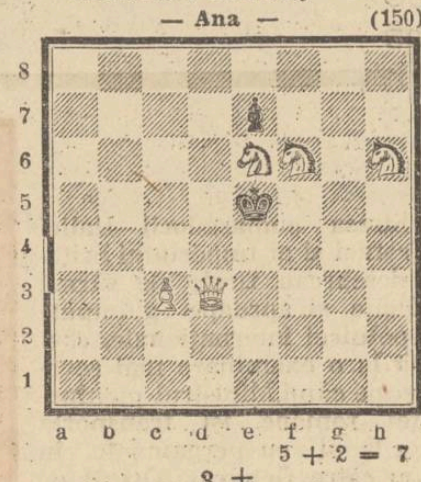
Adresa redacției acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 889

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Ana — (150)

a b c d e f g h

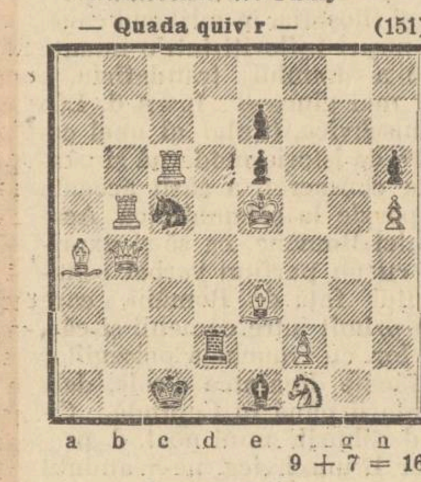
5 + 2 = 7

3 ‡

PROBLEMA No. 890

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly"

— Quada quiv r — (151)

a b c d e f g h

9 + 7 = 16

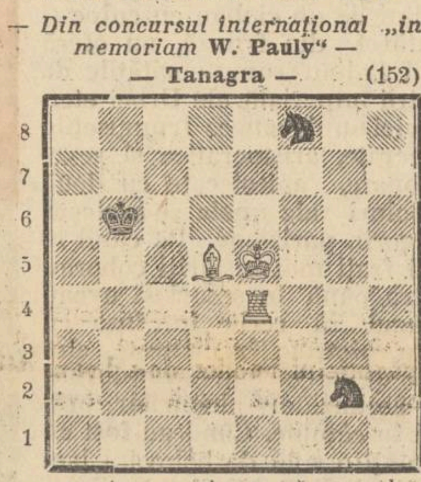
Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 891

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Tanagra — (152)

a b c d e f g h

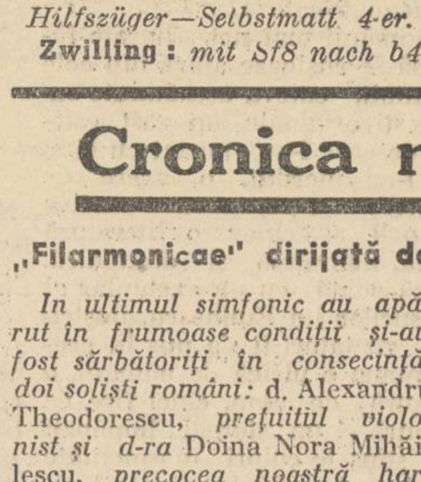
3 + 3 = 6

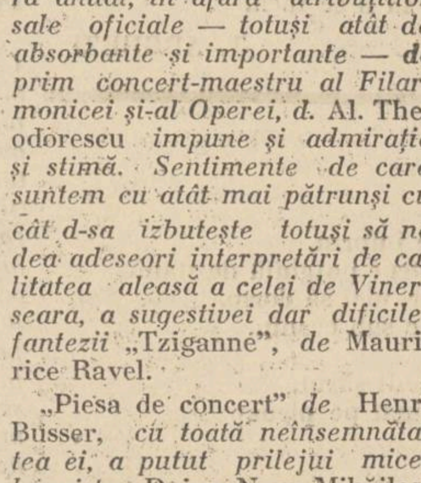
Ajutor invers 4 ‡

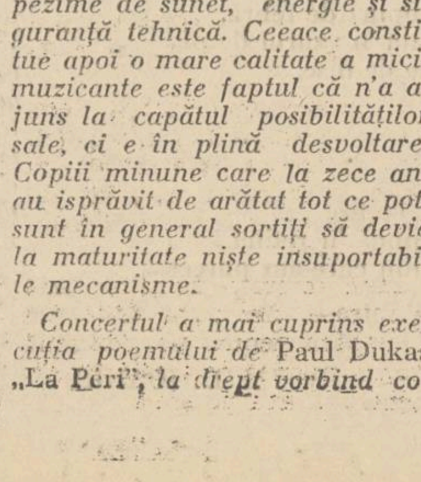
Gemen : Cu Cf8 la b4.

Hilfszüger—Selbstmatt 4-er.

Zwilling : *mit Sf8 nach b4.*

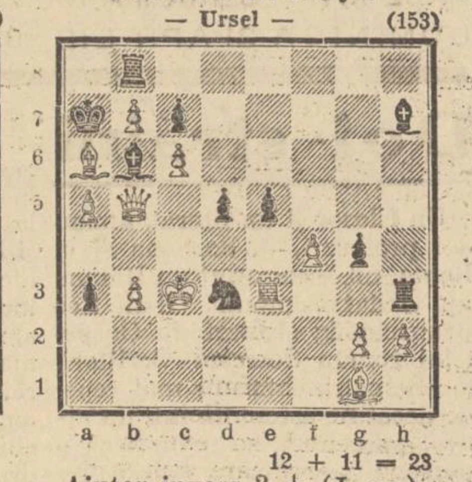

PROBLEMA No. 892

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly".

— Ursel — (153)

a b c d e f g h

12 + 11 = 23

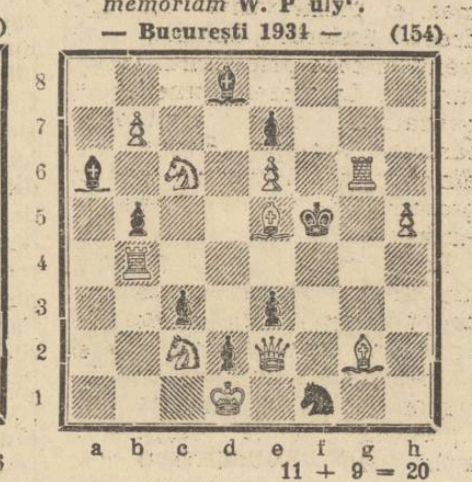
Ajutor invers 2 ‡ (J. ap.)

Hilfszüger—Selbsmatt 2-er.

PROBLEMA No. 893

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly".

— București 1934 — (154)

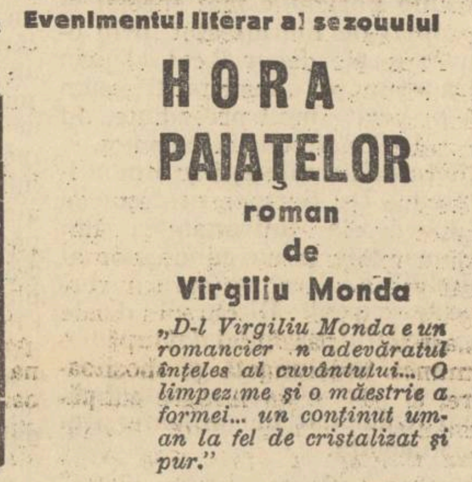

a b c d e f g h

11 + 9 = 20

Invers 4 ‡ *Selbstmatt 4-er*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Evenimentul literar al sezonului

HORA PAIAȚELOR

roman

de

Virgiliu Monda

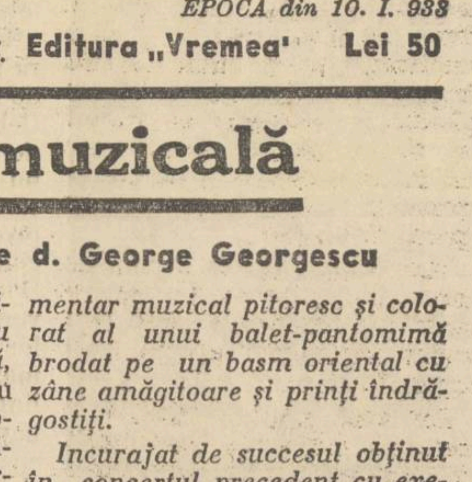
„D-l Virgiliu Monda e un romancier în adevăratul înțeles al cuvântului... O limpezime și o măestrie a formei... un conținut uman la fel de cristalizat și pur."

Adevĕrul din 19. XII 934

„Un scriitor adevărat, un scriitor de esență nobilă"

EPOCA din 10. I. 933

Editura „Vremea" **Lei 50**

Cronica muzicală

„Filarmonicae" dirijată de d. George Georgescu

In ultimul simfonic au apărut în frumoase condiții și-au fost sărbătoriți în consecință, doi soliști români: d. Alexandru Theodorescu, *prețuitul violonist și d-ra* Doina Nora Mihăilescu, *precocea noastră harpistă.*

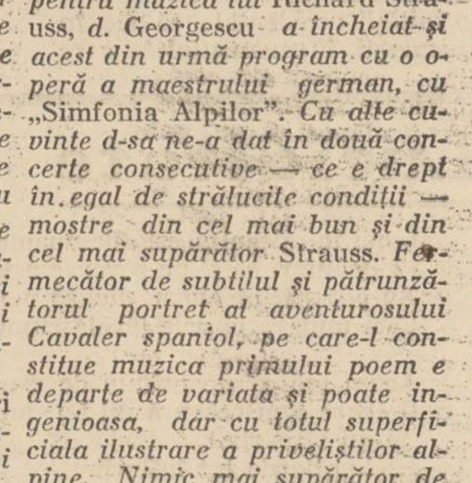
Pentru activitatea bogată și instructivă pe care o desfășoară anual, în afara atribuțiilor sale oficiale — totuși atât de absorbante și importante — **de** *prim concert-maestru al Filarmonicei și-al Operei,* d. Al. Theodorescu *impune și admirație și stimă. Sentimente de care suntem cu atât mai pătrunși cu cât d-sa izbutește totuși să ne dea adeseori interpretări de calitatea aleasă a celei de Vineri seara, a sugestivei dar dificilei fantezii* „Tzigane", de Maurice Ravel.

„Piesa de concert" *de* Henri Busser, *cu toată neînsemnătatea ei, a putut prilejui micei harpiste* Doina Nora Mihăilescu *confirmarea unor însușiri pe cât de frumoase pe atât de surprinzătoare: muzicalitate, limpezime de sunet, energie și siguranță tehnică. Ceeace constitue apoi o mare calitate a micii muzicante este faptul că n'a ajuns la capătul posibilităților sale, ci e în plină desvoltare. Copiii minune care la zece ani au isprăvit de arătat tot ce pot, sunt în general sortiți să devie la maturitate niște insuportabile mecanisme.*

Concertul a mai cuprins execuția poemului de Paul Dukas „La Peri", *la drept vorbind comentar muzical pitoresc și colorat al unui balet-pantomimă brodat pe un basm oriental cu zâne amăgitoare și prinți îndrăgostiți.*

Incurajat de succesul obținut în concertul precedent cu execuția strălucită a minunatului „Don Quijotte", *și îndemnat mai ales de predilecția sa excesivă pentru muzica lui* Richard Strauss, d. Georgescu *a încheiat și acest din urmă program cu o operă a maestrului german, cu* „Simfonia Alpilor". *Cu alte cuvinte d-sa ne-a dat în două concerte consecutive — ce e drept în egal de strălucite condiții — mostre din cel mai bun și din cel mai supărător* Strauss. *Fermecător de subtilul și pătrunzătorul portret al aventurosului Cavaler spaniol, pe care-l constitue muzica primului poem e departe de variata și poate ingenioasa, dar cu totul superficiala ilustrare a priveliștilor alpine. Nimic mai supărător decât muzica programatică ce se ține în același timp atât de strâns și atât de departe de program, încât înregistrează cele mai banale amănunte fără să pătrundă în inima unui lucru — în speță a unui spectacol de măreția zguduitoare a Alpilor.*

En.

Părintele protopop din Arsamas

Gorki, Andreevv şi Popa Feodor

In amintirile sale despre contemporani, — în care cu spiritul său critic, dar şi cu simţul de pătrundere, — *Maxim Gorki* prezintă pe corifeii literaturii ruse în frunte cu *Tolstoi, Korolenko, Cehov, Block, Garin, Essenin* şi alţii — găsim o prea interesantă convorbire cu *Leonid Andreew.*

Convorbirea dintre Gorki şi Andreew este deosebit de caracteristică prin schimbul de idei între aceşti doi scriitori şi prin temperamentul lor extrem de deosebit, despre care vom vorbi cu alt prilej.

■

Pe când Gorki se afla la Nijni-Novgorod în localitatea Arsamas, el primi vizita lui Andreew. Autorul „Geloziei" intrând în casa prietenului său fu surprins de prezenţa unei figuri patriarhale; nu era altul decât părintele protopop *Feodor Vladimirski* din Arsamas care fu prezentat de prietenul său, lui Andreew.

Popa, care a făcut parte şi din ultima Dumă rusească, se ocupa de ani de zile cu descoperirea unei ape potabile care să alimenteze pe locuitorii din Arsamas. Această localitate era lipsită de apă, iar oamenii ne având altă resursă se alimentau, încă de pe timpul lui *Ivan Cel Groaznic,* cu apa din bălţile din apropiere în care pluteau cadavre de guzgani, pisici, păsări şi câni şi care fireşte, exalau un miros pestilenţial...

Popa Feodor a luat asupra sa misiunea apostolică de a descoperi în această localitate o sursă de apă care să nu primejduiască viaţa locuitorilor. In răstimp de doisprezece ani, în fiece vară popa cutreera câmpiile mlăştinoase, ca un adevărat vrăjitor, străbătând şesuri şi păduri pentru a observa unde „asudă" pământul. După o muncă îndelungată şi obositoare, el găsi nişte izvoare subpământene, urmări sursa lor, făcu sondaje şi trase apa până într'un desiş de pădure, situată la trei verste depărtare de oraş. El proecta să înjghebe o cooperativă care să înfăptuiască instalaţia şi aducerea apei în oraş, dar planul său era greu de realizat, fiindcă chiar cei mai bogaţi nu voiau să-şi rişte capitalul. In schimb autorităţile îşi cărau apa dela izvorul captat în pădurice şi la rândul lor proiectau să înfiinţeze o cooperativă de credit.

Aşa fiind, părintele Feodor lupta în van împotriva bogătaşilor şi a prostiei lor de-a nu asigura locuitorilor apa pură descoperită de el.

Pe acest popă, Gorki l-a cunoscut la Arsamas, împrietenindu-se cu el. Era singurul om cu care putea să comunice în această localitate în care îşi făcea exilul, supravegheat de jandarmi şi poliţişti.

Intr'o seară popa Feodor veni ud leoarcă în casa lui Gorki fiind acoperit din cap până în picioare cu lut şi noroi, cerându-i adăpost şi un pahar cu ceai să se mai încălzească.

— „Vin din pădure dela apă. Ploaia m'a udat tot... Nu-mi poţi da vre-o haină ca să mă schimb?"

Gorki arătă lui Andreew cum a cunoscut pe acest preot care avea un fiu emigrant politic, o fiică întemniţată, tot din cauza politicei, o alta care deasemenea activa politiceşte. Popa îşi cheltuia ultimii bani pentru a găsi apa şi trăia ca un cerşetor implorând ajutorul ţăranilor ca să-l ajute în opera sa şi vorbindu-le în numele Domnului Isus Hristos pentru acest scop. Ţăranii îl ajutau, dar orăşenii îl priveau pe popă cu scepticism şi rămâneau nepăsători, cu toate stăruinţele sale.

■

In ziua în care Gorki primi vizita lui Andreew era în spre un sfârşit de toamnă. Vântul şuera şi purta pe uliţi fărămituri de hârtie, pene de pasăre, coji de ceapă... Toate sburau în aer. O ploaie deasă ameninţa localitatea.

Popa care intrase şi el în această clipă îşi şterse ochii de praf şi privea foarte mohorît; el înjura pe un hoţoman care-i furase traista şi cortelul şi-l blestema pe guvernator care nu pricepea că o instalaţie de apă este mai importantă pentru existenţa oamenilor decât o bancă de credit.

Andreew văzându-l şi ascultându-l, îl întrebă pe Gorki:

— Cine-i ăsta?

După câtva timp stăteau tustrei în jurul samovarului şi Andreew asculta aproape cu gura căscată pe părintele protopop care tuna şi fulgera împotriva oraşului şi a locuitorilor săi care nu credeau în învăţăturile Domnului Isus Hristos. Cu deosebire popa era furios împotriva boierimii, care nu se interesa de existenţa poporului şi nu punea nici un preţ pe înţelepciunea şi spiritul Domnului.

Ascultându-l cu încordare, Andreew şopti lui Gorki:

— „Omul acesta personifică groaza arsamastică!"

Şi Andreew încercă să-l potolească şi să-l convingă de slăbiciunea ideilor sale. Popa îşi mângâie barba şi contrazise:

— Nu ideia e slabă, ci necredinţa e tare!...

— Apoi tocmai aceasta întăreşte ideia!, zise Andreew.

— Dumneata vorbeşti sofisme, d-le scriitor!

Ploaia bătea în geamuri, samovarul fierbea pe masă, popa şi Andreew schimbau între ei înţelepciunea lor, iar din părete privea pe gânduri contele *Leo Nicolaevici Tolstoi.*

Târziu de tot, în miezul nopţii, când fiecare căuta să se odihnească în culcuşul său, Andreiew veni în camera lui Gorki, cu cămaşa desfăcută, cu părul vâlvoi, şi foarte iritat

— Asta-i popă nu glumă! M'a repezit rău de tot!..."

Şi dintr'odată ochii i se umplură de lacrimi:

— Tu o duci bine, Alexe, luate-ar naiba! La tine se găsesc totdeauna oameni extraordinar de interesanţi. Pe când eu, eu trăiesc singur, în năvala gândurilor cu care mă lupt.

Gorki îl interesă şi mai mult pe Andreew istorisindu-i cazna părintelui Feodor de-a hrăni oamenii cu apă bună şi povestindu-i păţania sa cu *„Istoria Vechiului Testament"* pe care a scris-o şi pe care i-a confiscat-o Sfântul Sinod. Deasemenea el îi povesti că popa a scris o altă carte *„Iubirea ca lege a vieţii "* pe care cenzura preoţească i-a interzis-o. In această carte, popa Feodor tindea să dovedească cu citate din *Puşchin, Hugo* şi alţi poeţi că *iubirea de la om la om, este baza adevărată a existenţii omeneşti şi a oricărui progres în lume şi că ea este tot atât de însemnată precum este de însemnată legea ca fiecare om să-şi acopere trupul.*

— „Da, mai am multe de învăţat... Mi-e ruşine de popă!" zise Andreew.

Se auzi o bătaie în uşă. Popa Feodor apăru desculţ şi cu tristeţea în ochi:

— „Nu dormiţi?! Dă, iar am venit! V'am auzit vorbind şi m'am gândit că e bine ca să cer iertare. Am fost foarte tare cu dumneavoastră! Voi sunteţi oameni tineri şi vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău. Am stat în pat şi mă gândeam: Ce oameni buni şi cumsecade, rău am făcut că m'am răstit atât de furios... De aceia am venit să vă cer iertare. Şi acum mă duc să mă culc! Dar amândoi se aşezară pe patul lui Gorki şi reîncepură discuţia asupra vieţii. Andreew făcea mare haz.

— Nu, asta-i adevărata Rusie, dă-mi voie — noi încă n'am deslegat problema existenţei lui Dumnezeu, şi ei ne invită la masă! Asta n'o spune *Belinski,* ci toată Rusia vorbeşte astfel Europei. Căci la drept vorbind Europa ne pofteşte la masă ca să ospătăm bine. Atâta tot!"

Popa Feodor se strânse în antereul său sur şi răspunse zâmbind:

— „Totdeauna Europa este naşa noastră, asta să n'o uitaţi! Fără *Voltaire* şi fără ceilalţi învăţaţi ai Europei noi n'am putea duce această luptă filosofică în lume!"

Când se crăpă de ziuă, popa se retrase, dar după două ore el dispăru pentru a-şi continua munca titanică de a asigura Arsamasului apa potabilă.

C. SATEANU

De vorbă cu d. Giulio Bertoni

Cele două istori. - Limbă şi langaj. - Universalitatea gîndiri umane. - Linguistica expresivă. - Creatorul şi fantoşele lui. - In sfârşit unamuno

Imaginea pe care ne-o facem în deobşte despre un italian este desminţită de chipul d-lui prof. Giulio Bertoni. Părul alb şi faţa albă n'au nimic din tipul caracteristic al omului brun din Sud. Ceeace însă îl arată a fi un perfect fiu al Peninsulei italice este pasiunea pe care o pune în idei şi gesturile largi pe care le desfăşoară când şi le exprimă.

Cunoscând, în esenţă, teoria filozofică a filologului Bertoni asupra linguisticei, teorie care l-a mânat spre o nouă concepţie estetică, şi recunoscând în această teorie şi această concepţie unele rudenii cu textele lui Unamuno, filozoful şi filologul spaniol, — am avut curiozitatea să cer d-lui Bertoni confirmarea impresiei mele.

L-am întâmpinat cu acest gând. Dar până să obţin confirmarea şi mai mult: până să-mi exprim curiozitatea de-a şti dacă filologul italian recunoaşte în adevăr rudenia cu filologul spaniol, d. Bertoni a desfăşurat o serie de idei care-l stăpânesc şi care, poate, erau ele înşile, până la un punct, o confirmare.

Să urmăm drumul acestor idei.

Cele două istorii

— *Gianbattita Vico — a început d. Giulio Bertoni — a intuit un important adevăr, stabilind deosebirea care există între istoria exterioară a evenimentelor, acea istorie care leagă evenimentul prin lanţul cauzelor şi efectelor, şi istoria interioară, intimă, subiectivă, a unei naţiuni, într'un cuvânt istoria naţională.*

Cum pe de oparte istoria intimă, istoria unei naţiuni este istoria gândirii ei, şi cum pe de altă parte o gândire nu există câtă vreme nu este exprimată, cred că această istorie naţională trebue căutată în graiul naţiunii respective. Căci limba este însăşi gândirea.

Decât că aici trebue stabilită o diferenţiere între grai şi grai.

Limbă şi langaj

Necesitatea care a întrunit pe oameni, făcându-i să aibă relaţii între dânşii, relaţii care au dus la naşterea societăţii, a făcut deopotrivă să se nască limba comună, de comuniune, de între-înţelegere, de comprehensiune, pentru comerţul zilnic al umanităţii.

Această limbă poate fi asemuită cu conştiinţa pe care o are omul despre lucrurile imediate. Ea este învăţată, convenţională, exterioară nouă. Şi oricând se poate învăţa.

Dar, dincolo de această limbă există aceia intimă, interioară pe care o practică individul pentru a-şi exprima gândirea personală.

Fiecare avem un fel subiectiv de a ne exprima. Dar subiectivismul acesta are virtutea universalităţii, deoarece universalitatea stă tocmai în gândirea intimă şi personală.

Din felul personal de exprimare a gândirii se naşte langajul poetic, care, deşi comprehensiv, este cu totul altceva decât limba necesară comerţului dintre oameni.

Universalitatea gândirii umane

S'ar putea înţelege că, stabilind aceste trei forme deosebite ale graiului omenesc şi punând pe treapta cea mai înaltă langajul poetic, adică cel intim şi subiectiv, — acest langaj ar fi în conştiinţa mea un cifru indescifrabil pentru altcineva decât pentru acela care îl foloseşte. Departe de mine această idee. M'ar contrazice izbitor realitatea. Căci ce alt lucru are o circulaţie mai întinsă printre oameni decât arta? Arta care este tocmai exprimarea personală a gândirii.

Şi aici trebue să repet ceiace am spus adineauri: limba şi gândirea sunt una şi aceiaşi. Repet aceasta ca să pot adăuga spre precizare: aşa cum sentimentul uman este universal, dacă facem abstracţie de intensitatea lui care poate varia, tot astfel şi gândirea este universală, deşi exprimarea ei este complexă, multiplă, variată.

Dacă n'ar fi aşa, nu numai n'am putea să ne înţelegem asupra lucrurilor imediate, dar nici asupra celor intime şi subiective.

Circulaţia intensă a artei vine dela universalitatea gândirii umane.

Şi în acest sens, se poate spune că orice om este o operă de artă. Deoarece orice om gândeşte şi îşi exprimă gândirea cu acele mijloace personale care fac comprehensive lucrurile interioare.

Intemeiat pe realitatea universalităţii gândirii, mă ridic împotriva teoriei raselor. Omul este egal şi acelaşi pretutindeni. Intrucât înţelegerea gândirii este posibilă între toţi oamenii, diferenţierea care se face prin teoria raselor este complect lipsită de importanţă.

Linguistica expresivă

In fiecare dintre noi sălăşlueşte un poet, un artist. Altfel n'ar fi cu putinţă să înţelegem opera de artă. Fireşte, deosebirea dintre artistul adevărat şi noi ceilalţi artişti, artişti latenţi, stă în faptul că cel dintâi a găsit mijlocul de a-şi exprima gândirea tocmai în acel mod pe care l-am putea visa noi pentru exprimarea gândirii noastre, ori măcar apropiat de necesitatea noastră de exprimare.

Cel ce va voi să studieze procesul creaţiunii artistice va trebui să facă linguistică. Pentrucă — încă odată — în studiul limbii, adică al graiului intim, vom descoperi ceva din tainele gândirii, deci ale exprimării, unui artist.

Se poate face o istorie a artelor după regulele istoriei exterioare, aceia care stabileşte relaţia dintre cauză şi efect. Se poate face şi s'a şi făcut. Pentru necesitatea noastră de-a clasifica, această istorie este necesară. Nimeni nu se poate ridica împotriva ei.

Dar dincolo de stabilirea corelativităţii dintre o operă de artă şi alta, există necesitatea adâncirii operei artistice în mod detaşat. Aici cred că trebue să facem apel la istoria intimă. Şi fiindcă pretind că studierea artei cere uneltele linguisticei, trebue să spun că aici vom face apel nu la gramatică, ci la linguistica pe care eu o numesc expresivă.

Creatorul şi fantoşele lui

Vorbind despre universalitatea gândirii umane, deşi exprimarea ei este atât de diversă şi de subiectivă, sau tocmai de aceia, trebuia să mai adaug, deoarece m'am mişcat totodată între hotarele creaţiunii artistice, că un creator de artă are o lume interioară deosebită şi că istoria se va putea face numai descoperind această lume.

Când un scriitor va înfăţişa, printre eroii săi, unul nebun, desigur că nu putem cochide că şi scriitorul este unul asemenea. Dar fără îndoială că este interesant de aflat mijlocul prin care artistul ajunge să se transpună în stări atât de deosebite propriilor sale stări sufleteşti. Când vom pomeni de intuiţie, am spus desigur ceva, dar nu totul.

Aici e vorba de posibilitatea general umană, dar infinit mai intensă la artist, de-a transfigura realitatea. Nu numai realitatea exterioară, ci şi aceia subiectivă. Sau mai ales aceasta.

Transfigurarea realităţii în creaţiunea artistică nu înseamnă însă câtuşi de puţin desfiinţarea realităţii. Artistul crează realitatea sa prin acea transfigurare. Călătoria în lună din Orlando Furioso *este o realitate. Dacă nu ar fi, n'ar convinge.*

In definitiv, ce este realitatea? Când utilizăm această noţiune, ne gândim îndeobşte la realităţile imediate şi materiale. Este o realitate că prin zid nu pot trece. Doar izbindu-mă de el, îmi voi sparge capul.

Dar, peste această realitate, mai există una tot atât de vie şi aş putea spune tot atât de materială, dacă totuşi n'ar ţine de spirit. Eroii unui creator de artă — acele aparente fantoşe, produse ale imaginaţiei, ale fantaziei mai mult sau mai puţin extravagante — sânt oamenii în carne şi oase, care îl stăpânesc pe creator mai mult decât îi stăpâneşte el. Artistul este victima eroilor şi ideilor sale, care sânt adevărate obsesii. Şi acestea sânt tot atât de reale ca şi el însuşi.

Fireşte însă că această realitate, cât ar părea uneori de extravagantă, pentru a fi exprimată trebue să urmeze legile complexe şi speciale ale logicei estetice.

Insfârşit, Unamuno

Fireşte că spusele d-lui profesor Bertoni despre relaţia existentă între eroii unui scriitor şi acesta, nu puteau decât să întărească pentru mine impresia că filologul italian are rudenii spirituale cu cel spaniol. Cititorul să se gândească la Prologul din *Tres novelas ejemplares y un prologo* şi la ultimele capitole din *Niebla,* ca să nu mai pomenesc de comentarul la *Don Quijote.*

Astfel, i-am mărturisit d-lui prof. Bertoni impresia mea.

— Unamuno de care pomeneşti — mi-a răspuns d-sa — este fără îndoială un gânditor de geniu. Ii cunosc opera. O preţuesc. N'aş putea spune că am fost influenţat de gândirea sa filosofică. Nu pot tăgădui însă că avem unele puncte de contact.

Deosebirea dintre noi este că Unamuno nu este un filosof deplin, în sensul că nu are un sistem filosofic, ci numai fragmente ale unei filosofii ce s'ar cere sistematizată, în vreme ce eu am stabilit un sistem.

Filologia vie pe care o foloseşte Unamuno este deosebită de filologia pe care o utilizez eu.

■

Inainte de a mă despărţi de d. Bertoni, am voit să aflu cum priveşte d-sa poziţia lui D'Annunzio faţă de tineretul italian.

— D'Annunzio este cel mai mare poet italian în viaţă, a răspuns d. Bertoni. Tineretul înţelege că este intangibil. Că a devenit un monument istoric. Dar nu-i mai gustă retorismul, care i se pare perimat.

Altădată, cu 20—25 de ani în urmă acest retorism era slăbiciunea tineretului. Astăzi, tinerii cer simplitate în dauna grandilocvenţei. Deaceia îl iubesc pe Valéry. Dar aprobând chiar dezaprobarea retorismului, mi se pare că în zilele noastre se cade într'un retorism al simplităţii, o grandilocvenţă a primitivismului.

Cred că excesul este dăunător vieţii normale, adică sănătoase a umanităţii. Cine ştie dacă acest retorism special al unui Valéry nu ni se va părea tot atât perimat mai târziu ca şi retorismul romantic d'annunzian.

D. Giulio Bertoni a mai pomenit de Benedetto Croce, spunând că marele critic nu s'a putut împăca cu ideia fascistă, şi-a exprimat admiraţia pentru Alfredo Panzini dela începutul carierii, şi, după câteva laude aduse ospitalităţii noastre, mi-a întins mâna.

LASCAR SEBASTIAN

Mâna

— Cât e ceasul? N'auzi, cât este ceasul?

Nici un sgomot nu răspundea urechilor lui Conu Niţă.

Rezemat într'un cot, părea, în patul mare, o caricatură în piatră; din acele ce întâlneşti adesea prin munţi şi te fac să te gândeşti la hazurile naturii.

In odaie se întindea aceiaşi linişte, ca în întreaga lui casă.

Nerăbdător, asvârli gazeta, sări din pat şi, clătinându-se pe picioare, se îndreptă şovăind spre uşe. O deschise cu putere.

— Cât e ceasul, Dumitre?

Intuneric şi tăcere.

Un fior trecu prin bietul trup bătrân şi slab.

Inchise iute uşa. Printr'o mişcare ne voită încercă s'o încuie. Dece? Nu mai resimţise aşa grije şi nelinişte vreodată. Pesemne că este apăsarea nopţilor de iarnă, al căror vifor fugăreşte trecătorii, lăsând străzile pustii.

Răsvrătit de copilăroasa lui nerăbdare se reîndreptă spre pat, furişându-se sub plapomă. Se aşeză ca înainte. Ochii iscodeau odaia. Pe masa de noapte, o lampă îşi răspândea lumina verzuie şi tristă, gălbejindu-i obrazul şi mai tare. Prin oglinda dulapului, mobilierul camerei înfăţişa o armată de forme duşmănoase, sosite fără rost.

— Incă un fior. Dece neliniştea asta? Unde o fi Dumitru? Il striga. In aşteptarea asta, auzea diviziunile vremii.

Işi trecu mâna pe frunte şi, ca să gonească înfrigurarea se căsnea să-şi răscolească amintirile, dându-le mişcare.

Acum 40 de ani, ce vesel era, ce băiat de viaţă, tânăr, frumos, plin de entuziasm şi talent, cu un singur cusur, în mersul dibaci al lucrurilor: sărăcia. Totuşi, ea îl aţâţase sârguitor spre muncă, ale cărei roade le-a cules curând; o avere ce i-a îngăduit căsătoria din dragoste cu o fată frumoasă, cinstită şi al cărui suflet şi echilibru moral fusese cea mai bună îndrumare în strălucita lui carieră politică. In şirul anilor, mândru şi mulţumit, avusese doi copii pe care ei, mama şi tatăl, îi înconjurau cu dragoste, răsfăţându-i. Insă desigur că răutatea nemiloasă a destinului nu i-a îngăduit fericirea! O molimă, în timpul războiului mondial, i-a răpit rând pe rând, copiii şi soţia. Singur, abătut, a căutat să-şi umple golul lăsat de cei dispăruţi prin Dumitru, băiatul argaţilor celor mai credincioşi, născut în aceiaşi zi cu fiul său.

Işi revărsase asupra lui dragostea, ce zi la zi o subliniase cu mândria de a-şi vedea „băiatul" ajuns un flăcău voinic, sârguitor şi hotărît.

Il mai strigă odată, totuşi rămase fără răspuns. Unde s'o fi dus? Unde o fi întârziat? De la o vreme e abătut, distrat. Deşi l-a cercetat, l-a pândit, nu a putut afla nimic. Ba a şi slăbit.

Il revedea în ziua când şi-a făcut primul pas în carieră. Azi, inginer, câştigând mult, lăudat de toţi, îi măgulea sufletul, deşteptându-i dorinţa târzie să-l înfieze.

Işi aminti că în saltarul dela noptieră avea un ceas. Trase. Pipăi sgomotos, găsi ceasul. Apropiindu-l de lumină, se aplecă şi, nedumerit, vedea când 10, când 11. Oftă adânc.

Un scârţâit de uşe trezi un gând de grije. Se zgribuli sub plapomă, ciulind urechea. Ce presimţire îl zgudui? Cu glasul tremurat, zise: Băiatule?".

— Da, răspunse o voce.

— Vino, te rog.

— Indată.

Câţiva paşi rupseră liniştea. Clanţa se mişcă încet, par'că şi ea ar fi vrut să nu dee drumul.

Trupul înalt al tânărului pătrunse în umbră.

Se apropie de pat, dând mâna, mânei, ce i-o cerea.

— Ia-ţi un scaun şi şezi.

— Mulţumesc.

— Ce e cu tine?

— Nimic.

— Cum, nimic? Unde ai fost?

— In oraş.

— Şi ai mâncat?

— Da.

— Dar ce ai de eşti aşa nervos?

— Nimic.

— Tu te-ai schimbat. Uite la faţa ta. Uite la cearcănele ochilor. Ai slăbit. Iţi ies oasele. Uite la mânile tale!

La această exclamare, Dumitru şi le ascunse în buzunar.

— Să lăsăm astea, coane Niţă, să vorbim de mata. De ce m'ai chemat?

— Nu ştiu ce am, sunt tare nervos şi neliniştit. Mi-e frică şi nu ştiu de ce.

— Copilării! răspunse celălalt. — Se duse la masă, scoase un scaun din cele patru din jurul ei, îl apropie de pat, trăgându-l cu sgomot după el. Se aşeză. Mâna scoasă din buzunar începu să bată în tact pe marmora mesuţei de noapte. Lampa îşi revărsa lumina verzuie pe ea. Degetele lungi, sfârşite de unghii vinete şi pătrate prelungeau o palmă lată. Pielea se întindea pe vine groase şi sernuite. Fiecare din ele părea o voinţă. Tăcerea se strecurase. Gândurile doar mişcau în cercetare grăbită. Dumitru nu putea să uite... masa verde... altercaţia... apoi cekul iscălit, cek rupt din carnetul boerului, încredinţat lui.

Il zgudui un fior. Intrezărea proces... puşcărie... tot spulberat..., tot pierdut, pentru o clipă de nenoroc.

De ce băuse? Ştia bine că nu mai e stăpân pe el.

Cum să ajungă să joace pe aşa sume, un joc de cărţi pe care, în glumă, îl învăţase în astă seară — Escrocul... ştia bine că nu cunoaşte jocul... Tresări, căscând ochii gata să se apere... Mâna boierului îl alinta pe genunchi. O respinse brusc...

— Dumitre, ce te frământă?

— Nimic... Acest nimic răsună sgomotos. Zbierase.

Incepu să umble prin cameră. Bătrânul îl urmărea cu privirea. Obosit, plecă capul pe pernă şi aţipi.

Dumitru se aşeză din nou. Cu ochii înecaţi în lumina de sub abatjour, în ritmul suflului zgomotos, se dojenea: „să fac eu una ca asta! De unde o să iau banii?! Când or vedea mâine falsul... nu-i păcat de tot amarul şi de toată munca mea, depusă dela 15 ani?...".

Işi revedea căsuţa modestă, anii de liceu, durerea sa când îi murise prietenul, fiul boerului,... apoi facultatea, cariera lui strălucită, munca încordata ce o duce, că doar nu voeşte să-i datoreze, lui, binefăcătorului, nimic.

Prin el însuşi îşi va face drumul. Ce-i va rămânea dela Conul Niţă, va fi un prisos la care nici nu vrea să se gândească. Toate s'au dus. Un joc prostesc, o glumă la câteva pahare de vin, i-au zădărnicit şi trecut şi planuri de viitor.

Astăzi de dimineaţă, ducându-se la slujbă, l-a scuturat aerul rece şi curat. Păşea în zăpadă ca şi cum ar fi vrut să înghită totul. Nămeţi, case, oameni şi cer — le-ar fi îmbrăţişat cu întreaga omenire, căci se simţea — el — stăpânul lor. Era vesel şi mulţumit. Apoi, pe seară, un coleg îl poftise acasă, la onomastica soţiei. Acolo, în atmosfera de fum şi desfrâu, uitase că viaţa lui are „scop".

Incă un pahar, încă unul, era bun vinul... şi apoi masa verde... cât s'a luptat să nu înveţe! O presimţire îl încleşta. Totuşi l-au învins. N'a ştiut să fie dârz. Trebuia să-şi ia pălăria şi să plece. Dar nu!.. Ii plăcea. A zis întâi „pass", apoi s'a întărâtat şi a început să „pluseze", iar a cerut carte, a trecut mâna, o cacealma. Ii plăcea! Cât îi plăcea!

Să facă el una ca asta! Se sculă depe scaun. Paşii îi băteau podeaua ritmat. Nervii excitaţi strigau prin ei.

Ii venea să ţipe „Ajutor". Scaune, dulapul, masa, fleacuri, îşi ridicau în umbră muţenie întăritoare. Singură oglinda îi răspunse, cu chipul fiinţei lui. Se apropie de ea. Părea o nălucă...

O dihanie neagră, cu o pată albă, pe care o dungă dreaptă şi trei puncte se desemnau. Işi ridică mâna spre păr oglinda i-o trimise ca un şarpe cu cinci limbi trădătoare. Se depărtă şi din nou păşi tropăind. Se obosise, schimbă scaunul de lângă pat, mai lângă masa de noapte şi se aşeză din nou.

Boerul, dormind, părea mort.

— Coane Niţă!

Celălat tresări speriat. Un nod strângea glasul lui Dumitru.

— Coane Niţă, avem de vorbit.

Bătrânul se ridică în şezut şi aşteptă.

— Boerule, ai fost pentru mine părinte, prieten şi bun cum poate nici n'am nădăjduit. M'ai ajutat atât cât ţi-am îngăduit eu, căci, fiind mândru, nu am primit dela d-ta decât găzduire şi simţimânt. Eu m'am străduit să-ţi înlocuesc pe ai d-tale, să te sprijin în zile de restrişte şi, dacă nu am isbutit, e că am fost stângaci. Inima mea îţi este deschisă şi nu uit blândeţea şi vorbele de îmbărbătare cu care m'ai înconjurat. Nu ţi-am cerut nimic niciodată. Nimic. De altfel, nici nu mi-ai dat prilejul şi nu l-am căutat nici eu. Acuma însă, vin să-ţi cer ajutor. Nu vreau sfat. Nu vreau dojană. Te cunosc, de aceia nu mă sfiesc să mă spovedesc cu glas tare, şi cu fruntea plecată.

Am nevoe de bani!

— Tu!

— Eu.

— Tu, Dumitre?

— Eu.

— Dar bine... tu câştigi... Ştiu că ai bani puşi deoparte.

— Deoparte n'am nimic, căci tot ce agonisisem, am investit în bibliotecă şi am ajutat pe ai mei.

— Bine. Să-ţi dau.... Cât? 2000?

— ?

— 6.000..... 10.000 ?

— Mai mult, mai mult.

Pupilele dilatate ale bătrânului păreau fixe. Cu un glas slab... „Mai mult? Treizeci de mii? tărăgăni el.

— Mai mult, îi ţipă Dumitru. Mai mult, mai mult... Nu înţelegi că nu vin la d-ta să-ţi cerşesc 30.000 de lei. Vin pentru o datorie de onoare, pentru o sumă ce nu o pot acoperi, cu orice străduinţă, până mâine. Iţi cer acum cei 150.000 de lei pe care ştiu că îi ai în casa de fier.

— 100... 100. Articulă o limbă îngrozită... şi 50.000... Nu-ţi dau. N'am. Să-mi spui numai decât pentru ce ai nevoe.

— !!!...

— Aha, o femeie. De aceia dela o vreme încoace te-ai schimbat, de aceia eşti muncit de gânduri şi nervos.

— Ce te priveşte, dacă iubesc. Ştiu, ai aflat. Da, am să mă însor cu dânsa. Dar ce are a face ea, şi ce-ţi cer eu. Să n'o înpotmolim în glodul târguelii noastre. Nu pentru ea îţi cer 150.000 de lei.

Am pierdut la cărţi, dacă vrei să ştii. Nu rămâne aşa mirat, nu deschide ochii aşa de mari. Da, la cărţi, la cărţi, auzi, eu la cărţi.

Gâfâia. Bătrânul rămăsese uluit. Cu ochii nemişcaţi repeta: „la cărţi, la cărţi, o sută cincizeci de mii.

Tu! Dumitru omul integru. Tu copilul meu pe care l-am ocrotit, căruia i-aşi fi dat numele meu şi moştenirea mea. Şi dacă refuz să-ţi dau banii ăştia?

Cu gura strâmbă de ură Dumitru îi strigă:

— Asta nu se poate.

— Ba se poate. Refuz.

Tânărul îl privi cu ochii holbaţi, cu răutate în trăsăturile feţii. Din fundul lui se ridica un resentiment, acela al săracului ce creşte pe lângă bogat, în ispita şi dorinţa celor ce nu le are şi pentru care munceşte fără odihnă spre a şi le procura.

Resentimentul se ridica vertiginos şi în drum se revărsa fierea-i intoxicând, paralizând totul în cale. Il ura, da, îl ura acest bătrân, ce-i stătea în faţă. Până ieri,, îi era milă de

Urmare în pag. IV-a

trupu-i slab, de sufletu-i singur... acum se întreba cum a putut avea milă de faţa asta sbârcită. Ii era scârbă de binefăcătorul lui. Binefăcător? Dece să-l numească astfel. Trăise cinstit din rodul muncii lui, iar el nu l-a ajutat cu nimic. O casă şi o pâine o avea şi la părinţii lui.

Conu Niţă îşi urmărea ideia.

— Nu-ţi dau, nu e pentru cărţi, e pentru vreo femeie, pentru una din alea, sac fără fund, care caută petecul ori unde îl găseşte. Spune, nu e aşa că pentru o femeie? Şi o iubeşti? Poate crezi că şi ea te iubeşte. De asta îţi cere 150.000 de lei. Nu, nu dau uneia din alea, bani agonisiţi de mine. Mă auzi?

— Aud. Ţi-am spus că nu este pentru o femeie, şi, pentrucă văd că vrei să mă umileşti, că vrei să te rog, pentru că este onoarea mea în joc, ei bine, te rog. Am băut, mi-a furat gândul, mi-a furat judecata, apoi i-am pierdut la cărţi... nenoroc... ceas rău. Am iscălit un cek. Da, coane Niţă, un cek din carnetul d-tale. Ştii bine cum se chiamă asta... ştii bine cum se pedepseşte, de aceia te rog dă-mi banii, îţi cer iertare, dar suma îmi trebue întreagă şi îndată ca să pot rupe cekul apoi să-mi adăpostesc numele.

— Aşa? răcni Conu Niţă. După ce faci un abuz de încredere, după ce îmi murdăreşti părul meu cărunt cu cea mai neaşteptată desnădejde, după ce văd că am crescut un şarpe, o canalie la sânul meu, să-ţi mai dau şi bani? Şi încă urgent? Afară, auzi? Ieşi afară, slugă din neam de slugă, născuţi să furaţi pe cei ce vă plătesc, vă hrănesc şi vă adăpostesc. Ieşi.

Respiraţia lui era accelerată, alb la faţă, cu ochii ieşiţi din orbite, cu mâinile tremurânde căuta să-l împingă, gonindu-l de pe scaun.

Dumitru îşi văzu scăparea înnecată în refuz. Nu-i rămânea decât sinuciderea. Da, dar sinuciderea nu acoperea pata de necinste pe numele lui. Căuta din umbră să stârnească un sfat. Pe noptieră zări cheile dela casa de bani. Degetele se crispară. Gândul că acolo este scăparea îl biciuia.

— Boerule, mă refuzi? Bine. Mâne plec pentru totdeauna dar acum, pentru că sunt aci îţi mai spun odată: dai banii de bună voie, sau îi iau!

— Să-i iei?

Mâna lui Dumitru porni spre noptieră. Mai aproape, aceia a boierului apucase cheile.

— Aha, şi încă hoţ îndrăzneţ, hoţ violent şi ameninţător!

Dumitru sări de pe scaun, cu tot trupul încordat se repezi spre chei. Conul Niţă le strângea în palmă. Trupul vânjos se năpusti pe el. O scurtă luptă în care cel din pat isbuti a le ascunde sub el. Ochi în ochi, unul puternic, celălalt slab, dar amândoi cu priviri de fiară, gâfâind se pătrundeau.

— Nu mi-i dai ?

— Ieşi!

— Refuzi?

— Ieşi afară.

Dumitru, strângând dinţii, se îmbătă deodată de un gust ciudat. Sângele îi năvălea prin toate vinele al lui îi năvălea prin toate vinele violent, vâjâindu-i asurzitor în urechi.

Şi mânile îi porniră la atac. Degetele puternice prinseră gâtul slab. Ce senzaţie voluptoasă are fiinţa ce se răsbună, ce mângâiere prin acest contact, dela piele la piele? In clipa aceasta, fiece deget îi era o vietate care vibra de voluptate, un şarpe ce suge sângele de care e însetat. Cu gura căscată, bătrânul horcăia. Dumitru strângea, sguduindu-l, şi încleşta mai tare. Toată puterea lui musculară se cântărea acum. N'auzea decât strigăte: „Strânge mai tare! Şi mai tare!" Ce bine se simţea. Să-i dee drumul? Nu. Fiara vrea să se bucure mai departe... totuşi îl dureau muşchii mânii.

Se opri deodată. Bătrânul nu mai horcăia. Capul i se bălăngănea, părul căzuse peste doi ochi holbaţi şi stinşi. Doi ochi stinşi!

Atunci înţelese. Era un criminal! Un criminal! Vru să se îndepărteze... Il lega ceva de trupul acela. Il legau acele două mâni cu care adineauri simţise o gamă de plăceri bestiale, desechilibrate, vecine cu demenţa.

Cu un efort reuşi să-şi descleşteze degetele. Capul căzu pe pernă. Pe de lături, mânile bălăngăneau. In odaie tăcere.

Singură respiraţia lui făcea sgomot. O umbră pe zid îi vorbea.

Avu o clipă de groază. Căzu pe scaun. Scaunul scârţâi sinistru. Tresări. Il dureau acum nervii. Palmele se sprijineau pe genunchi. Inchise ochii. O clipă, nu se gândi la nimic.

Se auzea pe el. Atât. Când ridică pleoapele, i se păru şi mai întuneric. Doar lampa asvârlea aceiaşi lumină verzuie pe noptieră şi pat. Privirea îi alunecă după ea. Deodată se fixă. Pupilele-i se dilatau; două palme cu piele cafenie vorbeau. Vedea cum degetele astea pătrate cu unghii asemeni păstrau convulsiunea sugrumării. Vinele umflate din cale afară rânjeau mulţumite. O mână zâmbea celeilalte, un deget şoptea celuilalt. Pe ele se întindeau petele gălbui de lumină. Stăteau glorioase, strigând: — Am ucis. Le ascunse în buzunar, mecanic .Le puse din nou pe genunchi. Le privi. Degetele cu un zâmbet şopteau: — Am ucis. Se sculă din nou şi porni spre uşe. Oglinda ei respinse chipul. Un monstru îi întoarse spatele... făcu doi paşi, un frig îl isbi. Se aşeză din nou. Nervos, degetele unei mâni băteau un ritm pe noptieră. Din gură i se prelingeau bale, iar buzele rosteau: „Acum ce fac? Ce fac?".

Si ritmul nervos depe marmoră tăia tăcerea. Şi ochii îi căzură pe mână. Şi ochii cercetători de frumuseţe îl chemară la realitate: „Iată asasinul: Mâna".

Un hohot de râs răsună sgomotos. Cu cealaltă mână o apucă pe aceasta şi-şi implântă unghia adânc în carne. Nu simţea nimic. Nimic. Se muşcă. I se răsvrăti acelaşi gust de sânge şi de răzbunare. Alergă la dulap să-l deschidă, cheia nu mergea repede. Il sgâlţâi, învârtindu-o în toate felurile... o învinse.

Ce căuta? Din fund dintre rufe o palmă se descleştă.

Trânti uşa cu putere.

Palma îl urmărea. Intoarse capul alergând la scaun, se aşeză lângă noptieră.

Pe zidul alb lampa făcea umbre. Ochii lui de dement le diformau.

Ii închise... Ii deschise... Degete însufleţite sporeau din toate părţile.

Se sbătea, apărându-se.

Cu ochii bulbucaţi, strângând din dinţi, umflându-şi nările, rezemându-şi capul de spatele scaunului, se lăsă să alunece. Palmele lui întoarse, cu degete crispate ca ghiarele păsării de pradă, aveau aceiaşi expresie de crimă, de voluptate dementă.

Se uita la ele, sgâriindu-şi cu putere obrazul... dar nu-l durea... Şi totuşi erau ale lui.

Incetul cu încetul, faţa se făcea şi mai palidă. Capul i se rezemă pe umăr, gura rămase deschisă, cu o mişcare de durere ce îi strâmba nasul.

Sufla rar.

In mintea lui treceau crâmpeie de viaţă, de conversaţie... Din când în când imaginea mortului, a mânii cu degetele de fiară.

Işi aminti de şcoală... de părinţi... de pridvorul cu flori, de preotul din sat... spuse pripit, împleticindu-se „Tatăl Nostru"... Totul i se învăluia în ceaţă.

Privirea căuta cercetătoare... în pat o mogâldeaţă... Nu desluşea... „O mână".

Se aşeză în genunchi. O privea cu ochii holbaţi.

Il chema să se apropie.

Cu pumnii îşi frecă pleoapele, le deschise mari... mâna îl chema!

Se târî spre ea... Cinci degete stăteau gata să-l apuce...

Ridică palma dreaptă... Nu le putea atinge.

Cu groază, iute, o ascunse la spate.

Degetele se măreau. Sărind în picioare cu grabă se dădu înapoi. Intoarse capul.

De pretutindeni, degete... degete...

Se scutură şi deschise cu zgomot uşa.

Nu păşi pragul. Ele îi încleştaseră gâtul. Il strângeau... îl sufocau.

Se sbătea din răsputeri isbind din ce în ce mai tare capul de pervaz.

Zguduind pardoseaua căzu. Prin nări ţâşnise sângele. Capul împinse o mână.

„MANA" zăcea întinsă. Se odihnea. Cu ea îşi creiase atâtea bucurii, cu ea îşi jucase cinstea, cariera, viaţa.

Cu ea îndrumase desăvârşind o crimă. EA pedepsise pe vinovat.

In cameră nimic nu mai mişca. Numai lampa păta cu gălbuele ei raze. Degetele mânilor se apropiau una de alta, cocoşate, pline de satisfacţie.

Păreau nişte babe la taifas, ce pun la cale multe şi-şi povestesc isprăvile, uitând de lume, uitând de vremea ce picură pe ele.

MAYCA SAVU

— A apărut în Editura „CUGETAREA" al doilea volum din „MANUALUL SERBĂRILOR ŞCOLARE" întocmit de d. Ilie I. Mirea.

— Corul mixt al Reuniunii de muzică „Gh. Dima", secţia artistică a Despărţământului „ASTRA" Braşov, organizează în seara de 20 Aprilie 1935, în sala „Ateneului Român", sub Inaltul Patronaj al Majestăţii Sale Regele Carol II, *un mare Concert Coral-Simfonic, cu concursul orchestrei Radio şi al d-şoarei Valentina Creţoiu, d-lor Dinu Bădescu şi Şerban Tasian dela Opera Română.*

— A apărut No. 1 din „Bis"! săptămânal de teatru, muzică, literatură, sport şi cinematograf, cu un bogat şi variat sumar de articole, cronici şi informaţii.

— A apărut în Editura „CUGETAREA", o nouă operă literară a d-lui Porsenna: „Se aprind făcliile".

Volumul cuprinde, pe lângă bucata cu acelaş titlu, încă trei nuvele şi schiţe.

— A apărut în Editura Fundaţiilor Regale „Descoperirea Tibetului" de R. P. Huc, trad. de d-na Apriliana Medianu.

— Au apărut, în Editura Fundaţiilor Regale, „Amintirile Colonelului Lăcusteanu" (Biblioteca Documentară).

Jurnalul Colonelului Grigore Lăcusteanu, admirabilă reconstituire în epic a moravurilor veacului trecut, fixează cu un surprinzător spirit critic un moment istoric, o epocă întreagă de transformări şi renaştere românească.

CITIŢI AZI NOU!

12 LEI O AVENTURĂ PASIONANTĂ

260 pagini LA TROPICE

INSULA FERICIRII şi FRUCTUL OPRIT

celebrul roman al lui Laurids Bruun...

UN IMN LUMINOS INALŢAT VIEŢII, DRAGOSTEI ŞI NATURII!

în Colecţia de 12 LEI

„ROMANELE CAPTIVANTE"

La toţi chioşcarii şi librarii

Primii Paşi

Intre 7 şi 11

Duminecă dimineaţa. Consecvent ordinului primit soldatul Trică Budulea — în intimitate Bobby — după ce a terminat de lustruit cismele şi de periat hainele, îşi pune în picioare târlicii de pâslă şi intră, cu infinite precauţii de hoţ, în camera de alături.

Inaintează pe dibuite prin întuneric până la fereastră, ridică storul şi consultă cu gravitate deşteptătorul de pe masă. Apoi, cu paşi de pisică, ajunge până la patul unde doarme ca un puişor d. sublocotenent care, ca în fiecare Sâmbătă seara, s'a culcat şi aseară — mai bine zis azi dimineaţă — pe la patru... Mai mare păcatul să-l scoale acuma! Dar ce să-i faci! Ordenul e orden: e *catigoric* şi trebuie *ezicutat*. La şapte? la şapte fie ce-o fi, chiar de s'ar scufunda pământul....

Trică îşi ia inima 'n dinţi şi clatină întâi uşurel — şi-un „ââââ" gutural îi răspunde — apoi din ce în ce mai tare, până când în mijlocul furtunii, sublocotenentul Cămărăşescu Emil — îmbrăcat în pijama de dejalenă, albastră cu dungi aurii „dernier cri" — revine brusc la viaţă, trezit ca la alarmă.

— Ce-i, măi idiotule?

— Să trăiţi, Domnu Sublocotinent, e ora şapte.

— Ei şi?

— Păi... mi-aţi ordonat să vă scol la şapte.

— Eu, mă?

— Da, dumneavoastră, şi Trică se uită compătimitor.

— Aşa-i, la şapte, aprobă sublocotenentul, care pare că-şi reaminteşte.

Soldatul ar vrea să-i răspundă: „păi vedeţi?" — dar cum să ridice glasul în faţa superiorului — când îl aude spunând, aşa, fără nici o noimă:

— Mă scoli la unsprezece, auzi mă? La unsprezece. Şi să n'aud şoaptă că te nenorocesc. Se întoarce apoi pe stânga cu 'n suspin de voluptate supremă, şi-şi trage plapoma peste cap, gata să se cufunde în neant, în căutarea visului pierdut.

Trică face ochii mari: nu mai înţelege nimic. Lasă din nou storul şi iese ca o fantomă.

— Bobby!

— Ordonaţi.

— Fă-te 'ncoa.

De data asta soldatul aprinde „iletricu" şi aşteaptă cu resemnare: nu-i place lui numele ăsta de Bobby şi pace! Dar dacă d. sublocotenent vrea să-l strige aşa...

— Ia, ascultă, tu ştii la domnişoara acasă.

— La care Domnu Sublocotinent? La aia de v'a căutat eri?

— Nu, mă, prostule. La domnişoara aceia oacheşă, care a fost alaltăeri pe aici.

— Aha! ştiu, să trăiţi, aia smolită, de s'a îmbrăcat cu ţoala de sunteţi dumneavoastră îmbrăcat acu.

Cuvântul de „smolită" aduce un zâmbet uşor pe buzele ofiţerului — în adevăr domnişoara despre care-i vorba face parte dintre... brunetele focoase; dar chestia cu pijamaua — de care între noi fie zis e grozav de mândru — îi stă pe suflet:

— Cum, mă, strigă el indignat, ţoală e asta? Asta e pijama.

— *Pejamă*, să trăiţi, dar pe la noi se zice ţoală.

— Bine, Trică, fie şi ţoală dacă vrei tu... cedează sublocotenentul, văzând că n'o scoate la capăt cu dânsul. Dar vezi că pe masă e o carte şi o scrisoare. Te duci la domnişoara acasă şi dacă o găseşti acolo, îi laşi şi cartea şi scrisoarea; dacă nu e acasă decât mătuşă-sa — una bătrână — nu laşi decât cartea. Şi spui numai atât: că ai adus o carte pentru domnişoara. Incolo nimic. Ai înţeles?

— 'Ies, să trăiţi. Nu ştiu nimic.

— Cum nu ştii nimic?

— Nu ştiu, adică nu spun, să trăiţi, dar... eu ştiu. Aici Trică, alias Bobby, zâmbeşte pervers, cu multe înţelesuri.

— Atunci ne-am înţeles. Să fii discret.

— *Distreţ*, să trăiţi.

— Aşa, Trică, tu eşti băiat şmecher... Şi nu uita de răspuns. Iar când te întorci, dai pe la tungerie şi-mi iei zece regale fără carton şi aduci şi cafeaua dela popotă. Ia banii de pe masă şi şterge-o.

Totul a înţeles Trică, afară de chestia cu sculatul; ba la şapte, ba la unsprezece. Adică cum vine asta? Ori e albă ori e neagră?

Asta în schimb e unul din *bancurile* domnului sublocotenent, Pune soldatul să-l scoale mai întâiu la şapte, ca şi cum ar pleca la cazarmă, apoi dă un contra-ordin: să-l scoale pe la unsprezece, ca să poată gusta cu nesaţ somnul de dimineaţă. Efectul e sigur. Incercat şi confirmat şi de alţii. Nici că se poate o mai mare plăcere...

Trică n'are de unde s'o ştie. Una că e nou în slujba de valet şi a doua că el, dacă se scoală la cinci, e bun sculat. Mai trage el, nu-i vorbă, câte un pui de somn, aşa pe furate, pe scaun în antret, când e plecat d. sublocotenent, dar asta e altă poveste.

Acuma are de executat o misiune importantă. Dar el îşi spune, cu drept cuvânt, că dela şapte la unsprezece are destul timp să ducă cartea şi să vină înapoi. Se bărbiereşte deci cu perdaf, în ciobul de oglindă cu două feţe, lipit de geam; îşi pune cravată albă; şi-şi lustrueşte bocancii cu vax „Grierul" — să juri că-s de lac.

Parcă-i altul, zău. Păcat numai că vestonul îi e cam mare; îl are dela ordonanţa cea veche, care s'a liberat şi a trebuit să-i strâmteze gulerul. Din faţă nu se prea bagă de seamă, dar pe la spate — uf! mamă! — parcă are un nod în ceafă. La capelă a pus sârmă ca să stea cozorocul drept şi cartoane pe margini... Işi strânge centura pe talie, până la prima gaură; aşa ca de dimineaţă pe nemâncate; după masă însă o dă la a treia că... de! mănâncă şi dela cazan şi dela coana proprietăreasă, care-i o pâne de femeie, şi-i dă din când în când, pe lângă mâncare, şi ceva părăluţe să-şi ia o ţuică sau un „pac" de şapte lei. Ce-i drept şi el îi ajută: ba mai crapă un braţ de lemne, ba îl cară sus. Câte odată îi şi mătură, că e bătrână, săraca, şi o doare mijlocul. Eeeh! aşa cum e, nu-i prea grea armata! Tot să fii ordonanţă la cucoana şi la d. sublocotenent!

Pradă acestor gânduri, Trică îşi răsuceşte pe 'ndelete o ţigară şi, cu ea în colţul gurii, coboară ţanţoş ca „don majur" dela a 6-a. Cum iese pe poartă, hop! că dă să treacă colţul fetişcana de la Weismann, avocatul. Mai, mai, că s'ar lua după ea, dar e cu sufertaşul în mână şi se face de râs. Mai bine că nu l-a văzut... Ce puicuţă! Păcat s'o pierzi. Dar lasă... nu-i scapă ea!

. . . .

Ora 11. De data asta domnul sublocotenent se scoală d'a binelea.

— Bobby, ai fost? Răspuns ai adus?

— Da, dar nu mi-a dat răspuns.

— De ce nu ţi-a dat?

— Să trăiţi, domnu sublocotinent, domnişoara era dusă la biserică şi mătuşă-sa mi-a spus că n'are sticlele la ea şi nu vede să citească ca să-mi dea răspuns imediat.

— Ce mătuşă? Care sticle? Hotărît lucru, Trică a băut sau a înebunit.

— Cucoana aia bătrână ... n'avea din alea de le pune pe nas.

— Scrisoarea unde-i?

— Cartea adică...

— Nu carte, mă, cartea ai lăsat-o acolo la cucoana bătrână. Eu de scrisoare te întreb. Dă-o încoace.

— Să trăiţi, domnu Subolotinent, cartea am lăsat-o acolo, şi ca să lămurească misterul, Trică aduce volumul înfăşurat în ziar.

Dintr'o privire sublocotenentul bănueşte toată tragedia. Vede cărbune în faţa ochilor şi simte că se sufocă. Trică alias Bobby s'a înmuiat ca o cârpă. O săgeată l'a pocnit drept în inimă şi genunchii încep să-i tremure.

— Cââine! M'ai nenorocit! Aici d. sublocotenent exagerează puţin. Ai dat scrisoarea babei şi mi-ai adus cartea înapoi?

— Aşa mi-aţi ordonat dv., să dau cartea dacă nu-i acasă domnişoara.

Sărmanul Trică n'are nici o vină: e din Bihor şi pe la ei la *scrisoare* se spune *carte*...

Tânărul nostru ofiţer îşi plimbă amarul dela un capăt la altul al camerei, apoi se opreşte brusc în faţa lui Trică, care nici nu mai suflă de frică.

— Dă-mi o ţigară.

Cum a auzit de ţigări, Trică a împietrit. De data asta simte că s'a sfârşit cu el; trâmbiţele iadului încep să-i sune în urechi şi cerul stă să se prăvale asupra lui.

— Vreau să... vreau să vă raportez că n'am luat fără carton; am cerut şi nu mi-a dat.

— Cum mă? Alta acum! Te sugrum. De ce n'ai luat din altă parte? Ai? Adu-mi-le aşa cum sunt, cu carton şi cafeaua...

Trică aşează cafeaua pe măsuţă — pe jumătate vărsată pe farfurioară, din cauza tremurăturii mânilor; apoi scoate cu 'n gest fatal de condamnat la moarte, pachetul cu ţigări, sub privirile inchizitoriale ale d-lui sublocotenent. Mare minune! Pachetul e roşu.

— Dă-l aici.

Când îl desface surpriza e şi mai mare: sunt regale fără carton.

— Uite, Trică, ţi-a dat fără carton...

— Ba nu, domnule Sublocotinent, că mi-a dat cu carton....

—Cum mă, cu carton? Că eu văd că sunt fără carton.

Trică se încăpăţânează:

— Eu am cerut fără carton, dar n'a vrut să-mi dea decât aşa: cu carton.

Precis că Trică îndrăzneşte să-l inducă în eroare sau.... cine ştie? o fi înebunit el peste noapte. Mai desface odată pachetul să se încredinţeze, poate s'a înşelat... Nu, sunt fără carton. Adică cum, a înebunit cu adevărat?

— Care carton, Bobby, Trică, băiatule... idiotule?

— Cartonul în care sunt băgate!!?

— Ieşi, pici din faţa mea că te sfâşii... explodează sublocotenentul.

Trică nu mai aşteaptă să fie invitat şi se face nevăzut; se bucură că a scăpat aşa de eftin, dar nu pricepe de ce ofiţerul râde cu hohote în urma lui. „Nu-i chiar aşa de rău domnu Sublocotinent, numai că are şi dânsul toane, ca tot omul".

Furtuna a trecut. Sublocotenentul Cămărăşescu Emil aprinde c'un gust de nabab o ţigare şi soarbe din cafeaua rece, cu gândul la blonda Mimi; Trică îşi face de lucru pe-afară şi flueră un cântec după la ei, cu gândul la puicuţa dela Weissmann....

In adevăr, curioasă e lumea.

TAMŞE

UN SUCCES MERITAT:

Pământul Ispitelor „Delta"

de B. IORDAN

Un roman românesc în care autorul ne înfăţişează un colţ de ţară, DELTA şi ne descrie cu talent odiseia ţăranului împroprietărit.

Editura „Adevĕrul" S. A. LEI 80.—

Caleidoscop editorial

ION CLOPOŢEL: Social-democraţia în statele dunărene şi balcanice

In editura revistei „Societatea de mâine", d. Ion Clopoţel, cunoscutul ziarist şi publicist a tipărit o plachetă elegantă (61 pagini) în care se ocupă de rolul şi însemnătatea social-democraţiei ca forţă socială şi politică în statele dunărene şi balcanice.

E o pledoarie convinsă pentru practica democraţiei pacifiste, a socialismului democrat, pavăză a libertăţii popoarelor, factor de îndulcire a relaţiilor dintre neamuri şi state, dig statornic împotriva aventurilor dictatoriale şi războinice. Prin forţa lui mare, socialismul este unul dintre factorii cei mai activi ai păcii. D. Clopoţel se ocupă de experienţa cehoslovacă şi austriacă, trăgând concluzii şi pentru ţara noastră, şi arătând necesitatea desvoltării acelui spirit profund democratic, care a contribuit la asigurarea independenţei statului.

Trăsătura fundamentală a social-democraţiei este afinitatea spirituală, forţă morală menită a stinge disensiunile lumii de azi prea mult sfâşiată de diversitatea sistemelor sociale.

L'avenir de l'ésprit européen. (Société des Nations. Stock. Paris, 1934).

In anul 1933, Octombrie, au avut loc la Paris, sub egida Institutului Internaţional de cooperaţie intelectuală, din iniţiativa comitetului francez de cooperaţie europeană, câteva „întreţineri" asupra viitorului spiritului european, la care au participat unele dintre figurile cele mai strălucite ale culturii europene de azi.

Au luat cuvântul, la aceste discuţii academice: Paul Valéry, Julien Benda L. Brunschvicg, G. Duhamel, F. Enriquès, H. Focillon, Aldous Huxley, contele de Keyserling, Jules Romains, J. Cantacuzène, D. Parodi, A. de Monzie, Gaston Rageot, Emil Borel, Thomas Mann, etc.

Oamenii aceştia de elită, strânşi sub preşedinţia lui Paul Valéry şi-au confruntat vederile asupra problemei viitorului spiritului european, tot mai mult ameninţat dela o vreme de agitaţia forţelor naturale. Deliberările lor au fost interesante, aducându-se preciziuni noi în definirea spiritului european, în fixarea caracterelor sale.

In genere, tonul discuţiilor a fost politicos, academic, rezervat. In asemenea ocazii nu e posibilă o sinceritate absolută. Totuşi înrudirile dintre servitorii spiritului se dovedesc a fi mult mai puternice decât între oamenii politici.

George Bontilă: Tehnica testelor psihologice).

Invenţia şi aplicarea testelor la cunoaşterea experimentală a diferitelor facultăţi sufleteşti, este una din contribuţiile cele mai noui ale psihologiei contimporane. Astăzi, în ţările apusene, aproape că nu există şcoală în care testele să nu fie utilizate, în vederea diagnosticării aptitudinilor elevilor. Pentru pedagogie, testele au o deosebită însemnătate.

D. G. Bontilă, care s'a ocupat în mod special cu studii de psihologie experimentală şi cu cercetări psihotechnice, arată în cartea d-sale în ce constă un test psihologic, care este rostul lui, şi care *tehnica* de mânuire a unui test. D-sa a făcut numeroase experienţe în această direcţie, ale căror rezultate le expune.

Acum când se discută aşa de mult despre individualitatea şcolarului şi despre fişa pedagogică, introdusă oficial în şcoli, cartea d-lui Bontilă este binevenită şi utilă. Este primul studiu de această natură la noi, de mare folos pentru educatori.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

—A apărut Gazeta Cărţilor *a. IV No. 13—16 din 10 Aprilie 1935, cu colaborarea d-lor D. Munteanu-Râmnic, prof. Onisifor Ghibu, I. A. Basarabescu Radu Rosetti, Ion Dongorozi, a D-nelor Alice Soare, Alexandrina Scurtu, Lucia Scurtu, Nadeju Al. Mihailov şi Radu Cosmin, Horia Petra-Petrescu, Prof. Dr. D. Mazalu, I. Constantinescu-Delabaia, Valeriu Papahagi, Dr. Const. Vasiliu, Anton Opreseu, Insp. I. Gelase, Prof. Dr. N.*

UN ROMAN FAIMOS

A apărut un roman care produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adevĕrul" a obţinut concesiunea exclusivă de a publica, în traducere românească vestitul roman

INGERUL ALBASTRU

(„Profesorul Unrat") de marele

Heinrich Mann

— roman care a inspirat neuitatul film cu **Marlene Dietrich** în rolul cântăreţei **Lola-Lola.**

Cine va pierde prilejul să-l citească, întreg, pentru 12 lei (260 pagini) ?

Cereţi-l la chioşcari şi librari în colecţia **„Romanele Captivante".**

■ Ministru fărăr portofoliu este noua lucrare dramatică a d-lui Arcadie Baculea, premiată de teatrele Naţionale Cernăuţi şi Cluj, publicată în întregime în excelenta revistă „Magazinul" 160 pagini 20 lei

— Profesorii au început să recomande elevilor să-şi strângă mici economii pentru ca astfel, la „Săptămâna Cărţii" să vină în grupuri şi— conduşi de profesori—să cumpere cărţi bune, la librăriile festive, unde li se va acorda rabat.

Ar fi de dorit ca această iniţiativă întru totul lăudabilă să fie luată de cât mai mulţi profesori şi la toate şcolile din ţară. E recomandabil îndeosebi ca toate cumpărăturile elevilor cu ocazia „Săptămânii Cărţii" să se facă sub stimulentul şi sub directa supraveghere a profesorilor iubitori de literatură românească.

— A apărut în editura Alcalay un volum de nuvele — „Desmeticire" — datorit colaboratorului nostru, d. M. D. Ioanid.

Cel mai recent volum apărut în

„Biblioteca şcolară"

I. Creangă

Poveşti

un volum de

120 pagini 20 Lei

— Dintr'o greşală de paginaţie, s'a omis — într'un număr trecut al „Adevĕrului Literar" — nota articolului d-rei Elena Eftimiu despre literatura rusă.

In acea notă se spunea că articolele d-sale sunt rezumate după „Narodni Ruska Literatura" de Posner, Praha, 1932 — volum tradus în întregime de d-ra Eftimiu şi care va apărea aparte odată cu antologia literaturii ruse moderne.

Dimancea, Al. Mihailov, Toma Gh. Tomescu, Sl. Alexiu şi H. Margineanu —precum şi note—recenzii—informaţii, biblioteci, carnet bibliografic —cărţi—reviste—ziare ş. a.

Director: D. Munteanu-Râmnic — *Red. şi Adm.* Ploeşti str. Zagoriţ No. 1. *Abonamentul anual 200 lei.*

— In „Biblioteca Informativă", a Editurii Fundaţiilor Regale a apărut recent într'un elegant format tehnic, volumul „Manualul de Atelierul reuşeşte să pună la îndemână meseriaşilor români (trasori, ajutori, strungari, şlefuitori, etc.) un îndreptar tehnic.

„Manualul de Atelier Mecanic" e un volum compact, cu numeroase ilustraţii, desene şi scheme.

— „Viaţa lui Stanley", opera lui Iacob Wassermann, apărută în Biblioteca „Energia" a Editurii Fundaţiei pentru Literatură şi Artă REGELE CAROL II" *în traducerea d-lui Radu Cioculescu cuprinde destinul unui om din spiţa marilor cuceritori şi navigatori ai veacului al XVI-lea şi al XVII-lea, explorator aventuros şi tenace întemeietor de colonii africane.*

— „Biblioteca de Filosofie Românească" a editurii Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „REGELE CAROL II", a dat la iveală o monografie datorită d-lui Petre Pandrea, privind „Filosofia Politico-Juridică" a lui Simeon Bărnuţiu. Este o reconstituire a ansamblului de cugetare politică a ilustrului ardelean.

— A apărut ediţia II-a din „WEG OHNE ENDE" *de* Gerson Stern. *Primul roman evreesc sub regimul hitlerist. — O carte bună de mare curaj. — Depozit general Libraria Hasefer.*

— A apărut în Editura Fundaţiilor Regale volumul „Sculptorul D. Paciurea" de d. O. Han (Biblioteca Artistică).

— S'a pus în vânzare, într'o nouă ediţie, minunata povestire a lui Jules Verne, intitulată: „800 LEGHE DE-ALUNGUL AMAZONEI".

— Şi-a făcut apariţia în vitrinele librăriilor a doua lucrare premiată de Editura „CUGETAREA" cu premiul „DELAFRAS" pe 1934. E vorba de „Jupâniţa Ruxandra" de d-na Eugenia Makata.

— D. D. N. Teodorescu, autorul a câtorva volume de versuri, care l-au aşezat printre scriitorii de merit, a apărut în Editura „CUGETAREA", cu romanul „CĂLĂREŢUL COLORAT", al doilea volum de proză, după „RADES".

— „Eroismul în viaţa de stat". — *Sub acest titlu a apărut o voluminoasă lucrare a d-lui Consilier de Curte Procuror Ion Colfescu Delaturda, în editura Institutului de arte grafice „Ardealul" din Cluj, în care se ocupă cu o serie de probleme filosofice, juridice şi de educaţie, chestiuni de ordin naţional, sociologic şi politic.*

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Rămăsese intact aproape numai Kremlinul, unde împăratul îşi stabili reşedinţa. Vechiul palat al ţarilor, cu arhitectura jumătate orientală, jumătate slavă, era plin de amintiri preţioase.

Napoleon încearcă în faţa tronului lui Petru cel Mare aceiaşi emoţie ca în 1806 când vizitase cabinetul lui Frederic cel Mare la Potsdam. Dar vârtejul flacărilor oraşului care ardea făcură pentru câtva timp imposibilă locuirea Kremlinului. Şi nu fără primejdie împăratul a putut ajunge la castelul Petrovsky.

Scrisoarea sa din 20 Septembrie e datată din Desna:

Draga mea,

Sunt în drum spre cartierul meu de iarnă. Vremea e superbă, dar nu cred să ţină prea mult.

Moscova fiind mistuită toată de foc, şi neconstituind o poziţie strategică pentru planurile mele viitoare, am dat ordin să fie părăsită şi voiu retrage garnizoana pe care am lăsat-o acolo.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Prinţul Beauvau a fost rănit la coapsă de o lovitură de lance. Acuma e mai bine şi în afară de orice primejdie.

Comunică lucrul acesta mamei sale prin vre-unul dintre prietenii lui.

Rănirea s'a produs într'o încăerare a avantgardei noastre cu Cazacii.

Eu sunt bine. Fii fără grijă şi sărută-l de 3 ori pe micul rege pentru mine.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Desna, 20 Septembrie.

In aceiaşi zi, după potolirea focului, Napoleon se înapoiază la Kremlin, de unde trimite o nouă scrisoare, căreia îi urmează altele. Vrea să pară optimist:

„Vremea e frumoasă. Am împuşcat atâţia incendiatori încât opera lor de distrugere a încetat. Cu sănătatea o duc foarte bine".

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 3 Septembrie. Astăzi plouă cu găleata. Ni se spune că începe vremea ploilor. Bine c'am ajuns!

Armata e foarte bine cantonată şi încazarmată.

Cu sănătatea o duc bine. Te rog să fii veselă şi să te îngrijeşti. Treburile îmi merg bine.

Adio, draga mea. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Moscova, 20 Septembrie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 4 Septembrie. Ţi-am scris în fiecare zi. Mă mir că rămâi uneori o zi întreagă fără veşti dela mine. Cele ce-mi scrii despre micul rege îmi fac mare plăcere. Mă uit adesea la portretul făcut de Gerard şi-l găsesc foarte frumos. Cred că i-ai scris tatălui tău. Cu sănătatea o duc foarte bine.

Nu-mi scrii nici odată nimic despre ducesă. E sănătoasă? Nu trebue să pleci deloc urechia la bârfelile Parisului.

Moscova a fost un oraş frumos, dar n'au mai rămas decât un sfert din clădiri.

Adio mio ben. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 21 Septembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 7 Septembrie, adică din ziua bătăliei dela Moscova. Acuma cunoşti şi tu acest mare eveniment. Aici toate merg bine. Căldurile au mai scăzut. Vremea e frumoasă. Am împuşcat atâţia incendiatori încât opera lor de distrugere a încetat. A mai rămas un sfert din oraş, trei sferturi au ars. Cu sănătatea o duc foarte bine.

Adio, draga mea. Ingrijeşte-te. Fii veselă. Sărută-l de patru ori pe fiul tău pentru mine. Tot ce-mi scrii despre el îmi face plăcere şi-mi măreşte dorul de a-l vedea.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 23 Septembrie.

A doua zi, la 24 Septembrie, un trimis al lui Napoleon, Iacovlev, pleacă din Petersburg cu o propunere de pace: o scrisoare adresată împăratului Alexandru deschide drumul negocierilor. Napoleon aşteaptă.

Gândul lui sboară spre Paris, spre Saint-Leu, spre valea din Montmorency, spre Operă, spre Comedia Franceză, ale cărei statute le redactează, spre toate locurile pe care le înfrumuseţează prezenţa bunei Luiza, *mio bene*, cum îi spune, în corsicană, al ei NAP.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 8 Septembrie, din care aflu că vremea s'a stricat la Paris. Am dat ceiace mi-ai cerut pentru femeile tale roşii.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Vremea a început să fie răcoroasă, dar e o răcoare de primăvară (?)

Te rog să-ţi îngrijeşti sănătatea.. să te amuzi şi să-l săruţi pe micul rege pentru mine. Cum se poate ca prostuţul ăsta să nu-şi recunoască doica? E un urâcios mititel.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 24 Septembrie.

Scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 9 şi aflu cu plăcere că o duci foarte bine cu sănătatea, că fiul tău e cuminte şi-ţi dă multe prilejuri să fii fericită.

Eu sunt sănătos. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, în 25.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 12 Septemrbie, în care presupui că sunt la Moscova. Nu te-ai înşelat.

Toată lumea îmi aduce veşti bune despre micul rege. Doresc din toată inima să-l văd. Sărută-l din parte-mi şi fii încredinţată că împărtăşesc toate sentimentele tale şi sunt cu tot gândul al tău.

Adio, mio ben. Cu sănătatea o duc foarte bine. Al tău.

NAP.

Moscova, 27 Septembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta în care-mi vorbeşti de Saint-Leu. Mă bucur mult că ţi-a plăcut valea din Montmorency, un colţ foarte pitoresc, dar care abia în luna Iunie e în toată splendoarea.

Eu sunt sănătos. Te iubesc. Sărută-mi băiatul.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 2 Octombrie.

Scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 16 Septembrie, în care-mi dai veşti bune despre micul rege. Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă şi fără griji.

Te rog să fii veselă dacă vrei să te iubesc. N'aş putea îndura gândul că eşti tristă şi îngrijorată.

Dacă ne vom vedea cu o lună mai de vreme ori cu una mai târziu, eu sunt tot atât de nerăbdător ca şi tine. Ai încredere în dragostea mea neţărmurită. Fericirea mea e să fiu lângă buna mea Luiza.

Sărută-l de 3 ori pe micul rege, iubeşte-mă şi nu te îndoi nici odată de mine.

NAP.

Moscova, 4 Octombrie, la ora 2 dimineaţa.

Prea buna mea Luiza,

Am citit cu multă plăcere scrisoarea ta din 17 Septembrie. Imi scrii că Opera cea nouă e foarte frumoasă. Dece nu te-ai dus la un spectacol. Te-ar fi amuzat. Când te vei duce, nu uita să dai o gratificaţie autorilor libretului, muzicii şi baletului; — fireşte, dacă vei fi mulţumită.

Eu sunt sănătos. Temperatura şi soarele luminos de-aici îmi amintesc vremea dela St. Martin.

Cu tot gândul al tău.

NAP.

Moscova, 4 Octombrie, ora 11 noaptea.

Napoleon se adânceşte din ce în ce mai mult în reminiscenţele frumoaselor privelişti din Ile-de-France, în evocarea minunatelor zile dela Fontainebleau şi a toamnei pariziene cu zilele ei călduroase.

Arderea Moscovei nu mai e pentru el decât o superbă panoramă, tot atât de interesantă ca şi opera „Ierusalimul eliberat" a lui Baour-Lormian, pusă pe muzică de Persius, la care a asistat Maria-Luiza, în ziua de 15 Septembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 18 Septembrie. Aflu cu multă mâhnire că ai fost puţin indispusă, dar sper că a trecut şi că voiu afla mâne că eşti sănătoasă.

Aici, vremea e foarte frumoasă; e cald ca la Paris.

Imi amintesc de frumoasele zile petrecute la Fontainebleau şi de fericirea pe care am simţit-o în acea călătorie fiind împreună cu tine.

Sărută-mi băiatul şi iubeşte-mă cât te iubesc eu, il mio dolce amor.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 6 Octombrie la ora 2 dimineaţa.

Draga mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 19. Imi pare bine că-ţi place priveliştea Anversului. Arderea Moscovei ar fi un tablou admirabil.

De ce n'ai fost să vezi Ierusalimul la Operă? Se spune că e o operă foarte bună. Te-ai mai distra puţin. M'aşi bucura să ştiu că faci mişcare.

Aici vremea e tot aşa de frumoasă ca la Paris, ca o zi senină la Fontainebleau.

Adio, draga mea. Sărută-l de trei ori pe micul rege pentru mine şi te rog să crezi că mă bucur mult la gândul că te voi revedea. Ştii bine că nu sunt fericit decât lângă tine. Scrie-i mai des tatălui tău. Trimite-i curieri extraordinari. Sfătueşte-l să întărească corpul de armată al lui Schwarzenberg, ca să fie la înălţime.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP

Moscova, 6 Octombrie.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 20. Aflu cu plăcere că indispoziţia ta n'a avut urmări şi că eşti sănătoasă. Aici continuă să fie vreme superbă, ca la Paris.

E soare, nu-i deloc frig şi asta-i foarte bine. Sărută-l pentru mine pe micul rege de trei ori, de trei ori. Fii voioasă şi fără griji. Faci foarte bine că te plimbi mult. E foarte sănătos.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 8 Octombrie

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 22 Septembrie. Ai aflat despre bătălia dela Moscova. Trebue să ne fi compătimit după sosirea noastră la Moscova. Imi dau prea bine seama de ceiace simţi. Ştii doar cât de mult te iubesc. Toate lucrurile bune pe care le spune lumea despre tine îmi fac o bucurie nespusă.

Sper că te vei distra puţin la opera „Ierusalimul". Să-mi scrii dacă e într'adevăr atât de frumoasă cum se spune. Sunt recunoscător fiului tău pentru clipele de bucurie şi de mângâere care ţi le dă.

Aştept cu aceiaşi înfocare ca şi tine clipa revederii, când îţi voiu spune cât de mult te iubesc.

Cu tot gândul la tine,

NAP

Moscova, 9 Octombrie

Prea buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 29 Septembrie din care aflu cu plăcere că o duci bine şi că te-ai însănătoşit deplin.

Tot ce-mi scrii despre băiat mă face să doresc să-l văd. Sărută-l de două ori din parte-mi.

Constat că sunteţi cam pretenţioşi la Paris; aţi vrea să aveţi buletinul într'o clipă; un interval de câteva ore vă supără? Sper că-l vei fi primit a doua zi şi în prima scrisoare îmi vei vorbi despre asta.

Sunt fericit ştiindu-te mulţumită. Voi fi şi mai fericit când te voi revedea.

Ai fi foarte nedreaptă dacă te-ai îndoi de dragostea mea şi dacă ţi-ai închipui că nu mă gândesc tot timpul al mio bene.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Moscova, 11 Octombrie

Napoleon n'a scăpat nici o vorbă despre Consiliul de războí pe care l-a ţinut la 3 Octombrie cu generalii săi, după o noapte de nelinişte şi de furie, — consiliu de care pomeneşte generalul de Ségur.

— Ascultaţi noul plan de luptă pe care l-am conceput. Citeşte, Prinţe Eugen. Trebue să dăm foc şi la ce-a mai rămas din Moscova şi să pornim prin Twer spre Petersburg, unde ne vom întâlni cu Macdonald. Murat şi Davout vor forma ariergarda.

Chipurile tăcute ale generalilor nu exprimă decât spaima. Dăvout, ca şi Daru, arată că, pentru realizarea acestor planuri, sunt potrivnice şi vremea, şi foametea şi drumurile pustii.

Impăratul dă atunci lui Caulaincourt, duce de Vicenţa, misiunea de a negocia pe lângă ţar încheierea păcii. Caulaincourt îi arată inutilitatea acestei încercări:

— Atâta vreme cât teritoriul rus nu va fi evacuat în întregime, Alexandru nu va asculta nici un fel de propunere!

In ziua de 5 Octombrie, Lauriston porneşte cu o scrisoare a lui Napoleon către ţarul Alexandru.

„Vreau pacea! Am nevoe de pace! O cer stăruitor. Vreau să-mi salvez numai onoarea!"— acestea au fost ultimele cuvinte pe care i le-a spus plenipotenţiarului.

Napoleon nu ţine seama de gazdă, de adversar, de poporul rus. In loc să-i îndemne spre pace, arderea Moscovei (pe care o atribue Francezilor), a inspirat Ruşilor o vajnică dorinţă de răzbunare: aşa cum Nero svârlise pe spinarea creştinilor odioasa ardere a Romei.

Ţarul Alexandru refuză să acorde cea mai mică atenţie propunerilor lui Napoleon. Il dojeneşte chiar şi pe prinţul Lariovici pentrucă a avut o întrevedere cu generalul adjutant Lauriston.

Kutusov, pe deasupra, l-a implorat pe ţar, în numele întregii armate, să nu ducă nici un fel de tratative, — pe când el însuşi l-a amăgit pe Lauriston cu proteste pacifice.

Şi Kutusov manevrează. Prin marşuri de flanc, neobservate de trupele lui Murat, ne-a întors poziţiile. Aşezat în spatele Marii Armate a lui Tarontino, el se poate aproviziona cu merinde din provinciile meridionale, de unde îi sosesc şi recruţii. In acelaş timp, ne ameninţă liniile noastre de comunicaţii.

Aşa se explică de ce o anumită scrisoare imperială, trimisă din Moscova la 16 Octombrie, n'a mai ajuns deloc la destinaţie. Interceptată de Cazaci, ea nu le-a destăinuit însă, din fericire, nimic despre intenţiile împăratului:

„Buna mea prietenă. Am primit scrisoarea ta din 29. Toate lucrurile bune care mi se spun pretutindeni despre tine îmi fac mare plăcere. Constat că ai talentul de a te face simpatică tuturora. Am impresia că Parizienii te iubesc mult. Şi ei sunt foarte pretenţioşi. Sper că micul rege îţi procură numai bucurii. Dacă în iarna aceasta nu mă voi putea înapoia la Paris, te voi chema să ne întâlnim în Polonia. Inţelegi, cred, cât de mult mi-e dor de tine, cât de mult doresc să te văd şi să-ţi vorbesc despre dragostea mea. — Adio, draga mea. Cu tot gândul al tău, — NAP." *

*) E poate singura scrisoare care nu se află la Biblioteca Naţională din Paris.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

PROBA DRAGOSTEI

de
ANGELO FRATTINI

— Thank you.
— Thank...
— Grazie.
— Mersi.
— Grazie.
— Grazie.

Sprijinindu-se cu mâna de *groom*-ul negru, acoperit cu verde și cu aur, pentru ca să se scoboare din motoscaf, fiecare mulțumea în propriul dialect: toți însă ar fi știut să spue *grazie*. Chiar și criticul Sandör, chiar și doamna Saint-Just, chiar și domnișoara Nonnette fiica sa, chiar și doctorul Fels, chiar și domnișoara Ethel și nedespărțita sa tovarășe Margareta însfârșit, chiar și frumoasa Milka Collins.

Motoscaful, tras la țărmul Riva degli Schiavoni se strecurase între două gondole, făcând să apară un vârtej de spumă în care Ethel cufundase degetele, râzând. Deabea se coborîse societatea la *Excelsior*, și *jazz*-ul dela Caffé Oriental, aproape ca un salut, a intonat *Barcelona*, *fox*-ul cântat de întreaga Veneție, împreună cu fochiștii vaporașelor, conducătorii poligloți ai bisericii și pescarii. Se spunea că ar fi cunoscut și la călugării din insula dei Frati, care mănâncă cele mai gustoase piersici din lume.

— Un aplauz pentru autorul Barcelonei, care te face să uiți surzimea lui Chopin — propuse Milka Collins, invitând pe tovarăși să stea.

Ceilalți, în semn de aprobare, reluară încet refrenul catalan, din care sacrificau pe rând câteva note pentru ca să comande chelnerului, înclinat două treimi în unghiu obtuz, băuturile cele mai disparat cosmopolite.

— *Mate* — spuse criticul abstinent Sandör.

— The, *darling?* — întrebă Ethel pe Margareta, ridicându-i bărbia cu arătătorul.

Cea mai blondă dintre cele două blonde consimți cu o privire cifrată.

— Soda — spuse pentru ea și pentru fată, doamna Saint-Just, căreia monoclul, tăetura hainei și cravata lui Malives îi aminteau de istoricul său predecesor omonim.

— *Mélange Kirsch* — murmură dulce Milka Collins.

— Trei „americane" ceru înfine, într'un ton burghez, singurul italian al societății, după ce și-a consultat nevasta și fata.

— Mulțumesc, maestre — râse Milka.

— Pentru ce, doamnă?

— Pentru omagiul adus țării mele.

Maestrul, nu prea inteligent, n'a înțeles imediat, și s'a limitat să surâdă.

— Și d-voastră, domnule?

— Scuzați, domnule, și d-voastră?

— Domnul?

Eu nu auzisem cele trei întrebări ale chelnerului.

Eu nu puteam să le aud.

Eu eram complect absorbit în contemplarea gurii Milkăi Collins.

Numai după a patra întrebare mi-am revenit și am spus:

— *Mélange Kirsch.*

■

Motoscaful gol se îndepărtase de Lido, aproape urmărind ultima dungă de soare care întârzia la limita lagunei după ce părăsise orașul.

— E ora clasică, — spuse Sandör — ora unică, în care cel mai încântător oraș de pe glob reînoește minunea sa cotidiană: atmosfera e lovită de voci improvizate, străpunsă de zboruri încete și albe, amestecată cu praf argintiu, strălucitoare, tremurătoare și transparentă ca și cercurile luminoase ale focurilor de pae; o întretaie din când în când șueratul stins al unui vapor, un râs de femeie, ecoul unui plânset; apa: mătăsuri fine de culori vii și schimbătoare, freamăte de suspine ușoare rău articulate în contra gondolelor, în contratimpul oscilant al prorei dințate, împodobite cu reflexele onixurilor și ametistelor împrejurul lopeților care marchează ritmul ondulat al unei muzici fără măsură și fără ritm; adierea: un suflu rece neastâmpărat care răscolește peste tot; strada, punțile: o rumoare nedefinită de mulțime care se distinge în cenușa umbrelor; palpitația colorată a unui văl, salutul unei mâni, o lumină de pupile; biserica insulei are un cămin de aur verzui, uzat de umbră, fațada un ton de fildeș, ros de umbră; scara nu mai răsare din apă, ci din umbră....

— Ați terminat, poete Sandör? — întrebă Milka.

— Dacă vreți, doamnă. Dar în romanul meu această descriere de seară venețiană pe care v'o repet din minte, durează mult mai mult. Vă place descrierea mea?

— Prefer seara venețiană! Și d-ta, maestre?

Maestrul, care se gândea la altceva și nu voia să se compromită, surâse cu naivitate. Soția și fata l-au imitat.

(Unic și fericit om, acest maestru. Cu toate că se chema Bartolomeo Leonardi, reușise să-și creeze un nume fără îndoială mai bun decât acel propriu. Cunoscând muzica cât și un scafandru astronomia, într'o zi servindu-se de două sau trei șansonete franțuzești, un dans spaniol și de un refren bolivian, compusese o operetă: *Principesa Kursalonurilor*, iscălind „Leonard Bartholomew". *Principesa* avusese un suces spăimântător, și de aceea maestrul mai compusese și altele cu acelaș ușor sistem, care-i produsese două case și un automobil).

— Mie însă îmi place mult descrierea d-tale — spuse Ethel.

— Mulțumesc — surâse Sandör.

— Și romanul d-tale va fi din mediul venețian? — întrebă doamna Saint-Just.

— Intr'un singur capitol. De altfel, eu nu am venit la Veneția ca să-l descriu, ci ca să uit.

(Sandör Jela, cel mai influent critic din Budapesta, trebuia să uite pasiunea sa nefericită pentru o actriță rusă, care juca într'un mod detestabil în ungurește și care după ce l-a agreat trei zile s'a făcut nevăzută).

— Eu cred — interveni Ethel — că Veneția nu trebue să fie descrisă, ci privită.

Și mângâie părul scurt *bob* al nedespărțitei și tăcutei Margareta.

(Ethel și Margareta, fetele a doi nababi, cultivatori de banane din Florida, care își petreceau viața devastând pe rând plantațiile, angajând o luptă de revolver pentru motive de concurență, se iubeau mai mult de cât părinții lor se urau. Douăzeci de ani, libere, fără preocupări de bani, fericite să se 'nțeleagă și să se iubească).

Doctorul Fels, renumit la Berlin ca chirurg dentist, și în hall-urile din Lido ca omul cel mai conștiincios informat asupra faptelor altora, le definise „soții".

— Motoscaful vine să ne reia — exclamă domnișoara Saint-Just, care nu deschidea gura fără să nu comande dulciuri sau să descopere ceva.

Maestrul și familia s'au ridicat deodată ca prin descărcarea unui mecanism.

Groom-ul negru îmbarcă cu delicatețe pe oaspeții săi.

— Prietene, să mergem.

Luna împrăștia solzi de aluminiu pe lagună.

— Să mergem, prietene.

Doctorul Fels mă bătu pe spate. Desamăgit, mă ridicai. Milka Collins ne preceda la câțiva pași; ochii mei nu știau cum să se deslipească de minunatul său corp.

Ea observase: mă fixă lung și enigmatic, în timp ce motoscaful repede trăgea după el un evantai clocotitor de spumă și de sidef.

Când coboram la țărmul hotelului, un domn în frac, care se prefăcu că nu ne vede, ne luă locul pe pernele motoscafului și făcu un mic semn pilotului.

Motoscaful se depărtă cu repeziciune spre linia fosforescentă a Veneției.

Pasagerul era domnul Beach, „omul misterios".

■

— Ceeace vă pot afirma mai sigur în ceeace privește pe Milka Collins — îmi spunea dimineața următoare doctorul Fels, pe când ne plimbam aproape de plajă — e că d-ta o iubești.

— D-ta o iubești, și ea se interesează de d-ta. Vorbește cu entuziasm de tabloul d-tale expus la Biennale, și te compătimește numai pentrucă ești aici, ca să faci portretul acelei conaționale a ei înaltă de doi metri și zece.

— Mă voiu reabilita făcându-l pe al ei.

— Poate, când va fi dispusă să devină amanta d-tale. D-ta nu ești amantul lui miss Repton pentrucă acel *policeman* de mamă a ei asistă metodic la ședințele de poză. Căci nu e femeie care, făcându-și portretul la un pictor, nu îi concede anumite mângâieri. Toți o știu, chiar și bărbații.

— Dar bărbatul Milkăi....

— Milka e divorțată. Divorțul său, — mi-au spus Ethel și Margareta — a făcut la New-York un sgomot enorm. Bărbatul său a înșelat-o cu o *chorus-girl* de *music-hall*. Milka a voit și a obținut divorțul. Se spune că de „el" nu a mai știut nimic. Ținuta ei este ireproșabilă. E o femeie ciudată.

— O femeie fermecătoare.

— Tăcere — mă întrerupse Fels — cineva ne urmărește și ascultă.

Era adevărat: la câțiva pași de noi era domnul Beach, omul despre care nimeni nu știa nimic: „omul misterios", cum era acum numit. Era îmbrăcat cu o pijama neagră cu flori de argint, de o somptuoasă eleganță funebră, și mergea tăcut, pe tălpi duble de cauciuc. Fața sa mare și pătrată de toreador se îndulcea într'o strâmbătură de bucurie îndoelnică. Părea că observă călătoria calmă a unui suflu de nori, strângea pleoapele ca pentru a se apăra de luminițele de magneziu ale soarelui ce străluceau pe mare, fixa un pom, un trecător, se oprea să citească un aviz public pe care oricine îl repeta în gând. Cum observă c'a fost remarcat, se depărtă discret, rechemând printr'o fluerătură de bandit prins în cursă pe unul dintre splendizii săi levrieri.

— Dar cine e bărbatul acela, Fels?

— Nimeni nu știe. Nu a deschis niciodată gura cu niciunul dintre oaspeții hotelului, nici cu *maître*, nici cu servitorii. Se exprimă prin gesturi. In registru a iscălit *Roger Beach*, dar nu se știe cine e, nici de unde vine. Hoț? Spion? Mizantrop? Gânditor? Cuferele sale poartă etichetele *palace*-urilor din Deauvile, Brighton, Marienbad, Silvaplana, San Sebastian. Asta e toată povestea.

— Ciudat; dar pentruce...

Am întrerupt discuția la rândul meu. Milka Coliins venea spre noi la braț cu blonda Ethel cu pupilele obosite; Margareta, mai la oparte se învârtea ca o moriscă cu o ducesă norvegiană, care purtând o jaretieră prevăzută de oglindă, simțea nevoia la fiecare moment să-și ridice rochia scurtă, ca să se asigure că buzele nu se îngălbeniseră.

Milka Collins: o apariție albă, luminoasă în dimineața cu soare, în vântul care ațâța marginile ușoare ale bluzei sale de mătase, oscilații, ca și flăcările candide aproape de sfârșit. Gura sa, ochii săi mari de *aconit* și de apă de mare, părul său de aramă, străluceau. Figura sa perfectă de walkirie sveltă și vioaie se definea superb, în beția triumfală de lumină. Inima mea bătea cu sgomot: când îmi întinse mâna a fost o liberare.

— Și portretul meu?

— Care, doamnă? — mă minunai, sărutându-i degetele umede de *Quelques fleurs*.

— Acela pe care nu vrei să mi-l faci, pe care nu te oferi să mi-l faci. Nu valorez așa dar cât miss Repton, care cred că va ieși din ramă, cu statura ei?

Eram pierdut ca un adolescent.

Eram singuri eu și Mylka: nu ne separa decât parfumul ei.

Fels se îndepărtase cu tinerii.

Ne-am privit mult, în tăcerea care număra freamătele de mătase ale mării. Eram închiși în cercul unei încântări inexprimabile și invincibile: tremurători ca doi amorezați după primul sărut.

— Milka...

— Gerardo....

Incântarea a fost întreruptă de galopul unui levrier minunat, care veni să se așeze între noi, și rămase imobil, despărtindu-ne prin spinarea lui naltă catifelată.

Un fluerat.

Și animalul se ridică printr'un salt elegant.

Domnul Beach, la douăzeci de pași se aplecă să-l mângâe. Dar privirea lui era fixă spre Milka, fixă spre mine.

Seara. Terasa hotelului Excelsior. Ora prânzului. Alb de fețe de masă și de tacâmuri, alb și negru de smokinguri. Strălucire de bijuterii și cristale. O înfloritură de abajururi roz și verzi. Muzica quartetului e contrapunctată de unde ușoare care se sting pe nisip; zăngănit de argint. Cuvinte: un Babel de dialecte, râsete discrete. O corabie cu pânze, în larg, dispare spre apus.

Stau la masa doamnei Saint-Just, în timp ce domnișoara s'a urcat în odaia ei să-și redea *kolul* la ochi.

— Imi poți spune, Nuti, de ce maestrul Leonardi a dat să bea șampanie și profesoarei fetei sale și la toate celelalte profesoare?

— A primit o cablogramă de la Buenos-Aires care-i anunță marele succes al ultimei sale lucrări. A sa, sau aproape a sa. Spune-mi mai bine de Sandör Jela: vecinul d-tale de cameră nu se vede de eri.

— Poate scrie o scrisoare de două sute de pagini actriței ruse, implorând-o să-l iubească iarăși. Trebue să credem că o iubește cu o dragoste unică, dacă a refuzat grațiile soției lui Enrique Carrilo: îl cunoști? diplomatul din Chile, acolo, lângă balustradă. Se spune de el, că..

— Știu.

Eu căutam neliniștit cu ochii pe Milka Collins. Dar nu reușeam s'o descopăr. Am văzut însă pe doamna Carrilo, înfășurată într'un *mantou de Manilla* împodobit cu o roză de pietre prețioase; Hellen, tânărul de optsprezece ani, fiul regelui cărnii conservate, care oferise două sute de mii de dolari comunei Veneția în schimbul permisiunii de a incendia grădinile ca să admire spectacolul după lagună (propunerea natural fusese respinsă); prințul grec a cărui unică manifestare de spirit era acea de a ști să joace *mah-jougg:* sculptorul evreu și miop ale cărui statui nu le cunoștea nimeni, în schimb însă îi erau cunoscuți nepoții (?); domnișoara Mary Toussart, dela Palais-Royal, cu amantul său, fabricantul de automobile, și cu diadema sa „asigurată" pentru o cifră fantastică; negustorul londonez de covoare armenești Eskildian, murdar și ceremonios pe cât de plin de sterline; creola Dvorka, care în *tabarin*-ul vecin dansa în fața fântânilor luminoase, îmbrăcată numai cu un rubin în frunte. Dar nu am văzut pe Milka.

Am intrat cu toții înăuntru pentru dans și joc. Am rămas singuri eu și doamna Saint Just, în timp ce chelnerii erau ocupați, iar noaptea devenea din ce în ce mai deasă.

Ea privi de jur împrejur ca să se asigure de singurătatea noastră, apoi, scoase un petec de hârtie răsucită, dintr'o brățară groasă, cu un buton secret, o închise în mâna mea și dispăru fără să-mi spue o silabă, Incremenit, am desfăcut-o, apropiind-o de *abat-jour*, împrejurul căruia era în agonie un fluture de noapte. Am citit:

Lui Gerardo Nuti.

Vreau și trebue să te văd imediat. Să mă întâlnești în *hall* la unsprezece.

Mylka Collins

După ce se ascunsese toată seara, ceiace nu se mai întâmplase niciodată, Mylka, *vroia* și *trebuia* să mă vadă. Nu-mi revenisem încă din surprindere când un *groom* îmi înmână o scrisoare cu trei peceți albastre. Am desfăcut plicul:

Domnule,

Cu toate că nu mă cunoașteți personal, vă rog să-mi faceți o favoare: o cere un gentilom de la un gentilom. Vă aștept la unsprezece și jumătate la Rialto. Sunt sigur că nu veți lipsi.

Roger Beach

Roger Beach, omul misterios, omul care nu mai vorbise niciodată cu nimeni, îmi cerea o întâlnire nocturnă. Pentru ce ? Ce ar fi putut să vrea dela mine ?

Am reintrat meditând, în timp ce Ethel și Margareta ieșeau, îndreptându-se spre plaja fără lună.

Privii ceasornicul: mai lipseau zece minute până la unsprezece.

Jazz-ul înebunea perechile zgomotoase: o cacofonie lemnoasă și răgușită, de sunete de ventrilog, întreruptă de accesele tobei mari, de exploziile talgerelor, de ironiile triunghiului.

— Scuzați, Fels, n'ați văzut pe miss Milka?

— Nu...

Am descoperit însfârșit pe Milka în umbra unei coloane. Imi păru foarte palidă și neliniștită.

— Gerardo — îmi spuse cu vocea întărâtată — am surprins pe Roger Beach în timp ce scria o scrisoare...

— De fapt, iat-o — i-am spus arătând-o.

— Gerardo — reluă — scuză-mă *si je me mêle* în treburile d-tale: dar omul acela — nu știu cum să-ți spun — omul acela îmi face teamă... Se spun de el lucruri tragice... Ce vrea dela d-ta?

— O întâlnire în oraș, în scurtă vreme.

— La miezul nopții, departe de aici, fără să te cunoască ?

— „Dela gentilom la gentilom".

— Ascultă-mă, Gerardo: nu te duce la întâlnire.

— Dar pentruce, Mylka? Eu vreau să mă duc.

— Nu te duce, Gerardo, te rog. Așteaptă-l mâne aici.

— Eu vreau să mă duc, Milka.

—Te conjur !

— Mylka ! Spune-mi adevărul: d-ta...

— Eu te iubesc, Gerardo ! — murmură cu vocea stinsă. —Eu te iubesc și nu vreau...

— Mă iubești, Mylka ! Este fără îndoială un motiv foarte grav care te decide să mărturisești acest sentiment, pentru a mă convinge să rămân, ca să evit o amenințare: d-ta știi că și eu te iubesc nemărginit, și aceasta cu toate că numai ochii noștri au vorbit. Spune-mi... cunoști pe acel om... îl știi... poate e vorba de d-ta?...

— Da !

— Atunci trebue să mă duc ! Adio !

Mylka, incapabilă să se exprime, avu un ultim gest matern, pentru ca să mă reție: apoi se sprijini de coloană, ca să nu cadă. *Jazz*-ul intonă *Barcelona*, salutat de un sgomot de surpriză: gălăgie, râs...

Rialto. Aproape miezul nopții. Două lumini la Riva del Carbon. Restul în umbră. Un vaporaș gol se apropie de pontonul sdeit și viermănos, și alunecă sub pod. Pe pod o figură imobilă.

Urc cu greutate scara, mă apropii. O mână îmi strânge mâna.

— Roger Beach.

— Gerardo Nuti.

— Sunt bărbatul Milkăi Collins. Sau mai bine zis eram, pentrucă am divorțat. Dar spun „sunt" bărbatul, pentrucă vreau să fiu din nou.

— Domnule, eu...

— Vă rog: permiteți-mi să vă spun imediat, ceiace vreau: nu avem mult timp înaintea noastră. D-voastră iubiți pe soția mea, ea vă iubește: o știu, o simt. Vă rog încă, nu mă întrerupeți. Acum doi ani, la New-York, am înșelat pe Mylka. O aventură fără urmare: dar ea n'a vrut să mă ierte. Ne-am separat. Mylka n'a avut amanți. nici nu s'a gândit să se remărite: doamna Beach reluă numele domnișoarei Collins. După multe insistențe inutile, iarna trecută, la Paris, am obținut dela ea o mică întrevedere: a refuzat să se recăsătoarească cu mine, dar mișcată de o rugăciune a mea, mi-a permis să o urmez în peregrinările ei: s'o urmăresc ca un străin, ca și cum n'aș fi mai văzut-o niciodată. A trebuit să-mi iau angajamentul că mă voi preface că n'o cunosc, și că nu-i voiu adresa niciodată cuvântul: pentru toți, fostul său soț ar trebui să fie dincolo de Ocean, departe, uitat. Și eu nu am adresat niciodată cuvântul altor femei, pentru că voiam să-i recâștig dragostea; nu m'am apropiat de bărbați pentru că am învățat să-i cunosc. Astfel am devenit „omul misterios", după cum știu că sunt numit. Un bărbat care a suferit și care suferă, domnule. Un bărbat care nu mai vrea să sufere...

Roger Beach, cu coatele sprijinite de balustradă, cu privirea fixă pe apa neagră, încrustată de un reflex verde, se întrerupse covârșit de emoție. Apoi cu o supremă sforțare, continuă, fixându-mă hotărît:

— Acum două luni, la San-Sebastian, am sperat să câștig pe Mylka. Durerea mea, devotarea mea, tăcerea mea credincioasă, au hotărît-o în seara plecării să-mi surâdă de departe. Am plâns de bucurie; eram sigur că, ajunși aici, într'o noapte ar fi venit să-mi spue că m'a ertat. Totuși nimic. Căci v'a văzut pe d-voastră și nu a mai avut ochi și gânduri decât pentru d-voastră. Și d-voastră o iubiți: ea în mod fatal vă va aparține. Era așa dar fatal ca înainte de această capitulare de neînlăturat, care ar fi distrus totul pentru totdeauna, să caut să mă întâlnesc cu d-voastră, aici, pentrucă veți înțelege că la hotel ar fi fost imposibil; la această oră, pentrucă e cea mai favorabilă pentru dispariția definitivă a unuia dintre noi.

— Domnule...

— Unul din noi trebue să dispară pentru totdeauna. Dacă pasiunea d-voastră nu e masca unei dorințe efemere și vulgare, dacă într'adevăr iubiți pe Mylka, dacă o iubiți peste limitele egoismului, pentrucă vreți să fie a d-voastră și să faceți din destinul ei și al d-voastră un singur destin, trebue să înfruntați cu mine o probă mortală. Dacă doriți simplu pe femeia mea, fiți atât de generos să vă îndepărtați de ea, pentru a mă lăsa să-mi reconstruesc fericirea și e pentru prima dată când eu adresez o rugăminte unui egal al meu. Dacă o iubiți atât încât să mi-o disputați...

— O iubesc !

— Unul din noi dispare pentru totdeauna.

— Fie.

Eram unul în fața celuilalt în noaptea fără lună, în pragul unei tragedii.

Am spus:

— Aștept mâne doi prieteni de ai d-voastră.

Roger Beach nu mă lăsă să termin fraza:

— Mâne ar fi poate prea târziu. Să evităm un scandal inutil. Să rezolvăm imediat.

— Fie și așa. Armele...

— Nici o armă. Pentrucă d-voastră sunteți gata să-mi răpiți femeia care până acum a fost numai a mea, și eu sunt atât de ofensat, vă invit la un duel după obiceiul țării mele.

— Un duel american: în ce mod? — l-am întrebat în timp ce emoția îmi usca gâtul.

— In două moduri : alegeți singur care. Noi amândoi purtăm fiecare câte o pălărie: fiecare pălărie poartă un număr. Acela care poartă numărul cel mai mic să plutească pe apă cât mai departe.

— Să se scufunde.

—Sau acesta.

Scoase dintr'un buzunar o batistă de mătase, care conținea două pilule albe și le întinse pe piatra punții.

— Una din aceste pilule conține whisky, cealaltă whisky și *sandha*, otravă vătămătoare indiană. Eu însumi nu știu care din două conține licherul și care otrava. In zori unul din noi nu va mai exista. Alegeți.

Dominat ca de o influență magnetică, am dus inconștient mâna la pălărie, fixând în acelaș timp pilulele. Gândul meu sbura spre fața mamei mele, neștiutoare și departe, și la presupunerea unei înșelăciuni oribile, a unei curse infame: Roger Beach poate nu era decât un asasin. Dar amintirea tremurului Milkăi și a rugămintei ei să nu înfrunt pe Roger a distrus această ipoteză. Roger, foarte calm, aștepta. Clopotul bătu miezul nopții. La picioarele podului în întuneric, trecură doi amanți, confuzi în îmbrățișare: viața.

O clipă: am luat una din pilule și am înghițit-o. Roger o înghiți pe cealaltă. A fost un minut de tăcere: pupilele noastre s'au fixat: goale, fără expresie. Apoi, instinctiv, ne-am strâns mâna, despărțindu-ne.

Care din noi doi strânsese mâna unui muribund?

După un canal, ecoul lamentabil al strigătului unui gondolier:

— *Stae!*

Ora unu.

Fereastra mea deschisă spre marea care făcea spume de mercur pe marginile nisipului strălucitor.

Noaptea.

M'a cuprins o liniște de nepriceput.

Aștept destinul.

Am scris mamei mele; o nevoie irezistibilă. I-am anunțat o călătorie lungă; i-am repetat de o sută de ori „te sărut". Nu mai plânsesem dela moartea fratelui meu: de zece ani. Am distrus scrisorile Serenei, ultimul meu model, ultima mea amantă. Ea s'a măritat, e fericită și nu vreau ca sfârșitul meu să desvăluiască bărbatului care o iubește păcatul său. Am donat tabloul meu, expus la Biennale, Galeriei de Artă Modernă. Am stropit patul cu colonie parfumată, până la ultima picătură din flacon.

Nimic altceva.

Așteptare.

Fiecare clipă dintr'o secundă durează o eternitate.

Mă dezbrac. Mă întind în pat, cu picioarele unite, brațele deschise, ca un crucifix. Nu vreau perne. Briza ușoară face să oscileze broderia de zăpadă a perdelei. E ora două. Răsare luna. Nu mai pot să mă gândesc... Mă simt obosit; în vine îmi curge un lichid de plumb.... Mylka! amintirea ei îmi pare că-mi vine de departe... *Eu te iubesc, Gerardo... Nu te duce...* Mylka! Și poate palpită, tremurând pentru mine, fără somn, în odaia ei... Mylka!... Trebuiam să termin astfel... Și dacă voiu trăi, fericirea noastră va fi o floare palidă, răsărită pe un mormânt... Și dacă... Dar îmi pare... doare... mă doare... o străpungere... aici. *In zori*... aici... *Mylka*...

— *Hello, darling!*

Ethel salută pe Margareta, care se arătase la fereastră, răsucind de jur împrejur ca un *lasso* centura ei de catifea, în timp ce Sandör Jelo, cele două Saint- Just și doctorul Fels, dupăce terminase de cetit corespondența alergau pe nisip ca adolescenții, certându-se pentru o scoică mare și roșie. Cer arzător și albastru, vânt cu miros sărat. Cei trei Leonard scoborau simultan în apă, în timp ce dansatoarea Dourka își lasă să cadă capa sub ochii tânărului de optsprezece ani, Hellen. Mulțimea obișnuită multicoloră e pe plajă. Nu este Mylka Collins, nu se văd alți doi oaspeți.

Dar, la unsprezece, Mylka apare în pragul verandei: o apariție albă și luminoasă, ca întotdeauna. Aruncă împrejur o privire înceată, apoi se întoarce îndărăt, traversează hall-ul, coboară la chei și ordonă; — motoscaful gata, la dispoziția mea.

Pilotul, cu bereta în mâna, se înclină.

■

Un sgomot lamentabil venea din stradă; monoton, trist fără sfârșit. Un gemăt aproape uman mă deșteptă. Am deschis ochii... m'am ridicat în genunchi în pat...

— Trăesc! Trăesc! Trăesc pentru dragostea Milkăi, trăesc pentru arta mea, trăesc pentru viață, trăesc...

Am râs ca un nebun: am alergat să mă pieptăn, mi-am mângâiat fața, mi-am trosnit degetele... Trăesc! Gemătul continua: m'am uitat pe fereastră în stradă: erau cei cinci levrieri ai lui Roger Beach, care legați de un stâlp în grădină se agitau gemând. Imediat, un gând fulgerător:

— Roger... sfârșit...

M'am trântit pe pat descurajat.

Apoi, în grabă, m'am îmbrăcat, am coborît cu repeziciune

Urmare în pag. VIII-a

Epigrame

D-l C. Manolache se plânge că nu mișcă versurile mele ... în front.

De nu se mișcă poezia
Să știi că nu-mi cernesc
năframa,
Dar alta este ironia:
Te-am îngropat cu epigrama.

„Lui Volbură Poiană Năsturaș *care cică...*
(Dela Costică Manolache cetire). Epitaf la mormântul scriitorului C. Manolache

In ziua când am răposat,
Literatura am salvat.
Azi dorm în cel din urmă port
Pe crucea epigramei mort.

VOLBURA POIANA NASTURAȘ

D-lui T. Măinescu — magistrat — autorul volumului „O picătură de parfum".

Cu-o picătură de parfum
In vers de mult ai debutat.
Versurile stau și-acum,
Parfumul s'a evaporat.

Aceluiași

Puseși în micul tău volum
O picătură de parfum.
Noi preferam — e evident —
O picătură de talent...

Unei D-șoare care se plimbă pe Calea Victoriei.

Deși te plimbi numai pe Cale
Am auzit pe câțiva răi
Șoptind în urma D-tale
C'ai apucat și „alte căi".

TH. M. STANESCU

Lui T. Măinescu, scriitor și magistrat.

In literatură
Ești încă magistrat, —
Căci orice cititor
E un condamnat.

C. HOGAȘ

Intr'un număr al „Adevărului literar", mai mulți epigramiști s'au războit pe locul destinat rubricii „Din viață și din cărți".

Voi, cei cu spirite deșarte,
Să vă mutați în alte părți.
Lăsați dar pentru cei cu carte
Titlul: „Din viață și din cărți".

PAN. V. COT.

D-lui N. Beldie
Pentru epigrama adresată d-lui E. Lovinescu.

De-ar fi să-ți critice o carte,
Din cei doi Lovinești, îmi pare
Că vei avea la sigur parte
De cel ce pleacă la culcare.

CONSTANT RUSO

D-lui V. Poiană Năsturaș

Cetindu-ți lirica subtilă
Amica mea a exclamat:
(E o grădină de copilă!)
„E o Poiană de băiat!"

MAUREL

D-lui Mircea Pavelescu, ofițer de marină și epigramist

Ți-a jucat o festă Marea,
Ca și capriciul unei dame,
Ți-a dizolvat din epigrame
Sarea.

DAN YUGA

D-lui Tudor Măinescu

Că'n poezii ai pus parfum,
E încă semnul de 'ntrebare.
Dar este cert: în epigrame
Torni apă dulce 'n loc de sare.

GÉO GEERG

Unui profesor, adept al lui Bachus.

Banii albi de zile negre
Ii strâng firile integre,
Totuși domnul profesor îi
Strânge pentru... vinuri negre.

Aceluiași

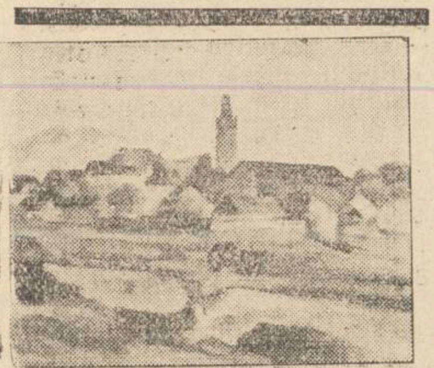
Intr'una strigă tare: „Jos
guvernul!",
Că-i mic al profesorilor salar
Și nu mai e de trai în România
Cu șapte poli o sticlă de Cotnar.

N. BELDIE

D-rei Anișoara Odeanu

Să-ți dau un sfat, matale:
Nu semna cu inițiale,
Căci A. O. (si non e vero...)
S'ar putea ceti: A. Zero.

V. I. MIRESCU

Al. Szolnay Baia Mare

D-rei Anișoara Odeanu
„De câteori bunica vedea pe Dany (eroina-autoarea romanului *„Intr'un cămin de Domnișoare")* izbucnea în plâns'.

Presimțea eu cred bunica
Cum va scrie nepoțica...

JUDEX R-V.

Unei lăudăroase
care m'a întrebat odată: Cum îți explici că, unde merg eu, scot toate fetele din circulație?

Nu e grea
Această equație,
Căci legea Gresham spune,
Că o monetă rea
Scoate din circulație
Monetele bune.

MARTIN IOAN

D-lui *A. Caten,* care confundând epigramele cu răvașele de plăcintă, emite o serie plină de păcate și de neadevăruri între care că eu aș fi scris și un roman...

Plecate'n lume-a-așa uscate'n
miez
Și fabricate'n serii ca răvașul,
Le-ar vrea A.Caten *actul de*
botez,
Dar eu refuz să-și cate'n *mine*
nașul !

M. MANOLACHE

* Din pricina unei greșeli de tipar, — publicăm din nou această epigramă.

Catrene epigramatici

D-lui T. Măinescu, autorul volumului „O picătură de parfum".

„O picătură de parfum"?
... Dar nu miroase nici de cum!
De ce parfumul e absent?
Ascunde el vorba „talent"?

C. Tănase, artist

D-lui C. Tănase, artist, — căruia nu-i miroase parfumul primului meu volum de versuri.

Tu n'ai de ce, brav istrion,
Că nu miroase, să te miri; —
Căci „Picătura-mi de parfum"
E pentru nasuri mai subțiri...

T. Măinescu

D-lui T. Măinescu, care face aluzie epigramatică la nasul meu.

Eu critic nu pretind să fiu
Și lungul nasului mi-l știu,
Dar cu mirosu-mi de copoiu, —
Căci nasul meu e nas de soiu, —
Pe cetitorul păcălit
Nu țiu de loc ca să-l imit.

C. Tănase, artist

D-lui C. Tănase, artist, care imită...

Rămâi hazliu, — nu indigest,
Căci tu poți imita un gest
De om, copil sau chiar
de damă, —
Dar nu o bună epigramă.

T. Măinescu

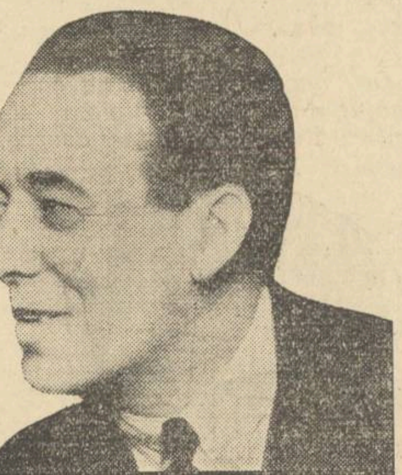
p. conf. ILIE T. LUPIȚA-Caracal.

Minunatele întâmplări din viața unui actor englez

Este vorba de Maurice Browne, actor, regisor de scenă și director de teatru, care în ajunul montării și reprezentării piesei *„Journey's End"* se întorsese la Londra ca nu om care a dat fiasco definitiv și care la 47 de ani se găsea fără o para în buzunar și se considera ca un învins.

Piesa *„Sfârșitul călătoriei"*, care s'a jucat și la noi, i-a adus o avere de 100.000 lire sterline.

MAURICE BROWNE

Primele sale aventuri de război, cu prilejul războiului sud african, din 1899, la care a luat parte când era încă elev de liceu, l-au lecuit pentru toată viața de porniri belicoase și l-au făcut partizan neclintit al păcii pentru restul zilelor.

„Viața de soldat, zice el, a fost prima mea deziluzie. In locul minunatelor aventuri războinice, pe care mi le făurea imaginația, — mi-am petrecut zilele în băligarul din grajd, iar vermina avea o deosebită predilecție pentru tânărul meu sânge".

Trimis ca invalid la cămin, s'a găsit într'o societate de scriitori cu care s'a legat pentru restul vieții și s'a pasionat pentru poezie și... crochet.

Apoi, vânzând un portret al bunicii sale pictat de Raeburn, pentru o mie de lire și — întâmplându-se ca tot în acel timp un prieten al său să descopere „un nou mijloc sigur de a câștiga la ruletă" — pleacă la Monte-Carlo spre a-l experimenta. Se întoarseră însă la Londra muritori de foame.

Plecă apoi în India ca maestru de gimnastică și jocuri la o școală de băeți. Aceasta îi dădu prilej să călătorească câtva timp; își vându apoi armele și se întoarse în Anglia, fiind cuprins de nostalgie. După multe peripeții înființă o editură pentru poeți necunoscuți și editá timp de doi ani vre-o douăzeci de volume de versuri și proză. Operele publicate erau de o înaltă ținută spirituală și morală și în aceeași proporție de neproductive. Ședea într'o mansardă, scria și citea toată ziua, seara se primbla prin *„Soho"* (cartier foarte sărac din Londra) și mânca împărătește la restaurantul *„Petit riche"!* S'a împrietenit cu o fetiță cu părul roșu, cu trei ani mai mică decât el, dar o mie de ani mai mare decât el în experiența lumii, care i-a deschis ochii asupra lumii reale, dar nu a reușit să-l facă un luptător în viață din cauza unei „oribile sensibilități". A continuat deci să facă mereu tot ce nu trebuia pentru a reuși, dar norocul l-a ajutat.

Astfel a plecat în Italia cu prea puțini gologani și a petrecut în Florența doi ani. Acolo a întâlnit pe Hellen Van Volkenburg, o inteligentă și întreprinzătoare actriță americană. înapoiat la Londra după ce-și realiză o mică sumă de bani, plecă în America, la Boston, plin de dorința de a întreprinde ceva. Când ajunsese la ultimii dolari

ELLEN VAN VOLKENBURG

din averea cu care venise, căpătă un post de profesor în Pensylvania olandeză. Dar nu fu găsit bun pentru noua sa carieră, se reîntoarse la New-York și abia acum își începe cariera sa teatrală.

Miss Hellen Van Volkenburg care-i cunoștea ideile, avu încredere în el și hotărî pe o bogată doamnă din Chicago să dea o sumă de bani cu care se înființă așa numitul *„Teatrul mic al mișcării"*, care deveni în curând centrul mișcării intelectuale din Chicago. In Chicago erau atunci toți scriitorii, artiștii și intelectualii care au devenit azi mari și celebri și Teatrul Mic crescu și luă proporții. In 1914, toate datoriile, pentru clădirea unui teatru mare și bogat, erau plătite și teatrul din Chicago era cunoscut în toată America.

In 1914, Aprilie, adică în ajunul războiului, Browne cunoscu pe Rupert Broocke, frumos ca Apolon, poet, inteligent și fermecător cum nu a mai fost altul. El cuceri numaidecât simpatia familiei lui Browne, zile și nopți petrecură cântând cântece populare, citind poeți, admirând pânzele lui Gauguin pe care Brooke le găsise în insulele din mările de sud, râzând și petrecând până ce răsărea soarele, ca niște tineri fericiți și sănătoși ce erau. Nu era un povestitor mai încântător decât el. Toate femeile și fetele din teatru și mai târziu pe vaporul cu care a plecat în Europa Maurice Browne și cu prietenii săi spre a studia arta teatrală și marionetele, într'un turneu în Anglia aranjat de Raupert Brooke, erau îndrăgostite de el.

Dar când Maurice Browne era

RUPERT BROOKE

în culmea fericirii și urmau să se întoarcă în America spre a-și continua cariera teatrală, izbucni războiul. Totul se dărâmă. Frumosul englez, divinul Rupert Brooke căzu fulgerat de o insolație după ce scăpase teafăr din grozăviile măcelului. Maurice Browne ruinat, decepționat, gata să se lase doborît de nenoroc și sărăcie, încearcă încă odată șansa. Montează piesa unui invalid de războiu, necunoscut, căzut în mizantropie, care locuia la marginea oceanului și nu îngăduia altă tovărășie decât pe aceea a unui câne credincios. — Piesa s'a jucat într'un teatru de cartier la Londra. Se știe care a fost succeasul răsunător al acestei piese cu debut atât de modest. Maurice Browne și-a recucerit situația.

Justiție, juriști, justițiabili...

Acum un an, începând să scriu cronica aceasta săptămânală, îmi făurisem un program, il raportasem cu onestitate titlului atât de larg-cuprinzător și am crezut că voiu putea oferi cetitorilor aspecte variate, vesele și triste, dar omenești, din lumea judecăților.

Mandatar prezumat al cetitorului meu, eu am plimbat ochiul viu dela bară sus la estradă, în camera de consiliu și afară pe săli. Am raportat întotdeauna ceiace am văzut și am putut — numai eu știu cum — să înveselesc câteodată, dar n'am putut înfrânge mâhnirea, atât de des încercată, din pricina repetatelor atentale ce se produceau sub schimbătoare înfățișări, în contra Justiției. Am spus-o curajos și cred că am fost înțeles de acei ce mă cetesc. Ce n'ași fi dat să fiu mereu vesel!

Veselia, gluma, humorul au cea mai simplă construcție fiziologică, pentrucă nasc spontan de îndată ce s'a ivit un raport neașteptat, un contrast viu între doi factori, dacă se poate pentru prima oară față în față. Era atât de simplu să vă înveselesc — de n'ași fi fost condiționat în exercițiul meu, de existența unui factor definitiv fixat, rigid chiar: Justiția.

Ei bine, cetitor cuminte, om cu suflet însetat ca și mine de Dreptate, inimă ce te închini Domnului și crezi în splendoarea „robei" ca într'un simbol al celor mai curate năzuinți ale tale, înțelege-mă că nu te pot *minți.*

Am vrut deopotrivă să râdem și să ne înduioșăm.

Am vrut să privim caleidoscopul fâpturii umane, în lumina ce trebuia să cadă peste fiecare judecată, de sus, dela judecători. Și lumină n'a mai venit!

Să nu mai scriu?... Nu-i lașitate? M'am gândit mult și am hotărît să nu las condeiul înainte de a ne lămuri, pentrucă cel puțin o singură întrebare tot îmi poți pune:

— De ce nu mai vine lumina?

— De ce? Pentrucă... Pentru că cismarul poartă ghete rupte și cofetarul nu mănâncă prăjituri... Pentrucă instanțele Capitalei au judecători nepoți de consilieri și de miniștri, nesocotindu-se rezultatele examenelor de magistrați și pentrucă în această lume — așa se crede — dacă unul aplică legile conștiincios, are dreptul și la un hatâr, pentru un nepot, un fin sau un protejat.

In Capitala țării sunt — la cele cinci secții de tribunal corecțional, una de tutele și două de comercial — trei sau patru judecători de sine stătători, fără proptea. Restul, marele rest, se găsește sub influența celor ce-i susțin. De aci și influența intolerabilă a executivului asupra judecătorilor. De aci și hotărâri cunoscute dinainte, ca într'un joc de curse de cai trișat. De aici, lipsa oricărui elan pentru avocați și marasmul ședințelor publice, uscate pentru cronica noastră.

De aci, lipsa de interes pentru un observator onest sub raportul adevăratei justiții. Se judecă, se hotărăște, se reformează hotărârile în apel sau în recurs, dar lipsește curajul judecătorului adevărat — linia albă și precisă a judecății — fără de care, orice încercare de valabil reportaj literar-judiciar, eșuează. Unde sunt judecătorii?

Cei ce ascultă smeriți sugestii, cei ce pot uita fără nici o turburare tot ce-au învățat, cei ce-și pot chinui mintea ca să redacteze — în contra lor însăși — o hotărâre sau o ordonanță definitivă, nu's judecători.

E îngrozitor să te vezi plecat cu nevasta și copilul la Huși sau la Careii Mari, dar e mult — e infinit mai grav — să rămâi pe loc la București, cu același suflet cu care acum optzeci de ani — erau bătuți pe scara conacului — bieții țigani neemancipați. In sfârșit...

Așteaptă, iubite cetitor, zilele scurte și fericite ale vacanței, când vom pleca desigur mult mai veseli, pe drumul amintirilor. Așteaptă înțelegător, că prețul sincerității cronicarului ce ți-a fost hărăzit, e infinit mai mare decât orice folos ar trage din tristețea zilei ce și-o trăește în lumea Justiției.

G. COSTACHESCU

Din poezia Negrilor

Versuri negre

— Traduceri din englezește —

Ce vei răspunde atunci, frate

— Ioseph S. Cotter —

Frate, vino să ne înfățișăm
Lui Dumnezeu,
Și, când ne vom găsi
Inaintea Lui,
Voiu grăi astfel:
„Doamne, eu n'am urît pe nimeni,
Dar alții m'au urît pe mine.
Eu n'am râvnit averea altuia,
Dar averea mea au râvnit-o alții,
N'am ocărît nici un popor,
In schimb, poporul meu
A fost batjocorit"...
Spune, frate, ce vei răspunde
La toate acestea?

Poezie

— Langston Hughues —

Frumoasă e noaptea neagră,
Frumoasă, ca fața rasei mele.
Frumos e focul stelelor de sus,
Frumos, ca ochii rasei mele.
Frumos e și soarele strălucitor,
Frumos, ca sufletul rasei mele.

Degete de iarbă

— Angelina Weld Grimkè —

Netezește-mă, desmiardă-mă
Cu degetele tale subțiri și reci,
Cu degetele tale plăpânde
Și jucăușe de iarbă,
Ușor, ca o adiere.
Atinge-mi obrajii, mânele golașe,
Șoldurile și picioarele.
Ori nimeni nu mai e bun
Pe acest pământ?
In curând voiu zace în adânc,
Și atunci nu mă vei putea atinge
Niciodată cu degetele-ți
Mărunte și fricoase.

Intuneric

Peste zi, aici e un arbore,
Care noaptea își așterne umbra.
O mână uriașă, neagră,
Bâjbâe cu degetele sale negre.
Și, până ce întunericul stărue,
Acolo, unde e casa omului alb,
Mâna neagră rupe mereu țigla,
Țigla măruntă, stacojie.
Oare mâna neagră, ori numai
umbra ei?

OCTAVIAN ȘIREAGU

Maxime încurajatoare pentru cei ce vor să se însoare

Dragostea nu poate să pătimească din cauza lașităților pe care le sugerează și singurul ei noroc care o face să perziste în căsătorie, e că se găsesc unul față de altul ca și cum nu s'ar iubi.

■

Invingătorul în lupta conjugală este deobicei acela din doi care dă cea mai mică importanță păcii. Și deobiceiu e acela care e meschin, și nu uită că tocmai defectele soției tale o califică pentru victorie.

■

Deoparte și de alta, cu singurul scop de a-ți pune la încercare curajul, silește-te să faci unele mici fapte care displac. Exersează-te să înfrunți nemulțumirea și asta mai ales când ești într'o dispoziție delicioasă.

■

E normal să-ți fie teamă de soția ta, și eroismul conjugal, ca orice, este să dai ordin fricei.

■

Soția ta este, cu siguranță, mai puțin teribilă decât frica pe care o ai de ea.

■

Inainte de a-i face un reproș, sforțează-te să fii pentru o clipă ireproșabil.

■

Să nu pari niciodată surprins sau necăjit de o contrazicere. Să surâzi imperceptibil, ca și cum ți-ar da plăcerea de a verifica o lege.

■

Dacă nu ești în putere să impui tăcerea, ia atitudine de dispreț.

Fii liniștit cu cât se înfurie mai mult. Indată ce ridică tonul, coboară-l.

■

Să te faci întotdeauna că nu înțelegi imediat o aluzie a soției tale; obligând-o să insiste o faci să nu aibă dreptate.

■

Ea are contra ta două sisteme de aluzii: sau te critică comparându-te cu un alt soț, sau, de preferință, îi laudă în contra ta. E indiferent. Primește elogiul ca și blamarea, numai să fie plausibilă. Exagerează chiar. Nimic nu poate s'o enerveze atât de mult.

■

Tae, de la început, ușorul șantaj al lacrimilor: ca la copii, îi salvezi multe lacrimi soției lăsând'o să plângă.

■

Să nu cauți mai ales să-ți faci reputația de călău la fiecare lacrimă pe care o varsă.

■

Ar fi neloial ca, sub pretextul unui răsboiu casnic, să transporți ostilitățile pe teren amoros și, de exemplu, să te răsbuni de cicălelile ei, dând prea multă atenție uneia din prietenele ei.

■

Ca să te răsbuni așteaptă să fii înseninat; lasă să treacă supărarea, dar păstrează ura.

■

O urăști, te urăște, nu-ți fie frică să ți-o spui. Prea multe lucruri ți-ar rămâne obscure dacă nu te-ai ști, în răstimpuri, urând și urât.

■

Fii cu răbdare când simți nevoia de ceartă: sunt mult șanse ca și soția ta să simtă aceiași nevoe în acelaș timp sau să fie pe punctul de a-l simți. Oridecâteori poți, lasă-i ei inițiativa.

■

Un inconvenient al certei e împăcarea, care timp de câteva zile te lasă mai mult decât sfiicios, neîndrăznind nici să faci nici să spui ceva de frică de a nu displace.

Trad. de Dr. J. K. R-S.

Cronica mizantropului

Puțină filologie

Cineva mă întreba deunăzi de unde vine cuvântul filfison *și eu i-am răspuns, bizuindu-mă pe Ion Ghica (Băltărețu) că vine dela refrenul* Carmagnolei: Vive le son, vive le son du canon. *Etimologia este o boală contagioasă. Un alt convorbitor îmi comunică etimologia cuvântului* mujdei, *anume franțuzescul* mousse d'ail. *E vorba cum se vede de alterări de vorbe străine, a căror origină s'a uitat. Mi-aduc aminte că acum câțiva ani mă miram de cântecul năstrușnic* Cu tiribomba *și nu mă puteam dumiri de unde va fi fost născocit titlul, când am descoperit un alt cântec italian, mi se pare napoletan,* Tira bomba, *care era pricina tiribombei române. O amuzantă parodie a etimologiilor populare prin schimonosire o dădea acum treizeci de ani în* Sămănătorul *V. Cosmovici, poet uitat, mort în 1909, despre care d. N. Iorga a scris câteva rânduri frumoase (Oameni cari au fost). Autorul presupunea că un Moș Topală își povestea amintirile lui din războaiele napoleoniene la care luase parte în calitate de cătană. Iată cum vorbește Noș Topală memorialistul:*

„— Și, cum îți spuneam, după ce am trecut noi apa aceia a Rîmului (Rin), *s'a făcut numărătoarea oștilor. — Spunea* Grînarul (grognard) Ghitară (Guitter) *că: din atâtea sute de mii câți eram noi la Lipsca, dacă a mai rămas un pumn de oameni.... călăuziți de patru ghinărari,* Magdalena, *(Macdonald), cel scăpat din valurile heleșteului* (Elster), *boierul* Gnel (Ney), *care-i mai zicea și* Mare-Șal, *— de ce? nici până azi n'am priceput ?!....."*

„In vremea asta noi eram zi și noapte hărțuiți de oștile vrăjmașilor, mulți ca nisipul mărilor și, având căpetenie două șoacățe nemțești; pe unul îl chema... cum naiba!... a!... îmi aduc aminte. Bleahuri (Blücher), *o prăjină, înnaltă, subțire și uscată ca un țâr, cică ținea de craiul* Praiului (Preussen), *iar celălalt...* Ghitară *mi-a spus că-i zicea* Șvarț-sin-Bercu (Schwartzenberg)...."

„— Pe la începutul lui Faur, mări, iată ni veni Impăratul nostru cu mulți osteni tineri— s'a fost de-ajuns să se arate numai, pentru ca să bage spaima în vrăjmaș. Pe câți protivnici de-i întâlnia, — erau spulberați: așa a zdrobit pe Muscalii unui vestit Cneaz care-l chema Ursul cu chef! (Olsonfief), *i-a luat toate tunurile, câte steaguri a avut și vr'o doi ghinărari; apoi pornește în goană spre* Bleahuri, *îl ajunge, îi taie oastea în două și la un loc anumit...* Multă miere ai (Montmirail), *zece mii de grînari* (grognards). *în strigătul îngrozitor de* Hi lampa lor — (Vive l'Empereur) *— spulberă cât ai clipi din ochi mulțimea cea de șoacățe și oști muscălești".*

Meritul acestei hazlii bucăți a lui Cosmovici este că... pare într'adevăr o snoavă populară.

ARISTARC

Proba dragostei

Continuare din pag. VI-a

scările, fără să știu unde și la cine să mă îndrept, dar decis...

— Nuti!

M'am întors. Era Mylka, care surâdea.

— D-ta, doamnă! Spune-mi...

— Nimic. Eu îți mulțumesc Gerardo. Dar să eșim, vom vorbi mai bine. Urmează-mă, te rog.

Și surâse iar, în timp ce ochii îi străluceau de fericire. Am urmat-o, uimit: mă întrebam dacă din întâmplare nu intrasem într'adevăr în altă viață, cuprins de o halucinație a tuturor simțurilor

Motoscaful a parcurs repede canalul printre arbori și ne-am găsit îndată pe oglinda lagunei, blondă de soare.

— Mulțumesc, Gerardo, — repetă Mylka, cuprinzându-mi mânile într'ale sale. — Mulțumesc. Ești singurul bărbat pe care-l voiu iubi atât timp... atât timp cât va vrea să fie iubit...

— Te ador, Mylka. Dar spune-mi: această bucurie... E posibilă? D-ta știi... între noi, azi, e un...

— Nimeni.

— Un...

— Era un ex-soț.

— Mylka.

— Nu fă figura asta, Gerardo, și lasă-mă să-ți spun. Divorțată, eu n'am vrut amanți: îți jur că n'am avut niciodată nici un amant. Din orgoliu, din respect pentru mine însămi, nu m'aș fi dat niciodată ușoarelor întreprinderi galante ale unuia din cei mulți care mă doreau. Vroiam marea dragoste, adevărata dragoste, dragostea profundă, devotată, fără margini: dragostea care mai înainte de a avea compensații, poate da prin ea însăși toată siguranța și orice probă oricât de mare că va înfrunta și sacrificiul. Acestei dragoste aș fi cedat, altora nu. Roger vroia să fie iertat, și vroia să mă recâștige: i-am oferit mijlocul: să-mi demonstreze că nici unul dintre curtezanii mei numi purta un sentiment profund, definitiv, cum doream eu. Dacă, după ce am fi supus la o probă decisivă, de invenție comună, trei dintre îndrăgostiți, spun trei îndrăgostiți, care nu mi-ar fi fost indiferenți, niciunul din ei nu ar fi trecut-o, eu aș fi redevenit doamna Beach. Primul, un celebru violonist boem, a fugit cu stradivariul lui și cu skyurile într'o noapte de groază, la Davos-Platz; cel de al doilea, un *hidalgo* romantic, la Menton a dispărut spre Nisa pe un *racer* de curse. Al treilea, în fine... al treilea, Gerardo Nuti a învins. Roger mi-a telefonat totul astă noapte: bun jucător, mărturisește că a pierdut: el ne așteaptă acum la *Florian*, ca să ne spue adio.

— Omul misterios...

— Un personaj de comedie!

— Neliniștea d-tale, de eri seară...

— Comedie necesară!

— Duelul...

— O farsă!

— Dragostea d-tale...

— Viața mea!

— Eu...

— D-ta Gerardo — murmură gingaș Mylka cu o privire de nedescris, lipindu-și obrazul său de al meu până a mă face să respir suflarea ei de tuberoză — d-ta... D-ta vei începe astă-seară portretul meu...

Trad. din ital. de
VLADIMIR PETROVICI

CUVANTUL LIBER rămâne cea mai vehementă revistă de stânga dela noi;
CUVANTUL LIBER câștigă tot mai mulți cititori în rândul muncitorilor, studenților și a tuturor intelectualilor;
CUVANTUL LIBER, e pamfletul actualității, e expresia ei veridică, îndrăzneață și plină de curaj;
CUVANTUL LIBER, fiindcă își mărește necontenit tirajul, se reorganizează, devine tot mai bun;
CUVANUL LIBER totuși își menține prețul de LEI 5 exemplarul.

A apărut
AL. T. STAMATIAD
Peisagii Sentimentale
Poeme
Editura ADEVERUL — Lei 40

Cinematograful

Harry Baur

Socotisem inutil să vorbesc de „Nopți Moscovite" pe vremea când acest film rula în calitate de „premieră". Nu mi se păruse îndeajuns de prost — îndeajuns de „caracteristic prost" — pentru a merita onoarea vre-unei mențiuni. Intre timp, însă, a... devenit, a devenit ceea ce nu era. Ii lip-

HARRY BAUR

sise ceva, pe care acum îl are. Și este: deosebitul său succes. De două luni face săli pline. Din cele patru puncte cadinale ale capitalei noastre, publicul vine să-l vadă. De ce?

Desigur, în bună parte din pricina lui Harry Baur.

Acest artist de cinema este, fără contest, unul dintre cei mai buni din lumea întreagă. Să se observe bine: ne-am ferit a spune că e printre cei mai buni din Franța, sau că e cel mai bun din Franța. Ar fi fost neadevărat. In Franța, Harry Baur nu-i nici cel mai bun, nici cel mai rău; este singurul; singurul actor de cinema.

Decât Harry Baur a mai jucat și altă dată; a jucat în roluri în care putea entuziasma pe cel mai exigent privitor. Totuși nici-un rol al său n'a fost admirat de public ca cel de negustor rus din „Nopți Moscovite". In acest rol, Baur este — ca toți ceilalți — perfect falș. Dar fiind un mare artist, el reușește a fi falș într'un chip strălucitor. In interpretarea personajului, el desigur se înșeală. Dar se înșală cu o amploare pe exacta măsură a personalității sale. Se poate spune despre el ceea ce s'a spus despre Napoleon: „il s'est trompé, mais il s'est trompé magnifiquement". Poate că tocmai asta e ceea ce place publicului românesc. Românul, în materie de artă, adoră contrafacerile; pot chiar zice că le preferă; o marfă „tecla" îi inspiră mai multă simpatie decât cea autentică. Afară de asta, autenticitatea se complace în sobrietate; îi repugnă strălucirea prea țipătoare. Or, spectatorul se înebunește după „fast-lux". Și cum numai imitația e compatibilă cu „fast-luxul", imitația clasa I e pusă, în estetica băiatului de prăvălie devenit cugetător cultural, mai presus de sarbăda autenticitate.

Trebue să recunosc că românul are un fel de bun gust și de pricepere artistică. Știe să distingă ce-i bun de ce-i prost, și mai ales știe să deosibească o imitație proastă de una bună. In schimb îi vine mult mai greu să distingă ceva veritabil de ceva imitat. Ceea ce el preferă în materie de artă este acea categorie curioasă și intermediară care s'ar putea numi „imitația clasa I". Când, uneori, îi place ceva autentic, este din greșală, în urma unei confuzii: a luat un lucru autentic drept o „imitație clasa I".

Această estetică de funcționar comercial nu-i specifică României; ea bântuie într'o catastrofică măsură și aiurea, chiar în țări foarte intelectuale ca Franța. Iată de ce un film ca „Nuits Moscovites" a putut stârni delir de admirațiune în publicul parizian. Decât Franța rămâne cu toate acestea cea mai culturală țară din lume. Faptul că are și ea proști, faptul că acești proști sunt mai mulți ca ceilalți — toate acestea n'au importanță. Important e că în Franța se reacționează în contra prostiei și a prostului gust. Asta-i marea deosebire între imbecilitatea franceză și cea ne-franceză. Cea dintâiu; e combătută, pe când cealaltă e lăsată să înflorească și să propășească.

Și fiindcă a venit vorba de filmul lui Harry Baur. Am găsit, în presa cinematografică, franceză, o mulțime de păreri destul de reci asupra „Nopților Moscovite"'. Se spunea între altele — și asta mi se pare exact ceea ce trebuia spus — că Baur, în acest film, nu pare a încarna personagiul, ci a da reprezentație de virtuozitate; are aerul să ne spună: „vedeți, eu sunt capabil să joc orice: „bandit, comisar, chiar și negustor rus".

După cum vedeți există în Franța antidot pentru patriotismul artistic și mitocănia estetică. Și asta-i mai important decât dacă aceste cusururi n'ar exista de loc.

Noël-Noël

Prin asociație de idei îmi amintesc că, tot în cursul săptămânei acesteia, am găsit, subt iscălitura domnului Willys, în presa cinematografică franceză, o înmărmuritoare încercare de a compara pe Noel-Noel cu Charlie Chaplin.

Vă amintiți de Noel-Noel; este un foarte nostim șansonier dela „Théâtre de Diseurs" (sau „de 10 heures"), care cântă binișor și are în genere destul haz. Patriotismul amintitului publicist l'a îmboldit să comită o paralelă între cupletistul parizian și Charlot. Dar asta nu-i nimic. Trebue să știți cum a ieșit Charlot din această comparație. D-nul Willys spune că, în fond cei doi artiști n'ar trebui comparați: „1) pentrucă fiecare e cu totul „alt gen", și 2) pentru că Charlot n'a jucat nici odată într'un film vorbitor, pe când Noel-Noel este destul să deschidă gura ca imediat să mori de râs".

KITTY CARLISLE

Dar tot într'o gazetă franceză găsim și lucruri reconfortante, ca de pildă o paralelă între „Lăncierii din Bengal" (în limba română: „Bengali", adică eu Bengal, tu Bengal, noi Bengali) — și filmul francez „Itto". De astă dată e vorba de „acelaș gen"; ambele filme descriu infiltrația colonială a marilor puteri civilizatoare. S'ar putea — zice autorul articolului — reproșa pledoariei engleze că ne arată în fond numai soldați; soldați foarte curagioși, dar care lucrează exclusiv cu forța. Pe când în „Itto", colonistul e medicul, care vine cu brațele pline de binefaceri, nu cu centura plină de cartușe. Dar — adaogă cronicarul — tocmai asta e agasant; tocmai asta e fals și siropos; într'o expediție colonială principalul e să cucerești; numai după ce ai pus stăpânire pe un popor inferior îi poți impune, cu sila, cadouri culturale. Așa-i omul. Binele nu-l primește decât cu sila. Toate cărțile de etnografie vorbesc de (este chiar o expresie clasică:) de: „ingratitudinea olnavului față de medicul european", în societățile primitive. Sălbatecul se ferește de european; acesta îi inspiră neîncredere și frică. Imaginea unor apostoli etico-medicali este o imagine roză dar falșă. Imaginea celor trei lăncieri bengalezi este mai puțin ideologico-culturală, dar e istoricește verosimilă. Și asta importă. Iată de ce — conchide gazetarul francez — filmul francez „Itto" e mai prost decât cel anglo-saxon.

Asta înseamnă că, chiar în materie de cinematograf unde reclama plătită a luat o amploare colosală, Franța dispune și de un colț rezervat criticei libere și aprecierii obiective.

Etc., etc..

Dar acestea toate m'au comabătut din drum. Voiam să spun câte-va cuvinte despre

PAUL MUNI

Stan și Bran, cu prilejul ultimului lor film; voiam să vorbesc ceva despre marele artist Paul Muni, care a avut săptămâna aceasta un nou și remarcabil film; vroiam să menționez amuzanta comedie, plină de haz și de senzații humoristice, în care joacă Bing Crossby și Kitty Carlisle; vroiam — în sfârșit și mai ales — să vorbesc pe larg de un fermecător film, jucat de Margaret Sulivan, Herbert Marshall și Garnet, și intitulat: „Ingerul". Este un film care are lucruri originale din punctul de vedere al technicei (nu al technicei materiale, de care nu vreau să mă ocup, ci al technicei regisorale și actoricești, al „esteticei cinematografice). Sper să vorbesc de asta cu prima ocazie. Până atunci mă mulțumesc cu desenele cu care tânărul meu amic, d-nul Costake Popa, ilustrează de câtă-va vreme modestele mele cronici.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Foot-ballul este un joc vechi. Inceputurile lui nu se pierd în noaptea timpurilor; dar, cam prin secolul al XV-lea primarul din Londra a dat poruncă prin care interzice sub pedeapsă corporală băieților și adulților, să se joace pe ulițele cetății bătând mingea cu piciorul. Cercetând gravurile opocei se poate deduce că jocul practicat în stradă făcea ravagii printre geamuri și cum sticla era pe vremea aceea lucru scump, se vede că intervenția primarului era o necesitate. De atunci jocul a evadat în parcuri și terenuri anume pregătite și a crescut încet, nesimțit și organic ca un copac de excepțională longevitate. Astăzi foot-ballul a prins în plasă toată planeta.

Există o solidaritate internațională a balonului rotund care leagă țările pe tărâmul sportiv așa cum sunt legate pe acel economic de împletitura drumurilor de fier.

E drept că deocamdată această solidaritate e foarte fragilă. Neparticipând la joc decât cu plăcerea și emoția, massa spectatorilor care nu a trecut prin școala aspră și sănătoasă a jocului practicat pe teren, reacționează necontrolat, impulsiv. Ultima balcaniadă d. ex. a dovedit că solidaritatea internațională cași obiectivitatea în aprecierea unui match, nu se improvizează dela o zi la alta; ele sunt fructe care se pârguesc anevoe, cer timp, răbdare, stăpânire, distribuite dealungul multor generații. Iată pentru ce Anglia va rămâne încă multă vreme în fruntea țărilor sportive și pentru ce acolo numai, sportul este în afară de o școală a sănătății, mai ales o valoare spirituală. E greu de închipuit în ce proporții noțiunea de „fair play" a modelat acolo raporturile sociale, sfârșind prin a cuceri chiar pe acelea comerciale, care la primă vedere par a fi prin natura lor incompatibile cu eleganța morală. Deaceea e îmbucurător faptul că școlile încep să organizeze campionate interșcolare de football; nu va trece poate prea mult și jocul acesta va fi legiferat obligatoriu în școli; ca instrument de educație complectă, footballul este unic. S'a spus, puțin în glumă, că Englezii au câștigat războiul nu pe câmpiile triste și apoase ale Flandrei, ci pe acelea verzi ale terenurilor de football: Nu dorim ca o asemenea cugetare să fie transpusă la noi și vre-un admirator entuziast să elogieze jocul invocând patriotic un nou Mărășești. Dar putem să ne bucurăm în tihnă, anticipând roade târzii ale acestui început plin de făgăduinți. Mai ales în București, unde detestabilul exemplu de viață al Metropolei este așa de primejdios tineretului, inițiatorii competițiilor interșcolare trebuesc încurajați. Footballul, diversiune sănătoasă, va canaliza în bună parte prea plinul trupesc și imaginativ al adolescenților.

Pe vremuri, și nu e mult deatunci, oina a făcut deliciile multor generații de școlari. A venit însă războiul și oina s'a dus: era considerată prea „România mică"; s'a întrerupt firul tradiției câțiva ani numai, și a fost de-ajuns.

Oina a trecut ca atâtea alte „culori locale" în muzeul amintirilor. Nu e deloc cazul de a spune cum se obișnueşte „era mai bine altădată"; dimpotrivă: e mai bine acum. Și cum se nimerește ca educația fizică și sportul să fie o „chestie" națională, trebue profitat repede și intens. In locul absurdei, comicei, ore de gimnastică săptămânală sau a insipidelor mișcări de ansamblu, să se dea drumul copiilor la joacă în aer liber, în echipe. Acolo se pot cheltui cu exuberanță și folos puterile tinere și crescânde ale copiilor și tot acolo se va face cea mai bună și convingătoare școală de modestie și disciplină a mult hulitului individualism. Cele mai savante și minuțios calculate mișcări suedeze nu vor putea egala în eficacite un match de foot-ball, ca să nu mai vorbim de spiritul, cel de viață dătător, care însuflețește un astfel de joc. Copiii de astăzi sunt mai norocoși decât părinții lor; se face în existența lor tot mai mult și mai drept partea jocului, a jocului care formează și întărește îndrăzneală și rezistență, disciplină și spirit de echipă, voință de a lupta până la capăt. Toate acestea se transpun apoi firesc și inconștient din lupta jocului în lupta vieții. Tineretul de mâne, la vreo răscruce a vieții, nu va căuta fortifiante în meditarea lui Marc Aureliu sau a lui Epictet, ci în amintirea unor matchuri socotite pierdute și totuși câștigate în ultimele minute de joc sau a unor glorioase revanșe. Reacțiunea lor va fi mai mult dinamică și mai puțin contemplativă...

— Dar, ar putea obiecta patriotul din varietatea veșnic amărâtului, toate astea sunt bune pentru copiii dela oraș; ce se face însă cu acei dela sate, a satelor care duc în spinarea lor muncită și răbdătoare, tot greul existenței noastre de Stat, satele care ș. a. m. d... Răspunsul e simplu:

Nu știu! Și pentru soluționare, se restitue intactă întrebarea, acelora care o formulează.

GRIMAN

Cronica gastronomică

Pască de brânză, crudă

400 grame unt de desert cu 4 pahare de zahăr tos superior (mărunt, alb) sau cu aceiași cantitate de pudră de zahăr, perfect uscată, se trece de 4 ori printr'o sită foarte deasă, împreună cu un chilogram de brânză de vacă, absolut proaspătă și dulce, 500 grame de smântână superioară și 1—2 păhăruțe de rom și mai mult. Jamaica. Dacă brânza e puțin înăcrită, se poate adăuga 3—4 păhăruțe de ro mși mai mult. Foarte puțină coajă de lămâe și mai mult praf alb de vanilie e necesar. Se mai pun fructe tăiate mărunt, zaharite, exceptând stafide. Totul se bate bine, timp de 15 minute cu o mare lingură de lemn sau cu o lopățică, și se pune într'o formă „căptușită" înăuntru peste tot cu un tul alb, se acoperă cu tul și se pune la ghiață sub o greutate apoi 3—4zile la rece.

Pască de brânză fiartă

8 gălbenușuri cu 600 grame zahăr se freacă până devine alb, se toarnă jumătate kgr. lapte, un pahar mic cu frișcă, un baton vanilie tăiat în lung. Cratița se pune la foc, dar se împiedică să fiarbă amestecând ușor cu o lingură. Apoi în gălbenușurile cu lapte, fierbinți, se pune 400 de gr. unt superior, în mici bucăți, amestecând mereu. Un kilogram și jum. brânză de vacă proaspătă, dulce, trecută printr'o sită deasă, se mai adaugă 200 gr. stafide, 200 gr. fructe zaharite, 100 gr. migdale dulci pisate. Totul se amestecă bine, se pune la foc, să se înfierbânte, încet, până la apariția primelor bășici și aburilor abundenți, dar să nu fiarbă. Se toarnă într'o strachină adâncă și se amestecă până se răcește și se îngroașă. Atunci, massa rezultată se pune într'o formă „căptușită" cu tul (vezi mai sus, la „Pasca de brânză, crudă")...

Cereți la toate librăriile:
SÂNGELE
roman de Dan Petrașincu

O carte crispantă, a unei tinereți care merge cu tristețea până la halucinație, într'o atmosferă trepidantă — Dostoiewskiană. PREȚUL LEI 60.—
Editura „ADEVERUL" S. A.

UN EVENIMENT LITERAR! — Cereți la chioșcari Pentru 12 LEI întreg (260 pagini!) — O LOVITURĂ EDITORIALA!
FAIMOSUL ROMAN al marelui HEINRICH MANN
INGERUL ALBASTRU
care a inspirat filmul cu
MARLENE DIETRICH
în rolul cântăreței LOLA
TRAGI-COMEDIA UNUI TIRAN DE PE CATEDRA („Profesorul Unrat") ȘI A CANTAREȚEI LOLA—LOLA

Volumul SPECIAL DE PAȘTE din „ROMANELE CAPTIVANTE" cu dublă copertă colorată. La toți chioșcarii și librarii

Reviste românești

Luceafărul

(Martie 1935)

D. Aurel Cosma jr., directorul revistei, ne oferă un material din ce în ce mai divers și bine ales. O colaborare distinsă îi întregește gândul.

Despre *„Școala artelor bănățene"* scrie d. Adrian Maniu rânduri pline de adevăr. Reținem aceste aprecieri făcute cu privire la această Școală: „Greșit sub numele de „bele arte" se înțelege numai pictura și sculptura academică — când toate artele au frumusețe. Noi avem datoria să întrunim sub aceiași conducere o acțiune vastă. Cântecul bănățean, înfloritele țesături în motive atât de tipice — dau datoria de a se păstra caracterul și stilul regiunii. Aceleași regăsiri în măsura putinței să le avem pentru ceramică și icoane. Nu numai atât; bogățiile industriale ale ținutului pretind pregătirea unei arte decorative care să dea producției o valoare mai mult, adăogându-i smerita frumusețe dragă nouă. Iată considerentele pentru care să ne ferim a transplanta tipicul unei academii de prin ținuturi vecine sau depărtate, ci să ne lămurim în formula pe care o cere și impune personalitatea Banatului".

Apoi D. H. St. Streitman aduce o spirituală frescă a „Magistrul"-ui, în care obiectivitatea și ironia se împletesc cu abilitate, dându-i o savoare aparte. Iată câteva trăsături, din această mască sufletească: „Magistrul este cu siguranță cel mai comod dintre conducători. Prin însăși structura sa cerebrală și psihică, el este opositul cenzorului iscoditor și intolerant. Cert, făuritor de idei, constructor de teorii și concepții nu este, și nici nu e mânat iresistibil de vre-un imbold intern de a formula ferm revendicări și desiderate. In schimb este un incomparabil răspânditor și stimulator de *stări de sentiment*. Fapt este că nu atribue o deosebită valoare, în nici un caz o valoare eternă, părerilor și convingerilor la cari din când în când poposește".

Interesante, rândurile de duioasă reamintire, închinate lui Ioan Bianu, de d. V. Bilciurescu. Scriind despre „Femeia contimporană", d-na Elena Dr. Bogdan aduce unele reflecții cam opace. Nu spun nimic nou.

Colaborează L. Iliescu, Lucia Jar, Sabin Drăgoi, D. Iov, Mary Cosma, Șt. Gombosoiu, I. Dongorozi, etc.

Cuget Clar

(Martie 1935)

D. N. Iorga are în acest număr un interesant studiu despre *„O sută de ani de teatru românesc"*, din care spicuim aceste date: „Teatrul dela noi, care e la început inițiativă individuală, iar pe urmă este în legătură cu grupuri de boieri, nu vine dintr'o desvoltare petrecută aici, dintr'o desvoltare culturală proprie, și aceasta a fost dela început slăbiciunea lui: teatrul este un lucru de imitație. Noi trăim până astăzi cu două feluri de lucruri: cu lucruri care vin din fondul nostru propriu, și lucruri de împrumut. Noi, secole întregi, n'am avut nimic care să samene cu teatrul. S'ar putea zice că aceasta vine din cauza faptului că noi am fost ortodocși. La catolici teatrul are o origine foarte veche, și, cum în cimitire se juca danțul macabru, tot așa în biserici se reprezintau spectacole de teatru miedeval, acele „mistere", cum li se zicea, cu mijloace tehnice foarte simple. Misterele acestea sunt oarecum represintabile și acum... La catolici a existat teatrul acesta medieval, de unde în chip firesc, s'a trecut la cel nou, prin mijloace pe care noi nu le-am avut, prin colegiile iesuite. Dela teatrul de Biserică s'a trecut deci la teatrul de Colegiu și pe urmă a venit Curtea: e adevărat că teatrul lui Shakespeare era în legătură cu societatea engleză, nu cu Curtea, dar aiurea a hotărît Curtea. Iar teatrul acela al Curții era și un fel de școală pentru curteni. Pe urmă a venit Parisul filosofic, cu strigătul lui către reforme și teatrul lui Voltaire n'a fost decât o tribună de pe care se chema lumea la revoluție".

Manifest

(Mart.—April, 1935)

Revista are în frunte o frumoasă poemă „Asfințire" datorită d-lui George Lesnea.

Ne oprim însă asupra articolului d-lui Iorgu Iordan despre *„Unamuno și ideia de progres"*. Sunt caracterizări interesante, făcute de Unamuno, acest subtil poet al gândirii, care, dacă nu ne satisfac, au totuși acea pasiune în exprimarea lor, care trece peste suflet ca un fel de mângâere...

Unamuno se ridică împotriva civilizației materiale nu numai pentru că vede în ea un dușman al spiritului, ci și din altă cauză. Această civilizație distruge în om conștiința individuală, personalitatea lui, transformându-l într'o ființă amorfă, anonimă, într'un instrument de care se folosește după plac colectivitatea organizată, societatea. „Progresul este adesea o superstiție mai degradantă și mai josnică decât toate celelalte pe care le combate în numele lui... Destinul individual al omului, întrucât interesează pe toți și pe fiecare, este cel mai uman cu putință" spune Unamuno. „Omul, omul adevărat, un om complect, poartă în sine, ca un Robinson eroic, întreaga lume care-l înconjură, și civilizează cu cultura sa tot ce-i trece prin mână. Un om nou, un om cu adevărat nou, este reînoirea tuturor oamenilor, este o treaptă mai mult în ascensiunea umanității către supra-umanitate".

Colaborează la acest număr: d-nii Em. Condurachi, F. Urseanu, T. Șerbănescu, G. Moroșanu, etc.

AL. CAR.

Povestiri scurte de M. D. Ioanid

„Povestiri scurte" mi se pare mai potrivit de cât *nuvele*, care a devenit un termen impropriu pentru gen, așa cum e tratat azi.

Tema, pe care autorul execută diferite variații, mi se pare a fi aceiași ca în recentul roman al *Colettei: Duo: Unitatea perechii omenești.*

„Această unitate există, desigur", afirma Colette într'un interview, „dar nu în general, ci în cazuri anumite". Problema, care se pune și se încearcă a se rezolva cu fiecare caz, este aceia de a se ști ce anume provoacă sfărâmarea acestei unități: Trădarea fizică sau trădarea sufletească?

In „Duo" Colette afirmă că, pentru bărbat, *trădarea fizică* singură contează. Colette a tăiat nodul gordian cu sabia. Domnul M. Ioanid îl desface fir cu fir, urmărind profunda, insidioasa și formidabila *lege a faptelor*, mai presus de cât cea mai înaltă și mai lucidă putere de gândire a omului, care singură poate duce la „Desmeticire", adică autentificarea adevăratei „unități" a perechii umane. Aceiași problemă ca și în romanul d-rei *Henriette Yvonne Stahl*, *„Steaua Robilor"*, de cât tratată în alte împrejurări și pe alte planuri.

Eroina din „Desmeticire", Cora Radulian, fire reținută și timidă, care în adolescență „nu se apropiase niciodată de limita situațiilor neconvenabile pentru o fată", dar care avea intuiția iubirii ca supremul scop al vieții femeii", primise un șoc teribil înainte de a se mărita. Un fante, cuceritor de femei, intrând într'o seară prin surpindere în odaia sa, îi dădu pentru prima oară „senzația unei îmbrățișări bărbătești" și o puse în fața unor „realități noi, fatale, cu neputință de mlădiat".

Autorul urmărește cu justețe și subtilitate alterarea sufletească produsă de acest violent reactiv, disociarea dintre această realitate nouă și „avântările imaginației în visurile ei de fată", turburarea fiziologică care deschidea calea tainică „a logicii faptelor", acea logică obscură, mai tare de cât forțele cele mai lucide ale logicii rațiunii și a funcțiunilor superioare sufletești.

Sub armonia aparentă din relațiile căsniciei sale cu Doctorul Radulian, o serie de rezerve se ridică rând pe rând, împiedicând-o să simtă „întregirea și concordanța" unei perechi ce a realizat în adevăr unitatea.

M. D. IOANID

Mediul monden, influența unei perverse camarade de școală, Alice Praxino, care-i condensa puterea dizolvantă, ridicară o nouă înlănțuire de complexe cu ușoare obsesiuni „de curiozitate fizică". Acestea erau provocate nu numai de confidențele camaradei și de sugestia celor ce se petreceau în lumea din jurul Corei, ci mai ales de amintirea împrejurării aceleia ce o găsise cu mintea opacă, imagina îmbrățișării aceleia care i se imprimase în tot trupul și care o făcuse câțiva ani în urmă să fie câteva clipe în brațele *„altui bărbat"*...

Reintrarea în viața ei a acelui Costin Preda, întâlnirea neprevăzută cu el în Parcul Sinaia, tocmai când nervii Corei erau mai slăbiți, în urma unei grave boli a fetiții sale, în lipsa soțului, plecat în străinătate tocmai în clipele cele mai grele ale îndoelei din sufletul Corei, circumstanțele momentului: muzica, vremea frumoasă de toamnă, automobilul care-l aștepta pe interlocutorul ei, pentru plecare, așternură o complectă inerție asupra minții ei lucide, logica faptelor se impuse cu tăria unui vârtej.

Numai după istovirea acestei tainice și neînfrânate puteri lăuntrice începu „desmeticirea" pentru Cora. Numai prin această logică a faptelor a fost ea posibilă, numai prin focul acestei gheene, a eșit la iveală autenticitatea unității perechii, Cora Radulian și soțul ei, și numai prin verificarea supremă a morții, încercarea de sinuciderea a Corei, valoarea ei reală s'a impus, peste urîta faptă a adulterului și a scandalului care i-a urmat.

„— Nu mi-am găsit în tot ce am făcut nici o vină — *vina interioară față de mine însămi*" mărturisește Cora prietenei căreia se destăinuește.

Numai după această descătușare „perechea" a ajuns la unitate.

— I-am povestit tot... M'am descătușat... Cred că m'a înțeles...

Chestia este mai complicată de cum a văzut-o însăși Colette. Femeia din *„Duo"*, trăind în intimitatea confidențelor bărbătești, a luat în privința adulterului atitudinea masculină, disociind complect fizicul de sufletesc. Reacțiunea loviturii dată de ea unității perechii are în ființa soțului ei un răsunet organic. Ori de unde ar fi venit „trădarea", *ea era de fapt o trădare*, o lovitură care curma izvorul viu al unității, o lovitură care lăsa pe unul din doi atât de mutilat, în cât viața nu mai era posibilă.

In cazul din „Desmeticire", „fluxul" vieții era numai deviat și el și-a regăsit albia naturală numai printr'o tumultoasă dar firească dislocare a unor piedici ocazionale. E o dezmeticire, nu o experiență, o curiozitate fizică, e o liberare, o descătușare de sub tirania unui complex format sub influența puternică a unui șoc din altă vârstă a vieții. Dar mai ales o plăcută și emoționantă povestire a unui literat de talent.

Sunt cărți calificate bune sau clasate capo d'opere, dar a căror citire îți dă senzația că ți s'ar scoate cu fiecare cuvânt firele de păr, unul câte unul. Pentru publicul cititor faptul nu are nicio importanță: îi place citește, nu închide cartea și s'a terminat. Lucrurile se schimbă cu recenzentul. El trebue să citească, să cerceteze amănunțit și cu orice preț tot ce i se dă spre citire, are o răspundere într'o misiune delicată.

Ușor se poate închipui ce recreație când are de citit și de recenzat o carte care-i place, pentru care are afinități sufletești, pe care o gustă peste orice considerații de critică. Astfel este această carte a d-lui M. Ioanid pentru mine o adevărată încântare, cred că mai ales pentru acel dar minunat al povestirii care pe lângă alte daruri, este factorul cel mai puternic al succesului unui literat, orice ar zice acei care nu-l posedă.

IZABELA SADOVEANU

Al. Szolnay — Gavril Gaál

Reviste streine

La Nouvele Revue Française

(1 Avril 1935)

In lumea revistelor, și ne gândim la cercul larg al literaturii europene, fără 'ndoială că această revistă ocupă un loc de frunte. Felul de a se prezinta o astfel de publicație comportă o anumită înțelegere. Și revista aceasta prezintă totdeauna cele mai noui tendințe literare, fiind că ea este tribuna generației tinere franceze.

In *„Pages de Journal"* d. André Gide face următoarea destăinuire cu privire la felul de a lucra al marelui poet german Rainer Maria Rilke:

„Imi amintesc că am auzit spunându-se de Rilke că cea mai mare parte a versurilor sale erau scrise din fuga condeiului, dintr'odată, pe un mic carnet pe care-l purta când se plimba; apoi versurile erau recopiate, de cele mai multe ori fără nici o retușare. El mi-a arătat carnetul ce-l avea asupra lui (venise să dejuneze la villa Montmorency) în care numeroase poeme erau scrise în fugă, improvizate, după cum mi-a spus el, pe o bancă din grădina Luxemburg. N'am văzut nici măcar o ștersătură". Acest indiciu ne dovedește limpezimea inspirației și puterea de creație a acestui poet german, atât de puțin cunoscut la noi.

D. Léon-Paul Fargue scrie despre *Jean de la Fontaine*, creionând caracterul acestui mare poet, care „a intrat în mitologia Liceelor". D-sa adaogă următoarele aprecieri: „Morala lui era aspră — se spune — și perfect organizată. Dar nu suntem tocmai siguri că el a gândit totdeauna ceea ce a scris. La Fontaine a trebuit să se consoleze ca atâți alți filosofi, prelați, sfinți, de a vedea lumea așa cum e, „de neschimbat". Și, în continuare, d. Fargue insistă asupra calităților de om de teatru ale lui la Fontaine, căruia nu trebuiau decât câteva cuvinte pentru a înfățișa înaintea noastră un decor exact și complet, în care — adăogăm noi — fiecare apariție întrupează o ironie, o minciună, o intrigă dureroasă sau ușoară, și în totul acelaș joc mascat al vieții care ne înconjoară și cu care ne jucăm în glumă sau în serios.

De o înaltă curiozitate ni se par destăinuirile d-lui Raymond Roussel despre *„Cum mi-am scris unele din cărțile mele"*. Regretăm că nu-i putem rezuma aci cuvintele, dar îndemnăm mai ales pe scriitori să le citească.

Colaborează la acest număr: Francis Jammes, André Malraux, Michel Leiris, Albert Thibaudet, Marcel Arland, etc.

L'Europe Centrale

(6 Avril 1935)

Redactorul revistei comentează în articolul *„Ex oriente lux"* situația Europei orientale, vorbind despre pactul securității și amintind rolul d-lor Titulescu și Beneș în Mica Antantă și în Antanta Balcanică.

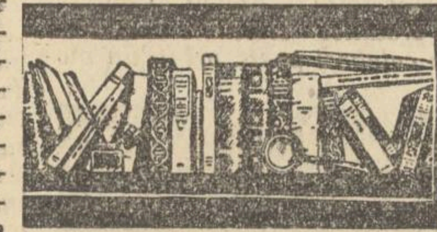
D. Albert Mousset se ocupă de problema Balcanilor și a reînarmării Reichului.

Interesantă este însă dizertația d-lui Fr. Schoell despre cartea scriitorului bulgar Dontcev, care lucrare tratează despre *„Influențele străine în literatura bulgară"*, și din care reținem următoarele:

„Către mijlocul secolului XIX influența rusă tinde să se substitue influenței grecești. Este momentul în care diferitele popoare balcanice au luat cunoștință de ele însăși, de origina lor, de istoria lor. Bulgarii își dau seama din ce în ce mai mult de apropierea rasei, a limbii și a religiei care îi unește de Ruși. Mulți dintre ei se duc la studii la Kiev sau la St. Petersburg. Cărțile rusești încep să pătrundă în Bulgaria încă sclavă. Rusomania pătrunde atât de mult încât și limba este invadată de cuvinte de expresie rusă. Desigur Tolstoi și Gorki au influențat literatura bulgară. Turgheniev a cunoscut o întreagă epocă de glorie în ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Dar — după părerea lui Dontcev — Cehov este cel dintâi dintre scriitori străini care a parvenit să se impună puternic publicului bulgar. Și într'adevăr Cehov și nu altul, este acela care a dat povestitorilor bulgari lecția cea mai bună. Uneori se recunoaște că influența lui Maupassant s'a împletit cu aceea a lui Cehov, dar tot arta acestuia din urmă a fost mai puternică.

La acest număr mai colaborează: M. Ozerovici, Albert Pauphilet, Junia Letty, etc.

SYR.

— Duminică 28 Aprilie a. c. ora 11 a. m., va avea loc în sala Mozart str. Const. Mille 4, vernisajul expoziției de pictură a tinerilor Drăgulescu și Dobrian.

Expoziția poate fi vizitată între orele 10—1, 4—8 și va rămâne deschisă până la 7 Mai.

Al. Szolnay — Nud

Cronica literară

N. D. Cocea, Nea Nae, roman

Am citit și *Vinul de viață lungă* și *Fecior de slugă (Pentr'un petec de negreață* nu ne-a fost la îndemână) și,din cât ne aducem aminte, notele diferențiale ale d-lui N. D. Cocea sunt o mare înfierbântare de viață, în deosebi sub aspectul erotic, și o înverșunare polemică împotriva eroilor, care sunt aduși în carte legați bine, fără putință de a se mișca în voia lor. In ce privește forma, se observă o încordare a frazei, care ar putea să pară artificială, dacă nu s'ar simți numaidecât că transcrie petulanța autorului însuși, și o plăcere de a folosi expresia tare, dar nu căutată artisticește ca la d. Arghezi, ci găsită în vorbirea de toate zilele a românului din orice clasă, dar pe care scriitorii de obicei o ocolesc. In compunerea romanelor d-lui Cocea intră, ne dăm foarte bine seama de aceasta, un element comercial la care autorul nu vrea să renunțe, mai ales că tocmai acest element se pare că-i atrage un număr de cititori. Dar, precum e omul, conștient de a fi sacrificat o parte din cerințele artei în folosul celor economice, d. Cocea poate să uite acest fapt și, în urma consimțirii publicului, să-și iubească toată opera fără deosebire. E de datoria noastră de a încerca să despărțim elementul artistic, dacă este, de cel publicistic și-l încredințăm pe d. Cocea că punem în această lucrare cea mai desăvârșită bună credință și cea mai modestă dorință de a-i fi de folos, dacă cumva opinia noastră are dreptul să merite oarecare stimă din partea domniei-sale.

Cuprinsul romanului acestuia este foarte simplu și acest lucru stă în favoarea autorului, pentrucă arată ochiu sigur mergând la esență. Nea Nae este un îmbogățit de extracție joasă, care, cu ajutorul banilor, își satisface toate capriciile dar n'a ajuns încă să-și măgulească vanitatea și să-și împlinească, ceeace orice om, oricât de mărginit, are, dorința unei afecțiuni neinteresate. Pentru Nea Nae eternul feminin este întrupat în Prințesa Isolda Ghinca, pe care cu ajutorul sateliților izbutește s'o atragă în palatul lui. Prințesa, rafinată și cu tact politic, îi smulge o sută de mii de lei pentru un orfelinat, dar nu-i oferă nimic afară de prilejul de a-și da pe față concupiscența. Nea Nae spera machiavelic s'o învingă cu un afrodisiac, pe care i-l pusese în șampanie și în icrele negre, dar Prințesa prinsese de veste și se ferise să se hrănească cu gustările d-lui Nae. In aceaș seară, într'o petrecere sardanapalică, pe care Nae o oferea la Colonade, în onoarea ipoteticei lui izbânzi, Prințesa, care asistă calm la toate orgiile, îi notifică intențiunea ei de a nu face cunoștință carnală cu d. Nae.

Turburat de acest dispreț, Nea Nae căruia nimic nu i se refuza din ce se putea da pe bani, pică fulgerat de apoplexie și moare puțin după aceea, compătimit de Prințesă și furat de slugi.

Dacă izbutim să ne învingem unele repulsii pentru un anume fel de a trata problemele, care place vulgului, trebue să recunoaștem că în Nea Nae este un adevăr. Nea Nae înfățișează tipul ciocoiului român, adică al omului cu ceva avere. In împrejurarea aceasta românul în genere e predispus vieții de plăceri. Inlăturând cu totul orice preocupare intelectuală, nu numai caută să „petreacă", dar cu un fond vechiu de ciocoism fanariot, el se vrea înconjurat de slugi, satisfăcut în cele mai mici toane, ghicit în cele mai mici intenții. Firește sunt o mie de nuanțe, dar fundamentul rămâne: românul este cusurgiu în plăceri și doritor ca toată lumea, la o bătae din palme, să se adune în jurul lui. Nea Nae e acest român, iar nu numai un simplu parvenit. Dacă ar fi mai puțin bogat și-ar alege din vreme cel mai bun loc în tren și ar mobiliza toți chelnerii ca să aibă o friptură bine rumenită. Fiind însă arhimilionar, Nea Nae a interzis orice sgomote în timpul somnului său, chiar și cântatul cocoșilor, s'a înconjurat de slugi tinere care-l freacă turcește la tălpi, și nu suferă niciun fel de întârziere a celor mai mici dorinți materiale. El este, și aci găsim o altă notă autochtonă, gălăgios, nerușinat la vorbă, slujnicar, libidinos și mândru de necioplirea lui. Nea Nae mai este și puțin Mitică, adică fanfaron, prăpăstios și incapabil de a avea despre viață o viziune serioasă.

Acesta e fondul de observație al romanului, aș zice mai degrabă de intuiție, pentrucă nu voi ascunde că într'o formă atenuată, adaptată condițiilor unui om cult, și d. Cocea, pe cât se simte din scrieri, e, să ne fie ertat, puțin Nae și Mitică, adică voluptos, cam prăpăstios și bătător din palme, cum este adică orice român.

Cu astfel de punct de plecare, mi se pare un semn de necumpătare artistică din partea autorului caricarea liniilor, tirania cu care se amestecă în desfășurarea faptelor. Căci este o tiranie să pui pe Nea Nae să săvârșească în fața cititorului anume acte de proastă libidine, pentru a satisface gusturile îndoelnice ale unui anumit public necultivat. Un Nea Nae, parvenit, cu simțurile necioplite și cu încredere în banii săi, nu se dedă la manopere iritate de colegian pentru a seduce o slujnică, conștientă dinainte de ce o așteaptă. Toate aceste scene sunt nefirești și se vede numai decât intenția, și aș zice și plăcerea autorului, de a se excita mental și a excita cu presimțirea a ceeace trebue să urmeze:

— „Freacă-mă pe pulpe acum... Nu... Nu așa!!. Apeși prea tare. Incet...Mai încet... Abia să m'atingi... Uite așa!"... „— Sărută-mă acum...: Sărută-mă bine, fă... Sărută-mă și-ți mai dau o mie..."

Dintr'o greșită concepțiune că expresia tare și descrierea indescriptibilului are vreun merit literar, d. Cocea pierde pagini întregi cu scene bufone, dar care nu spun nimic, de pierdere a rufăriei intime și de exibiție a părților ce trebuesc ascunse. Iată o pildă:

„In realitate domnu Nae nu era gol decât pe trei sferturi. Pijamaua subțire de mătase, desfăcută pe piept, îi acoperea tot spatele. Iar pantalonii, desfăcuți din șireturi, căzuți și făcuți ghem în jurul genunchilor, îi ascundeau și-i priponeau fluierele picioarelor. Sprijinindu-se de brațul fetei, icnind și gemând, s'a îndreptat spre sala de baie. Pantalonii îl împiedecau din mers. A încercat să-și scuture un crac. N'a izbutit. Furios, și-a azvârlit în lături, ca un cal nărăvaș, piciorul din dreapta. Mătasea subțire a pârâit dela încheieturi".

Oricât de fanfaron ar fi un Nea Nae, autorul depășește nota îngăduită de artă și generalizează acea volubilitate sacadată, interminabilă, care agasează:

„— Am eu leac și pentru asta!... Doctorul Daniil să trăiască ...Cuțu să-mi zică dacă n'oi ști cum să-i dau poalele peste cap... Că doar n'o să facem dragoste pe desbrăcatele... N'o s'o am nici despuiată în baie... Pe la spate n'o să mă vadă... Nu m'o fi făcut mama frumos-frumos. Dar nici ea, cătă-i de prințesă, n'a dat de ce-o să dea din mine, de când mă-sa a făcut-o... Că unu-i Nenea Nae!... Și adresându-se vesel fetei, i-a strigat: — Freacă-mă, fă!... Parcă n'ai mâncat astăzi. Parc'ai fi lihnită de foame. Ia săpunul de colo și freacă-mă bine... Intinde brațele... deschide palmele... Strânge!... Apasă!... Infige-te în mine... Așa, fă!...."

Dar și alții folosesc acelaș limbaj, și noi nu tăgăduim că nu vor fi oameni care să vorbească astfel, numai că această vorbire e semnul unei congestiuni, nu

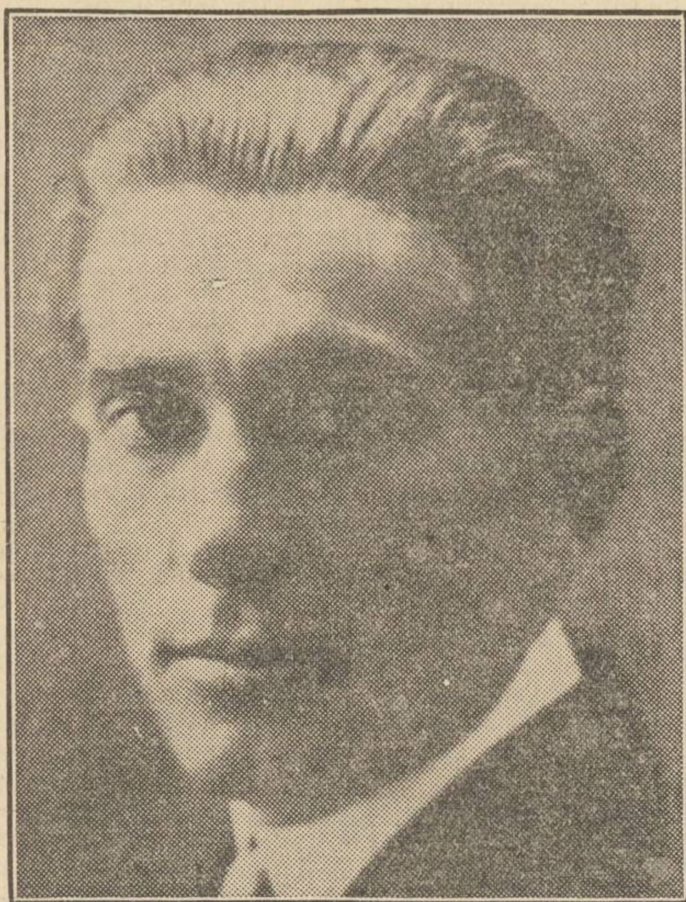
Urmare în pag. [illegible]

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Moartea lui Panait Istrati

PANAIT ISTRATI

După ani de boală şi după trei săptămâni în care timp a fost pironit în pat, scriitorul Panait Istrati a încetat din viaţă.

Vagabond întreaga viaţă, Panait Istrati nu s'a statornicit nici atunci când gloria literară i-ar fi înlesnit stabilitatea şi buna starea. Risipitor în sensul propriu al cuvântului, Istrati a risipit deopotrivă pasiuni interioare, ceiace i-a grăbit moartea.

Dar vagabondajul lui — se cunosc voiajurile făcute de fostul zugrav, fotograf ambulant, etc. — a fost şi un vagabondaj politic. Nemulţumit să rămână în cadrele, nu atât ale unui partid, cât ale unei idei clare, statornice, fără să însemne că ar fi renunţat la contradicţiile fatale ale sufletului omenesc, Panait Istrati s'a dovedit o conştiinţă anarhică, svăpăiată, nelimpezită.

Dar, în afara luptelor sociale pe care ar fi voit să le ducă şi care mai mult i-au stricat viaţa şi, în parte, câteva cărţi, din Panait Istrati vor rămâne vii povestirile neîntrecute ca stil şi conţinut, în care respiră parfumul ţărînii româneşti, în care reînvie legendele Brăilei şi o serie de existenţe triste, chinuite de mizeria socială.

Mai mult decât în cărţile de ideologie, în opera sa strict literară trăeşte viu sufletul generos, iubitor de viaţă şi de oameni, al celui pe care azi îl pierde deopotrivă literatura noastră şi cea universală. — L. Sb.

Monumentul Contesei de Noailles

Asociaţia „Amicii Contesei de Noailles" eternizează memoria celebrei poete printr'un monument ce se va ridica pe un mic şi îngust teren, în vecinătatea parcului şi a conacului familiei Basarab-Brâncoveanu, numit „Amphion" şi situat pe malul lacului Leman, lângă Evian, pe drumul spre Thonon,— adică acolo unde Anna Brâncoveanu îşi petrecuse prima ei tinereţe. Problema pe care a întâlnit-o arhitectul Emilio Terry a fost foarte grea: pe acest mic teren nu s'ar putea ridica, la prima vedere, decât ceva banal — cel mult o statuie, un obelisc sau o coloană cu o urnă. Şi totuşi, Terry a reuşit să creieze aci, într'o formă monumentală, ceva ce ne aduce aminte de viziunile şi dispoziţiile romantice ale poetei.

CONTESA DE NOAILLES

Modelul monumentului realizat de un sculptor ascuns subt iniţialele We-Em, e expus la Biblioteca Naţională din Paris şi e o jucărie care denotă un gust desăvârşit.

„Memoria eternă" a contesei Noailles nu va prezenta aci odată mai mult chipul ei cunoscut şi nu va trezi sentimentul de deşărtăciune a tuturor lucrurilor pământeşti. Terry şi We-Em au făcut ceva care ar consola-o chiar pe poetă, dacă ea ar mai trăi: un mic refugiu pe care i-ar plăcea să-l frecventeze cât mai des. In adevăr, aci, contemplând priveliştea unică a apei netezi, a cerului azuriu scânteietor, a umbrelor aruncate de pomii seculari ai parcului — ea ar putea să asculte şoaptele muzelor...

Dar monumentul contesei de Noailles reprezintă ceva graţios şi etern feminin. Aci nu vor acosta decât gondole cu pelerini care se grăbesc spre Cytera...

Aceşti pelerini vor găsi un templu în şase colţuri din care se deschide vederea generală a lacului Genevei, dovedită atât de captivantă pentru sufletul alesei lui Apollo, ale cărei versuri sunt gravate aci în piatră. Iar acoperişul templului e format din coroanele frunzişului de stejar şi de laur, sculptate parcă de Bernini, acest stăpân neîntrecut al plasticei stâncilor, palmierilor.

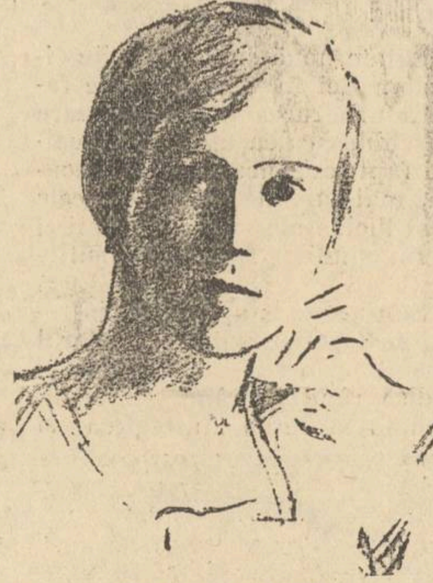
Intreaga stilizare e inteligentă şi poetică... — N. A.

Literatura norvegiană

Nouă zecimi din toate cărţile publicate în Norvegia apar în timpul lunilor Octombrie şi Noembrie.

In decursul acestor două luni jurnalele sânt pline de dări de seamă, critici şi de publicitatea editorilor.

In ce priveşte anul 1934, cea mai mare parte din „cei mari" n'au publicat nimic; nici Hamsun, care după îndrăzneala sa din anii tinereţii faţă de cei mai în vârstă, a devenit acum el însuşi marele „old man" al literaturii din ţara sa, recunoscut şi respectat de toţi. N'a scris nici Bojer, nici — mai cu seamă — Olar Duun, astăzi poate romancierul norvegian cel mai autentic. De asemenea nici Sigurd Christiansen, laureat acum trei ani al marelui premiu interscandinav, cu romanul „Doi vii şi un mort" care a fost tradus apoi şi în limba franceză; şi nici acel incontestabil şef al echipei scriitorilor de stânga, Sigurd Hoel, foarte înaintat şi modernizat.

SIGRID UNDSET

Atunci ce rămâne? Printre cei mari o scriitoare mare: Sigrid Undset, laureată a premiului Nobel în 1928 cu marele său roman istoric „Kristin, fiica lui Lavrans", convertită la catolicism şi una dintre forţele spirituale ale ţării, publică primul volum dintr'o autobiografie, puţin romanţată: „Unsprezece ani". Opera scriitoarei Sigrid Undset e o carte sănătoasă şi simpatică, foarte apreciată de admiratorii săi, indispensabilă celor ce s'ar ocupa serios de scrierile ei, dar care pare puţin cam prea lungă şi care nu-şi va căpăta adevărata valoare decât prin apariţia volumelor următoare.

Până atunci, volumul are valoare mai cu seamă ca document. Plăcerea pe care o simţi citind-o e întrucâtva stricată, de oarece autoarea n'a adoptat cu sinceritate punctul de vedere al copilului, sau cel puţin aşa pare. Tot timpul ai în faţă adultul care priveşte spre fetiţa de odinioară.

Lionello Fiumi

Născută în Bolonia, este consacrat poet la 21 de ani şi devine şeful unei mişcări, avantgardismul, care a strâns în jurul său foarte mulţi adepţi. Aceasta pentrucă tânărul şef nu impunea partizanilor nici o ortodoxie şi — fără nici o violenţă sau vre-o nesocotire a înaltei valori a maeştrilor din alte generaţii — avusese curajul de a strânge în jurul său pe cei tineri şi a organiza o nouă mişcare literară, în care poezia nouă a Italiei să fie orientată pe căi noi, cu îndrăzneală şi bun simţ, cerându-i mai ales să revină la simplicitate şi la realitate.

Azi este directorul revistei Dante şi secretarul general al societăţii Dante Alighieri. A obţinut premiul Poeziei la expoziţia biennale din Venezia 1933, şi a publicat în 1934, o prea frumoasă antologie a poemelor sale. A fost tradus în foarte multe limbi şi în special în japoneză.

Dar, pe lângă poezii, Fiumi a scris esseuri şi critice care sunt foarte preţuite în literatura italiană şi străină.

Opera sa, de douăzeci de ani, este în permanentă evoluţie. Pollens şi Mousselines au scos la lumină originalitatea unui tânăr poet nou, cu o viziune limpede şi proaspătă, directă şi personală a universului. Versul liber este mânuit cu o technică admirabilă.

In câteva notaţii colorate, pitoreşti şi adesea rafinate, Fiumi redă fiinţe în ambianţă şi peisagiu. In poeme scurte, gradate şi bine compuse dovedeşte calităţi de analist şi psiholog, fără a întreupe vraja ritmului şi muzicalitatea versurilor sale. Arta lui, fluidă, precisă şi subtilă, condensează esenţialul, amintind uneori arta japoneză prin ascuţimea viziunii.

Un amestec de ironie şi emoţie în interpretarea modernă a vieţii, cu ciudăţeniile şi exotismul său, ascunde neliniştea dureroasă şi tendinţa poetului spre o mai mare aprofundare a vieţii. Şi cu cât se umanizează cugetarea sa, cu atât se spiritualizează şi cu atât arta sa, prea irizată şi colorată în primele versuri, se dezbracă de podoabe şi virtuozităţi, se simplifică şi se epurează.

Tutto Cudre (1925) şi Survivances (1931) arată o preînoire a inspiraţiei, o lărgire a orizontului, răsfrângerea unei vieţi superioare.

Cine vrea să-şi formeze o idee limpede şi complectă de arta inefabilă a acestui poet tânăr, trebue să citească Poeme scelte (La Prora, Milano).

„Statele generale" ale Femeilor

In fiecare Sâmbătă se adună pe Rue Serpente 28, Paris, o ramură a Statelor generale ale Tineretului, sub numele de Statele generale ale Femeilor.

Acolo se discută, între un grup de intelectuale, programe prezintate de techniciane, care se pun la punct după ce se discută.

Unul din aceste programe a fost relativ la situaţia femeii în gospodărie.

Technicianele au plecat dela ideia că orice muncă trebuie să fie remunerată, munca femeii în gospodărie trebue privită ca o muncă profesională, deci trebue neapărat ca gospodinele să aibă un salar.

SIMONE MAY
Secretara statelor generale ale Femeii

De la războiu nu se aude un alt strigăt, decât femeia la cămin. Nimic mai neleal decât această pretenţie de a trimite pe femee la o gospodărie unde nu există nici un ban. Uită lumea atunci că femeia care dă un tichet, care vinde la o tarabă sau mătură strada, e plătită, cu un salar cât de mic, dar în fine e plătită.

Statele generale ale Femeii pleacă dela un principiu: orice individ datorează un serviciu social. Dar acest serviciu social ea poate să-l facă la cămin sau afară. La această adunare membrele au căutat să alcătuiască serviciul profesional al gospodinei în casă la ea. De ce, s'a zis, scrisul la maşină în biroul unui cârciumar să fie plătit, pe când curăţatul legumelor şi toată acea grozavă muncă a ţinerii gospodăriei, pe care Géneviève Fauconnier, premiul Feminei din anul acesta, o descrie atât de impresionant încât îţi vin lacrimile în ochi şi îţi provoacă acea neurastenie care se chiamă exasperare, să nu fie câtuşi de puţin preţuită. Ar trebui deci, susţin autoarele proectului ca fiecărei femei să i se plătească ceva pentru o jumătate de zi de muncă în gospodărie, chiar când nu are familie. Femeia, deci, dacă renunţă la atelier, la birou sau la uzină să primească o indemnizare pentru munca ei de gospodină.

Formula „cine nu lucrează, nu mănâncă" trebue transformată în aceia că „cine nu-şi prepară singur alimentele mănâncă munca altuia".

„A mânca" presupune două operaţiuni: a plăti alimentele, rolul muncii exterioare, a prepara alimentele, rolul muncii interioare. Pe tot cuprinsul pământului, un horn care fumegă înseamnă pregătirea prânzului şi această muncă, reînoită de trei ori pe zi, neîntreruptă prin acţiunile intermediare care le provoacă, este îndeplinită de femei, care în cea mai mare majoritate nu primesc nici un salar.

Societăţile viitoare, care vor socoti fiecare oră de muncă, îşi vor putea desigur da socoteală ce înseamnă munca gospodinelor în totalitatea muncii umane.

Aportul muncii sale este dat în tăcere, fără revoltă şi fără sindicate. Proletariatul gospodinelor ar trebui să-şi înalţe glasul. Statele generale au prevăzut plata acestei munci prin alocaţii familiale, plătite femeii, chiar când nu sunt copii, alocaţii care se măresc cu naşterea fiecărui copil şi prevăd o lună de vacanţie din gospodărie, plătită şi aceasta.

Numai astfel se va înlătura ipocrizia celor ce trimit femeia la cămin şi se va stârpi abuzul muncii lor benevole.

Tipul de femee plăcut lui Napoleon

Se zice că lui Napoleon îi plăcea la Josefina graţia cu care se aşeza în pat; ar fi vrut să găsească un pictor care să i-o zugrăvească, dar Walewska era o adevărată casetă cu taine. Valoarea cea mai mare o aveau pentru el femeile care ştiau să tacă şi să păstreze tainele, sub cheia celui mai nepătruns secret. De aceia nu putea suferi actriţele, care prin profesiunea lor erau limbute şi a păstrat o dulce amintire d-nei Duchâtelet, care a respins diamantele şi a păstrat scrisorile primite de la Impărat. E semnificativă deasemenea mărturisirea lui că cea mai frumoasă amintire de dragoste din viaţa lui este o noapte petrecută cu o Vieneză. „Ea nu ştia nici o boabă de franceză, iar eu nimic din germană".

MARIA WALEWSKA

Dragostea lui pentru Marie Louise trebuie să se fi datorit în mare parte calităţii acesteia de a fi foarte tainică.

Şi cu toate că se zice că aceasta nu l-a iubit, secretarul lui Napoleon vorbeşte adeseori „des niaiseries sentimentales de Marie Louise" şi apoi faptul că i-a păstrat atât de credincios scrisorile, în pachet atât de voluminos, fără să ştie nimeni despre existenţa lui, nu este oare o dovadă de sentiment la acea fiică de împărat? Şi n'ar fi fost oare aceasta dovada cea mai pe placul marelui om, care avea predilecţii pentru femeile ce ştiau să fie tăcute şi să păstreze o taină?!...

---

al unui mod omenesc de a fi:

„— Vreau să te am, beşoandro... Dintre toate başoldinele cari mi-au căzut în braţe, numai tu mi-ai scăpat printre degete. Mă culcam cu altele; dar numai pe tine te iubeam scârbo. Mă pupam cu toate; dar pe gurele lor numai pe tine te căutam, târfo. A mea eşti de-acum. Te-am găsit în sfârşit. N'o să-mi mai scapi, n'o să-mi mai vorbeşti de tatu-tău... O să-ţi arăt eu un tată..."

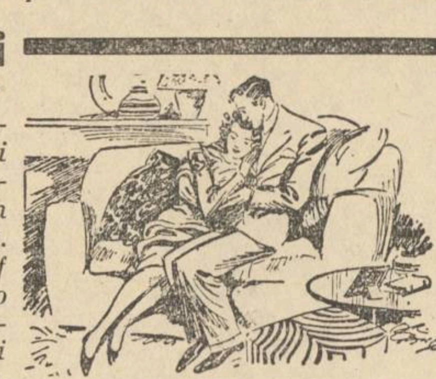
Ceeace urmează a spune eroul Cotan e desgustător, însă d. Cocea ne lasă să înţelegem că aşa sunt purtările într'o anumită societate, ceeace ca document este foarte interesant. De altfel se simte peste tot că autorul face aluzii la persoane reale şi uneori perdeaua e destul de subţire.

Mai supărătoare sunt unele atitudini polemice, care în afară de aceea că n'au rost într'un roman, nu sunt totdeauna de bună calitate. Dăm numai un exemplu. In biblioteca d-lui Nae se află — zice autorul — „un unic exemplar bogat legat şi bogat ilustrat din cele nouă sute şi mai bine de infolii ale cunoscutului pedigraf Nicolae Iorga şi vreo duzină încă de alte tomuri, variate ca aspect, dar de aceeaşi valoare intrinsecă şi ilizibilă ca şi operele lui Iorga". Afirmaţia că opera d-lui Iorga e ilizibilă se aude adesea din gura oamenilor necultivaţi, care se răzbună şi ei cum pot pe omul de merit. Dar din partea d-lui Cocea - spuneam dreptspiritul ne miră. Intâi radicalul *pedigraf* pentru *scriitor cu picioarele* nu atenuiază vulgaritatea glumei. Al doilea d. Cocea nu ştie ce înseamnă in-folio, altfel n'ar afirma că opera d-lui Iorga se compune din infolii. Insfârşit ce înseamnă *ilizibil*, în domeniul de activitate propriu d-lui Iorga. Cărţile de istorie cum sunt: *Chilia şi Cetatea-Albă* sau *Istoria bisericii româneşti* nu se citesc ci se consultă, iar stilul nu are nicio importanţă, specialistul căutând satisfacţii în informaţia propriu zisă. Prin urmare ironia d-lui Cocea dovedeşte o oarecare superficialitate. De altfel d. Iorga e şi un mare prozator şi orice fraternizare cu vulgul dispreţuitor ni se pare nelalocul ei.

Acestea avem de spus despre cartea d-lui Cocea. Adică pe scurt; reale aptitudini de a descoperi oameni, dar şi mari necumpătări temperamentale dăunătoare pentru un autor care ar voi să-şi încerce puterile şi în domeniul propriu zis al artei.

G.CALINESCU

— De ce i-ai spus Iosefinei, că i-a murit prietenul... Nu-i decât ruinat.
— Am vrut s'o iau cu menajamente.

— Ai mai iubit ?
—Nu... Pe ceilalţi bărbaţi îi admiram pentru forţa, frumuseţa, curajul sau inteligenţa lor...!
Pe tine însă sânt sigură că te iubesc numai din amor.

PROPRIETARA. — Iar cu sistemul acesta se economiseşte spaţiul.

Fachirul îmbogăţit şi-a amenajat o grădină de agrement.

— Dă-mi îndărăt scrisorile de amor.
— Indată... Ba... Oare cui dracu' le-am împrumutat?

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 751
DUMINICA 28 APR LIE 1935

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Primăvară'n glumă

Solie

Proaspătă și sperioasă,
Rază mică'mi intră'n casă.
Intârzie cu mirare
Pe covoare.

Se ridică pe'ndelete
La icoana din părete,
Poleind cu aur dulce
Un mănunchiu de busuioc
(Parcă 'și caută un loc
Să se culce) —

Și rămâne aninată,
Nebunatecă și vie,
De-o garoafă de hârtie
Tristă și decolorată.

Și de-odată floarea veche
Arde, roșie ca para, —
Că și-a pus-o la ureche
Primăvara...

Ploaie nouă

Svon de copaci ce se'ndoaie,
Miros de apă de ploaie,
Fulgere 'n soare.

Plouă domol cu lumină —
Și liliecii se 'nchină
Cu cruci de floare.

A'nflorit o păpădie!

Nici o floare,
Numai pete mari de soare...

Doar, din frunze de hârtie
Putrezite 'n umbra rară
S'a 'nălțat o păpădie
Pe codița ei de gumă.

Dar văzând că-i frig afară
Și că-i soare doar în glumă,
Iși adună pămătuf
In tecuța-i vătuită,
Pentr'o zi mai potrivită,
Soarele mărunt de puf.

Sară de denie

S'a pornit pe înserat
Toacă cuvioasă.
Toate babele din sat
Au plecat de-acasă.

Bate toaca mărunțică
Glas de juvaer,
Cântec dulce se ridică
Și se 'ntoarce iar cu frică, —
Parcă toacă 'n cer.

Tace satul, tac și cânii.
Două stele au clipit.
(Poate-au fost niște gângănii
Și-au pierit...)
Numai cumpăna fântânii
Bate 'n drum mătănii.
Iar un plod, lăsat în pripă
Adormit într'o copaie,
S'a trezit din somn și țipă...
(Parcă-l taie!)

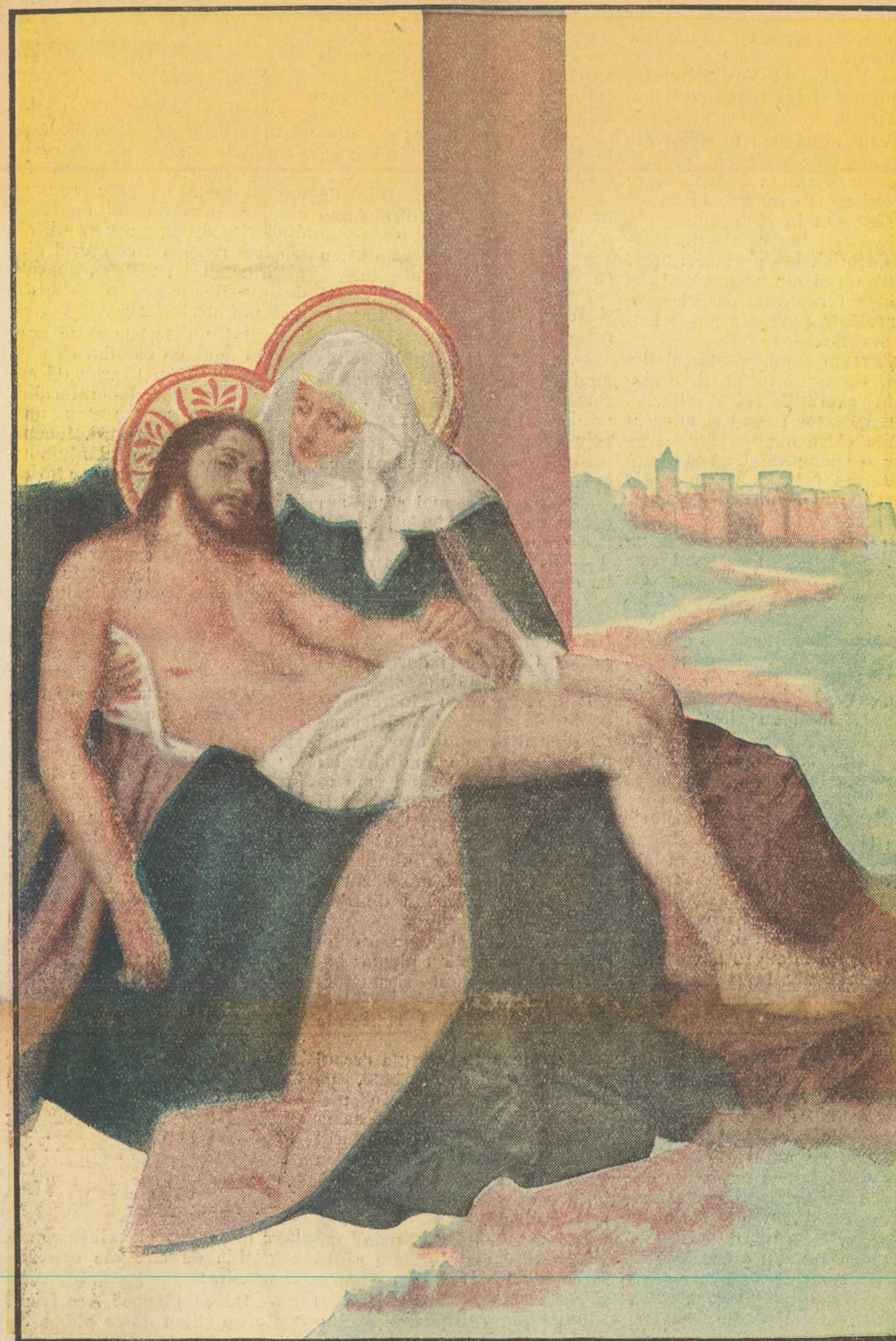
Mâțișorii

Dincolo de gard, la drum,
A ieșit o salcie.
Ce-o mai fi și asta, oare,
Că din cap până'n picioare
Are motocei de scrum?

Cu crenguțele plecate
Stă acum și se socoate:
S'ar întoarce, — nu mai poate
S'ar ascunde, —
N'are unde...

I-e rușine de copii,
Că de Sfintele Florii
Le-a făcut, în loc de flori,
Mâțișori...

OTILIA CAZIMIR

Hristos învie

Mișcarea literară se găsește într'o fază care dă colectiv prea puțin și individual se castrează: îi lipsește tiparul gratuit. Limba cu mult mai vioaie și mai elastică decât acum 50 de ani, când locul comun fundamental stabilea solemn că în românește nu se poate scri decât limitat în ceeace privește sfera ideilor — permite activități literare neîncercate. Există o facilitate, o cursivitate, o culanță și trebue să afirmăm că tovarășii care au spart clișeele și au desnăcăiat limbagiul, principal obiectiv acum vre-o 25—30 de ani, au avut satisfacția să constate că inițiativele lor au rodit. Ideile stafide și sentimentele roșcove au dispărut.

Presa nu are celule îndeajuns pentru mierea nouă: a fost întotdeauna caracteristica ei. Presa promovează sedentarismul intelectual și arterele îngroșate se apără prin facultatea statuară de încremenire. E un moment în vârste când ceeace nu poate deveni marmură sau bronz ia consistența osului și înlemnește. Pentrucă o factură standard a banalității și o formă a unui minimum de efort sau de efort mijlociu au prins într'o împrejurare, presa se teme de împrospătările, pe care primăvara le aduce anual.

Așa încât mișcarea literară curentă și fluentă este abandonată și adeseori inteligența și subtilitatea, merg în răspăr cu tiparul. Tiparul rămâne ceva și seva cu totul altceva. Presa rămâne aceeaș zilnic, după un calapod, nu e zilnic alta, zilnic nouă și zilnic întinerită — și spiritul, vivace ca lăcustele, sare puricește, agreabil, pe de lături și dezordonat.

Se vorbește de realități precise: generații și tinereturi: n'as putea pune un punct într'un loc, unde ar înceta unele și ar începe celelalte. Dar acestor generații de tinereți le lipsește ceva care nu se cunoaște nici la bătrânetul sălbătăcit: o solidaritate dela om la om viguroasă. In transă idilică selenară, ele concep personalitatea de unul singur, după himeneu și fiecare se linge pe sineș cu beatitudine și gelozie. E o școală care condensează genialitatea la 18 ani, fenomenul la 22, excepționalul și formidabilul la 25. Sfârșitul sesiunii e trentenar: pe la 30 de ani proprietarul de piscuri succesive se retrage în marele ramolisment. Se permite și cacofonia. Ca ce năzdrăvan la pubertate și nul peste zece ani?

Ai vrea, vezi bine, să-i găsești pe toți băieții, mai imberbi sau mai capiloși, adunați ferm laolaltă pentru renovarea continuă a presei. Ziarul nu e numai știre, telegramă, articol de fond, reportaj, numai politică și informație. Ziarul nu e nici democrație sau burghezie, nici tradiție sau revoluție. Ziarul e... o stare sufletească, un aspect, un summum, o văpaie a personalității complecte, o văpaie pe zi sau o scânteie.

Trebue să încercați. Umăr la umăr, inimă lângă inimă, laolaltă.

Hai, scoală-te și umblă, fricosule! Și: Hristos a înviat!

T. ARGHEZI

Din viață... și din cărți

Cetitorii

Luați înainte de viața repede a Capitalei, în zarva din jurune, — aveam impresia, văzând cum cetitorii de-abia își aruncă ochii pe foaia tipărită, că scrisul nostru nu găsește în suflete ecoul ce-am fi voit.

Deunăzi însă, intrând întâmplător în mijlocul unei societăți formate din avocați ploeșteni și câmpineni, — am constatat, cu plăcută surprindere, că acești cetățeni din provincie sânt în curent cu ceeace se scrie în cărți și'n reviste.

Mai mult: se observa din vorba lor — că problemele desbătute fuseseră obiectul unor lungi discuții acasă la dânșii, între prieteni.

Unii mărturiseau că convingerile li s'au schimbat ori li s'au fortificat mulțumită unei cărți.

Alții spuneau că nu pot suferi unele persoane — din pricina câtorva rânduri cetite într'un ziar.

Prin urmare, nu scrim chiar în zădar.

Dacă publicul Capitalei de-abia răsfoește revistele și cărțile, — cetitorii din provincie pătrund în schimb cuvântul tipărit dintr'o parte până în alta.

Și cum imensa majoritate a țării trăește, din fericire, în provincie... scrisul nostru găsește cetitori-prieteni pretutindeni spre deplina satisfacție a celor ce văd că înfiorările lor nu s'au pierdut în vânt, ci au tulburat un suflet asemănător.

La bară

Cercul de avocați au povestit cu haz, cazuri nostime petrecute la bară. Au citat și crâmpeie comice din pledoarii.

Iată-le:

Avocatul L. — ... „Care această femee, Onor. Tribunal, nu poate să rămână condamnată la o lună de zile închisoare, căci nu mai poate fi nici damă în societate, nici mamă de familie".

Avocatul F. P. — ... „Această femee tristă, bătrână și văduvă, care a venit la mine plângând, — vă jur pe conștiința mea că, prin intemperiile acestui proces, nu-i mai rămâne pe lume decât pământul, Tribunalul și în cer onoratul Dumnezeu".

Avocatul G. G. — „Păi, domnilor jurați, acuzatul n'are crima în sângili lui, care el reclamantul l-a urmărit o vară întreagă cu telepatia lui".

Și tot el: „Inculpatul e acuzat că și-a ucis pe tatu-su. Da' ce? L-a ucis pe tatăl d-voastră, domnule președinte? Pe tatăl d-voastră, d-lor judecători? Pe tatăl d-voastră, domnule procuror? Pe tatăl d-voastră, domnule grefier? Pe tatăl d-voastră, domnilor jurați? Nu. Atunci... ce vă pasă? L-a ucis pe tat-su. Și unde mai puneți că acuzatul a rămas orfan!"

Și așa mai departe. Carageale ar avea și astăzi material inedit.

Ironia

Mulți gazetari nu întrebuințează în scris ironia — de teamă a nu fi înțeleși.

Vedem că aceștia au, într'o oarecare măsură, dreptate.

Răsfoind colecția „Revistei burgheze", găsim următorul pasaj:

„Tot așa, situația pe care a avut-o în societatea românească cel mai mare dramaturg al nostru: Caragiale. E în Momente un comentar caracteristic: „La câțiva pași un grup de domni, între cari și un domn ministru, de care am deosebita onoare a fi cunoscut. Mă apropii cu respectul cuvenit și salut". Marele Caragiale era un personaj umilit în fața celui mai neînsemnat ministru".

După cum se vede, redactorul revistei, — cetitor de cărți, presupus deci mai subțire decât marele public, — n'a priceput ironia lui Caragiale.

Nu-i chip oare de scris — pentru a fi înțeles de toți — decât „talpa gâștei"?

M. SEVASTOS

Intâmplare cu niște comedianți

de Mihail Sadoveanu

Mă chema încă Băiețel și aveam importanta vârstă de cinci ani; se vorbea în jurul meu că nu mai am mult până ce am să mă duc la școală, ceeace-mi dădea nu atât un sentiment de mândrie, cât de seriozitate. Imi închipuisem, vag, că școala trebue să fie o altă zonă a vieții, în care, îndată ce intri, devii mai ales puternic, încât nu te mai temi de cîni și gândaci. In ceiace privește știința de carte, aveam serioase îndoeli; pricepusem într'un rând că se dobândește cu suferință.

Auzisem doi băeți, ceva mai mari decât mine, care se lăudau — fiecare cu școala și cu „domnul" lui. Unul învăța la gară, la o școală a Căilor-Ferate. Altul, la școala din deal, la domnu Busuioc.

Cel de devale, dela gară, smîrcîia după fiecare grup de trei vorbe și-și ștergea repede nasul cu mâna stângă și strănuta. Era un copil subțire și ager de ovrei, cu ochi foarte mobili și mișcări precipitate. Vorbea peltic, însă cu multă însuflețire.

Cel dela școala lui domnu Busuioc era un bondoc grav, umflat și moale.

— Noi, zicea el cu glas leneș, avem pe „don' Sioc": se uită la noi și ne face din deget ia așa; nu s'aude în clas nici musca.

— Și voi... voi... vă temeți de... de domnu vostru? întreba ovreiașul firav.

— Sigur că ne temem.

— Vă temeți tare?

— Ne temem tare.

— Ba noi de... de domnul nostru ne... temem și mai tare, întoarse răspunsul cu putere și cu entuziasm îndoit elevul cel subțire și peltic. Ascultă, măi! ascultă măi! domnu nostru are o vargă... are o vargă ia așa de lungă! Măi! și când îți trage una la palmă, îți crapă ochii din cap, măi!

Vorbind, pelticul întinse palma dreaptă în fața unui „domn" nevăzut care, totuși, pentru entuziasmul lui, era prezent. După ce o ținu o clipă întinsă, o retrase brusc, sfârâind din buze de usturime și frecând-o repede de partea de dinapoi a trupului.

Dorind pe deoparte să intru în rândul băieților celor mari, îmi făceam totuș socoteală că nu-i rău să mai rămân la plăcerile mele mititele. Imi era cu neputință să-mi reprezint hazul acestui joc cu varga, despre care vorbea entuziast elevul, de la școala de devale. Mai bine îmi vedeam de ale mele.

Când mă săturam de sbenguirile din ulicioara unde părinții mei stăteau în acel timp cu chirie, mă strecuram pe subt zăplazuri în ulița cea largă, care se chema a Economului (nu știu de ce se chema așa?) și o luam spre miază-noapte, cu soarele în spate, uitându-mă la case și la oameni cu deosebită luare-aminte. Ascultam cântecul ciocanelor de la fierăria lui Franț Cucinschi și așteptam o clipă, în drum, ca să văd pe băiatul fierarului, Petruță, care era de o vârstă cu mine. Mai fuseseră încă trei copii subt șandramaua aceia neagră, unde vîjîia steaua enormă a cuptorului, dar într'o zi n'au mai fost; am aflat că au murit odată tustrei de anghină. Expresia „au murit" mă lăsa destul de indiferent. Constatam numai că nu mai râd la mine, înșirându-și căpșoarele lor bălane pe fondul negru al șandramalei unde băteau nicovalele și clipea jarul. După ce așteptam o clipă pe Petruță, treceam mai departe, ca să mă opresc în ușa celei mai mici dugheniți din câte au fost vreodată. Era o încăpere scundă, cu un oblon lăsat către drum. Pe acel oblon ce stătea sprijinit cu pap dedesubt în chip de masă, se aflau etalate amestecat felurite mărfuri, dintre care revăd deslușit în amintire, o frânghie și un drob de sare. Inlăuntru, la o tejghea mică, era un negustor mărunt, cu numele Herșcu. Clienții lui obișnuiți nu erau mai răsăriți decât mine și purtau un fel de pantaloni cu batistă atârnând în partea dindărăt. Aceștia nu se mai ștergeau la nas, ca elevul cel firav și entuziast. Intrau desculți și cu capul gol în prăvălioară și cumpărau pentru familiile lor sărace cafea și zahăr:

— Făr a draier țiker; făr a draier covă.

Cuvintele acestea mi-au rămas întocmai; nu știu dacă sunt exacte; nu le-am mai controlat după aceia. Adică: de trei parale zahăr, de trei parale cafea. Total cinci centime. Asta era hrana de dimineață a familiilor lor.

Mișcându-mă și de-acolo, pătrundeam mai nainte, până ce ajungeam la marginea târgului, la rohatcă. Rohatcă înseamnă, pe moldovenește, cumpăna barierei. Ciudat este, după cum

M. SADOVEANU

am aflat mai târziu, că această barieră, care reprezenta atunci vama comunei, era în armonie și cu trebuința coloniei compacte ovreești din târg de a avea, dacă nu împrejmuire de cetate, măcar simbolul porților acestei cetăți.

La rohatca cetății, sub cumpăna de lemn, pe prispa bordeiului, sta moș Nechita paznicul, sorindu-se, cu luleaua în colțul gurii.

Acolo, în acel punct, îmi conteneam explorarea. Mai departe, spre miriști vaste, spre Fântâna lui Mistocle și către o geană de pădure, nu cutezam să pășesc. Mă întorceam pe cărăruia din marginea șanțului, pe lângă podețele de dinaintea căruțelor.

Intr'o zi, am avut ideia să cer unele informații dela domnișoara Ana, o ființă frumoasă și cuminte, care era de ajutor mamei în gospodărie. Aveam nevoie de un sprijin în interpretarea lumii exterioare.

— Cum poate sta moșneagul cu luleaua în gură, zi și noapte, acolo? El nu mănâncă? el nu se culcă?

— Care moșneag? întrebă domnișoara Ana.

— Moșneagul dela rohatcă.

Domnișoara Ana mă privi cu spaimă:

— Vai, băețel, cum se poate? Ai fost până acolo?

— Am fost.

Domnișoara Ana stătu neclintită și holbată cași cum ar fi avut înaintea ei o dihanie.

— Ai fost până acolo?

— Am fost.

Era de necrezut.

— Nu te-a mușcat cânele de la Alecu Romonescu?

— Nu m'a mușcat. Nici nu știam că este acolo unde spui mata.

— Este, și omul acela îl lasă slobod anume ca să atace și să

(Continuare în pag. II-a)

sperie copiii; iar el stă la geam cu ţigara şi cafeaua, şi râde.

Acel Costică Romonescu, cel mai gras şi mai pântecos om din târg, a devenit dintr'o dată pentru mine — căpcăunul care stă la pândă. Deci regiunea în care îndrăsnisem să mă avânt era primejdioasă. Am umblat singur un timp pe afară, mormăind felurite reflecţii, apoi m'am întors într'un târziu în odaie şi m'am oprit cu mânile în buzunăraşe, lângă ghergheful domnişoarei Ana.

I-am spus dintr'odată, cu hotărîre:

— N'am să mă mai duc acolo; dar să nu spui mamei nimic.

— Bine, băieţel, îmi răspunse domnişoara Ana, rîzînd.

Cum mă uitam serios la dânsa, ea se plecă dintr'odată, mă cuprinse de umeri şi mă sărută pe amândoi obrajii. M'am retras, gândindu-mă că acesta nu-i un răspuns la nedumeririle mele; astfel n'am putut afla nimic despre patima şi obiceiul lui moş Nechita.

M'am ţinut de cuvânt, din pricina cânelui dela căpcăun şi către barieră nu m'am mai întors în acea vară. Mi-am îndrumat explorările în alte părţi ale târguşorului, trecând întâiu în Uliţa Mare, spre bazarurile Lipovenilor, spre crâşme şi spre cea mai elegantă magazie, care cuprindea etalaje de pânzeturi şi stofe. In această din urmă prăvălie, la un anume Vexler, zăream o fată înaltă şi subţire, albă şi cu părul de un fel de blond de platină. Am rămas pentru ea c'un nedesluşit sentiment de admiraţie şi dragoste.

Imi plăcea să mă opresc şi la dugheniţa Mutului, unde se vindeau fluere, muzicuţe şi aţă pentru zmeie. Surdo-mutul ovrei care se mişca între etalajele acestea de jucării mărunte mi s'a părut a fi cel mai vesel şi mai bun prieten al copiilor.

Insfârşit, într'o Duminică, am ajuns până în medeanul cel mare al târgului, unde se grămădeau, cu căruţe şi vite gospodari din toate satele împrejurimii.

Din medean cotea coborând abrupt o şosea, în valea Siretului. De pe dâmbul de deasupra cotiturii, băeţi mai experimentaţi decât mine şi exploratori mai vechi îmi arătau, în ceaţa depărtării, scânteierea râului. Intr'acolo, spre scăldătoarea de la Siret, se cârduiau adeseori băieţii cei mai mari ai târgului.

Voiau să se anine de ceata lor şi unii dintre cei mărunţi, de sama mea. Fraţii lor cei mai mari se stropceau la dânşii, alungându-i acasă.

Când oiu fi mare, am să mă duc şi eu la Siret, mă gândeam în taină. Am să mă scald şi mai cu samă am să învăţ a înota. După aceia am să mă duc în zăvoiu să mănânc mere.

Asemenea dorinţă deveni într'un timp arzătoare, amestecată într'un vis de mărire şi vitejie; cu toate acestea înţelegeam că n'am încă dreptul să îndrăznesc. Trebuia să rămân în medean, contemplând de departe un paradis râvnit.

Intr'un rând, spre sfârşitul verii, am găsit în acest medean un prilej de uimire. Crescuse în mijlocul lui, în timpul cât eu lipsisem de-acolo, o clădire mare, o ciupercă fantastică, un cort de saltimbanci.

Se adunaseră în preajmă mulţi copii ai târgului, privind ceiace încă nu văzuse generaţia noastră. Deşi pentru cei mai mulţi faptul era o noutate, fiecare avea aerul unui vechiu cunoscător. Nu înţeleg de ce născuse şi 'n mine acest sentiment de trufie şi-mi stăpâneam curiozitatea, neîntrebând pe nimeni, aşteptând înţelegerea de la desfăşurarea evenimentelor.

Un vânt secetos de August bătea cătinel, agitând pânzele cortului. Un băiat nu cu mult mai mare decât noi ieşi de subt acele pânze şi ne privi în treacăt, parcă-i era milă de noi şi de lume. Avea un trupşor subţiratic şi rău îmbrăcat şi un obraz sarbăd.

Am auzit între băieţi o şoaptă misterioasă:

— Aista-i comediant.

In partea dindărăt a cortului stăteau grămădite, subt adăpost de pânză şi scânduri, două căruţe mari, cu coviltire. Câţiva cai ronţăiau grăunţe, în fund. In colţul acesta erau învălmăşite lucruri desperechiate şi felurit colorate. Intr'una din căruţe, o femeie stătea plecată asupra genunchilor şi cosea în grabă. Trei bărbaţi, unul în vârstă şi doi mai tineri, răscoleau necontenit printre boclucuri — intrau subt cortul cel mare şi iar ieşeau. Vorbeau din când în când repede; uneori păreau că se ceartă; atunci femeea ridica privirile deasupra cusuturii şi zâmbea spre dânşii.

Ce să fie asta?

Stam uitat în locul meu şi-mi făceam felurite socoteli. Cu bagajul meu de cunoştinţi, însă, îmi era cu neputinţă să soluţionez o atare problemă. Ştiam ceva vag; de fapt nu ştiam nimic.

Un glas dulce chemă dintr'un loc ascuns:

— Anton! Anton!

De după şandramaua de scânduri se arătă altă femeie, îmbujorată la obraz şi cu mânicile suflecate. Avea în mână o tigaie cu coadă lungă, din care se învăluiau aburi.

Copilul cel sarbăd şi rău îmbrăcat răspunse la chemare ieşind deodată ori din pământ, ori dintre boclucurile învălmăşite. Trase de undeva, cu grabă, o măsuţă şi lepădă pe ea talgere şi tacâmuri.

Femeia din căruţă coborî. Am văzut că-i o fată sprintenă, cu rochiţă roşie scurtă, în falduri deşi. Intâiu se întinse căscând leneş, cu braţele în cunună deasupra capului, apoi deodată căzu la pământ. Femeia din adăpost aduse tigaia cu mâncare şi se aşeză şi ea la pământ între bărbaţi. Omul cel mai în vârstă începu să taie cu un cuţit lung dintr'o pâne. Desfăcea felii mari şi le svârlea celor din jurul mesii. Inălţând brusc braţele, toţi le prindeau din sbor.

Iată nişte comedianţi fără grije, care mănâncă, după cât se vede, cea mai gustoasă friptură dintre câte pot fi pe lumea asta. Pânea lor, tăiată în felii aşa de mari, trebuie să fie cu mult mai bună decât pânea obişnuită dela noi din târg.

Omul cel în vârstă ridică dintr'odată fruntea spre mine.

— Vrei şi tu o felie? întrebă el răguşit, punând mâna pe cuţitul cel lung.

Am tresărit, m'am speriat şi am cotit în retragere, deşi glasul omului nu avea nimic duşmănos.

Pe când coteam, căutându-mi un loc cât mai grabnic de ieşire, am găsit subt una din căruţe, un dulău mare, lânos, care aţintea cu lăcomie masa stăpânilor lui, fără a se clinti însă, din adăpostul său. Poate întrebarea omului cu cuţitul a fost îndreptată cânelui. M'an retras, în orice caz, cu inima bătând, pe când comedianţii râdeau.

A doua zi era sărbătoare şi iarmaroc, cu mare forfotă de lume pe toate uliţele. Trebuia numaidecât să văd ce se întâmplă în medean. Mi-am ales ceasul cel mai potrivit, când toţi ai casei erau ocupaţi cu altceva decât cu mine, şi am ţinut numai o fugă până la cortul cel mare.

La intrare, pe o podină, deasupra mulţimii îmbulzite, unele din cunoştinţele mele dela căruţele de din dos se arătaseră în straie strălucite şi cu obrajii văruiţi. Am văzut pe omul cel mare şi pe Anton. Intr'o clipă, bătrânul a ridicat braţul drept ţinând pe Anton în înălţime. Stând drept, cu tălpile în palma bătrânului, băiatul se răsuci pe spate, făcându-se colac şi venind cu fruntea la călcâie.

M'am cutremurat, admirând. Iată ce isprăvi măreţe pot săvârşi cunoştinţele mele!

— Aceştia-s comedianţi, am zis eu, aţâţat, către oamenii din jurul meu.

Unii oameni din jurul meu m'au privit rânjind.

Pe podina de scânduri s'au arătat alţi doi tovarăşi tot aşa de colorat îmbrăcaţi, purtând trâmbiţi lungi, din care sunară, ca să se facă tăcere.

Ţăranii îmbulziţi îşi alinară o clipă zvonul. Cei doi izbucniră într'un singur glas:

— Poftiţi, domnilor, numai doi gologani intrarea! Afară nu vedeţi nimica; înlăuntru se arată toate minunile lumii, nemaivăzute şi nemaiauzite!

Dacă lumea din preajmă ar fi avut măcar într'o mică parte sentimentul meu de admiraţie şi de înverşunată curiozitate, cortul de pânză s'ar fi umplut într'o clipă. Nimeni însă nu se grăbea să intre. Nu mă grăbeam nici eu, — nu mă grăbeam, însă, pentru motive pe care îmi era ruşine să le mărturisesc. Imi lipseau cei doi gologani, care fuseseră declaraţi vamă de către trâmbiţaşii minunilor. In jurul meu gospodarii se scobeau în chimiruri şi 'n pungi, apoi îşi acopereau chimirul şi vîrau la loc punga. Puţini se hotărau să intre. Cei mai mulţi aşteptau, ca şi mine, altceva.

Acest altceva era în rânduiala lucrurilor ca să se producă; altfel viaţa şi lumea n'ar mai fi avut pentru mine nici un rost.

Un colţ de pânză se dădu la o parte sus, lângă intrarea cortului şi apăru un omuşor mititel cu comanac şi cu un năsuşor ascuţit.

— Vasilache! Vasilache! începură a striga băieţii cei mai mari.

Transformările feerice ale personagiilor mele se prelungeau deci. Intâiu apăruseră ca păpuşi mari care trâmbiţau ori se răsuceau în chip imposibil. Acuma iată-le deodată micşorate. Ce taină le preface astfel? Poate au şi ele acele tichii ori ciubote fermecate, despre care se arată în poveştile babei Ioana bucătăreasa?

N'aveam când căuta deslegări. Cu ochii rotunjiţi, urmăream evoluţiile lui Vasilache. Acel glăsuşor iscusit şi muzical debita către o altă păpuşă, pe care o chema Mariţa şi care poate era fata cu fusta roşie scurtă şi în falduri, o mulţime de lucruri interesante dintre care unele mi-erau cu totul neînţelese. După râsetele şi răspunsurile mulţimii, aveam un sentiment nedesluşit că acele lucruri ar fi, poate, nu tocmai cuviincioase. Am continuat totuş să le ascult fără nicio ruşine, veselindu-mă şi eu, cu mulţimea.

Poate, însă, au fost numai nişte simple păpuşi, mă gândeam eu după aceia. De mirare este cum le poartă şi le joacă dinlăuntru unul dintre acei comedianţi. La această concluzie nu cred să fi ajuns eu singur, fără ajutorul nimănui. Era lângă mine un moşneag cu baltag şi cu taşcă de piele la şold, care, după ce a ascultat o vreme pe Vasilache şi a râs la cabazlâcurile lui, s'a întors în loc, ducându-se la treaba sa.

— Eah! a zis el, scuipând într'o parte. Vai de capul lor. Fac şi pe dracu, numai să câştige o bucăţică de pâne!

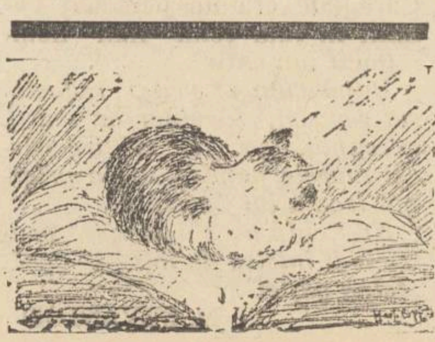
A! vra să zică nu erau oameni bogaţi, nici fericiţi şi nu făceau toate astea de plăcere. De aceia plângea la urmă Vasilache împungând cu nasul în pânză: căci toată lumea aceia nu voia să dea doi gologani, ca să intre înlăuntru. Şi, înainte de a isprăvi comedia lui, de aceia Vasilache a adresat o sudalmă tuturor celor de faţă, care se uitau şi-l ascultau cu gura căscată, fără a se clinti din loc.

Sara, am avut pe neaşteptate una dintre cele mai mari bucurii ale vieţii. Domnişoara Ana m'a îmbrăcat cu straiţe noui şi mama m'a luat de mână, ca să mă ducă la „circ". Circul era clădirea mea de pânză. Mi-am stăpânit bătăile inimii, şi mai ales limba, păstrând în mine toate cele cunoscute şi aflate, despre care cei care mă duceau habar n'aveau. Toţi îmi făgăduiau zâmbind un lucru cu totul nou şi necunoscut de mine. Eu păstram şireclicul tăcerii, întrucâtva încredinţat că nu ei mă conduc pe mine, ci eu îi conduc pe dânşii.

După toate isprăvile de mirare ale prietenilor mei, am fost mândru de tot ceiace a făcut cânele cel flocos. Iar după aceia am râs subţire de clovni, mai ales când îşi dădeau palme cu seriozitate şi necontenit ori cădeau pe jos ca nişte proşti.

Pot să încredinţez pe oricine că minunea lui Vasilache a rămas tot mai presus în rang, în amintirea mea.

După discuţii pline de prudenţă cu generaţia mea, asupra locului de origină al comedianţilor şi asupra felului lor supranatural de viaţă, m'am hotărît să fac investigaţii şi în casa părintească. Autoritatea supremă către care trebuia să mă îndrept era, desigur, tata.

Intr'o seară, înainte de a trece la culcare, m'am oprit subt conul de lumină al lămpii, lângă masa la care tatăl meu stătea făcând nişte însemnări.

— Bună-sara, am zis eu încet.

— Bună-sara, a răspuns tata, fără să se uite la mine.

Văzând că nu mă clintesc din loc, şi-a întors fruntea şi ochelarii, a lăsat condeiul şi m'a mângâiat în creştetul capului.

— Tată, am îndrăsnit eu, aşa-i că comedianţii din medean n'au casă?

— Ce spui tu? care comedianţi? A, vorbeşti de artiştii circului? Au casă, cum să n'aibă? Dar o poartă cu dânşii.

— Ştiu; am văzut-o; dar acolo, în America, de unde vin ei, n'au o casă ca a noastră?

— Poate să aibă. Dar de unde ştii tu că vin din America?

— Asta se ştie, am răspuns eu cu încredinţare şi autoritate.

Tata a zâmbit, privindu-mă peste ochelari, fără să îndrăznească a mă contrazice.

— Nu-i aşa, tată? am continuat eu a întreba, că băiatul acela n'are ciolanele rupte? Mata ai crezut poate, că are ciolanele rupte?

— Am crezut, dar se pare că m'am înşelat.

— Aş vrea să mai ştiu, am urmat eu, dacă-s bogaţi şi câştigă multe parale.

— Vai de capul lor! a zis tata, cu acelaş accent ca şi moşneagul cu baltag din mulţime; nişte bieţi oameni năcăjiţi! Ce fac ei când încep ploile şi ninsorile? Culcă-te şi dormi; nu-i nevoie să ştii tu de acestea.

Deşi eram şi eu încredinţat deplin de adevărul sărăciei oamenilor mei, confirmarea tatei mi-a adus o nouă mâhnire. Mi s'a strâns inima, când am aflat că ploile şi ninsorile pot fi o pricină de durere. Ca să se confirme puterea acestui argument nou, într'o dimineaţă, când m'am sculat, am văzut afară burniţă, curgând dintr'un cer mohorît.

N'am putut ieşi din casă două zile. A treia zi stătu ploaia; bătea numai un vânt răsunător; pe sus treceau ca nişte fluturi de doliu cele dintâiu frunze ale toamnei.

Abia am putut aştepta ceasul potrivit, ca să pot răzbate, pe cărări proaspete, până în medean. Cortul cel mare zăcea umed şi pustiu. Eram singurul băiet al târgului, care veneam să revăd un loc de deliciu; ceilalţi se dovediseră uituci şi nerecunoscători.

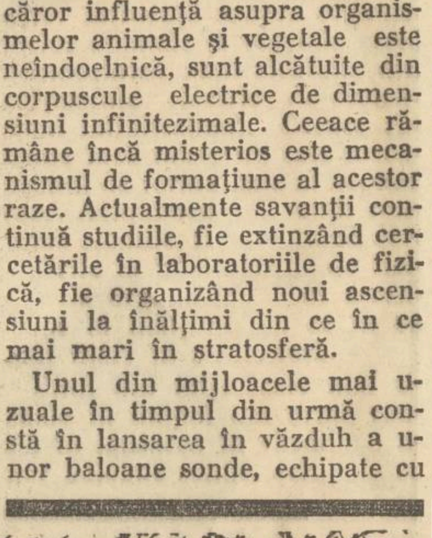
Am făcut — încet, prin noroiu, ocolul cortului; am ajuns în dreptul şopronului de pânze şi scânduri. Pe căruţe atârnau zdrenţe ude; caii stăteau neclintiţi în fund. Prin mâzga lunecoasă umblau tăcuţi bărbaţii, cu privirile mohorâte. Un glas dulce se auzi ca o tânguire. Băiatul cu oasele rupte scoase capul de subt coviltirul unei căruţe: era palid şi tremura în straiul lui subţire. Din cealaltă căruţă ieşi femeia pe care o văzusem mânuind vesel o tigaie cu coadă lungă. Acuma mi se păru cu totul ofilită de umezeala amurgului. Ţupăind prin bălţile de apă, se apropie de băiet şi-i trecu furişat o bucată de pâne.

Deodată, din cerul înserării, începu iar să ploaie mărunt, pe adiere de vânt. Lângă adăpostul comedianţilor, o flacăre de gaz începu să tremure şi să fumege. Priviam neclintit din locul meu cum cei coborîţi din căruţele cu coviltir şi adunaţi subt şopron stăteau cu capetele înălţate ascultând freamătul ploii.

Unul din bărbaţii tineri ieşi afară şi privi spre apus. Intră iarăşi în şopron, blăstămând înăbuşit. Cu glasuri triste începură a grăi şi a se tângui femeile. In fund, caii se zugrăveau fantomatici, cu capetele înălţate, în tremurările flăcării. Medeanul târgului era aşa de umed în sara aceia şi vântul învăluia ploaia cu susur aşa de disperat în pânza cortului, încât am simţit intrând în mine o bruscă nelinişte, ca o vietate înveninată. Am început să plâng.

Cel mai bătrân dintre comedianţi scoase de subt şopron capul şi se uită la mine cu mirare. La îndemnul uneia dintre femei, se urni din locul lui, apăsându-şi pe cap, până la urechi o bereţă.

Veni lângă mine, aplecându-se. Mă întrebă într'o românească necorectă, aşa cum o vor-

besc totdeauna clovnii în reprezentaţiile de circ ale copilăriei noastre:

— De ce plânge? Are frică?

Eu nu ştiam de ce plâng. Nu ştiam nici ce trebue să răspund, nici ce trebue să fac.

— Nu trebui plingi mata; merge acasă la mamaia.

Indată m'am simţit purtat în braţe şi mi-a pierit orice frică. Capetele de sub şopron mă urmăriră un timp, cât ţinu lucirea becului de petrol. Bătrânul mă duse repede prin cernerea ploii, cerându-mi din când în când, cu acelaş glas blând şi în aceeaş românească îndoelnică, să-i arăt direcţia şi să-l conduc până la limanul meu. Am înţeles că-i sînt prietin de când mă observase întâia oară lângă adăpostul lor şi-mi întinsese o felie de pâne tăiată cu cuţitul cel lung.

Când ajunserăm în dreptul casei noastre, se opri; mă puse jos; îmi deschise portiţa şi-mi dădu drumul înlăuntru; apoi se întoarse şi dispăru în întunecimea serii.

Mi-a mai spus un cuvânt, pe care nu l-am înţeles, şi s'a dus. Ar fi trebuit să mă leg cu el şi printr'un cuvânt al meu, pe care acum îl am în mine, dar pe care, atunci, n'am avut conştiinţa că trebuie să-l rostesc.

Mustrările mamei, care au fost destul de blânde şi ale tatei, care au fost cu totul usturătoare, mi-au alinat somnul din noaptea aceia. Dar în nopţile următoare, în vis, prietenii mei de subt ploaia pustie, au venit la mine, zâmbindu-mi.

Indată ce s'a înseninat nu i-am mai văzut. Plecaseră dintr'odată şi pe furiş. Acolo nu s'au mai întors. La mine revin în nopţile de început de toamnă, când vânturile au o anumită modulaţie de tristeţă.

MIHAIL SADOVEANU

Cronica Ştiinţifică

Misterul razelor cosmice

Această problemă a fost adusă în forurile ştiinţei în 1900, sugerată de o serie de observaţii întâmplătoare, în legătură cu natura unor anumite radiaţii ciudate, provenite în aparenţă din orice direcţie a cerului. Ea n'a fost rezolvată complect nici până acum, cu toate mijloacele de investigaţie şi repetatele ascensiuni stratosferice.

Faptul nu trebue să ne surprindă dacă ne gândim că problema nu poate fi rezolvată exclusiv în cadrul laboratorului, ci necesită o explorare a universului întreg. Totuşi, încetul cu încetul, teoriile înlănţuindu-se cu faptele, începe să se înfiripeze o explicaţie plauzibilă. Opinia curentă în lumea ştiinţifică este că aceste raze cosmice, a căror influenţă asupra organismelor animale şi vegetale este neîndoelnică, sunt alcătuite din corpuscule electrice de dimensiuni infinitezimale. Ceeace rămâne încă misterios este mecanismul de formaţiune al acestor raze. Actualmente savanţii continuă studiile, fie extinzând cercetările în laboratoriile de fizică, fie organizând noui ascensiuni la înălţimi din ce în ce mai mari în stratosferă.

Unul din mijloacele mai uzuale în timpul din urmă constă în lansarea în văzduh a unor baloane sonde, echipate cu aparate de măsură şi înregistrare automate şi care se pot ridica la înlăţimi considerabile. Astfel, un asemenea balon, înălţat nu de mult în America, s'a ridicat până la vreo 30 de kilometri deasupra pământului.

Hormonii şi plantele

Savantul german H. Goebel, din Berlin, care s'a ocupat mai deaproape cu studiul hormonilor, a descoperit că hormonul, produs din glandele germinative, exercită o influenţă considerabilă asupra înfloririi şi fructificării plantelor.

Intr'adevăr, s'a constatat, de exemplu, că zambilele care primeau săptămânal circa 200 de miligrame din acest hormon, manifestau o neobicinuită accelerare a creşterii şi — comparate cu plantele analoage nesupuse acestui tratament — impresionează printr'o eflorescenţă extrem de bogată. Rezultate asemănătoare s'au obţinut cu lăcrămioarele, orchideele, porumbul şi tomatele.

Toate aceste plante au produs fructe mai numeroase, şi de o greutate mai mare. Deasemenea s'a putut pune în evidenţă un efect similar la legumele cu păstăi.

Savantul german încearcă acum să aplice acest procedeu la plantele utile şi cele medicinale, care se maturizează prea târziu în condiţiunile noastre climaterice. El speră că, prin scurtarea duratei lor de desvoltare, cultivarea lor va deveni astfel posibilă şi în ţinuturile noastre.

„Ochiul electric" în slujba Astronomiei

Astronomul englez Schelett a propus cercurilor ştiinţifice să folosească în observaţiunile astronomice piesa atât de preţioasă în technica modernă: celula fotoelectrică.

Propunerea lui e determinată de următorul punct de vedere: întrucât imaginea optică a astrelor se transformă, graţie „ochiului electric", într'un curent electric, şi acesta, la rândul său, printr'o amplificare suficientă, poate fi retransformat într'o imagine optică, rezultă că putem folosi extrema sensibilitate a „celulelor" pentru a pune în evidenţă anumite contraste vizuale mai fine, imperceptibile pentru ochiul observatorului.

Aşa de pildă, unul din domeniile de aplicaţie ale acestui procedeu este studiul coroanei solare, fenomen care poate fi observat numai în timpul eclipselor de soare. Intr'adevăr, în condiţiuni normale, contrastul dintre coroană şi lumina zilei este atât de mic, încât nici ochiul, nici camera fotografică nu-l poate percepe.

Dimpotrivă, celula fotoelectrică este suficient de sensibilă ca să distingă radiaţiile coroanei pe cel mai luminos fond solar.

Urechea internă, un microfon

Mecanizmul fizic al auzului, respectiv modul de a transforma vibraţiunile acustice în senzaţiuni precis localizate în creerul nostru, formează încă obiectul de discuţie al fiziologilor.

Cercetările recente în această direcţie au condus la o interesantă ipoteză. Se pare că undele sonore, care fac să oscileze timpanul nostru, sunt transformate în urechea internă în oscilaţii electrice şi conduse la creer sub forma unor curenţi alternativi. Cu alte cuvinte, urechea noastră se comportă ca un microfon.

Această ipoteză îşi găseşte confirmarea şi în faptul că s'a reuşit în timpul din urmă să se realizeze un microfon, care funcţionează după un principiu asemănător cu organul lui Cortis din melcul urechii. Cufundând în apă plăcile metalice, supuse acţiunii undelor sonore, se produc între plăci tensiuni electrice alternative, atunci când sunt isbite de vibraţiuni. Folosind o amplificare suficientă, acest efect microfonic poate deveni auzibil într'un haut-parleur. Este indiferent materialul din care sunt constituite plăcile. In schimb, natura lichidului joacă un rol esenţial. Această constatare ne sugerează în mod firesc ipoteza că în organul auzului nostru se petrec fenomene asemănătoare. Intr'adevăr, după cum se ştie, melcul urechei este umplut şi el cu un lichid — limfa — care scaldă nervii auzului, fibre întinse ca nişte coarde.

Ing. I. S.

DE SĂRBĂTORI CITIŢI
— NUMERELE SPECIALE DIN —
„Magazinul"
200 pagini în culori 25 lei.
„Cuvântul Liber"
12 pagini mari 5 lei
„Realitatea Ilustrată"
140 pagini cu 3 suplimente.
„Adeverul Literar"
12 pagini ilustrate în culori.
„Cinema"
32 pagini la heliogravură 5 lei.
„Lectura"
număr special, un roman complet 5 lei.
„Dimineaţa Copiilor"
24 pagini la Tiefdruck
„Lumea Militară"
100 pagini ilustrate 25 lei.
„Radio"
tipărit în întregime la heliogravură.
De vânzare la chioşcuri, debite şi vânzători de ziare

De săptămâna cărţii apare în
Editura ALCALAY
un roman de
URY BENADOR
Subiect Banal
Insoţit de nuvelele
„Appassionata" şi „Radio Titasopol"

Inviere

Coboară încetişor înserarea, umplând odăiţa cu o lumină albastră. Bătrâna, stăpâna trecătoare a acestei odăi de azil, cunoaşte bine serile acestea albastre; ele vin să şteargă, în semiîntunericul lor, rosăturile fotoliilor vechi, să facă să strălucească mai viu cuvertura de pe patul înalt şi bătrân şi idealizând astfel îngustul cadru, să-i poarte iarăşi gândurile spre vise de mult îngropate.

Odată, pe când prin bietele aceste mădulare amorţite curgea un sânge mai fierbinte, exista pe lume o fiinţă tânără şi frumoasă, o fată sglobie care, spre marea desperare a bătrâ[n]ei ei dădace, îşi ridica un colţ al lungei şi imaculatei rochii albe şi se lua la întrecere de fugă cu fraţii ei în crâng. Ce nălucă! Odată, pe lângă caleaşca boerească trecu un călăreţ frumos şi elegant. Era atâta soare în ochii lui şi natura toată era atât de veselă — iar chipul bănuitor al severei dădace atât de comic, încât nebunatica fată îi trimise, cu vârful înmănuşat al degetelor, o bezea înecată în râs frumosului cavaler. Nu mult după aceasta păşea ea, în spumă de voaluri albe, la braţul tatălui său, în imnurile corului catedralei.

Şi după aceea începe să se întunece cerul!

El era pe cât de frumos, pe atât de nestatornic. Se amorezase nebun de fata'n rochie albă, o urmărise, o cucerise, acum îi era tot una. Incepu să alerge după alte femei, după noutate. Avură un copil, o fetiţă, care muri. Ea îşi îngropă odată cu copilul şi pentru totdeauna, zâmbetu-i fermecător.

Intr'o zi, el o lăsă. Părinţii îi muriseră. Dintr'odată se văzu singură pe lume şi părăsită. Işi vându o casă ca să aibă din ce să trăiască. Apoi o moşie. Le dădu aproape pe nimic. I se spusese că acesta e preţul şi ea crezu. Avea ochii limpezi şi conştiinţa curată. Dar curând ochii aceştia învăţară să plângă mult...

Se mută în case din ce în ce mai mici, cu lucruri mai puţine. Dintre toate slugile, rămăsese cu unul singur; fostul vizitiu, care era acum valet şi bucătar.

Nevasta acestuia spăla rufele şi ajuta la cârpit; şi pe zi ce trecea, erau mai ocupate cu această din urmă operaţie până ce într'o bună zi nu mai avură nici ce drege, căci nu mai era nimic de dres în sfâşiata ei viaţă. Rude bogate avea, desigur; iată poza micului Ionel, în hăinuţele lui de catifea, călare pe un căluţ de lemn; nu e acum ministru? Dar curios: de când e săracă, au uitat-o toţi. Sau unde e atât de tristă acum, nu mai e iubită?

Intr'o zi însă, când nu mai avu casă de loc şi când cu inima strânsă fu nevoită să se ducă să ceară adăpost unuia din ei, îşi aduseră cu toţii aminte de ea şi ii făcură loc într'un azil mai bunişor de bătrâne, unde îşi trăi ultimii ani. Se învăţase să nu mai iasă cu zilele din casă; în odăiţa ei, între câteva cărţi şi reviste, între o fotografie şi o broderie veche, i se adunau gândurile, i se măcinau visurile, îi mureau idealurile; rareori pătrundea până la ea câte-o şoaptă de afară, iar băeţelul din poză, acum fost-ministru, decepţionat şi nervos, se transformase în chilioara de la azil tot în copilul drăgălaş, cu ochii mari uimiţi, care descoperă o comoară de aur în farfuria cu griş.

Coboară încet aripa serii... lucrurile încep să nu se mai distingă bine. Bătrâna îşi pune un şal pe umeri: e răcoare. Şi când te gândeşti că azi e prima zi de Paşti; ce zi tristă! ca totdeau'na. Afară sună clopotele. Şi-i seară încă albastră afară. Ce frumos sună clopotele serii! A bătut cineva în uşă. Bătrâna tresare: cine poate fi? Cu paşi mărunţi se duce de aprinde lampa şi deschide uşa. Ah, ei sunt. Cum de a putut să-i uite? Ei, servitorul bătrân cu nevasta, care în fiecare Crăciun şi Paşte vin din cocioaba lor mizerabilă să-i aducă aceleia care-şi poartă zilele printre străini, un biet cozonăcel făcut din trudă de o mână prietenă.

Au intrat pe uşă; moşneagul e zdrenţăros din cale-afară; femeia îşi ascunde sub broboadă ruşinea de-a mai trăi pe lumea asta. Bătrâna se întreabă: de unde Dumnezeu or fi avut bani pentru cozonac? — Au adus şi trei ouă roşii; femeia se scuză ca un copil, că de aceia nu e un ou albastru şi altul galben, că ei aşa socotesc că-i datina de Paşti cu ouă roşii ca sângele Domnului şi de altfel nici n'ar fi avut altă boia.

Ciocnesc toţi trei: „Christos a înviat", „adevărat c'a înviat".

Le-ar da lacrimile dac'ar mai avea, dar şi de lacrimi au sărăcit. Apoi cu mişcări stângace, înepripite, se aşează la masă. Bătrâna taie cozonacul. Şi nu ştiu cum, în clipa asta, se simte mai vioaie, cum stă în picioare, lângă masă, vede strălucind sub lampă chelia unchiaşului şi-şi aduce aminte de enormul joben pe care-l purta pe când era vizitiu — şi pentru prima oară după atâţia ani, îi vine a râde.

— Ştefane, îl întreabă, îţi mai aduci dumneata aminte, ce joben purtai când eram eu domnişoară?

— Da, răspunde bătrânul înălţând capul cu mândrie, ca atunci şi flăcări se aprind în ochii lui. Imi aduc aminte. Un joben minunat. Dar hamurile, dar caii! Şi'n fiecare zi frecam alămurile, ţesălam caii, le împleteam coamele şi tot găseam că nu-s destul de frumoşi pentru domniţa noastră, pentru îngerul pe care-l plimbam.

De astă-dată bătrâna e cea care înalţă capul: da, îşi aduce aminte de fetiţa veselă, topită în dantele albe, care-şi agăţa înadins umbreluţa în ramurile crângului. Şi nevasta unchiaşului îşi aminteşte şi ea de frumoasa ei nuntă cu mândrul căpitan de vizitii, cununată de cea mai luminoasă, mai bună, mai nobilă cucoană.

Trei suflete strâns unite sub cercul strâns al razei lămpii, privesc departe, în trecut; trei feţe transfigurate reînvie ceeace nu mai este; trei inimi aproape amorţite serbează în clipa aceasta: învierea.

LUCIA SCURTU

Juliette Orăşanu Răstignire

D-na *Rodica Maniu* şi soţul d-sale d. *S. Mützner,* a căror expoziţie e deschisă la Fundaţia Dalles, sunt doi artişti deosebit de productivi. In fiecare an se prezintă împreună publicului.

Călătoresc mult în ţară şi în străinătate, alegând locuri şi siluete caracteristice, încât opera pe care o înfăţişează nu e numai transpunere picturală, dar în acelaş timp un fel de geografie artistică.

Tablourile de astăzi aduc mai cu seamă colţuri pitoreşti din Palestina.

Inainte însă de a trece la cercetarea lor avem de făcut o remarcă: se obişnueşte la noi ca expoziţiile să fie supraîncăcate. Când panourile sunt complect acoperite, tablourile sunt plasate pe jos, dealungul pereţilor.

Publicul, care în majoritatea lui n'are prea mult timp de pierdut, se orientează greu şi tot atât de greu îşi poate forma o impresie. Copleşit de număr, bunăvoinţa şi atenţia i se destramă.

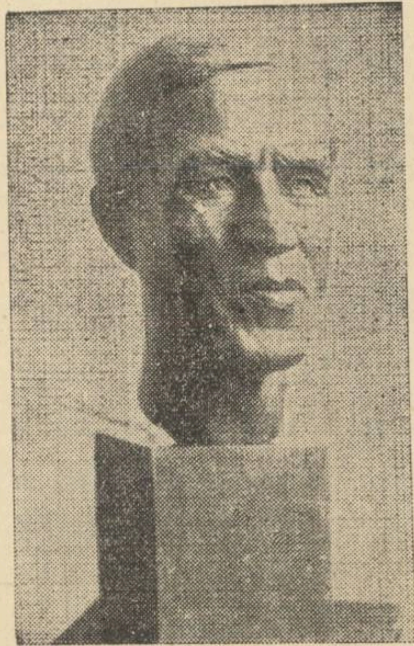
Acelaş subiect, redat o dată sau de două ori frumos, îşi pierde din interes când e reeditat la infinit în variante fără număr. Obiceiul pleacă desigur dela convingerea artistului că trebue să producă mult şi eftin. Procedeul nu credem totuş să folosească scopului urmărit: chiar amatorii cei mai generoşi ajung în cele din urmă la saturaţie.

De ce nu s'ar putea deschide şi la noi expoziţii, ca în Occident, cu 15—25 de lucrări? Artistul ar ajunge la exprimări mai concentrate, s'ar prezenta numai cu lucrări definitive, s'ar învăţa să-şi preţuiască el însuşi calităţile.

Nu se pot face sute de tablouri pe an, cu punctualitate de maşină. Şi mai ales nu se pot face în fiecare an sute de tablouri bune.

Am făcut observaţia aceasta cu prilejul câtorva expoziţii recente. Nu obligă nimeni pe expozantul dela Dalles să ocupe singur toate panourile. De-aceia, împărţirea de astăzi a sălii între soţii Mützner e bine venită şi poate servi de exemplu.

Locurile pe care le-au străbătut aceşti pictori sunt dintre cele mai frumoase. Le-am mai văzut descrise şi cântate în linii şi culori. E dificil, fireşte, să reiei subiecte exploatate.

Veturia Roiu Portret

Dar d-na Maniu şi d. Mützner înfrâng cu succes dificultatea acestei intreprinderi.

Aceleaşi calităţi pe care le recunoaştem totdeauna în arta d.nei Rodica Maniu sunt aplicate acuma la motive noi, deosebit de interesante.

Pe alocuri, acuarela surprinde expresia caracteristică, straduindu-se timid să definească specificul oriental.

D-nul S. Mützner înţelege mai adânc componenţa motivului pe care-l frecventează. Maniera d-sale impresionistă se potriveşte atmosferei, luminii acestor locuri. De astă dată, chiar technica d-sale coloristică e în progres. Elementele cromatice sunt mai strânse şi, pe lângă vibraţia luminoasă, reuşesc să redea volumul, spaţiul.

Pe drumul acesta, d. Mützner va izbuti să se realizeze mai temeinic decât pe drumurile factice ale lipsei de sinceritate.

■

La Dalles, d-na *Veturia Roiu* expune un mare număr de statuete, capete şi figurine, care spun fără deosebire acelaş lucru, fiind reeditări după modele cu aceiaşi caracteristică. E un spectacol deprimant.

Sunt, la fel, unele cărţi pe care le citeşti dela un capăt la altul şi când ai terminat nu încerci nici o tresărire, nicio vibraţie lăuntrică; te afli în aceiaşi stare ca şi cum n'ai fi citit nimic. Te miri că ţi-au trecut atâtea cuvinte pe dinaintea ochilor şi n'au lăsat în tine nici un ecou, nicio urmă. Cum s'au putut închega laolaltă atâtea cuvinte care nu spun nimic, nu ţipă, nu te chiamă, nu te tulbură, când cuvintele pentru asta sunt făcute?

Sculptura e formă, nu materie oarecare ce ocupă loc în spaţiu — formă realizată după legile ei de existenţă şi de desfăşurare ritmică.

Când e înţeleasă, sculptura ne umple un gând, sapă în noi simţiminte pe care le ducem în viaţa noastră cea de toate zilele.

Sculptura n'a fost niciodată improvizaţie stângace în argilă, după modele schiloade. Şi modelele d-nei Veturia Roiu sunt antisculpturale. Cu atât mai mult ne place să remarcăm acele lucrări ale d-sale în care se vede o căutare de stil, o desprindere a pietrei din viaţa ei proprie, o născocire plastică eşită din raporturi de volum, care nu ţin de realitate, ci de ceva mai presus decât ea: de artă.

■

D. R. Troteanu, care e profesor la Academia de Arte Frumoase din Iaşi, a lipsit o bună bucată de vreme din mişcarea noastră plastică. Revederea pe care ne-o prilejueşte expoziţia dela Dalles este dintre cele mai plăcute. Am putea spune surprinzătoare chiar, pentrucă, prin nouile sale opere, pictorul se găseşte în pronunţată ascensiune artistică.

D. Troteanu a rămas la vechile preocupări decorative, dar în momentul de faţă tehnica d-sale picturală — e mult superioară celei de odinioară, — atât desenul cât şi culoarea câştigând în expresivitate şi rezonanţă.

Fără îndoială că şi în lucrările din trecut d. Troteanu reuşea uneori să-şi transpună viziunile în liniatură şi cromatică de calitate. Artistul prezenta şi altădată compoziţii interesante, şi mijloacele de care uza erau onorabile. Rareori însă izbutea să convingă; rareori avea puterea să imprime operei trăinicia conţinutului pictural definitiv. De multe ori rămânea numai subiectul: un subiect anunţat, intenţionat, dar nu realizat. Liniile erau şovăitoare, culoarea dulceagă, întinsă pe suprafeţe plate. Iar încercările de modelaj în câmp cromatic erau în general stângace.

Astăzi pictura d-lui Troteanu e mult mai schimbată în bine. Intâlnim şi acuma oarecare confuzie între plastică şi literatură. Artistul e un temperament liric, contemplativ, care vede poezie uşoară pretutindeni. De aici, unele nepotriviri între motiv şi exprimarea picturală. Culoarea e alimentată însă cu tonuri şi armonii îndrăzneţe şi sigur găsite.

Priveliştile din Balcic şi cele din Iaşi, spre exemplu, sunt tot atâtea îndemnuri la reverie. Este o delicateţă şi o eleganţă în unele lucrări, care, ridicate la o scară mai mare, ar alcătui adevărate panouri decorative.

Capetele de copii şi bătrâni sunt de asemeni studii perfect înţelese în prezentarea lor decorativă, cu modelaj condus până la capăt, cu nuanţări calde, însufleţite, elocvente.

Inainte d. Troteanu poseda o tehnică oarecum academică: toate elementele tabloului erau urmărite cu vădită grijă pentru respectarea principiilor şi normelor rigide de şcoală.

Cu expoziţia actuală, d-sa s'a eliberat de unele obsesii didactice şi păşeşte spre creaţia pură.

■

D-na *Drina Bellu* a deschis tot la Fundaţia Dalles o expoziţie de artă decorativă.

D-sa este preocupată în deosebi de legatul în piele al cărţilor, urmărind pe lângă frumuseţea plastică a liniilor şi culorilor, interpretarea foarte greu de realizat a conţinutului operei, a personalităţii autorului.

E deci o imagine nu numai decorativă, ci una cu înţeles mai înalt, o prezentare caracteristică, o definire exterioară a cărţii, o recomandare sintetică.

■

Pictorul *I. Sârbu* prezintă peisaje expresive din Deltă, redând atmosfera specifică regiunii cu mijloace oneste şi pe alocuri cu fericite accente de culoare.

H. BLAZIAN

Izvoarele bucuriei

In sufletul fiecărui om trăeşte nevoia împăcării cu sine, a perfectei linişti interioare. Cea mai mare bucurie a mea şi a dumitale — bucuria esenţială şi supremă — ar fi să trăim în pace cu noi înşine şi să dobândim acea linişte sufletească — ataraxie generală — de care a vorbit filosoful Seneca, precum şi alţi filosofi mai vechi şi mai noui, mai mari şi mai mici.

Diogene Laerţiu spune că: „tot ce facem este cu scopul de-a nu suferi şi de-a nu fi turburaţi... căci scopul vieţii este ca trupul să nu-ţi sufere şi să nu-ţi fie turburat sufletul..."

Dar cum poţi ajunge la această bucurie supremă sau măcar aproape de bucuria aceasta? Drumul până acolo nu e chiar atât de lung şi de anevoios pe cât se pare, dacă înţelepciunea şi bunul simţ îţi vor fi totdeauna tovarăşi de drum.

Bătrânul Epicur pretindea că: „origina şi rădăcina binelui suprem este plăcerea care porneşte dela stomah; de această plăcere sînt legate şi bunurile spirituale şi valorile superioare".

Grecul acesta care a rămas nemuritor în istoria filosofiei universale şi a cărui filosofie este astăzi foarte actuală, nu era lipsit nici de înţelepciune, nici de bun simţ. Căci e uşor celui mai simplu om să-şi explice dispoziţia sufletească — de pildă: cum se face că în cutare moment este încruntat, morocănos, nesociabil — dacă îşi va aduce repede aminte că e prea plină ori prea deşartă cavitatea lui abdominală.

Dealtfel, importanţa stomacului în viaţa sufletească a umanităţii este atât de evidentă, încât n'are nevoie să fie demonstrată. Un exemplu izbitor în această privinţă, îl putem culege din unele întâmplări importante ale vieţii politice internaţionale din timpurile noastre. Cred cu tărie că solidaritatea statelor care au condamnat la Geneva înarmarea Germaniei, nu ar fi fost posibilă fără o prealabilă serie de banchete diplomatice. Pot adăuga chiar că rezolvarea acutei probleme a dezarmării popoarelor depinde în totul de priceperea bucătarilor care au sarcina de-a alcătui, după legile complexe ale artei culinare şi vinicole, banchetele conferinţelor internaţionale, caşi de stomacul diplomaţilor lumii.

Dar ceiace spune Epicur nu vrea să însemne că supremul bine al omului este să-şi umple pântecele în chip potrivit. Ci numai că dela acest fapt porneşte binele suprem. Clasele neavute, clasele în mizerie sînt pornite să zdruncine temelia societăţii actuale tocmai pentrucă viscerele lor stomacale sînt lipsite de ceiace constitue îndestularea şi desfătarea gurii.

Cu alte cuvinte, indigestia provocată de lipsa mâncării pune clasele impilate într'o dispoziţie ostilă, războinică, inuamană.

Ia daţi-le confortul. Ele îşi vor regăsi pacea, care este binele suprem.

Restabilirea şi sublinierea acestei idei — anume că nu funcţiunea normală a digestiei este cel mai nobil scop al omului, ci că scopurile nobile pot fi atinse numai după ce i s'a asigurat digestiei o funcţiune normală — n'o fac eu cel dintâi. A făcut-o mai înainte Jean-Marie Guyau, filosoful francez.

■

Aşa dar, ca să procedăm sistematic şi cu logică, binele suprem, deci bucuria supremă (căci spune acelaş Epicur: „binele suprem şi bucuria s'au născut în acelaş timp") este să satisfacem implacabila necesitate de linişte a sufletului şi de plăcere a trupului, necesitate substanţială, intrinsecă nouă. Pentru a ajunge la acest bine, la această bucurie, care este un „bine spiritual" şi o „valoare superioară", trebue s'o luăm dela rădăcină. Care-i origina şi rădăcina? Plăcerea pe care ne-o poate procura şi ne-o procură stomahul!...

In aceste zile de sărbători, teoria noastră va fi întărită. Căci în conştiinţa omului care respectă riguros ziua festivală, noţiunea sărbătoare este sinonimă cu masă îmbelşugată, înflorită de o sticlă la mijloc.

Ceiace au bun sărbătorile este răgazul pe care ţi-l dau de-a te întruni cu amicii, în jurul unei mese, la mâncare şi taifas. Fiindcă una fără alta sînt lipsite de valoare.

Am auzit odată pe un om subţire, grăind un lucru înţelept. La o masă bine dispusă, văzând că în mijlocul unor pălăvrăgeli uşoare şi simpatice, cineva s'a ridicat la miezul nopţii şi pe motiv că fiind târziu dumnealui se duce să se culce, omul meu rosti:

— Ştiu că există un instinct al conservaţiei dar există şi unul al conversaţiei.

Dar taifasul şi mâncarea nu sînt lesne de îndeplinit. De hrănit, ştim să ne hrănim cu toţii, numai să avem cu ce. Iar de bîrfit şi de trăncănit vrute şi nevrute, iarăş ştim. Dar de mâncat şi de vorbit la masă nu ne pricepem mai deloc.

In legătură cu ceiace facem şi cu modul în care ar trebui să săvârşim acţiunile nostre, ce pot avea virtutea să ne ducă la bucuria supremă, am să vă istorisesc o anecdotă veche, pe care desigur, o cunoaşteţi. Dar nu-i nimic. Nu strică să v'o mai spun odată, ca s'o cunoaşteţi şi mai bine.

Un tată se plângea unui amic: — Dragă, nu ştiu ce să mă fac cu fiu-meu: bea, joacă în cărţi, fumează.

— Ei bravo! — îi răspunse amicul — dar ce vrei să facă? Tu la vârsta lui, ce-ai făcut?

— Bine, dar eu nu mă plâng că bea, ci pentrucă nu ştie să bea — şi bea; pentrucă nu ştie să joace — şi joacă; pentrucă nu ştie să fumeze — şi fumează.

In arta care *vei şti* să faci un lucru, stă posibilitatea de-a găsi bucuria esenţială. Aici e izvorul bucuriei.

Iată, în zilele sărbătorii pascale, a coborât primăvara. „Soarele face înconjurul lumii şi glasul său răsunător ne îmbie pe toţi să ne trezim la viaţa fericită" — zice acelaş şi acelaş Epicur.

Viaţa fericită? Descoperiţi izvoarele bucuriei. Ele sînt lângă noi şi în noi înşine.

In ce mă priveşte, am să vă dau o mână de ajutor să descoperiţi măcar câteva din aceste multiple izvoare. Am să vi-l dau altădată. In curând.

LASCAR SEBASTIAN

EA. — Hai, îmbracă-te odată...
EL. — Ţie... ţi-i uşor: iţi scoţi cămaşa, — pe cind eu trebue să mi-o pun...

Primii Paşi

Răspuns

Celei care a scris „Capriciu" şi a semnat Anişoara Odeanu.

Iţi cunosc „capriciul" tău
Şi toana ta —
Dar nu ştiu-zău
De este aşa!
Ştiu că mă iubeşti
(O ştiu prea bine)
Şi că te fereşti...
Acum deşi nu-s lângă tine
Căci ne despart şi munţi şi văi
Şi tot atâtea ape —
Dar totuşi ştiu — Păi
N'am cetit scrisoarea ta?
Şi dac'a fost ca să îmi sape
Prima parte,
Răni adânci — e vina tot a ta
. . . .
Dar vezi că nu-i aşa?
Şi cât de bine'mi pare!
(Iţi spun mai dulce, în tonul tău
Dar zău, ţi-aş zice acum, ceva, ceva mai tare).
■
Fruntea ta e cam fierbinte, dece oare?
Las mâna în mâna ta...
Priveşte-mi ochii mari şi trişti,
Aşa precum ai scris;
Dar mai mult să nu insişti...
Căci nu mă pot apropia
De chipul tău cel drăgăstos,
Să-ţi mângâi părul — poate — mătăsos,
Decât în... vis.

A. G. ZORE

Inceput!

Trenul s'a oprit obosit în staţie.

Două tuneluri şi un munte, nu e glumă, chiar atunci când ai două inimi de fier, două locomotive.

Ochii nerăbdători care mânau trenul cu gândul, au făcut şi ei popas.

E lume multă în gară, ca într'o staţie climaterică, dar cei doi ochi nu văd decât un chip. Chipul drag, dorit, e aici în faţa compartimentului ei, înalt şi chipeş, cu ochi de întunerec şi de vis, cu zâmbet din ţara oamenilor buni.

Iat'o pironită în faţa lui.

Toate celelalte simţuri au lăsat ochilor libertatea să acţioneze.

Buzele n'au spus nimic.

Intr'un târziu i-a întins cei trei trandafiri, aduşi atâta cale dela oraş. El i-a cerut numai unul şi, absenţi de restul lumii, s'au îndreptat spre poteca de plimbare, mereu tăcuţi. Şi ce inutile sunt vorbele, atunci când glăsuiesc inimile! Au păşit alături, neprivindu-se decât rar şi pe furiş... In suflet li-se zbăteau talazuri de armonii, ridicate de vâltoarea dragostei.

S'au întors amândoi, deodată cu acelaş gând, că trebue să ascundă oamenilor dragostea lor.

Nu trebue să ne gândim numai la indecenţă, atunci când îndrăgostiţii caută noaptea, întunericul; oare norii nu-şi numără comorile noaptea?

„Domnule Valiu", atât doar i-a şoptit ea tremurat. El a rugat-o să-i spuie simplu: Valiu... „Valiu, Valiu", a murmurat ea cald, duios, ca şi cum un nume ar fi o fiinţă mică, drăgălaşă pe care o mângâi cu degete de adiere. Două lacrămi i s'au prins în gene. Atât au vorbit şi au ajuns unde cărările lor se despică. Ea locuieşte sus pe munte: Cu o strângere de mână şi o privire adâncă s'au despărţit.

Dar, vai, a uitat să-i dea trandafirul... O clipă de întunecare, de tristeţe. Urcând agale, ea a văzut deschisă fereastra fetei a cărei tinereţe e măcinată crud de boala ce nu iartă, şi atunci s'a gândit să-i facă ei o bucurie, aruncându-i trandafirul roşu.

Biata chinuită îşi va ţese o mică iluzie neştiind dela cine vine.

Şi apoi, uşoară ca un fulg, ea urcă poteca ce şerpueşte domol printre poene smălţuite cu mărgărite.

Cât e de veselă, de fericită, ce drag îi e tot Universul!

Firul de iarbă grăsuţ de sevă îl mângâie, mărgăritele le alintă şi renunţă a-şi încărca braţele cu ele ca în alte dăţi, le lasă a mai fi sărutate odată de roua dimineţei viitoare.

Ce scurt îi pare drumul şi cum nu oboseşte deloc azi.

Ar vrea să dăruiască câte o părticică de bucurie la toată lumea, la toată vietatea. Le dă la toţi bună ziua cu glas de cântec şi oamenii îşi luminează chipul cotidian răspunzându-i şi privind-o cât e de frumoasă şi de senină în contrast cu hainele-i cernite.

Zâmbeşte cerului albastru, mărginit doar la orizont de pufuşor de nouraşi albi.

Adierii de vânt îi mulţumeşte pentru îmbrăţişare, iar pădurii întunecate de brazi din vale îi trimite un sărut.

In pas săltăreţ iat-o intrând pe poarta căsuţei albe. Seară de cânt şi bucurie, cântec pe buze şi în inimă. La toţi din casă le împărtăşeşte câte un bun, servitoarei — o rochie mai uzată, sărmanei bătrâne din vecini — o parte din economiile ei mici, câinelui — surplus de hrană, iar florile au fost udate şi plivite de mâni mângâietoare.

Iar când noaptea şi-a scoborît valurile de umbră din camera de întunerec, atunci şi-a întins şi ea gândul lin odihnei pe o aripă de somn. A avut o singură rugă, să vadă chipul drag în vis.

VIONA

Micile practicante

E micuţă de tot. Mânuţele ei sunt subţiri, iar pielea îi e neagră şi aproape uscată pe os ca la o bătrână. Are ochi vioi şi o faţă gălbue, plăpândă. E îmbrăcată cu o rochiţă de culoare închisă, lungă, s'ar zice modernă dacă nu ar fi atât de veche şi de largă pe ea. In picioare are pantofi de căpătat şi ciorapi de „fil d'ecosse" cu baghetă, care pe alocurea s'au rupt şi când păşeşte, călcâele ei mici şi galbene apar ca două găluşti.

O chiema Anuţa şi e practicantă la atelierul de croitorie al unui profesional. De fapt, de trei ani de când îşi chinue zilele acolo, mai mult a alergat pe străzi, iarnă, vară, prin lapoviţă sau arşiţă, cu pantofi veşnic găuriţi şi cu un surtucel de haină, pe la cliente sau pe la băcănii, să cumpere bomboane şi de ale mâncării pentru profesoarele sau domnişoarele din „profesional".

Tatăl Anuţei este un om rău. Cum face rost de ceva parale, se îmbată şi, când vine acasă, o bate şi pe ea şi pe mama ei. Poate că ar bate-o şi pe sora ei, dar aceea e prea mică; n'are decât cinci luni şi nu poate câştiga bani.

Biata Anuţa ale cărei mânuţe subţirele şi slabe se întind pentru a apăra corpul mamei sale de lovituri, cade adeseori sdrobită de greutatea noduroaselor mâni ale sălbatecului său tată:

„Şi tu, lighioană, îi strigă el, te ţiu şi pe tine dă pomană..." şi glasul lui borborosit şi duhnind a rachiu le îngrozeşte cu înjurăturile şi ocările cele mai grozave. Când se tezeşte din beţie, el face mărgele din miez de pâne pe care le vopseşte cu roşu sau negru şi le vinde la barieră, la ţărani. Alteori vinde pişcoturi colorate cu şofran preparate de mama Anuţei.

In casa lor e sărăcie lucie. Pat nu au. Anuţa cu mama şi **cu sora sa, dorm într'o albie,** iar tatăl lor pe o laviţă de scânduri. Nici sobă nu aveau, dar un vecin milos le-a dăruit un cotlon de cazan.

■

Se apropiau sărbătorile Paştelui şi ei nu aveau de nici unele. Dela o vreme tatăl Anuţei se făcuse şi mai rău. El o ameninţase că dacă de Paşte nu va căpăta nimic de la atelier, o va da pe stradă. Rugăminţile mamei sale nu slujiră la nimic.

In sufletul Anuţei această ameninţare creştea pe măsură ce se apropiau sărbătorile. Ceeace pentru alţi copii şi pentru toată lumea era o bucurie, pentru ea era un chin. Veselia celorlalţi, când sunt duşi la sfânta împărtăşanie cu buchete de flori în mână, îmbrăcaţi în hăinuţe noi, bucuria oului de ciocolată, a iepuraşului sau a jucăriilor rezervate zilei celei mari, toate acestea erau necunoscute Anuţei. Ea se gândea cu durere că şi anul acesta se va întâmpla ca şi în anul trecut când Doamna Directoare le promisese la fete un ajutor dacă expoziţia de modele va avea succes, dar ele nu au mai auzit-o vorbind nimic după aceea. Le strecurase în suflet numai speranţa, atât cât avusese nevoie de ele şi apoi totul a rămas pentru anul următor. Şi-a amintit cu cât suflet alergase ea în săptămâna mare, ce bucurie că va putea ajuta pe măicuţa ei, dar în zadar... Şi profesoarele acestea sunt tot atât de rele ca şi tatăl ei! Le-au promis, dar nu s'au ţinut de cuvânt şi amintirea aceasta o întristează şi mai mult. Lacrimi îmbelşugate îi curg pe modelul la care lucrează.

Pentru toată alergătura lor bietele practicante au doar mâncare la amiază. Şi ce mâncare! Şi ce porţii! Oricât de puţin mănâncă ele, dar tot nu le ajunge. Când le dă, odată pe săptămână, alva cu pâne, bucăţelele de alva nu-s mai mari decât un dumicat. Apoi, „Domnişoarele" le iau nucile şi zahărul depe macaroane şi grăsimea de deasupra supei, întocmai cum fac gradaţii în oştire; domnişoarele acelea lacome, care mai poftesc şi la fărâma lor de mâncare. Nu le ajunge atâtea bunătăţi câte le cumpără biata Anuţa, în fiecare zi, de sute de lei şi le serveşte la masă ca pe nişte mari cucoane şi care nu-i scapă şi ei măcar o fărâmă din ceeace mănâncă ele. Deabia când rămâne singură, Anuţa, pe care nimeni n'a învăţat-o că educaţia înseamnă să ridici elegant cu vârful degetuţelor roze capacul de pe crăticioara bietelor practicante, mănâncă bucăţelele de şuncă sau grăsime ce s'au lipit pe hârtiile aruncate la coş.

■

In săptămâna aceasta, vrând să le purifice sufletele, directoarea le-a ţinut acelaşi logos ca şi în anul precedent, îndemnându-le să postească şi să lucreze cu tragere de inimă, că vor avea şaptezeci la sută din ţânzarea modelelor pe care le lucrează. Sărmanele fetiţe! ele nu ştiu prea bine ce înseamnă şaptezeci la sută, dar vestea că vor lua ceva le face să alerge înebunite de bucurie. Numai Anuţa presimte ceva. Umerii săi micuţi şi ascuţiţi s'au înălţat ca şi cum ar fi zis: Hm! Ea n'a uitat. Durerea o înăbuşe. Simte că trebue să plângă şi ochii i se împăenjenesc în boabele limpezi, care te miră cum de au mai eşit din acel trup umilit. Figura directoarei e enormă, roşie, ca şi a tatălui său. Oh, cât îi e groază de ei! Vrea să fugă şi, îndreptându-se spre uşă, picioarele i se împleticesc.

■

E noaptea Invierii. S'a înoptat. Străzile sunt pline de lume. Bărbaţi, femei, cu pachete, cu coşuri trec încoace şi încolo. Vânzători în uşa prăvăliilor, alţii înşiraţi pe marginea trotuarului fac o *hărmălae* de nedescris.

Prin mulţimea sgomotoasă, Anuţa se strecoară cu greutate. Ea nu vede nimic din ceeace se petrece în jurul său. O doamnă şi un domn, care coborau dintr' un automobil, s'au împiedecat de ea, au privit-o o clipă supăraţi, apoi doamna păru că se înduioşează: Quelle misère! spuse ea domnului care o însoţea. Anuţa priveşte drept înainte, plânge fără lacrimi şi din când în când lovită de câte un trecător grăbit, se opreşte şi sughite ca un om care trage să moară. De data aceasta directoarea le-a spus, că le va da ceva după Paşte, când vor face socotelile.

„Ca şi anul trecut!" gândeşte mereu Anuţa, „ca şi anul trecut!"

Genunchii ei slabi se îndoesc, tremură şi nodul din gât o înăbuşă tot mai mult. Acasă nu se poate duce, deaceea merge pe străzi în neştire şi în gând i-a îngheţat ameninţarea tatălui său şi vorbele perfide ale directoarei. Vântul suflă cu putere şi nourii reci picură stropi de ghiaţă. Rochiţa i se lipeşte pe picioare şi o durere ca un junghiu îi cuprinde spatele. Anuţa merge din ce în ce mai anevoe. In depărtare a zărit o lumină, apoi cu cât se apropie, cu atât distinge mai bine. In curtea unei biserici, credincioşii, cu lumânări aprinse, aşteaptă.

. . . .

A doua zi, fetiţa cu pantofi de căpătat, cu mânuţele subţiri şi cu pielea aproape uscată pe os a fost găsită de o bătrână, pe o brazdă de lângă clopotniţă, cu capul pe o lespede şi cu surâsul pe buze.

Anuţa murise.

. . . .

Iar în sala expoziţiei de modele, în care directoarea apăruse într'o superbă „robe bleu" şi-şi etalase radioasă toată arta, se afla un model pe care o privire fină ar fi observat lacrimile Anuţei şi de care fusese agăţată o carte de vizită pe care scria: Micile Practicante — M-me Popescu.

X. Y.

A apărut

-: Sângele :-

roman de **Dan Petraşincu**

Editura Adeverul Lei 60

Citiţi ultimele broşuri apărute în

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
a stat la temelia lecturii şi culturii tuturor intelectualilor noştri.

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
este cartea de căpătâiu şi de îndrumare a adolescentului.

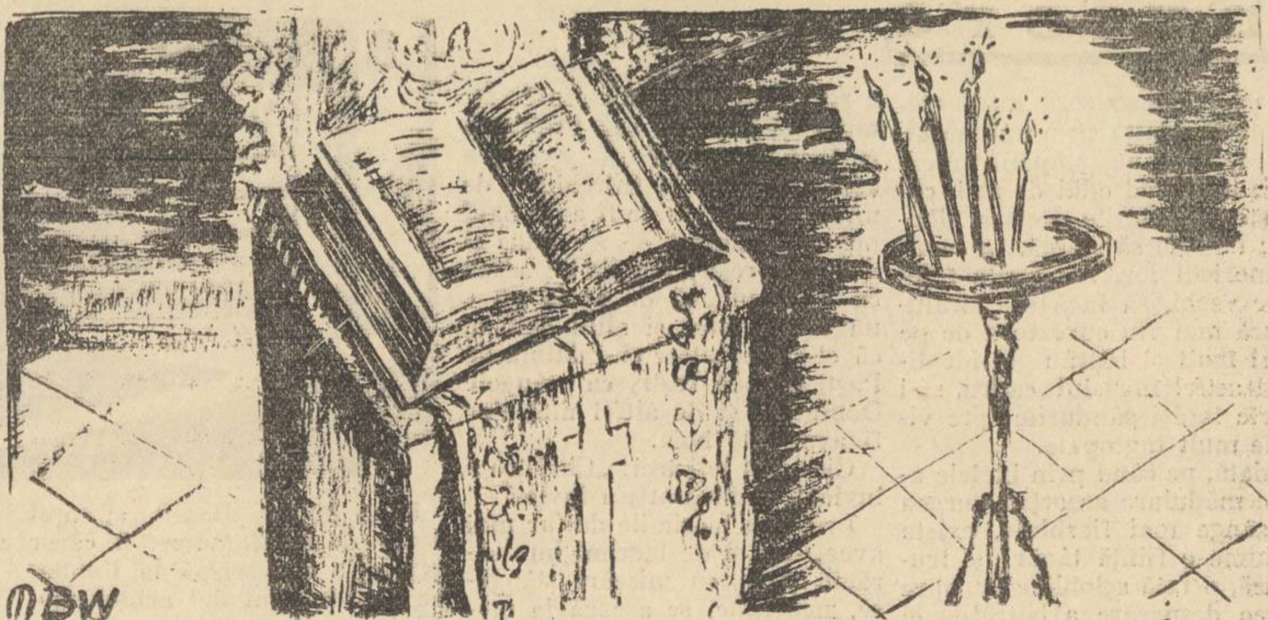
BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
a publicat tot ce literatura universală şi românească are mai reprezentativ şi mai ales.

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
stă de 40 de ani pe masa şcolarului, pe laviţa ţăranului, în mâinile lucrătorului şi pe biroul intelectualului.

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
a răspândit în straturile refractare culturii, adică în straturile proletare şi rurale, peste 25.000.000 de broşuri.

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
a reuşit să ridice pe neştiute şi pe tăcute, fără vorbe şi ţimbale, cel mai uriaş monument de cultură vie, de cultură naţională.

CEREŢI GRATUIT CATALOGUL LA TOATE LIBRĂRIILE ŞI LA
Editura UNIVERSALA Alcalay & Co.

JEAN ROSTAND

Maxime încurajatoare pentru cei ce vor să se însoare

La ce bun să ai explicări dese cu nevasta ta? Nu eşti aşa naiv să crezi că e posibilă o înţelegere între voi, nici aşa de crud ca să-ţi placă să verifici mereu neînţelegerea voastră.

■

Ca să ripostezi să aştepţi întotdeauna atacul direct. Dacă soţia te provoacă direct pe sub ascurs, asta înseamnă că ea nu e sigură de dreptatea ei şi caută să-ţi arunce în spate cauza certei.

■

Când atmosfera casnică va fi devenit apăsătoare, când va fi înţeles, după multe indicaţiuni, că cearta nu o mai poate evita, alege ceasul şi terenul. Să nu amâni, profită de primul tău noroc.

■

Dacă ai norocul ca în timpul furici, soţia să arunce un cuvânt excesiv, care întrece sau desvălue puţin gândul ei, mai ales să nu răspunzi: ai câştigat partida.

■

Cere din când în când mici concesii cu totul naturale dar pe cari tu le ştii că ea nu le poate face: vei profita de refuzul ei.

■

Oricât de puţin te-ai simţi vinovat, aranjează-te în aşa mod ca să provoci din partea ei, asupra oricărui lucru de nimic, o dojană care să-ţi dea voe să te bursuluieşti şi să-ţi iei rolul important.

■

Separarea conjugalului de sentimental este prima înţelepciune a căsătoriei; nu pune la un loc niciodată necazurile casnice cu resentimentele tale amoroase.

■

Să nu exploatezi dragostea soţiei tale, din politeţă, dar s'o laşi să ţi-o exploateze pe a ta, din demnitate.

■

Amorul n'ar putea să constitue o inferioritate şi înseamnă să-l cobori dacă ea insstă ca isă-ţi impue vreo josnice conjugale.

■

Dacă soţia se plânge că o neglijezi, trebue să te aperi ca amant, dacă ea insistă că să-ţi impue vreo corvadă, poartă-te ca soţ.

■

Soţia îţi este un adversar redutabil. La prima slăbire, la prima distracţie, va ocupa posiţii noui din care nu o vei mai putea scoate. Progresele ei nu sunt decât etape. Chiar atunci când ţi s'ar părea că ea se opreşte la succese parţiale, tot va rămâne credincioasă ambiţiei ei integrale.

■

Concesiile se impun la începutul vieţii conjugale; după ce a trecut un anumit termen nu mai ai dreptul să pierzi din teren.

■

Păzeşte-ţi viguros libertăţile; să nu abdici dela niciuna, chiar din capriciu; ce ai lăsat de făcut într'o zi, îţi va fi foarte greu să-l refaci, decât dacă nu l'ai fi făcut niciodată.

■

Caută să ai mai multă libertate de cât ai efectiv nevoe.

■

Trebue mai mult curaj să rupi împăcarea decât să te răsboeşti.

■

Când prietenii tăi vin des să te vadă, ea îi consideră plictisitori; dacă răresc vizitele din discreţie, ea va găsi că o neglijează.

■

Cu excepţia unui acord ideal şi curat utopic, ura se produce chiar şi la soţii cei mai înamoraţi. Ura conjugală este, din toate, cea mai constantă, cea mai normală: urăşti oameni pentru motive mult mai mici cu care nu urăşti soţia sau soţul.

■

Ura conjugală se descarcă prin certuri. Ai putea, până la un oarecare punct, să le micşorezi numărul, nu însă să le suprimi de tot: ele sunt ca şi purgativele şi recomandate de higiena morală.

■

Să te fereşti de certuri inutile: din fiecare veţi eşi mai despărţiţi, dar şi mai legaţi.

■

Ea are ca toată lumea, puncte iritabile: cel mai mic contact deslănţue furia. Studiază-le ca să le cunoşti bine, dar dă-ţi aerul că nu le cunoşti, ca să poţi să ocheşti în ele mai comod.

■

Ai să te feliciţi întotdeauna că ţi-ai păstrat sângele rece. Aruncând insulte nu vei simţi decât o uşurare iluzorie şi cu totul trecătoare.

■

Dacă trebue să faci avansuri, fă-le imediat, vei părea generos, mai târziu vei părea slab.

■

Dece să te mai împaci cu soţia ta dacă eşti gata s'o indispui iar.

■

Ca să eviţi o ceartă să nu spui niciodată ce nu gândeşti, dar să nu spui niciodată ce gândeşti: traiul va fi foarte greu.

■

Gândindu-te că soţia ta nu e decât o străină, ea ţi se va părea mai puţin îndepărtată.

■

Mai ales să nu-ţi închipui că altă femee ţi-ar conveni mai bine. Iţi închipui că ai afinităţi numai cu persoanele pe cari nu le cunoşti de loc.

■

Nu cerceta cu prea multă curiozitate ce se găseşte în sufletul ei: dacă te vei uita bine, la toate femeile vei găsi ceva care te va face să nu le mai iubeşti.

■

Când nu e lângă tine, gândeşte-te mai puţin la ea.

■

Să nu ai nici o remuşcare despre ce ai gândit de ea: ea a avut gânduri mai rele despre tine.

■

Sunt zile când fără nici o cauză apreciabilă, ea te enervează: găseşti intenţiuni jignitoare în cuvintele cele mai blajine, exagerare în atenţiunile cele mai binevoitoare; tot ce ar trebui să vezi la ea îţi sare în ochi. Ar trebui, ca să-ţi fie suportabilă, să înceteze de a mai fi ea însăşi. In asemenea zile, stai deoparte, vei fi nedrept. Plimbă-te sau lucrează.

■

In ziua când îţi vei da seama că certurile voastre s'au mai rărit, nu deduce din asta că femeea ta s'a făcut mai bună, întreabă-te mai bine dacă tu nu te-ai zaharisit.

■

Fericirea conjugală este un semn funest. Să te temi de momentul când vei lăuda mărimea coliviei şi uşurinţa lanţului.

■

Nu există căsătorie care să nu fie, pentru unul ca şi pentru celalt, o mesalianţă de suflet.

■

Doi soţi nu s'ar suporta dacă fiecare ar şti meritul celuilalt de a-l suporta.

■

Noi singuri nu ştim ce ne incomodează la femeia noastră.

■

E abuziv să te aştepţi ca femeia noastră să ne admire că o suportăm.

■

Chiar când e prea subţire, legătura conjugală face mai mult decât lanţul cel mai solid din moment ce eziţi s'o rupi.

■

Nu e soţ mai supus ca acela care-şi păstrează iluzia libertăţii.

■

Femeile vor prefera întotdeauna robia noastră decât libertatea lor.

■

Dacă e un pericol să te căsătoreşti din dragoste, asta nu numai pentrucă dragostea trece, dar şi pentrucă se poate ca să şi dureze.

■

Căsătoria nu împiedică să fie fericiţi acei cari au aplecarea de a fi, celorlalţi le dă un pretext să se plângă.

■

Dacă scoţi esenţialul din fiinţa ta, singurătatea ta intimă şi câteva prietenii, dacă nu te laşi să devii străin de tine însuţi, dacă nu te simţi în orice moment un intrus în propria ta casă, să te consideri fericit: faci parte din privilegiaţii căsătoriei.

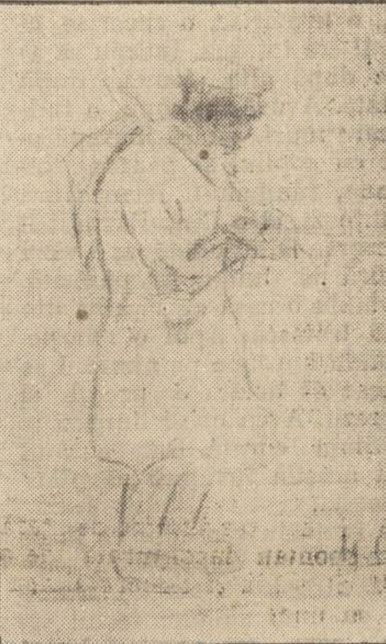
■

Cineva trebue să aibă multă încredere în personalitatea sa sau s'o preţuiască prea puţin, ca s'o introducă în căsătorie.

■

Incearcă uneori să te priveşti cu ochii tăi de burlac.

Trad. de Dr. J. K. R-S.

Poeziile lui Goethe în româneşte

Poeziile lui Goethe au mai fost traduse în româneşte. Pentru întâia oară însă lirica lui Goethe este înfăţişată într'o culegere bine aleasă şi unitară, în antologia pe care editura „Adevĕrul" o va lansa zilele acestea.

Traducerea acestei antologii, care apare sub titlul de *Lirica lui Goethe*, este datorită d-lui *Ion Sân-Giorgiu*. D-sa, care este traducătorul dramei în versuri *Antigona*, apărută acum câţiva ani în biblioteca „Dimineaţa", a strâns în acest volum şaizeci şi cinci de poezii, aparţinând tuturor ciclurilor lirice ale lui Goethe.

Această culegere de poezii, prin calitatea traducerii şi prin frumuseţea limbei poetice, va constitui cu siguranţă evenimentul literar al sezonului. Ediţia excepţional de îngrijită pe care o pregăteşte editura „Adevĕrul" va fi o surpriză pentru iubitorii de cărţi frumoase.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi în ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Gazeta Medicală

Chipul lui Isus în lumina razelor infra-roşii. — Mai există Iseria? Interview cu d. prof. dr. C. Parhon. — Limba, — oglinda căilor digestive. — Băile de acid carbonic de dr. C. Doljan. — D. dr. Costinescu, ministrul Sănătăţii, despre: Situaţia sanitară a ţării. — Despre febra tifoidă şi tifosul exantematic. — Profilaxia blenoragiei la bărbaţi de dr. S. Goligorschi. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii. — Otita latentă a sopilului. — O statistică sterilizărilor. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Pe marginea unui portret

Răsfoind pagini uitate

Miss Alice Roosevelt şi Marchiza Oyama

Intr'un recent număr din *Candide*, cu arta aceea subtilă şi uneori atât de ingrată a portretului — al cărei secret unic îl posedă în chip neîntrecut — Princesa Bibescu evocă trecutul plin de strălucire şi readuce pentru o clipă sub lumina grăbită a actualităţii trecătoare, o siluetă relativ încă prezentă în memoria şi chiar viaţa publică a Noului Continent, dar demult uitată într'o Europă care a sărbătorit-o cândva cu multă frenezie, ca pe o fiică de monarh. Intr'adevăr, rar s'a văzut odraslă de conducător de ţară mai spontan înconjurată de o atât de caldă şi sinceră simpatie, adorare chiar.

Popularitatea actuală a Prinţului Galilor nu poate da decât o idee mediocră despre frenezia întâlnită pretutindeni, în primii ani ai veacului, de Alice Roosevelt, fiica Preşedintelui Teodor Roosevelt, ales în 1901 şi reales în 1904.

Inteligentă, instruită, vioaie, de o simplicitate şi naturaleţă ideale, frumuseţea, graţia, amabilitatea şi nesfârşita-i bună dispoziţie cucereau din primul moment nu numai mulţimile, atât de uşor furate de entuziasme de moment, dar şi pe cei mai severi şi pretenţioşi observatori cu care venea în contact.

In fiecare zi, jurnalele din toată lumea se ocupau, pe coloane întregi, de cele mai mărunte iniţiative şi gesturi ale sale, reportagiile fiind însoţite de nenumărate fotografii şi de inevitabile pronosticuri matrimoniale.

Călătoria ei în Oceanul Pacific şi în Extremul Orient a fost un triumf de care astăzi greu ne putem face o părere.

Adolescenţa şi prima tinereţă a acestei privilegiate a soartei au fost o adevărată poveste fermecată.

Ce s'a întâmplat însă când povestea s'a sfârşit, când feeria a fost risipită de ciocanele tapiţerilor ţintuind lăzile pentru cea din urmă călătorie — plecarea spre uitare — ciocane de care într'o zi a răsunat toată Casa Albă?

Ce a devenit după aceea Alice Roosevelt, peste care s'a lăsat progresiv tăcerea cea mai adâncă?

Este întrebarea cea mai firească pe care putea să şi-o pună orice adevărat pasionat cercetător de stări de lucruri şi mai ales de suflete, cum este prin excelenţă Princesa Bibescu — debarcând în America.

După cum firească era şi teama de eventualele ravagii ce ar fi putut lăsa în urma ei trecerea a aproape trei decenii.

In locul unei femei acrite şi îmbătrânite fără vreme, maniacă şi ursuză, trăind doar cu amintirile, Princesa Bibescu găseşte însă o fiinţă fermecătoare, vioaie şi simplă, păstrând în viaţa privată aceleaşi calităţi care îi atrăseseră simpatia lumii întregi.

Alternând amintiri şi impresii personale, cu fragmente de imagini actuale, autoarea faimoaselor *„Patru Portrete”* şi a *„Lordului Thomson of Cardington”* reînvie miraculos, sub trăsăturile transformate de vreme şi sub părul argintiu, pe eroina povestei fermecătoare de altădată: „Alice aux pays des merveilles”, „la jeune fille qui savait danser la hula, hula, haï”.

■

Mă aflam în tren când am citit articolul Princesei Bibescu. In tren şi în starea aceea de spirit minoră, specifică începutului oricărei convalescenţe şi cu deosebire convalescenţei următoare unei gripe neaşteptat de violente. Sunt unele reacţiuni instinctive, dincolo de orice raţiune şi logică, nespus de curioase. In primele ceasuri de pat, de febră mare, în ciuda oricărei nelinişti lucide se răspândeşte în trup o mulţumire animală şi adâncă: totul s'a întrerupt, oricât de grave şi urgente, preocupările existenţei exterioare au rămas suspendate; indiferent care ar fi urmările şi în ciuda spiritului ce păstrează veleitatea de frământare, instinctul se bucură nemărturisit: totul este îndepărtat, amânat şi întreaga fiinţă se destinde în moleşeala febrei şi a patului. Când, după zile şi nopţi de aşteptare, te trezeşti într'o dimineaţă cu mintea limpede, cu mădularele slobode de plumbul răului topit şi cu siguranţa că totul s'a sfârşit, o bucurie inversă năvăleşte în trup: totul ia o culoare nouă, lumina pare mai vie, viaţa uşoară şi prin ea însăşi o nesfârşită desfătare. Dar abia pe picioare, abia din nou printre oameni, şi din nou pe străzi, bucuria apare dintr'odată şi violent nejustificată, disproporţionată, absurdă. O oboseală, o sfârşeală fizică insidioasă te descurajează la ideea celui mai mic efort: să iei iarăşi totul dela început, să treci din nou prin scurgerea orelor, năuc de rapiditatea cu care au trecut şi deşi nu ai stat un moment cu braţele încrucişate, să te întrebi iarăşi seara cum s'a întâmplat de nu ai făcut nici a zecea parte din ce îţi propuseseşi dimineaţa. Totul te copleşeşte, totul te irită. Dacă lumina este prea intensă te oboseşte, dacă este scăzută, ţi se pare dolentă şi neurastenizantă.

Mă refugiasem în vagonul restaurant care, bine încălzit şi complect gol, îmi reamintea (destul de fără rost dar poate prin reclamele Byrh, Terminus şi placardele Companiilor de Navigaţie) atmosfera tihnită de la anumite ore a cafenelelor din jurul gării de Est şi Saint Lazare. In dreapta şi în stânga, prin ferestrele cu cristale de ghiaţă la colţuri, se desfăşurau privelişti monotone de câmpii întinse, peste vestmântul gros de zăpadă al cărora se prelingea lumina galbenă a unui soare agonic, rătăcit printre nori destrămaţi pe un cer spălăcit, în pragul unui amurg trist şi fără de sens.

Atunci am deschis jurnalul şi, luptând cu primele umbre ale serii, am căutat articolul anunţat de manşetă, aşa cum dibueşti pe întuneric clanţa unui refugiu. Intr'adevăr, în tot ceace scrie şi mai ales descrie Princesa Bibescu, am găsit întotdeauna un imponderabil tonic, izvorând cred din pasiunea cu care autoarea cercetează şi înfăţişează lucruri şi oameni, insuflându-ţi, fără să vrei, încredere în resursele vieţii şi în tot ceeace ea poate oferi interesant celui ce ştie să vadă şi să preţuiască.

Şi odată mai mult farmecul a operat.

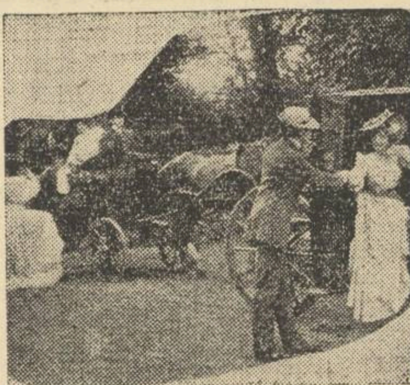
Dincolo însă de interesul direct şi obiectiv, portretul din *Candide* a trezit în mine o emoţie cu caracter pur personal datorită corespondenţei anumitor evocări.

Alice Roosevelt? Fata aceea suplă, înaltă, cu privirea mândră dar caldă şi râzătoare? Dar de câte ori n'am întâlnit-o cândva în paginile unui album ce echivala pentru mine cu o adorată carte de basme!

In noaptea ce cădea tot mai sură peste întinderile îngheţate, şi în cântecul molcom al roţilor, mi s'a părut că reaud cântecul monoton — dar turburător ca o melopee orientală — al streşinilor din unele după amiezi de ploaie şi de linişte ale copilăriei. Am revăzut salonul cu ferestre multe şi înalte ale căror draperii grele aşterneau zone de umbre şi de lumini pe unda aurie a parchetului în care se prelungeau, răsfrânte ca în luciul unei ape moarte, picioarele fotoliilor, canapelelor, gheridoanelor şi vitrinelor; salonul în nemişcarea căruia târam — furat dintr'un colţ al bibliotecei — un tom ce mi se părea imens şi care, legat în piele şi cu coperte compacte, cântărea cel puţin cinci kilograme: colecţia Femina pe anul 1905. Alături, în colţul de bibliotecă, se aflau şi colecţiile pe alţi ani. Nu ştiu ce misterioasă preferinţă mă făcea să trag întotdeauna acelaş volum. Desigur textele nu-mi puteau spune încă nimic. Dar imaginile mă făceau să pătrund într'o lume de o mie şi una de nopţi: echipagii fastuoase, castele şi parcuri de vânătoare, recepţii strălucite la curţile imperiale, primele automobile, bărci cu motor şi baloane cu cârmă.

Intorcându-mă din refugiu, la sfârşitul războiului, ce bucurie înduioşată am resimţit regăsind cartea mea de basme printre resturile bibliotecii din care tot ce era mai de valoare — ca şi din restul casei de altfel — fusese expediat în lăzi la Viena de generalul ce locuise acolo — (un conte austriac, nelipsit nici de gust şi nici de o trăsătură maliţios romantică, pe care mi-ar fi fost plăcut să-l cunosc: la plecare după ce tăiase cu cuţitul pe marginea ramelor, prea grele şi incomode de transportat, pânza celor mai bune tablouri, scrisese cu inelul pe geamul ferestrei unui salon mai mic în care se afla pianul şi portretul în mărime naturală al unei femei de o rară frumuseţe despre care bănuia — fiind pictată în cadrul grădinii pe care o avea sub ochi — că este stăpâna casei: „Adieu, chère et belle madame, dont j'ai emporté le portrait ainsi que les livres pour qu'ils me rappellent mieux les longues heures durant lesquelles j'ai rêvé de vous, dans l'atmosphère şi particulière de cette maison où je sentais rôder tant de souvenirs inconnus pour moi”)

Cora Laparcerie

Henri Bataille primind pe Berthe Bady la Louveciennes unde se repetă Marşul Nupţial

De data aceasta colecţia mi-a procurat alte bucurii şi surprize: regăseam la debuturile ei o întreagă generaţie de artişti, de scriitori, de politiciani ajunşi acum personagii celebre şi despre care credeam că sunt mult mai tineri decât descopeream că erau în realitate. Totul într'o altă atmosferă, un alt ritm de viaţă: lucruri ce păreau o clipă de neînţeles.

Trebue să adaug că înainte de război *Femina* era cu totul altceva decât este acum.

Departe de a se mărgini la rolul unui simplu jurnal de modă, fiind un amestec de *„Vogue”*, de „Vu”, de „Marianne” şi de „Candide”, oferea o imagine completă a vieţei pariziene sub toate aspectele ei. Apărând în formatul de astăzi al revistei „Illustration”, dar cu mult mai multe pagini, număra printre colaboratorii ei obişnuiţi pe Franc-Nohain, Henri Duvernois, Maurice Donnay, Paul Bourget, Abel Hermant, Leon Daudet, Juliette Adam, Paul Hervieu, André Rivoire, Claude Anet, Robert Dieudonné, Max Rivière şi alţii.

■

Odată mai mult am deschis şi răsfoit — poate cu mai mare plăcere ca oricând — cartea feeriilor de altădată. Prima figură întâlnită — familiară ca o veche cunoştinţă — este aceea a răsfăţatei Alice Roosevelt care tocmai atunci făcea triumfala călătorie în Extremul Orient, întovărăşită de Taft — secretar de Stat la departamentul Războiului şi zece ani mai târziu fondator şi preşedinte al acelei *„League to enforce peace”* din care avea să se nască Liga Naţiunilor.

Lady Mac Leod (Mata Hari)

Iat-o în costum japonez alături de Marchiza Oyama şi de fiicele acesteia. Iat-o apoi printre altele — lansând un nou sport ce consistă în a conduce de călare, patru cai înaintaşi. Iat-o prezidând prima cursă de automobile din Florida. Şi iat-o însfârşit obiectul unui concurs lansat cu premii de Femina: care ar fi logodnicul ideal al d-rei Roosevelt? Răspunsurile astăzi sunt foarte amuzante.

In capul listei vine Paul Loubet, fiul Preşedintelui Republicei. Urmează principii: Gustav Adolf al Suediei, Mihail Alexandrovici, Etel al Prusiei, George al Greciei, Adalbert al Prusiei şi... tânărul rege Alfons al XIII-lea.

Cine a fost şi ce a însemnat acela care s'a căsătorit cu Alice Roosevelt? Princesa Bibescu nu suflă un cuvânt despre el.

Anul 1905 a marcat o serie de manifestări şi debuturi interesante.

La întâmplarea paginilor răsfoite: este creat premiul „Femina” — pentru virtute civică, pentru litere, muzică şi plastică. Primul juriu este constituit sub preşedenţia d-nei Juliette Adam şi vice-preşedinţia d-nei Madeleine Lemaire — căreia Marcel Proust i-a închinat pagini de incomparabilă subtilitate—şi având printre membre pe Contesa de Noailles, pe Mitte Cremnitz, pe Iudith Gauthier, d-nele Alphonse Daudet, Daniel Lesueur, Marcelle Tinayre, Sévérine şi Pauline Viardot.

Infiinţarea premiului deslănţue furtuna. Dar iată-l pe Paul Deschanel, elegant şi tânăr într'un fotoliu de brocart, calmând surâzător şi optimist spiritele. Iată-l şi pe Heredia afirmând că aplaudă cu frenezie dar: pour finir, je souhaite que les femme n'oublient jamais que le meilleur mérite et leur charme le plus puissant c'est encore d'être femmes”.

Pe două coloane, cu interesante fotografii. Henri Duvernois vorbeşte despre cartea unui oarecare Paul Reboux, intitulată „Maison de Danse” şi conchide: „Mr. Reboux semble avoir beaucoup de talent”.

Cu surle şi trâmbiţe este lansată revista „Je sais tout”, al cărei succes este atât de mare încât Teatrul Capucines îşi intitulează în acelaş fel noua revistă de mare montare. Este dealtfel anul care marchează începutul erei spectacolelor de acest fel. In zisa revistă se remarcă o debutantă despre care începe să se vorbească foarte mult: d-ra Yvonne de Braye. Mai ales decând Henri Bataille, încă fidel celebrei Berthe Bady, pare să se ocupe special de ea, destinându-i chiar rolul principal dintr'o nouă piesă, pusă recent în repetiţie: *La Marche Nuptiale*. Primăvara fiind splendidă, repetiţiile se fac în aer liber în parcul domeniului pe care Bataille îl posedă la Louveciennes. Iată-l pe autorul Fecioarelor Nebune, ajutând pe Berthe Bady să coboare din cupeu în timp ce Yvonne de Braye coboară mai modest dintr'o a doua trăsură, unde luase loc cu două figurante. Iată-l apoi pe Bataille pe terasă, explicând patetic rolul d-rei de Braye care surâde de fericire în timp ce Berthe Bady rămâne pe planul al doilea. Aflăm cu acest prilej că numindu-se în realitate „de Bataille” scriitorul suprima se particula, preferând nobleţea gloriei, celei de sânge.

Paginile foşnesc mereu...

„Un grand mariage à Tunis”: D-ra de Faucamberge se căsătoreşte cu doctorul Spezzafume — d-ra de Faucamberge pe care, 25 de ani mai târziu, aveam s'o întâlnesc, divorţată şi arborând toalete excentrice, în salonul literar al surorii sale, brava d-nă Aurel.

Iată apoi pe împărăteasa Eugénia vizitând expoziţia d-nei Madeleine Lemaire. In fotografie, în al doilea plan, apar Abel Hermant şi Marcel Proust.

Tânărul Francis de Croisset are şansa să aibă de colaborator pe Massenet şi pe Lina Cavalieri — de o frumuseţe într'adevăr răpitoare, deşi... oarecum populară — şi opera „Cherubin” obţine mare succes.

Marele premiu al Conservatorului — clasa lui Sylvain — este luat de o tânără română: o oarecare Maria Ventura.

Ferdinand Brunetière inaugurează un curs asupra Enciclopediei ce devine repede întâlnirea a tot ce e mai strălucit la Paris.

Pierre Loti — fotografiat în costum arab—publică „La troisième jeunesse de M-me Prune” — şi Henri de Regnier acea bijuterie care a readus la modă pasiunea secolului XVIII: „Le Passé Vivant”.

D-ra Robbine obţine un mare succes în *Brichante*. Lady Mac Leod, sub numele de Mata Hari, obţine un adevărat triumf în „dansurile misterioase ale Indiei”.

Face scandal revista scrisă de Marchizul de Massa, jucată la cercul l'Epatant de domni din societate şi de... domnişoare de la Operă, în frunte cu faimoasa Zambelly.

O tânără şi frumoasă necunoscută, Georgette Leblanc este lansată de Maeterlink la „Opera Comică” unde se reprezinta *„La mort de Tintagile”* Aceeaş Georgette Leblanc care în zilele noastre a dat publicităţii amintirile-i personale din acea epocă şi asupra a tot ce a urmat.

Contele Robert de Montesquiou Fesenzac publică o lucrare în proză: Professionelles Beautés şi Contesa de Noailles un nou roman: *La Domination*. Opera tinerei scriitoare, chiar opera poetică, este încă foarte discutată.

Unii spun:

— C'est exquis. Quel art fin, subtil et moderne. On peut dire d'elle ce que Victor Hugo disait de Baudelaire: elle a inventé un *frisson* nouveau.

Iar alţii făcând calambururi îndoelnice, răspund: „De la littérature postiche: c'est un *frison* nouveau”.

Incep să se pună primele întrebări asupra vârstei d-rei Cécile Sorel.

Léon Daudet — tânăr şi neaşteptat de subţire şi frumos — este fotografiat alături de mama sa, văduva lui Alfonse Daudet, cu prilejul noului său roman „Le partage de l'enfant”.

Iată-l pe Maxim Gorki şi pe soţia sa, interviewaţi la Yalta de Claude Anet care se afla încă în suita Ţarului.

Iată pe Cora Laparcerie, de curând căsătorită cu Richepin, scriind următorul catren reclamă pentru pudra *La Perle:*

Savant, votre poudre de „Perle”
Donne au visage la fraîcheur
Qu'aux sables craquant de chaleur
Donne la vague qui déferle.

Iată-l pe „Sarul” Péladan cu Paul Mounet şi d-na Segond-Weber repetând în aer liber, la Champigny, piesa sa Sémiramida.

Şi iat-o pe d-na Letellier, ducându-se cu balonul dela Trouville până în apropiere de Paris, unde se află castelul marei Réjanne, pentru a-i întoarce vizita în chip original.

Principesa Urusoff — aceea care avea să fie Melek în Desamăgitele lui Pierre Loti, — evadează din harem şi se refugiază la Paris unde este primită cu braţele deschise de toată lumea. Astăzi este vânzătoare într'un mare magazin.

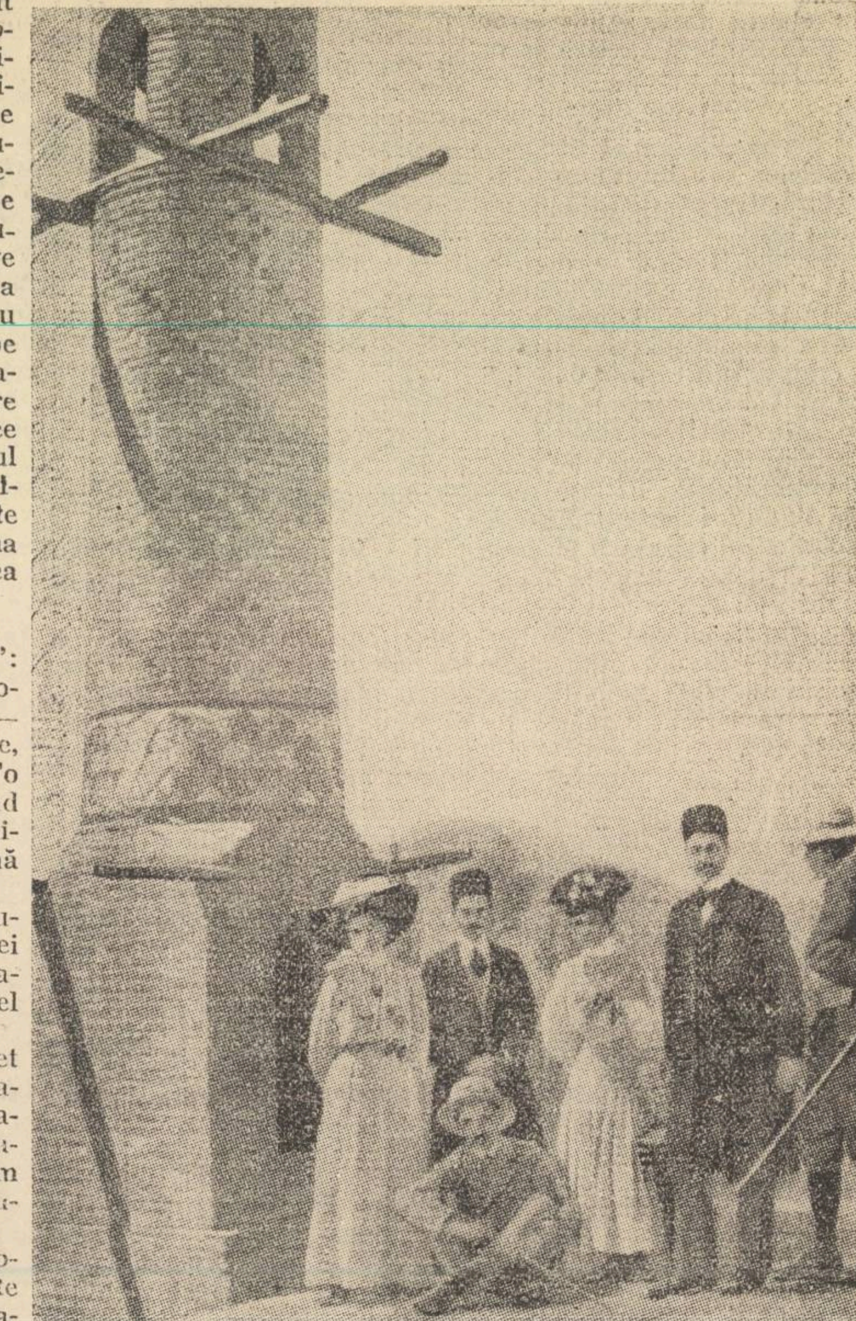
Şi iată un reportagiu de Claude Anet consacrat călătoriei făcută de Principesa Bibescu la Ispahan în tovărăşia soţului ei (care avea o misiune oficială), — a d-nei M. C. Ferikide — a lui Claude Anet şi a fratelui şahului Persiei. Se ştie că fructul acestei călătorii, cu adevărat senzaţională pe vremea aceea, a fost volumul „Les Huit Paradis”.

Alături de acestea, câte alte evocări al căror şir, lipsa de spaţiu mă obligă să-l curm. Frânturi care ne fac să întrezărim culoarea aceea specifică a unei vieţi pe care toţi cei ce eram copii înainte de război, nu am cunoscut-o decât prin îndepărtatele ecouri ce parveneau până la noi. Frânturi însă din care se desprinde o semnificaţie plină de un adevăr, astăzi foarte anevoios de valorificat: manifestările acestea erau ale unei lumi, ale unei societăţi de atâtea şi atâtea ori atacată şi încă deosebit de violent. La întrebarea ce s'ar pune însă: ce a rămas din strălucirea ei, aş răspunde fără ezitare: esenţialul.

Căci indiferent dacă este compusă dintr'o clasă unică aşa cum era înainte de război sau din reprezentanţi ai tuturor straturilor sociale, ca astăzi, numai datorită elitei intelectuale, numai datorită ei manifestările de creaţie în domeniul gândirii şi al artei pot fi valorificate şi puse în circulaţie.

De altfel, lucrul este în fond atât de firesc încât nici nu este nevoe a mai insista asupra lui.

IG.

Pricipesa Bibescu, d-na Feriki de şi Claude Anet la Ispahan

Tristeţi

In strofe mari de sânge — cu degete de ceară
Să picure alene în geamurile mate,
Veni-vor gânduri triste în liniştea de seară
Să turbure tăcerea poveştilor uitate...

Eu nu le chem să-mi spună povestea lor acum.
Mi-e frică de adâncul trecutului şi iată,
Cenuşa despărţirii se scutură pe drum...
Şi slova amintirii se'ntoarce nechemată...

Un basm, un basm cuminte şi trist ca un refren
Se deapănă — trec toamne şi primăveri de ceară...
Mi-e sufletul o criptă şi peste el încet
Se lasă greu oblonul durerilor de seară.

OVIDIU IOANID

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

„Somnolenţa şi optimismul în care părea că se complace Napoleon, scrie Jomini, trebuia să aibă n sfârşit, şi deşttptarea a fost îngrozitoare".

Nu mai era cu putinţă niciun fel de demonstraţie spre Petersburg.

Indreptându-se spre Sudul Volîniei prin Kiev, şi-ar putea reaproviziona armata, dar ar fi silit să lase în mânile Ruşilor cele trei corpuri de armată ale aripii stângi.

Napoleon era în mare încurcătură. Ii venea în minte aventura lui Carol al XII-lea, regele Suediei, rătăcit în stepele Rusiei. Cercetase cu deamănuntul această pagină de istorie în lucrarea şambelanului suedez Aderfeld, *Istoria militară a lui Carol al XII-lea*, apărută la Paris în 1741 şi împrumutată anume Bibliotecii imperiale: deoarece împăratul îşi dăduse seama că *Viaţa lui Carol al XII-lea* de Voltaire nu era decât frazeologie elegantă, „o frumoasă pagină de istorie, aproape tot atât de exactă ca şi planul de luptă înfăţişat de Mithridate fiilor săi în elocventul discurs pe care i-l atribue Racine în tragedia sa".

Napoleon hotărî să se înapoeze la Smolensk pe un drum nou care nu fusese pustiit de invazie. Incă de la 15 Octombrie încep să fie îndrumaţi spre acest oraş bolnavii şi răniţii.

La 19 Octombrie, Napoleon vestea pe împărăteasă că se duce să-şi instaleze cartierul de iarnă.

Nu voia să spună şi-i era silă să scrie că bătea în retragere:

Scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 1 Octombrie. Erai neliniştită fiindcă nu aveai amănunte asupra intrării mele în Moscova. Sper că ţi-au parvenit în ziua de 2. Să fi văzut nebunia celor care au dat foc oraşului, ruinându-l pentru câteva secole, — fiindcă Moscova era un oraş cu atât mai frumos şi atât mai impresionant cu cât era aproape singurul centru important în acest ţinut fără margini.

Aştept să-mi scrii curând că micul rege e bine, că eşti fericită şi sănătoasă.

Adio, draga mea. Al tău credincios şi iubitor soţ.

NAP.

Moscova, 18 Octombrie

Buna mea Luiza,

Iţi scriu în clipa în care încalec spre a porni în inspecţia avant-posturilor. Aici e cald, un soare foarte prietenos, o vreme tot atât de frumoasă ca la Paris în luna Octombrie. Incă nu s'a lăsat frigul; şi încă n'am început să cunoaştem asprimea climei nordice.

Am de gând să-mi aşez în curând tabăra de iarnă şi nădăjduesc să ne putem întâlni în Polonia.

Sărută-l de două ori pentru mine pe micul rege şi nu te îndoi niciodată de simţimintele iubitorului tău soţ.

NAP.

Moscova, în 19, la ora 7 dimineaţa.

Retragerea din Rusia

A fost ultima zi petrecută de împărat la Moscova. Incă din ajun, armata începuse să părăsească oraşul într'o imensă şi neîntreruptă coloană de o sută patruzeci de mii de oameni şi cincizeci de mii de cai de arme, de tras şi de samar.

Dacă cei o sută de mii de luptători, precedaţi de cinci sute cincizeci de tunuri, mai aveau mersul ţanţoş al vechilor războinici, gloata care urma făcea impresia trupelor lui Darius sau a unei hoarde de Tătari.

Pe trei sau patru şiruri de-o lungime infinită, aluneca lent un amestec de trăsuri, chesoane, droşce şi căruţe de tot felul, cu trofee, drapele şi cu uriaşa cruce a lui Ivan cel Mare, cu care Napoleon voia să împodobească domul Invalizilor.

Mortier, care acoperea retragerea, avea ordin să arunce în aer Kremlinul. In ziua de 23 Octombrie ordinul a fost executat.

— Vendetta!, — ar spune Jomini, asprul cenzor al lui Napoleon.

— Nu! Ca să apreciaţi actul echitabil al Impăratului, citiţi scrisorile pe care le-a trimis Mariei Luiza:

Buna mea prietenă,

N'am primit nici o veste dela tine de 2 zile. Te-am prevenit că voi porni la drum şi că nu trebue să fii îngrijorată dacă vei rămânea 3 zile fără scrisori dela mine.

Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Am părăsit Moscova după ce-am aruncat în aer Kremlinul. Mi-ar fi trebuit 20 mii de oameni ca să păstrez acest oraş aşa distrus cum era. Mă stingherea în operaţiunile mele.

Vremea e frumoasă. De dimineaţă începe un zgomot care ţine până la ora 2 după amiază, când timpul e foarte frumos şi soarele foarte fierbinte. Seara e lună până la miezul nopţii. N'am mai întâlnit o vreme ca asta.

Adio, mio bene. Fii veselă şi îngrijeşte-te. Cu tot gândul al tău. 3 sărutări micului rege.

NAP.

Flom(in)koe, 22 Octombrie

Buna mea prietenă,

De 3 zile n'am mai primit nici o veste dela tine, deoarece 3 curieri au fost opriţi pe drum, întrucât au apărut câţiva partizani. Am trimis să mi se aducă scrisorile. Le voi primi astăzi.

Armata mea e în marş. Am aruncat în aer Kremlinul şi-am părăsit Moscova.

Nu corespundea planurilor mele să-mi instalez acolo reşedinţa de iarnă. Cu sănătatea o duc bine. Vremea e frumoasă. Treburile îmi merg bine.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Borovosk, în 24, la ora 6 dimineaţa.

La Tarontino, Kutusov habar n'avea de retragerea generală a Marii Armate.

Crezând că al IV-lea corp al Vice-regelui Italiei, Eugen de Beauharnais era singur în marş spre Borovsk, Kutusov dădu ordin să pornească împotriva lui cei 25.000 de oameni ai lui Doctorov. Un cazac însă, luă prizonier la porţile oraşului Borovsk pe un ofiţer din garda imperială. Doctorov află astfel că se va ciocni cu întreaga Mare Armată. El hotărî să iasă înaintea trupelor lui Napoleon la Malojaroslavetz, prevenind pe Kutusov, care se înfierbântă la rândul său.

In dimineaţa zilei de 24 Octombrie o luptă aprigă s'a încins pe străzile oraşului Malojaroslaveţ care a fost cucerit şi pierdut de şapte ori. La apusul soarelui, dărâmăturile oraşului au rămas definitiv în mâinile vice-regelui Eugen.

A doua zi, o scrisoare a lui Napoleon, trimisă către al său *dolce amore*, vestea victoria, fără a menţiona pierderile suferite de cei 18.000 de Francezi şi Italieni angajaţi în luptă împotriva a 50.000 de Ruşi, — fără să pomenească umilinţa de a-şi vedea ghicite şi spulberate planurile de către un moşneag şi „un Scit"!,— şi fără a mărturisi că era cât pe ce să fie luat prizonier de un detaşament de Cazaci:

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 9. M'a bucurat mult tot ce mi-ai scris despre micul rege şi despre simţimintele pe care mi le porţi. Ştiind-o sinceră şi curată ca şi tine, dragostea ta mă face foarte fericit. Aş vrea ca iubirea ce-ţi port să-ţi desvolte şi mai mult însuşirile tale alese, — şi respectul pe care ele îl impun tuturora să fie totdeauna îndreptăţit.

Ai să afli din buletin veşti noi. Mă apropiu iarăş de tine.

Mă gândesc să ne întâlnim în Polonia, dacă sănătatea îţi va îngădui o călătorie atât de obositoare.

Adio, mio dolce amore. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Borovsk, 26 Octombrie.

Scrie-i vice-reginei că vice-regele a avut o luptă strălucită, în care s'a distins şi că e sănătos.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Ultima iubire a „Puiului de Vultur"

Ceiace a fost Beethoven în muzică, tot aceia a fost şi Eissler Fanny în domeniul coreografiei. Ambii: *înălţimi* de neatins.

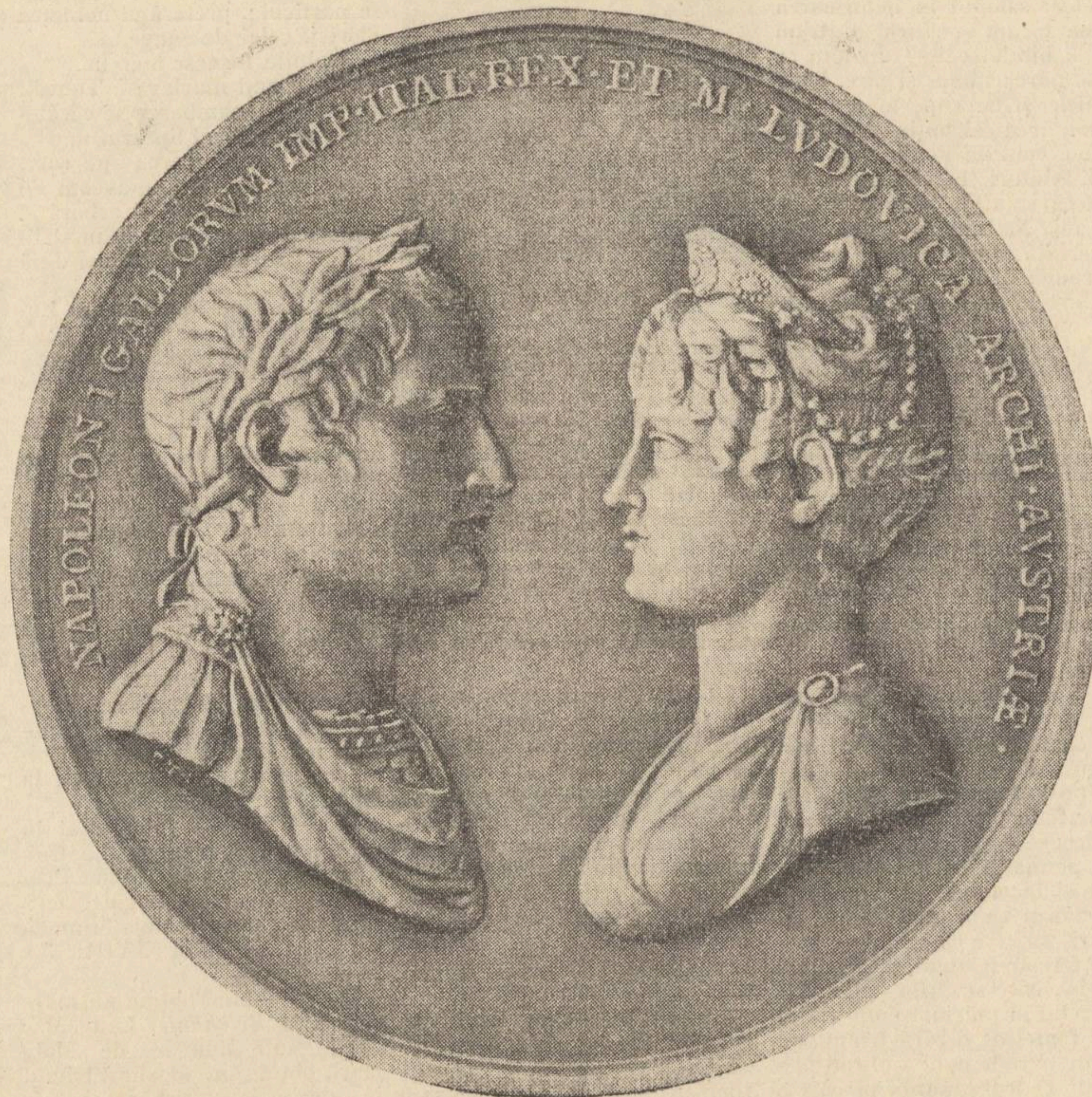
JOSEPHINE

In primăvara anului 1829 are loc la Opera din Viena, în cadrele unei festivităţi, o sărbătorire artistică. Eissler Fanny se reîntoarce din turneul ei prin Metropelele Europei, — culegând în drumul său toţi laurii unui succes cu răsunet mondial...

Viena, entuziasmată până la fanatizare de arta ei, şi-a revăzut iarăş favorita în baletul *Olympia*, şi izbucnirea aplauzelor furtunoase legitima întru totul oda: *„Picioarele cu suflet"* ce o dedicase Eissler Fanny-ei un poet apreciat al cetăţii valsului.

Din loja Curţii se aplecase o figură sveltă, cu un obraz de o paliditate melancolică, şi cu priviri înflăcărate urmărea toate mişcările artistei dansatoare. E ducele de Reichstadt, în uniformă de colonel. Trandafirii morţii ce începuseră să se ivească pe umerii obrajilor aproape că-i îmbujorau faţa încinsă de căldura entuziasmului.

Puiul de vultur e prezent şi la a doua reprezentaţie. Un trimis al Curţii predă Eissler Fanny-ei un coş argintiu plin cu flori alese învelite într'o banderolă cu inscripţia: *Omagiu artistei-regine*. Eissler Fanny, în amintirile ei, priveşte acest moment ca pe un zenit al gloriei sale. Tot atunci, într'o odaie a castelului imperial din Schönbrunn, fiul lui Napoleon, ducele de Reichstadt, începe să-şi depene gândurile întreţesute trandafiriu dintr'o lume vrăjită, necunoscută până acum — din lumea dragostei...

In anul 1809, Napoleon divorţează de prima lui soţie, Josefina, neavând nici o nădejde de moştenitor, şi în anul 1810 se căsătoreşte cu Maria-Luiza, fiica împăratului austriac Francisc. Lumea politică ia cunoştinţă, nu fără surprindere, despre această nouă cucerire a învingătorului.

In primăvara anului 1811 se naşte mult aşteptatul moştenitor de tron. Dorinţa lui Napoleon se împlineşte astfel. El a atins totul la ce ar putea năzui închipuirea omenească.

Când medicul Corvisar, în deplină cunoştinţă a răspunderii sale, începu să şovăiască, Napoleon îl îmbărbătă astfel:

— Să procedezi faţă de soţia mea cu o astfel de simplicitate ca şi când ar fi vorba că naşte o femeie de burghez.

Medicul anunţă că se semnalează o oarecare primejdie, din cauză că poziţia fătului este anormală, şi se pune întrebarea: — în cazul unei operaţii — cine să fie avut în vedere: mama sau copilul? Răspunsul lui Napoleon a fost acesta:

— La tot cazul — mama. Fructul pomului roditor se poate reînoi.

Copilul născut după aparenţă mort, a fost readus la viaţă numai după un masaj îndelungat, şi el a fost proclamat, încă în leagăn, de către Napoleon: rege al Romei.

Că Napoleon îşi iubea nespus de mult fiul, o dovedeşte şi următorul epizod. Un solicitant ingenios îşi adresă petiţia direct regelui Romei. Lui Napoleon îi plăcu ideia. Chemă pe solicitant şi-i spuse :

— Treci în odaia de alături, cere audienţă de la micul rege şi pune petiţia pe leagăn.

Solicitantul se execută întocmai...

— Ei, ce-a spus Majestatea Sa? — întrebă împăratul.

— Nimic...

— Aşa. Atunci totul e în ordine. *Tăcerea înseamnă aprobare.*

După înfrângerea dela Waterloo, în anul 1814, Napoleon abdică în favoarea fiului său şi puterile învingătoare îl deportează pe insula Elba. Este învinsă şi domnia de 100 zile şi „marele Corsican" care a îndrăznit să se reîntoarcă, este acuma exilat pe insula Sf. Elena. Napoleon moare aci în 1821 luna Mai ziua 5.

Soţia, acum Maria-Luiza, conform hotărîrii congresului din Viena, devine soţia contelui Neipperg şi domnitoare de Parma, — Piacenza, — Guastalla. Iar fiul lui Napoleon, Napoleon II, mai târziu duce de Reichstadt, a fost dus la Viena şi pus sub ocrotirea bunicului său împăratul. In anul 1831, Puiul de vultur, cade pradă unei maladii ce i-a ros treptat sănătatea.

Singura rază de soare în această primăvară ofilită a ducelui de Reichstadt a fost cunoştinţa cu Eissler Fanny...

Ducele de Reichstadt are doi prieteni ocrotitori: prinţul de Esterhazy şi fidelul şi nobilul cavaler Porkesch Osten, care este totdeodată şi îndrumătorul lui spiritual. Acestora le mărturiseşte iubirea lui faţă de artistă. Porkesch, cum relatează el în însemnările sale, nu găseşte nimic de reproşat în această adorare ideală a tânărului, din contră, el mijloceşte întâlnirile lor, cari, după convingerea lui, nu au depăşit, nici când, anumite limite.

Invită anume pe Eissler Fanny, când puiul de vultur comandă pentru prima dată, în calitate de comandant al regimentului — Wasa, regimentul său pe poligonul din vecinătatea Praterului Vienez, unde se grăbise să-l sărbătorească tot ce avea Viena mai de seamă.

Boala de plămâni a prinţului de Reichstadt se agravează în mod galopant. In vara anului 1831 mama lui este chemată grabnic din Italia. Vine. Aici, la rugămintea fiului ei primeşte pe Eissler Fanny, şi aceasta la despărţire strânge mâna marelui bolnav, care îi spunea cât de mult i-a preţuit arta, şi ce viitor fericit şi frumos îi surâde. Ultimele lui cuvinte către Fanny au fost acestea:

— Uite, graniţele vieţii mele sunt: acest leagăn de argint, ce mi l-a dat Parisul când m'am născut, şi acest pat, în care a dormit tatăl meu după victoria dela Wagram, şi în care mă pregătesc eu acum de moarte.

Şi desnodământul fatal se ivi în anul 1832, pe la sfârşitul lunii Iunie.

Buchetul de flori al Eissler Fanny-ei a ajuns în sicriu. Pe panglica neagră purta inscripţia: *Amintirea plăcerii, desfătarea amintirii.*

CORIOLAN BARBAT

Arad, Martie 1935.

Din literatura greacă modernă

Inceputul şi sfârşitul unei cărţi care n'are mijloc

GRIGORE XENOPOL

Locotenentul de jandarmi Antonios Iannelys se ducea, la zece şi un sfert seara, la locuinţa unei rude, unde cu două ore în urmă, îşi lăsase soţia şi sora. Socotea să stea acolo vreo oră, să facă un pichet cu Periclys, şi apoi să se întoarcă la căsuţa lor.

Umbla foarte voios, cu paşi mărunţi şi vioi. Mantaua lui descheiată, flutura la bătaia vântului răcoros de toamnă, cu un zgomot atât de vesel, încât credeai că râde. Cerul era acoperit ici-colo. Razele lunii se revărsau albicioase ca lumina zorilor, de sub un nor enorm şi bălţat. Toate felinarele erau stinse. Din loc în loc, din vreo cafenea sau din vreo tutungerie, — celelalte prăvălii erau închise, — se reflectau în stradă fâşii de lumină, roşiatice. Intre luminile oraşului şi lumina cerului era un contrast sălbatic, ca între sânge şi lapte. Altul poate că s'ar fi simţit indispus într'o asemena noapte... Dar sufletul d-lui locotenent avea particularitatea să înmagazineze şi să păstreze voioşia pe care apoi o savura pe îndelete. Cu puţin în urmă, la cafenea — unde, după expresia lui, se ducea uneori „ca să vadă vreo revistă ilustrată sau vreun om", — discutase cu un prieten, profesor, despre marele telescop ce se plănuia pentru expoziţia din Paris. Auzi domnule, să se aducă luna la o distanţă de o mie metri! Ar fi extraordinar, minunat! Aşa dar, s'ar putea vedea şi animalele şi plantele şi oamenii şi tot ce se mai află colo-sus? Inchipueşte-ţi!... Şi din acel moment, numai la asta se gândea naivul locotenent, şi-şi făurea închipuiri şi visa şi se bucura — bucurie mare şi sinceră — pentru noua cucerire a omenirii.

Alt soiu de om acest Antonios Iannelys — sau, mai bine zis, alt soiu de ofiţer. Paradoxalul lui se datora nepotrivirii profesiei cu înfăţişarea şi firea lui. Faţa aceea grăsulie şi fragedă, ca de femeie; ochii miopi cu ochelarii de aur, mustaţa neagră şi groasă, îndreptată paşnic în jos; talia mijlocie ce părea cu mult mai scurtă decât era în realitate din cauza obezităţii; mânile albe, cu nişte vinişoare albastre pline de nobleţă; fineţea manierelor, datorită temperamentului său; dulceaţa limbajului, dobândită printr'o creştere aleasă; relativa desvoltare a intelectului şi cultivarea ceva mai îngriijtă a sufletului, — toate astea, împreună cu nişte mici cusururi nervoase şi inofensive, puteau să facă la perfecţie un profesor, un magistrat, un farmacist, şi poate un artist. Dar Iannelys preferase să intre în jandarmerie, atras de galon pe care i-l asigura imediat diploma, şi mai ales de nişte planuri mari pentru reorganizarea corpului de jandarmi, pe care răposatul Tricupys, etc., etc. Planurile rămaseră, fireşte, planuri. Iannelys se dezamăgise repede şi vru să demisioneze, dar familia lui, care nu înţelegea să-şi piardă „mărirea", stărui mult, până când interveni si înaintarea, ceeace avu darul să-l reţină pentru totdeauna. Astfel se explică fenomenul paradoxal şi surprinzător al jandarmului paşnic, care nici galoanele nu şi le admira, nici sabia nu şi-o zăngănea, nici pe cetăţeni nu-i bătea — mai cu seamă atunci când cugeta la cuceririle omenirii şi la luna adusă la o distanţă de o mie metri.

In timp ce gândea, că dacă telescopul era să izbutească în adevăr, trebuia să facă tot posibilul ca să se repeadă până la Paris, o luă de pe strada Pinacotecii la dreapta, pe strada Arahovys, şi continuă să urce spre Pefcakia.

La încrucişarea străzii Mavromihalys, se întâlni cu un om.

O fi fost al şaselea sau al şaptelea pe care-l vedea, de când pornise dela cafenea.

Purta un palton de un cenuşiu atât de deschis, încât apărea aproape alb. Foarte ciudat palton... Şi omul părea înalt.

Iannelys îi aruncă o privire, cu toată indiferenţa trecătorului cufundat în gânduri frumoase, şi merse mai departe. Omul cu paltonul alb rămase în urmă. De bună seamă continua să meargă spre strada Mavromihalys.

Dar după puţin timp, Iannelys auzi în urma-i paşi, şi-şi întoarse capul. Era pentru întâia oară, de când se făcuse ofiţer, că se întoarcea spre paşi ce se auziau în urma sa. Şi totuşi, o făcu acum. Pentruce oare? Poate pentrucă fără să-şi dea seama, îşi făurise deplina convingere că omul cu paltonul alb îşi urma drumul pe strada Mavromihalys, astfel încât i se păru ciudată schimbarea bruscă a direcţiei lui iniţiale. Şi se întoarse ca să se asigure.

Da, omul cu paltonul alb apucase pe strada Arahovys şi venea în urma lui.

După ce Iannelys se asigură că-i aşa, îşi reluă firul gândurilor, pe care abia îl întrerupsese pentru două, trei secunde.

Cu închipuirea sa, se şi dusese la Paris. Se găsea acolo undeva acum — poate în vreo sală mare şi boltită a Observatorului Astronomic — şi privea prin ochiul de cristal al Uriaşului, cu pleoapele de bronz. Şi marele focar al telescopului, deschizându-se imens şi luminos, ca orizontul unei lumi noui, era plin de un fragment din lună, de un peisaj ceresc, galben ca aurul şi luminat de o aureolă veselă. Şi acest peisaj fantastic avea palate luxoase, trandafirii şi albe, ce se zăreau parcă din mijlocul unor păduri cu arbori ciudaţi, galbeni-aurii, şi oglindindu-se într'un lac azuriu. Il impresiona foarte mult liniştea adâncă şi tainică a acelei lumi depărtate, pe care o vedea trăind şi mişcându-se, fără s'o audă. Stupoarea lui avea o uşoară nuanţă de frică copilărească... Existau şi fiinţe omeneşti colo-sus. Semănau mult cu oamenii de pe pământ şi aveau în fizionomie şi în mişcări ceva care-i reamintea figuri cunoscute, cum le vedea uneori în somnul lui, transformate şi bizare. Şi tot ca în vis, văzu colo sus, în clipa când voia însfârşit să-şi retragă ochiul dela telescop, şi pe omul cu paltonul alb, păşind în urma-i, cum îl văzuse cu puţin înainte.

Pe neaşteptate (despre asta n'ar fi putut spune îndată, dacă era tot o simplă închipuire sau cruda realitate) i se păru că i s'ar fi aplicat, pe la spate, o puternică lovitură de ciomag în ceafă; şi această lovitură fu însoţită de sgomot, de o detunătură asurzitoare ca de tun. Un fulger teribil, întâi alb, apoi galben, treptat violet, şi la urmă roşu, îl orbi — şi peisagiul lunar pieri. După aceea, se cufundă în întunerec adânc, se clătină şi se prăbuşi la pământ.

Prăbuşirea, — care surveni aproape în mijlocul drumului, puţin timp după ce trecuse de strada Ippocratos, — îl aduse deodată la realitate. Şi văzu totul limpede în mintea lui. Il împuşcase pe la spate omul cu paltonul alb, şi o luase la fugă. Ii auzise paşii, repezi, depărtându-se într'una, în tăcerea nopţii. Glontele îl nimerise în cap. Era foarte greu rănit. Gândi că moare...

Iar începu să-i apară totul confuz. Auzi şi alţi paşi repezi, precum şi glasuri întretăiate, îngrijorate. Ecoul lor se apropia de el... se tot apropia. I se părea foarte curios că nu simte nicio durere. Se vede că nu era nimic; glontele i-o fi sdrelit pielea. Gândi că trăeşte...

Ceva umed şi călduţ îi scălda gâtul şi spinarea. Şi vântul rece de toamnă îi răcea fruntea, i-o îngheţa.

Atunci cineva îl pipăi, îl apucă de mână, îl sgâlţâi uşor. Şi un glas străin şi depărtat, foarte depărtat, ca şi cum ar fi venit de sus, din lună, întrebă:

— Cine v'a lovit, domnule locotenent?

Intrebarea i se păru curioasă, aproape de râs. Tăcu destulă vreme până să răspundă... Intre acestea, apăru din nou, în faţa pleoapelor sale închise, peisajul lunar cum îl vedea înainte. Numai că acum ţeava telescopului era ca o scară nesfârşită, îndreptată spre cer; şi începu să urce această scară, s'o urce...

— E mort? întrebă atunci un alt glas, pe care, spre deosebire de celălalt, îl auzea de jos, în urma lui.

— Păi ştiu şi eu! rosti primul glas. Şi repetă întrebarea:

— Cine v'a lovit, domnule locotenent?

Şi pe acest glas Iannelys îl auzi acum tot de jos, din adânc. Şi urcând într'una, fugind mereu, se întoarse şi răspunse:

— Unul înalt... cu paltonul alb...

Vru să adaoge ceva, dar nu izbuti.

Scara se sfârşise. Ianelys se trezi în lună. Acolo i se păru că era şi casa rudelor, la care se ducea. Iată şi soţia şi sora lui.

— Dar de ce ai întârziat atât !?

— O! sunt aşa de multe trepte până aici!

— Haide, e timpul să plecăm.

— Inainte, pregătiţi-vă.

— Suntem gata, mergem.

Şi le îmbrăţişă şi le sărută Şi îl îmbrăţişară şi ele, şi-l sărutară mult, mult...

Pe urmă, nimic.

Iannelys era mort.

■

După expresia ziarelor, „evenimentul sguduise tot publicul athenian". Ceva mai mult, îl inebunise.

Atât de stranie, atât de misterioasă, atât de nedreaptă omucidere, nu preocupase niciodată presa, opinia publică şi poliţia.

Şi presa nu înceta să ţină în curent, zilnic, opinia publică, cu mersul instrucţiei judiciare.

Amănunte emoţionante, în legătură cu crima, gâdilau curiozitatea mulţimii. Instrucţia însă, înainta pe un drum întunecos, şi cu cât înainta, cu atât întunerecul se făcea mai des. Fu arestat şi un om dar nu se puta dovedi câtuşi de puţin că acesta era ucigaşul. Tot ce se svonea într'o zi, a doua zi se desminţea.

Şi acum să povestim lucrurile dela început:

In noaptea de 11 Noembrie, pe la zece şi jumătate, pe strada Arahovys, Antonios Iannelys fu împuşcat de către un necunoscut. Glontele îl lovise în ceafă, nu la mijloc, ci la dreapta; îi străpunse osul şi se înfipse în creier. Acolo se opri, puţin mai sus de urechea stângă.

Trajectoria şi forţa de penetraţie a glontelui, dovedesc că dacă necunoscutul era înarmat cu un revolver obişnuit, nu s'ar fi aflat la o depărtare mai mare de zece paşi, şi că ar fi tras de pe trotoarul drept, (presuunând că Iannelys căzuse cum umbla, adică în mijlocul străzii şi cu fruntea spre Pefcakia).

Un sergent-major, anume Nicolopol, cu prietenul său, un tânăr tipograf, anume Calomirys, venind în momentul acela de pe strada Asclypios şi auzind împuşcătura, alergară într'acolo cei dintâi.

Locotenentul era căzut; trupul lui inert era susţinut de braţu-i stâng, răsucit; capul său era înclinat înainte; ochii-i erau închişi. Nu era însă cu totul fără cunoştinţă, deoarece atât Nicolopol cât şi Calomirys, afirmară că-l auziseră gemând.

Inainte de a cerceta altceva, încercară amândoi să-l ridice. Fu cu neputinţă; trupul lui Iannelys atârna greu ca plumbul. Atunci văzură că era lovit la cap, şi se temură că moartea se apropia.

— Cine v'a lovit, domnule locotenent? întrebă Nicolopol.

Niciun răspuns.

Trecură câteva secunde. Gemetele de suferinţă încetară. Rănitul nu mai dădea nici un semn de viaţă.

— E mort? întrebă atunci Calomirys.

— Păi ştiu şi eu! răspunse Nicolopol. Şi repetă întrebarea mai tare:

— Cine v'a lovit, domnule locotenent?

Iannelys păru că se trezeşte dintr'un somn adânc. Se mişcă puţin şi, cu un suspin răguşit, scoase aceste cuvinte:

— Unul înalt... cu paltonul alb... în lună.

Ultimul cuvânt, — povesteşte Calomirys, — îl rosti mai tare; împreună cu el, suspinu-i răguşit se întări... pe urmă iarăşi slăbi... şi încetul cu încetul se stinse.

Puţin timp după ce Iannelys îşi dete sufletul, sosi la locul dramei un gardian public. Venea depe strada Ippocratos şi, abia ajuns în strada Arahovys, văzu grupul celor trei, şi se apropie de dânşii. Asta din întâmplare, fiindcă nu auzise împuşcătura.

Se vede că arma necunoscutului nu făcuse sgomot puternic, întrucât şi oamenii aflători mai aproape nu percepuseră nimic. Aşa, de pildă, cei din locuinţele vecine, cufundate în somn, nu fură alarmaţi de loc. Cel puţin nici o fereastră, nici o poartă nu se deschise. Poate să fi auzit şi cineva dinăuntru, dar să nu fi vrut să privească sau să iasă afară...

Gardianul ascultă toate câte îi spuseseră Nicolopol şi Calomirys, se uită cercetător la mort, şi cu expresia unei foarte adânci surprinderi, exclamă:

— *Ba!* e domnul Iannelys!

— Domnul Iannelys? zise şi sergentul-major, care nu cunoştea pe locotenent decât numai din auzite.

Tipograful privi pe mort curios, fără să spună nimic. Nici din auzite nu-l cunoştea el pe Iannelys. Şi numele auzit pentru întâia oară, se înfigea ca un cuiu în memoria lui, ca să-i rămână acolo pentru toată viaţa.

Moartea fulgerătoare paralizase energia celor trei oameni. Nu mai ştiau ce să facă... Gardianul şovăia între urmărirea criminalului şi transportarea cadavrului. Sergentul - major propuse să se ducă la secţie. Tipograful întrebă pe gardian, dacă cunoaşte adresa lui Iannelys, şi spuse că trebuia să se cheme o trăsură. Intre acestea, trecătorii de pe străzile învecinate, erau atraşi de discuţia celor trei, care răsuna în mod neobişnuit, şi se apropiau ca să vadă ce se întâmplase acolo jos. Puţin câte puţin, se formă în jurul mortului un mic grup.

In răstimp, ucigaşul necunoscut, omul înalt, cu paltonul alb, putuse să dispară. Destul de misterioasă şi dipariţia asta. Când Nicolopol şi Calomirys ajunseseră la faţa locului, strada Arahovys era pustie. Dar nici pe strada Ippocratos, de pe care venise gardianul, nu era nici ţipenie de om. Poate că ucigaşul o fi fugit până la strada Mavromihaly şi apoi o fi cotit la dreapta sau la stânga. Ciudat e însă faptul, că nimeni nu auzise paşi de om fugind. Nu cumva intrase în vre-o casă din apropiere? Foarte îndrăzneaţă ipoteză.

Sigur e, că după ce trecuse prima alarmă, gardianul socotise zadarnic să mai urmărească pe necunoscut. Nu se îndoia — înţelept om — că putea să cutreiere mult şi bine toate străzile de prin prejur, fără să întâlnească nici urmă de palton alb... După aceea, sgomotul unei trăsuri, care venea tocmai în momentul acela, îl făcu să se hotărască pentru transportarea mortului. Drept urmare, alergă în întâmpinarea ei, şi când fu aproape, porunci birjarului să oprească.

— Ce s'a întâmplat?

— Stăi... vei ridica un om ucis... ia-o pe strada Arahovys... la dreapta...

— Păi, am oameni în trăsură.

— Dă-i jos!

Când un gardian public stăruie — la Athena, cel puţin — un birjar n'are altceva de făcut decât să se supună, oricât de neraţională i s'ar părea stăruinţa. Şi gardianul avea de gând să stăruie până'n pânzele albe, fiind vorba de un om ucis şi încă un ofiţer. Birjarul înţelese asta numaidecât, şi nu păru câtuşi de puţin dispus să se împotrivească. Pe urmă, şi persoanele pe care le avea în trăsură, îndată ce aflară despre ce-i vorba, se grăbiră să coboare, fără să murmure. Era un avocăţel cu mama lui; se întorceau acasă. Dar casa le era în apropiere, ceace explică atât supunerea cât şi filantropia lor.

Şi pe când avocăţelul şi mama sa, căreia îi oferise braţul, se depărtau grăbiţi şi emoţionaţi, trăsura sosi încet pe strada Arahovys şi se apropie de cel ucis.

— Barem să nu-mi murdărească trăsura, zise birjarul.

Gardianul nu răspunse nimic. Dar împăturind şi făcând sul mantaua locotenentului, îi dădu forma unei perne, pe care aşeză cu băgare de seamă, în trăsură, ceafa plină de sânge. Cine dintre acei care, cu un sfert de oră înainte, văzuseră mantaua fluturând cu un sgomot plin de viaţă, ar fi crezut că era să slujească vreodată pentru un asemenea lucru?...

Trăsura se îndreptă spre secţie. Acolo se luă câte o declaraţie primilor martori, sergentul-major şi tipograful. Fu chemat şi un doctor, care atestă decesul.

După asta, porniră spre strada Mitropoliei, unde era locuinţa lui Iannelys.

Bătăile puternice în poartă, deşteptară servitoarea, care se repezi să-şi trezească stăpâna, cu urlete sfâşietoare. Ingrozită, mama lui Iannelys, îşi întrerupse somnul plin de vise, ca să afle acea înfricoşătoare realitate... Dete să se scoale, dar îndată se prăbuşi leşinată. Fu un leşin lung, întrerupt la intervale de delir şi de prostraţie.

Urcară mortul în casă şi-l culcară pe patul lui. Cei doi copilaşi ai săi, cufundaţi în somnul copilăresc, se treziră şi ei din cauza zgomotului şi începură să plângă. Nevinovatele, neştiutoarele lor plânsete, erau singurele bocete ale acelei nopţi de veghe.

„Inchipuiţi-vă — scria, în ziua următoare, un ziar — cutremurarea soţiei şi a sorei lui Iannelys, când în locul celui pe care-l aşteptau la locuinţa d-lui doctor Diamantidos, unde se aflau în timpul oribilei drame, văzură pe servitoarea lor, palidă, agitată, ca ieşită din minţi... Şi cu aceeaşi trăsură care transportase pe cel ucis, se întoarseră acasă şi femeile, ucise aproape şi ele, de durerea ce l-o pricinuise trăsnitoarea veste."

Amănuntul din urmă, mai ales, — care, notaţi, era inexact, — mişcase adânc pe cititorii simţitori, şi nu rămase doamnă la Athena, care să nu exclame:

— Ah, nenorocitele!

II

Nebunul acela era cu totul inofensiv. Vizitatorii ospiciului puteau să se apropie de el fără teamă. Gardienii îl lăsau să circule liber. N'avea accese, nu încerca să evadeze. Era blând, ascultător, mai mult tăcut, cufundat în visarea lui continuă.

— Dar cine-i el?

— Pisakys, domnule, faimosul Pisakys.

— Care Pisakys?

— Ei, nu vă aduceţi aminte de Pisakys, care s'a înfăţişat într'o zi la procuror şi a vrut zor nevoie să-l convingă că el, Pisakys, l-a omorît pe Iannelys?

— A! da!... da!... ăsta e? *Ba!*

Şi deodată era evocată istoria aceea stranie, tragi-comică, a smintitului, pe care-l zăpăcise cu totul misterioasa crimă, şi-şi închipuise că el era criminalul necunoscut şi de neprins, iar când văzu că nimeni nu-l crede, înebunise de-a binelea...

— Prototipul nebunului!... Şi mai crede asta, sărmanul?

— E foarte sigur chiar. Asta-i doar nebunia lui. Câte odată, noaptea, aiurează: „Am omorât un om!... Am omorît un om!"

Adevărul este, că de mult nu mai aiurase. In adâncul sufletului său, începuse să se îndoiască şi el: Il omorîse sau nu-l omorîse?

Nu? Totuşi amănuntele acelei nopţi îi apăreau atât de vii, atât de limpezi!... Da; îl omorîse! Cu neputinţă să fi fost jucăria închipuirii sale! Le arătase paltonul lui cenuşiu... îl îmbrăcase chiar într'o noapte luminată de lună şi pe jumătate înnorată, ca noaptea aceea... de geaba! găseau că-i prea confuz... cu neputinţă să fi fost ăsta paltonul „alb" al criminalului... Ah! ce nesocotinţă făcuse aruncând revolverul în fântână!... Le spunea să caute, să-l găsească, şi ei râdeau. Nimeni nu-i dădea crezare... Şi 'n loc să-l trimită la închisoare, îl trimiseră la ospiciul de nebuni.

Dar, la drept vorbind, cum să-l creadă? Inchipuiţi-vă pe cel mai paşnic, pe cel mai puţin rău şi mai nevătămător om pe care-l cunoaşteţi, un intelectual, un savant, apărând pe neaşteptate ca ucigaşul unui ofiţer pe care nu-l văzuse niciodată, despre care nici măcar nu auzise vreodată în viaţa lui, şi să susţină că-l întâlnise noaptea pe stradă, şi că i-a trimis un glonţ aşa, numai de gust, dintr'o ţăcneală!... Dar se fac oare asemenea lucruri? Numai în capul unui nebun puteau să încolţească!

Şi totuşi Pisakys îşi recapitulează întreg procesul psihologic, tot firul gândurilor, şirul impresiilor, precum şi coincidenţa împrejurărilor care l-au împins la crimă.

Nu-i adevărat deci, că nutrea o ură ascunsă şi neîmpăcată împotriva societăţii? Nu-i adevărat că i se fixase în cap ideea de a se răzbuna împotriva tuturor printr'unul singur, să omoare pe ascuns pe primul dintre cei puternici şi nedrepţi, pe primul purtător de sabie, pe care l-ar fi întâlnit în drumul său? Şi nu-şi procurase tocmai pentru asta un revolver? Şi, în noaptea aceea, pe strada Arahovys, nu întâlnise un ofiţer? Şi nu-l urmărise? şi nu-l împuşcase pe la spate? şi nu se refugiase apoi în casa unde locuia, colo aproape, fără să-l vadă nimeni?

Nu-i adevărat că simţise cea mai mare bucurie a răsbunării şi că pentru scurt timp — o oră sau o zi? — fu cel mai fericit om? Nu-i adevărat că bucuria lui se transformase în desnădejde, când aflase cine era Iannelys, când se încredinţase că victima-i era un om ca el, că omorîse un frate de-al său?... O lună, două luni, izbuti s'o ascundă. Pe urmă fu cu neputinţă. Arestaseră un nevinovat, şi cu toate că nimic nu se putea dovedi împotriva lui, nu înţelegeau încă să-i dea drumul. Ei, atunci se hotărî, şi se duse singur, şi se predete procurorului.

Nu erau adevărate toate astea?

Nu, de sigur... Dar în sufletul lui Pisakys, toate aceste rememorări începuseră, acum în urmă, să se facă mai palide, şi să ia forma unui semn de întrebare uriaş. Il omorîse sau nu?... Nu cumva aveau dreptate ceilalţi? Nu cumva toate acestea erau un vis? Nu cumva, în ura lui ascunsă şi revolta-i întunecată, în starea sufletească critică în care se găsise, îndată ce aflase că un oarecare necunoscut omorîse un ofiţer, — cum l-ar fi omorît şi el, dacă l-ar fi întâlnit în calea lui, — nu cumva îşi închipuise că necunoscutul acela era el însuşi? Paltonu-i cenuşiu, care la lumina lunii părea alb, şi locuinţa-i, ce se întâmplase să fie aproape de locul dramei, nu cumva erau miile de coincidenţe care pricinuiseră auto-sugestia şi-l întăriseră în ea?... Dacă era altfel, de ce să nu-l creadă? De ce să nu-l trimită la închisoare? Era atât de greu să se dovedească?

Dar nu cumva căutaseră şi în fântână şi nu găsiseră nimic?... E adevărat, îşi procurase un re-

Urmare în pag. VIII-a

Grigore Xenopol

Alături de Coslis Palamas, Pavlos Nirvanas (Nicolaos Apostolidis) Andreas Carcavitzas, Timos Moraitinis, Gheorghios Drosinis, Camburoglu, etc., Grigore Xenopol ocupă un loc de cinste în literatura greacă modernă.

El e numai prozator. Niciodată n'a făcut, sau cel puţin, n'a publicat versuri. Dar, spre deosebire de ceilalţi prozatori greci, care sunt mai mult sau mai puţin unilaterali — cum e de pildă, Moraitinis, care excelează numai ca autor dramatic — Grigore Xenopol e multilateral, abordând, cu acelaş succes, toate genurile 'n proză.

A scris romane şi nuvele, drame şi comedii, s'a ocupat cu istoria şi critica literară, cu estetica şi cu pedagogia (conduce din anul 1896, o revistă intitulată „Formarea tineretului"), a colaborat — şi colaborează — la numeroase reviste şi ziare, etc.

Datorită acestei activităţi exuberante şi neobosite, e singurul scriitor grec de profesie, în adevăratul înţeles al cuvântului. N'are nici o altă ocupaţie. Trăeşte exclusiv din scrierile sale. Creaţiunea i-a umplut toată viaţa; continuă să fie în plină producţie, — şi a început să scrie dela vârsta de 15 ani.

■

S'a născut în anul 1867, la Constantinopol. Mama lui era fanariotă. Dus aproape îndată în insula Zante (Zakynthos), de unde era originar tatăl său, a trăit acolo până la vârsta de şaisprezece ani. Pe urmă a plecat la Athena, ca să urmeze ştiinţele fizico-matematice, dar după o trecere de patru ani, asvârli cât colo maşina lui Atwood, împreună cu trinomurile cu tot, şi se consacră definitiv literaturii, pe care o cultiva cu pasiune de şase ani. De atunci nu şi-a mai schimbat nici ocupaţia şi nici reşedinţa. Locuind la Athena de peste 40 de ani, o cunoaşte pe degete.

Unul din biografii lui, un francez, scrie despre dânsul:

„Işi cunoaşte perfect compatrioţii Deasemenea ştie că pentru ca să ridici publicul până la tine, trebue să te cobori mai întâi până la el. Deaceea, dându-şi seama că primele lui piese nu-şi atingeau ţinta, îşi schimbă metoda şi scrise piesa „Fotini Sandri" (extrasă din romanul lui „Stânca roşie"), în care dragostea înşelată a unei fete avea tot ce trebue ca să mişte pe spectatorii, mai dornici să simtă decât să gândească.

„Dar deşi s'a transplantat la Atena, în adâncul lui a rămas tot zantiot. A dovedit, desigur, că cunoaşte la perfecţie moravurile capitalei, căci romanul „Femeia cu trei înfăţişări", în întregime, şi altele cel puţin în parte, se petrec la Atena. Dar primele impresii căpătate în insula minunată, unde şi-a petrecut adolescenţa, nu s'au putut şterge. I-a plăcut să desvălue dedesubturile societăţii din Zante, lupta surdă între micul burghez şi marele senior feudal. In această populaţie, greacă şi italiană totodată, pasiunile sunt arzătoare, mai ales la femei. De aci provin aceste tipuri de tinere fete şi de femei, care sunt, fără îndoială cele mai bune creaţiuni ale lui:

„Elda, mândra şi voluptoasa aristocrată, a cărei dragoste pentru un tânăr burghez i se pare, printr'o curioasă inversare a rolurilor, asemănătoare cu dragostea trecătoare a unui conte pentru o subretă;

„Fotini, care dezamăgită în dragoste, se aruncă de pe stânca roşie;

„Raşela, a cărei dragoste nu ţine seamă de piedicile ce i le pune în cale deosebirea de religie;

Stella, sechestrată, bătută de un tată odios, şi murind în podul care-i totodată temniţa ei;

„Fiorula, căreia i-ar fi greu să numere pe toţi cei cu care şi-a înşelat bărbatul.

„Oricât de deosebite ar fi acestea fete şi femei, au toate o trăsătură comună. Autorul nu ne ascunde că chiar la cele mai caste dintr'însele, pasiunea are o latură cu totul fiziologică.

„Câteva descrieri îndrăzneţe au putut să furnizeze adversarilor lui, o armă, de altfel prea puţin primejdioasă. E adevărat că „Femeia cu trei înfăţişări", de pildă, cuprinde mai mult de un amănunt destul de libertin.

„Fără a se complace în asemenea descrieri, autorul studiază bucuros tot ceeace se referă la pasiunea fizică. Acestui naturalism (în parte de origină italiană) i se datoreşte, de pildă, finalul romanului „Isabella", în care îndrăgostiţii află, prea târziu, că au acelaş tată.

„Adversarii lui literari sunt numeroşi. A fost atacat de mii de ori, niciodată însă cu o nepărtinire desăvârşită, deseori pe nedrept. Se apără cu îndârjire. Descurajarea lui definitivă nu ţine decât o clipă: abia îşi rupe condeiul că ia unul nou. Detractorii lui nu-l vor împiedeca să fie unul dintre cei mai citiţi şi iubiţi scriitori greci, atât în ţara lui cât şi în străinătate: succesul s'a obişnuit cu el".

volver. Asta şi-o amintea foarte bine. Dar oare îl aruncase cu adevărat în fântână? Şi dacă-l aruncase, o făcuse în adevăr după crimă? Sau poate nu-l aruncase de loc, şi-şi închipise numai şi asta, împreună cu toate celelalte?

Şi acum, după un traiu îndelungat la ospiciul de nebuni — un an? doi ani? — Pisakys nu mai ştia ce făcuse.

Prietenii lui îl vizitează. Vorbesc cu el, discută despre toate chestiunile frumoase, ca odinioară, şi Pisakys, pentru un moment, devine în tovărăşia lor, bine dispus, vorbăreţ, visător, la fel ca odinioară... Când însă cineva săvârşeşte greşala să facă aluzie la „chestia aceea", „să atingă coarda sensibilă", — cum spune directorul ospiciului de nebuni, — Pisakys redevine abătut şi cade din nou în prostraţie.

— E nebunia lui, doar...

Zilele trecute, Ambelitys, cel mai intim prieten al lui Pisakys se întâmplă să-l găsească singur, şi-l luă de scurt:

— Ia ascultă, Costa! Vreau şi trebue să-mi spui. Mai ai încă ideea fixă, că tu l-ai omorît pe Iannelys?

Tonul lui era atât de autoritar, încât nebunul îl privi speriat.

— Nu ştiu, şopti el.

— Dar atunci ce ştii? Şi cine altul vrei să ştie?

— Păi... dacă nu l-am omorît eu, cine oare l-a omorît?... Ia spune-mi, cum a rămas cu cel nevinovat?

— Care nevinovat?

— Cel pe care-l arestaseră...

— I-au dat drumul... şi încă de când!

— Pentru ce?

— Pentrucă.. în cele din urmă, nu s'a putut dovedi nimic.

— In cazul acesta, sunt eu!

— Iţi închipui, că eşti tu?

— Imi închipui, de sigur!

— Aşa dar, nu ştii dacă ai făcut-o în adevăr?

— Poate că am făcut-o.

— Vasăzică, te îndoieşti.

— Mă îndoiesc.

In ziua aceea, Pisakys nu vru să zică nimic mai mult. Dar doctorul, căruia Ambelitys îi comunicase acest dialog, îşi exprimă speranţele bune: Indoiala l-ar duce pe nenorocitul nebun spre siguranţă. Şi în ziua când va spune cu convingere, că nu-i ucigaşul lui Iannelys, că numai îşi închipuise asta şi că se transformase în nebunie, în idee fixă, — Pisakys nu va mai fi nebun.

— Şi cum explicaţi asta, doctore? întrebă Ambelitys.

— A, e foarte simplu! răspunse frenologul. Misterioasa ucidere a lui Iannelys, drama aceea întunecată, stârnise mare turburare în oraş. Nu vă amintiţi ce nebunie domnea atunci? Peste tot se vedeau ucigaşi... ziarele umpleau zilnic coloane întregi... de pretutindeni voiau să arunce lumină şi întunericul se făcea din ce în ce mai des. Şi, însfârşit, totul rămase învăluit în beznă... Această situaţie nu se putea să nu facă şi o victimă. Şi victima se întâmplă să fie bunul şi nenorocitul nostru prieten, care-şi închipuise c'ar fi ucigaşul. Dar acest fel de sminteală, se vindecă, mai de vreme sau mai târziu. Aţi văzut? Acum Pisakys se află în stadiul îndoielii. Nu-l mai obsedează ideea fixă cu toată puterea ei... strânsoarea-i a mai slăbit. Şi îndoiala va aduce siguranţa, iar siguranţa, vindecarea.

Şi totuşi era tot atât de sigur că Pisakys îl omorîse pe Iannelys, cum e sigur ceeace scriu eu şi citiţi dv. Indoiala era foarte simplu un stadiu al smintelii criminalului, iar siguranţa sperată, ar fi fost poate ultimul ei stadiu.

Trad. de MIRCEA DRAGOMIR

Cereţi la toate librăriile:

SÂNGELE

roman de **Dan Petraşincu**

O carte crispantă, a unei tinereţi care merge cu tristeţea până la halucinaţie, într'o atmosferă trepidantă — Dostoiewskiană. **PREŢUL LEI 60.—**

Editura „ADEVERUL" S. A.

UN ROMAN FAIMOS

a apărut în româneşte:

INGERUL ALBASTRU

DE ILUSTRUL SCRIITOR HEINRICH MANN — IN COLECŢIA DE 12 LEI „ROMANELE CAPTIVANTE" (260 PAGINI).

Ingerul Albastru (Profesorul Unrat) e romanul tragi-comic al unui tiran pedant, feroce şi ridicol de pe tronul unei catedre, sufocatorul a zeci de generaţii şcolare, devenit cu timpul sperietoarea barocă a unui oraş întreg. In râvna lui de moralist excesiv, de cerber al disciplinei, urmăreşte pe elevii săi ştrengari până în cabaretul „La Ingerul Albastru", unde oficiază tânăra preoteasă a artei şi a dragostei şanteza Lola-Lola — care a inspirat incomparabilei Marlene Dietrich cel mai glorios rol al ei. Lola devine destinul şi pedeapsa acestui dârz moralist prins în mrejele şantezei. Evocarea lumii specifice a tavernelor, în care spumegă desfrâul, e, în roman, o capodoperă. Tragedia năruirii morale a tiranului — ajuns otreapă omenească — ia, sub pana măeastră a lui Heinrich Mann, proprţii ce'nfioară, crescând până la grandoare epică.

Cele câteva inscripţii sumare şi fugitive, ce cuprindea filmul, n'au putut da desigur decât o ideie vagă de frumuseţile cuprinse în sutele de pagini ale puternicei opere literare.

Cine nu va voi să citească, întreg, în româneşte, acest magistral şi pasionant roman — pe preţul de nimic de 12 Lei (260 pagini)?

E o adevărată lovitură editorială pe care a dat-o Editura „Adevărul" cu acest volum — special de Paşte — al valoroasei colecţii „Romanele Captivante".

Ultimile noutăţi literare

Se găsesc la toate librăriile
EDITURA „ALCALAY"

Pictorul Alex. Szolnay

Fără îndoială, în manifestarea plastică actuală a pictorilor maghiari din România, Alexandru Szolnay reprezintă o excepţie, care-l aşează alături de cei mai de seamă maeştri.

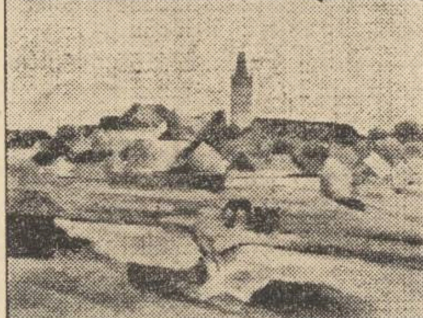
S'a născut în Cluj, la 1893, unde urmă şi studiile secundare. Apoi se înscrise la Academia de Bellearte din Budapesta, devenind astfel discipolul lui Ştefan Réti, excelentul pedagog al Şcoalei de pictori din Baia-Mare. Izbucnind însă războiul mondial, fu trimis pe câmpul de luptă. După ce ajunse prizonier, petrecu vre-o trei ani în Italia, fără să fi putut prinde ceva din tainele mărețe ale artei clasice şi moderne. In schimb, izbuti să înveţe italieneşte, complectându-şi cunoştinţele de critică de artă. După războiu pentru a-şi continua studiile întrerupte, se reîntoarse în Ardeal, la Baia-Mare, unde avu prilejul să se întâlnească în fiecare vară cu maestrul său Réti, de al cărui nobil naturalism începu a se îndepărta din ce în ce mai mult, îmbrăcând în sfârşit hainele originalităţii. Dar cea mai impozantă figură a impresioniştilor băimăreni,

AL. SZOLNAY — Portret

dela care a moştenit felul sintetic de exprimare, a fost pictorul Carol Ferenczy. Totuşi, preocupările lui Szolnay s'au îndreptat îndeosebi asupra postimpresioniştilor francezi, Césanne şi Gauguin, simplificându-şi mijloacele de manifestare. El zugrăveşte lat şi colţuros, pe când masa o expune prin colori. Lucrările sale, care exală parcă mirosul gliei, cu un deceniu înainte au produs o mare surpriză în rândul iubitorilor de artă adevărată.

Alexandru Szolnay, alături de Ştefan Szönyi, e cel mai iscusit mânuitor al penelului. El deveni artist progresiv prin studii naturale, amănunţite, demonstrând în mod sugestiv că natura nu are lacune. De fapt, dela îndrumătorul său n'a moştenit altceva decât siguranţa de a crea. Din punct de vedere al technicei însă, atât Szönyi cât şi Szolnay, au fost influenţaţi de Ferenczy. Dar, pe când Szönyi se ridicase cu ajutorul peisajelor sale gheţoase şi sclipitoare, Szolnay excelează în tablourile zilelor ploioase, împovărate de o atmosferă greoae şi mohorîtă. Spaţiul colţuros al operelor sale, exprimând natura moartă, îţi face impresia unei protestări cucernice, plăsmuită împotriva felului languros de expunere al impresionismului. Lumea figurilor întrupate de dânsul, e încropită de o slăbire intrinsecă, lipsită de orice răsunet romantic. Viziunile ştie să le disciplineze cu un rafinament excesiv. Din natură, Szolnay niciodată nu croeşte vre-un crâmpeiu, nici nu lucrează cu apucături, sau expediente. El e pictorul comprehensiv, care clădeşte şi creiază. Modelările lui în coloare sunt solide, dar din gama lor — pe cât se pare — se desprinde aerul pesimismului. Preferă mai mult: ocre, nuanţele

AL. SZOLNAY — Peisaj

lutului, ori tonurile sure, sau liliachii. Pe actele sale minunate, alături de Terra di Siena, vibrează toate armoniile galbenului-auriu, iar pe faţa Ţigăncilor sale ard luminozităţile miraculoase ale Geei. Violetul caracteristic al spaţiului de privire şi de umbră le îmbrăţişează domol, ca astfel colorile albastre să producă un efect izbitor.

In portrete, Szolnay rămâne la aceiaşi înălţime artistică. Din ele scoate, nu numai facultăţile individuale, ci şi spiritul epocii, precum: Europa suferindă, sfârşitul priorităţii civile, multiplele flagele şi criza acută ce chinue azi întreaga omenire. Portretele lui sunt gălbui, sau porfirii, uneori înspăimântătoare, fatale, dar de-o frumuseţe ciudată şi reală.

In general, personalitatea lui Szolnay se poate caracteriza printr'o linişte adâncă, printr'un temperament împăciuitor. Şi poate, tocmai aceste calităţi, lipsite de orice dinamică de prisos, contribuesc atât de covârşitor la plăsmuirea compoziţiilor sale sintetice. După dânsul, în natură e totul nemişcat, iar acest tot e stăpânit de cadrele destinului. In adumbrirea vieţii, punctul său de plecare e rigiditatea absolută: îngheţul şi cadavrul. Szolnay, asupra caracterelor cadavrului, a zugrăvit peste 100 de studii. Petele verzi şi arămii de care se foloseşte pentru a le înfăţişa, înseamnă urmele puterilor transcendente, deasupra cărora ţi se pare că auzi plutind şoaptele unei ploi de rugăciuni asiatice. De fapt, la Szolnay, cadavrul e un punct rigid şi fix. E oarecum exemplul mişcător al unei filosofii cvietiste: Dumnezeu îşi rezervă dreptul de a săvârşi, iar omul este sortit să trăiască şi să moară...

In alte raporturi, Szolnay este încătuşat de duhul fatalismului. Peste peisajele sale nu vâslesc norii, dar ceata lor îmbrăţişează cerul, ca o cortină înfricoşătoare. Afară de aceste capodopere ale lui Szolnay, cele mai multe exprimă o strălucire din altă lume, redată cu ajutorul colorilor mistice ale violetului, sau cu al acelor pământii. Din poamele naturilor sale moarte, nu doreşte să guste nimeni. Ele, pe lângă toată vraja surâsului lor dulce, ne fac să ne aducem aminte de lutul din care am fost concepuţi...

Fireşte, distribuirea nuanţelor pământii ale lui Szolnay se singularizează într'o atmosferizare puţin agreată de publicul ce urăşte tina. Şi, tocmai această împrejurare contribue la

AL. SZOLNAY — Nud

măreţia artei lui Szolnay, care, în generaţia de după războiu, înseamnă o înflorire nouă a unui „mal du siécle", cunoscut pretutindeni în beletristică. Genialitatea lui Szolnay o constitue deci maturitatea schopenhaueriană. Iar dacă vom înţelege pe deplin lumea filosofică a acestui artist de marcă, însemnătatea şi faima lui vor putea pătrunde cu atât mai uşor în marile metropole ale Europei.

OCTAVIAN ŞIREAGU

Trilussa

Caritate

La preşedintele unei societăţi
De protejarea animalelor, veni
Un cerşetor zicând : — Mi-e foame! Fă-ţi
Pomană, domnule, nu mă goni !...
Că bunul Dumnezeu o să-ţi ajute!...
Dar preşedintele-i răspunse: Du-te!
Nu pot să-ţi dau şi n'am ce-ţi face
Noi protejăm doar dobitoace.

— Atunci, răspunse cerşetorul,
Scoţându-şi pălăria şi resfirându-şi părul,
Implor mila dumitale
Pentru aceste biete animale !...

Trad. de MIHNEA VANTU

M. A. SWEENE

O afacere excelentă

— Sunt disperat! zise Merrydew amicului său Roggers. Dacă nu-mi găsesc imediat cinci sute de lire sterline voiu fi nevoit să'nchid biroul.

— Inchide-l!

— A închide biroul inseamnă a muri de foame. Acestea sunt sfaturile tale excelente?

— Iţi trebue chiar 500 lire sterline?

— Nici un penny mai puţin.

— Bine, zise Roggers,eu n'am, dar voiu încerca la fratele meu.

■

Tom Roggers se duse după amiază la fratele său Dick.

— Prietenul nostru Merrydew e într'o situaţie critică. E pe marginea ruinei. A fost la mine astăzi să-mi ceară un împrumut care, zice el, va putea să-l salveze. Eu nu pot să-i fac nimic. Şi de aceea am venit la tine.

Dick Roggers clătină din cap.

— Cât îi trebue?

— Şase sute de lire sterline.

— Din nenorocire, explică Dick, am pierdut la curse, şi te rog să nu spui la nimeni şi până la sfârşitul lunii nu pot căpăta nici un penny. N'ar putea să aştepte?

— Imposibil! Are nevoie chiar astăzi. Dar... soţia ta? zise celălalt Roggers.

— Intr'adevăr, — răspunse Dick gânditor. Mai bine zis... socrul.

— Eşti om norocos, Dick. Te căsătoreşti cu o femee al cărei tată are atâţia bani! exclamă fratele său, cu un suspin.

— Sper să reuşesc. Vreau să-l ajut pe Merrydew — zise Dick cu solicitudine.

După ce-l conduse pe Tom, Dick alergă la soţia lui.

— Scumpa mea, viu să te iau astă seară în oraş. Eşti mulţumită? Sunt puţin cam obosit pentru că am lucrat azi foarte mult şi de aceea aş dori să mă distrez cu tine. Singuri noi doi! Atunci la 7.30 la Spitz.

I seara aceea, doamna Roggers era radioasă. Singură cu bărbatul ei, la Spitz unul din cele mai elegante localuri din oraş!

— Cât e de frumos! — exclamă ea cu bucurie. Ce fericită sunt. Tu nu mă iei niciodată cu tine.

Dick părea atât de ocupat cu menu-ul încât nu auzi, sau păru că nu aude slabul protest al soţiei sale. Mâncarea era savuroasă, iar vinurile excelente. Orchestra intona o melodie dulce.

Când orchestra se opri, Roggers făcu un semn chelnerului şi-i şopti ceva la ureche. Chelnerul plecă.

Câteva minute mai târziu, în timp ce soţul şi soţia gustau două lichioruri delicioase, orchestra intona primele note dintr'o barcarolă. Dick surâse şi întrebă dulce.

— Dragă, îţi aminteşti de această muzică?

— Da, murmură ea, visătoare. Am auzit-o în seara aceia când mi-ai făcut declaraţia...

Tu ai făcut să se execute această bucată. Cât eşti de gentil Dick....

Muzica încetă şi ei vorbiră de diferite lucruri. Deodată Dick deveni grav.

— Ce ai, Dick? — îl întrebă soţia, care se simţea foarte fericită.

— Mi-am adus aminte de o ştire neplăcută.. Merrydew, care a fost coleg de şcoală cu mine, şi cu Tom...

— ...Dar ce i s'a întâmplat?

— E într'o jenă financiară. Pare complect ruinat. Creditorii ameninţă cu falimentul. Şi-mi pare foarte rău că nu-l pot ajuta. Sărmanul băiat!

Doar, dacă ar vrea tatăl tău. Dacă ai vrea să-l întrebi. E vorba de a salva un prieten scump.

— Şi cât are nevoie?

— Opt sute lire sterline.

■

Bătrânul Samuel Kines îşi privi surprins fiica.

— Ce faci, papa? întrebă ea aşezându-se pe genunchii lui.

— Ei, spune repede ce vrei? O rochie?

— Dragă papa, — replică ea — trebue să mă ajuţi.

— Desigur, răspunse bătrânul Samuel sarcastic. S'auzim.

— Papa, am nevoie de o mie de lire sterline.

— O mie de lire sterline?

— Da, papa. E un caz grav. E vorba să ajut o persoană să iasă dintr'o situaţie disperată.

— Bine, bine, îţi dau cinci sute lire sterline şi nici un penny mai mult. Dacă nu-ţi ajunge cere bărbatului tău.

■

La dejun Grazzia îşi privi timidă bărbatul.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă. Tatăl meu n'a vrut să-mi dea mai mult de patru sute lire sterline.

— Mai bine puţin decât nimic!

După amiază, Dick alergă la fratele său.

— Grazzia a făcut tot ce a putut — îi explică el. Ştii bine cât e de avar tatăl ei. Iată tot ce mi-a dat.

Zicând acestea el puse pe masă trei sute lire sterline.

Tom telefonă lui Merrydew să vie la el.

— Mai mult de două sute lire sterline n'am putut găsi.

— Nu-mi ajung — zise Merrydew, luând banii. Totuşi e ceva. Iţi mulţumesc din toată inima.

Merrydew alergă la birou şi chemă pe secretarul său.

— Telefonează imediat la casa Brown et Crocker să execute comanda noastră în valoare de 65 lire sterline.

Merrydew numără secretarului 65 de lire, puse restul în portofoliu şi se duse, mulţumit, la club.

Trad. de MELLO

Din literatura chineză

Scrisoare unui prieten

Păianjenii grădinii îşi adăpostesc pânzele sub ferestrele mele, iar cântecul greerilor se aude pe treptele scării dela intrare. Vântul rece vesteşte sfârşitul anului. Mi-e inima sfâşiată de tristeţe. Dar tu, prietene scump, cum îţi duci zilele?

Adeseori mă uit lung la casa rămasă acum pustie. Iubirea de singurătate l-a făcut pe cel care-o locuise, s'o părăsească. Zadarnic cercetez cu privirea uşa tăcută. Singur soarele pătrunde înăuntru, mângâind florile de toamnă cu razele lui obosite.

Intr'adevăr, mi-ai scris, dar ca să mă veseşti că astăzi suntem despărţiţi prin o mie de li. După ce-ai rătăcit îndelung, ca un străin, pe drumuri necunoscute, te-ai retras în munţi.

Suntem prieteni de douăzeci de ani, şi nu găsim o singură zi ca să ne împletim sufletele. Dacă ai suferit crâncen de boală şi de oboseală, să ştii că nici eu n'am fost mai fericit.

Cu toate că toamna înaintează şi nu te-ai întors încă, nădăjduesc totuşi că nu se va sfârşi anul fără să ne revedem. Dar dacă gândul meu se va împlini, cât timp vom fi împreună! Mi-e scris oare ca veşnic să mă gândesc la prietenul depărtat?

Isvorul Nemuritorilor

Insfârşit, am descoperit Isvorul Nemuritorilor! Insfârşit, iată-mă ajuns în acest misterios refugiu. M'afundam într'un ţinut din ce în ce mai pustiu; nici un drum, nici o potecă bătătorită. Calul străbate o pădure de bambuşi sălbatici. Sosesc drept în mijlocul unor piersici în floare; aici, desigur, trebue să dau peste oameni.

Munţi, încununaţi de nori, închid de jur împrejur această vâlcea pierdută. Ici şi colo câteva colibe risipite, din care se înalţă fumul spre cer. Dar iată-i! pare că se'ndreaptă spre mine oaspeţii venerabili.

— Hei, bătrânilor! e de prisos orice întrebare! Dinastia Thisin s'a sfârşit!

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

*) In anul 213 în. d. Hr., unul din împăraţii acestei dinastii a dat ordin să se ardă cărţile. Unii scriitori, încercând să le salveze, au pier't în flacări; alţii, de frica persecutorului, s'au refugiat în munţii cei mai ascunşi.

Lumea şi Capitala

Hristos a înviat, Vera!...

Lăsând în urmă pe cei câţiva călători cu care coborâse din tren, Dinu Savel, deşorientat, păşi în noaptea de păcură a oraşului natal, grăbit să se odihnească şi să-şi uşureze sufletul de plictiseala care-l cuprindea de câte ori pleca la drum.

In această noapte a învierii, desigur, că părinţii îl aşteptau, ca şi'n ajunul Crăciunului, cu bunătăţi multe întinse pe masă, — nelipsind acum ouăle roşii, — la care, încă din copilărie, ţinea atât de mult. Şi-acum, şi-atunci venise să-şi vadă părinţii bătrâni, dar acesta era numai un motiv, fiindcă ceeace-l făcuse mai mult să-şi părăsească, pentru cele trei zile de Paşti, oraşul în care-şi avea serviciul, era dorul de-a revedea pe Vera, prietena copilăriei şi adolescenţei sale.

Mergând cu capul în jos, gânditor, a fost trezit deodată din visare de sunete de clopot, care vesteau învierea. In sufletul lui Dinu Savel, s'au ridicat, ca un vârtej la o răscruce de drumuri, emoţiile senine ale aducerilor-aminte...

— Hristos a înviat, a strigat un glas străin, într'însul. A tresărit, de par'că nu şi-ar fi adus aminte ce să răspundă.

Au apărut, la răscruci de drumuri, luminiţe de aur. Treceau pe lângă dânsul, fără să-l vadă. Nimeni nu-i adresa o urare, o vorbă de bun venit, să poată lua şi el parte la bucuria comună. Singur el era străin între toţi aceştia care se bucurau, el care nici măcar nu aprinsese o făclie învierii lui Hristos; i-a fost ruşine şi-a luat-o pe uliţi mărginaşe, grăbit, cu paşi mari, ca un fur, să nu-l mai vadă nimeni. Şi totuşi luminiţele îl urmăreau, îi eşeau în cale la răscruci, descoperindu-l privirilor. Auzea răsete şi cântece şi-i ura pe toţi acei care se înveseleau. Când a trecut prin faţa caselor unde locuia Vera, s'a oprit; abea acum sărbătoarea avea un înţeles pentru dânsul. Privea ferestrele luminate, asculta svonul de glasuri şi ghimpele geloziei îi străpungea inima: Vera se înveselea şi în lipsa lui... „Mâne, Vera, mâne! Te voi vedea; primul „Hristos a înviat" ţie ţi-l voiu zice. „Hristos a înviat, Vera"...

A plecat cu sufletul negru de tristeţă. Când a ajuns acasă şi la bătaia lui în uşă, i-a deschis, nu s'a adresat, cu glas tremurător, ca altă dată: „Hristos a înviat, mamă"... Hristos a înviat, tată"... Le-a sărutat numai mânile, a răspuns cu jumătate de gură la întrebări şi-apoi, pretextând oboseala, s'a dus să se culce.

Când s'a trezit a doua zi, după o noapte de somn greu, fără vise, o rază de soare se juca lângă capul lui, pe pernă. A zâmbit înveselit, cu sufletul uşurat de tristeţea de-aseară; s'a îmbrăcat fredonând o melodie la modă.

Părinţii l-au auzit şi s'au bucurat. Starea de-aseară a lui Dinu îi pusese pe gânduri; nu-l văzuseră nici odată atât de descurajat. Văzându-l acum bucuros, li s'au luminat şi lor sufletele.

Pentru Dinu, ceasurile treceau greu ca nici odată. Până după prânz i s'a părut un veac. Plecând de-acasă, spre strada unde locuia Vera, îşi făcea gânduri-gânduri de vorbele pe care i le va spune şi de felul cum va fi primit. Când a ajuns a auzit larmă în grădină şi sgomote de pahare. Un glas lăuntric par'că îi spunea să nu intre. A ezitat câteva minute cu mâna pe portiţă, dar totuşi a intrat. Bătând încet, ca un străin, la uşa camerei în care ştia că locueşte Vera, o vedea apărându-i înainte sglobie şi bătând din palme:

— A venit Dinu! Hristos a înviat, Dinule! Când ai venit...

Nu i-a răspuns nimeni şi-a mai bătut odată. A intrat, fără să primească nici acum răspuns. In cameră nu era nimeni. Ar fi vrut să se retragă, dar dorinţa de a o revedea pe Vera l-a oprit pe loc. Privea lucrurile din cameră şi fiecare îi aducea aminte de-o întâmplare din trecut, de o vorbă a ei. Vremea trecea şi nimeni nu venea... Il cuprindea neliniştea. S'a mişcat din loc, apropiindu-se de biroul din colţul camerei, lângă fereastră, acolo unde-şi făceau lecţiile împreună. Ce-a mai rămas aici din acest trecut frumos al adolescenţei lor? Privirile aruncate fugitiv peste vrafurile de cărţi i s'au înceţoşat subit. Inima a început să-i bată puternic, să-i spargă pieptul.

Pe birou, dând pe faţă intenţia aceluia care le aşezase acolo, se aflau, rama fotografiei pe care i-o dăruise acuma doi ani, o fotografie nouă, a unui alt tânăr, un foarfece şi nişte clei.

Fotografia lui era aruncată pe nişte cărţi, cu faţa în jos, arătându-şi dedicaţia scrisă atunci; fotografia nouă era potrivită sub ramă, gata pentru a fi lipită. Inchizând ochii, lui Dinu i-a trecut prin minte scena când îi dăruise fotografia, cu câtă bucurie o primise! Cât de fericită era!... Şi-acum? Unde era Vera? Dece nu mai venea, să-şi termine lucrul început, acolo sub ochii lui?!...

Dar, nu,... nu mai era nevoe. Vera n'ar fi avut niciodată curajul să-i spue atât de mult cât îi spunea ceeace vedea pe birou. Fotografia străinului care trebuia să-i ia locul, îl privea surâzând, batjocoritor parcă. A apucat-o cu brutalitate, gata s'o rupă, dar, în acelaş moment, a auzit de departe râsul perlat al Verei.

— Dece să fac asta? Dece?...

S'a cutremurat, de parcă s'ar fi trezit, chiar în clipa când era să comită o crimă, a pus fotografia la loc pe birou, a luat-o pe a lui, şi a vârât-o în buzunar, boţită.

Dece nu venea Vera? Să-i poată spune şi el „Hristos a înviat, Vera"; să cioenească ouă roşii ca şi în alţi ani, când erau copii şi erau atât de fericiţi.... In grădină s'auzeau râsete şi gălăgie. Dinu şi-a oprit răsuflarea. Asculta... A auzit glasul aceleia pentru care venise aici, strigând fericită:

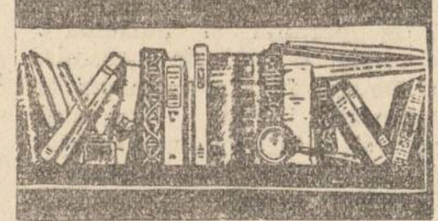
— „Hristos a înviat, Camil!"...

Camil?!... Hm!... Dece, nu mai zicea „Hristos a înviat, Dinu"...? A lăsat capul în jos, descurajat. S'a întors, şi-a luat pălăria, ieşind cu paşi uşori, ca un fur, să nu-l simtă nimeni. Vorbele fetei se repetau în auz, obsedant, enervant.

— „Hristos a înviat, Vera"...

A spus cuvintele acestea şoptit, pentru aceea care nu-l vedea şi nu-l auzea. A ieşit în drum, luând-o spre casă, fără să ştie dacă trebuie să râdă sau să plângă. Soarele primăvăratec îi săruta mânile şi faţa. Hohoti într'însul un plâns sbuciumat, fără lacrimi...

MIHAIL ŞERBAN

Înţepături

Numele recent al d-lui Mircea Petala a provocat diverse bănueli asupra autenticităţii lui. D. C. Manolache crede că e un pseudonim.

Misterul eu l'am lămurit aşa:
Când Tudor Măinescu, cam în grabă,
Lansează câte-o epigramă slabă, —
O iscăleşte: „Mircea Petala".

RECTIFICARE

Măinescu mă sileşte-a retracta
Ce-am scris mai sus, fiindcă dânsul spune
Că iscăleşte „Mircea Petala"
Numai când scrie epigrame bune.

MIRCEA PAVELESCU

Cronica feminină

Fata de la matchul de Foot-ball

Am răsfoit excelenta revistă franceză „Votre beauté" cu intenţia de a găsi în ea ceva ce ar interesa cronica feminină. Pe copertă, două femei în costum de bae, răzimate de un stâlp împărţit în centimetri. Una avea 170 cm. înălţime (pe nume M-lle Germaine Aussey) cealaltă 151 (M-lle Claude May). In interior, o serie întreagă de fotografii reprezentând o parte din actriţele cunoscute, în costum de bae, cu cifrele ce indicau diferitele dimensiuni ale corpului alături. Şi recomandaţia — serioasă — pentru femeile ce vor să placă, de a face tot posibilul pentru a se apropia de dimensiunile ideale.

Cu toată perfecţiunea lor, aceste corpuri fotografiate din faţă şi din profil — în nişte costume de bae ce (iertaţi-mi îndrăzneala de a critica marile case care le-au confecţionat) lăsau mult de dorit, mi-au părut ca desprinse dintr'un panopticum de măşti groteşti. Capetelor acelora frumos coafate şi machiate, le-ar fi venit fără îndoială mai bine nişte bogate, strălucitoare, diafane rochii de marchize. Altceva decât graţia de salon a franţuzoaicei i se cere femeii care va purta fără să pară grotescă, costumul de bae.

Pe dosul copertei (ultima pagină) a aceleiaşi reviste, se recomandă insistent vopsirea părului — şi nu numai a părului alb — cu argumentul convingător (nu observaţi nici un fel de influenţă sofistică în el?) „Vous fardez votre visage. La Teinture est le fard des cheveux".

Natural, coaforii vor profita; pentrucă dumneata, doamnă, ştii că dacă îţi vopseşti sau decolorezi părul trebue să treci tot la 3—4 zile pe la coafor pentru ca să-ţi aranjeze cărarea şi tâmplele, dacă nu vrei să fii în situaţia multor femei blonde (falşele blonde!), pe care le-am văzut, cu cărarea şi tâmplele de-un elocvent şi foarte inestetic brun natural — păcatul naturii siluite care-şi cere drepturile.

La fel, va trebui să treci mereu pe la coafor când ţi-ai îngrămădit în vârful capului prea multe buclişoare, dacă nu vrei să le vezi amestecate cu laţe disgraţioase, tot păcatul naturii nedisciplinate căreia puţin îi pasă că va face figură urâtă alături de realizările rafinate ale technicei. (Ştiu, vechea poveste a invizibilelor cu care îţi fixezi buclele, şi a filé-ului pe care-l pui deasupra.

Dar, doamnă, există alături de d-ta un bărbat care în definitiv are şi el, săracul, tot atâta gust şi dragoste de frumos ca şi bărbaţii care te vor admira mâne pe stradă. Dece să-l supui pe acest nenorocit soţ al dumitale să te vadă în fiecare seară cu capul bandajat în plasă, cu mănuşi care conservă mânile şi cu Dumnezeu ştie ce alte instrumente de tortură impuse de tot atâţia specialişti care vor să câştige).

Nu ţi se cere, Doamne fereşte, să rămâi aşa cum eşti, pentrucă — dacă n'am corecta natura — nu ne-am mai numi femei civilizate. Doar să ne dăm seama că, la rândul nostru suntem şi noi un pic duse de nas, de alţi bărbaţi decât aceia pe care pretindem că-i ducem noi — de marii creatori ai micilor nimicuri — şi că, dacă într'o bună zi am avea o clipă de luciditate şi ne-am da seama cât suntem de caraghioase, ne-am da seama în aceeaşi clipă cât sunt de răzbunaţi.

In aceeaşi revistă însă, se continuă seria sfaturilor de cultură fizică. Şi de zeci de ori se repetă o recomandaţie, pe care ar trebui s'o aibă veşnic înaintea ochilor orice femee care vrea să fie frumoasă: Nu încercaţi să vă disimulaţi defectele prin mijloace artificiale — daţi-vă silinţa să le suprimaţi.

Cât mai multă cultură fizică deci. Lenea noastră orientală nu se va împăca, desigur, cu recomandaţia asta. O, e aşa de uşor să fii păpuşă şi fără ca să te chinueşti să faci în fiecare dimineaţă obositoare mişcări de gimnastică suedeză, duşuri reci — şi fără să faci sport, tenis, alpinism, etc...

Mai bine în acest timp stai în faţa oglinzii şi îţi pictezi faţa, îţi lipeşti cârlionţii, îţi aranjezi cutele dessous-urilor şi ale rochiei. Şi apoi, unduindu-te lasciv pe înălţimea tocurilor de 15 cm., îţi începi ziua plimbându-te pe Calea Victoriei (există în fiecare oraş din România câte una), printre alte păpuşi ca şi dumneata. Mici întâmplări amuzante nu vor lipsi. Un domn care te va privi insistent, mai mulţi poate — o încercare de a intra în vorbă cu dumneata. Dar cuminte te vei întoarce iar acasă — şi iar îţi vei aranja zulufii, buzele, genele.

Ce-ai câştigat din toate astea, doamnă?

Când, de fapt, viaţa se poate trăi altfel, şi cu cât mai plină de sens!

Primăvara, dimineţile sunt de cristal şi rouă. Soarele se destramă de sus ca nişte fire de beteală. Aerul n'are greutate, culoarea cerului nu poate să fie prinsă pe nici o pânză. Şi mai îndrăzneşti să dormi unsuros şi înăbuşit până când minunile din aer s'au irosit şi fluturele cu aripi de curcubeu a devenit iar larvă târitoare? Când poţi să sari din pat, fraged, să-ţi laşi ultimele vise molatece în baia parfumată (o, mai e îngăduit femeii moderne să nu facă bae în fiecare zi?), să-ţi împietreşti forţele sub un nou duş rece şi, nouă, chinuită de prea multă vitalitate, să-ţi împlineşti în faţa ferestrei deschise, programul de gimnastică cotidian.

Altfel va intra în tumultul zilei femeia asta — şi poate în ritmul mişcărilor, în faţa soarelui şi a frunzişului sensual de verde, plin şi tandru, va simţi în căpşorul de păpuşă de până atunci că răsar şi idei şi cu timpul — poate — îşi va însuşi şi o adevărată personalitate, aceea pe care a înăbuşit-o atât de imprudent sub fardul vieţii inutile de până atunci.

Zilele trecute la un match de foot-ball, am văzut o fată (printre spectatori natural). Caracteristică feminină: i-am reţinut îmbrăcămintea. Poate cam prematur, un taileur de sac. Revere, buzunare, foi drepte, şemisetă bleu-marin. Pantofi cu crep. Păr negru lucios, pieptănat fără ondule, cu tâmplele desgolite şi cărare într'o parte. Ochi de chinezoaică cu sprâncene frumos arcuite natural şi obraji rozaţi tot natural.

Un domn de lângă mine, foarte drăguţ vă asigur (râvnit de sigur de multe dintre femeile cu capete blonde şi cu alură de wamp) a observat-o în acelaşi moment. I s'a adresat vecinului: „Extraordinară fată. Uite, pentru o asemenea femee aş putea să am un coup-de-foudre".

Duduia vorbea foarte degajat cu un domn de lângă ea. Surâdea. Dinţi sănătoşi, surâs de copil, ochi mici şi strălucitori. Desigur obrajii aceia trebuiau să-ţi sugereze, dacă i-ai fi atins, un câmp cu iarbă nouă plină de roua şi de umbra argintată a dimineţilor de primăvară. Precizez că nu era frumoasă. Dar era mai mult decât frumoasă, decât frumoasă ca o imagine de carte poştală, frumuseţea acea tip, simetrică şi negeneratoare de revelaţii. Era nouă, dinamică, recreativă — fata pe care o aduci în casă, cum aduci un braţ de flori, cum deschizi fereastra ca să intre parfumul şi lumina grădinii.

Nu sunt bărbat, dar mă bizui pe intuiţia mea, când afirm că aceasta e femeea care ne trebue azi. O, a devenit intoxicant tipul standard al femeii de metropolă, tipul-standard al femeii civilizate, al femeii deghizate în tot ce vrei, care s'a încurcat şi înăbuşit în propriul ei machiaj ca o muscă într'o plasă de păianjen.

Vrem femei mai puţin machiate, dar mai sănătoase. O sănătate nu de servitoare. O sănătate de femee civilizată, femeea care ştie cum să-şi parfumeze baia, care ştie ce cantitate de rouge să întrebuinţeze, care ştie cum să-şi pieptene şi să-ţi brillantineze părul, cum să-şi plimbe imaginea printre oglinzi, cum să-ţi întindă mâna, cum să-ţi surâdă (şi uneori chiar cum să roşească). Dar o femee care dincolo de aceste exteriorizări există, *care vine cu personalitatea ei, cu tinereţea ei, sigură, conştientă, fragilă şi totuşi plină de vitalitate, aşa cum în toată fragilitatea şi puritatea lui e crinul cel atât de drept.*

Din femeea asta haina va face parte integrantă, ea va avea bunul simţ ca să ştie ce să poarte, va alege ştofele cu ţesătură fină şi moale şi le va turna în forme simple, dar cu atât mai elegante, iar când ora şi mediul o va cere, va arbora rochia bogată a festivităţii cu graţia naturală cu care pomii îşi poartă podoaba florilor.

Inainte de toate să fim astfel, *restul e accesoriu.*

A. O.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Ce n'aşi fi dat să-mi îmbrac şi eu sufletul în verdele proaspăt al primelor frunze, să-l simt calm şi grav ca dangătul clopotului de denii şi vesel ca toaca de aramă ce nu se bate decât la Inviere, atunci când scriu cronica mea pentru vacanţa de Paşte.

Toate gândurile mele şi tot elanul cu care mă arăt ochilor cetitorului, îmi cereau o cronică veselă de vacanţă, de primăvară, de mare sărbătoare creştină, cu ertare, cu iubire de aproape şi încredere în mai bine.

Ce n'aşi fi dat să pot... Dar cum să uit lumea din care am plecat şi la care mă voi reîntoarce, de dragul unei clipe vesele. Şi când, să uit? Acum? Acum, când săptămâna patimilor înseamnă pentru mine — — cronicar judiciar — săptămâna celei mai ticăloase proceduri penale şi a celei mai nedrepte hotărâri pe care Justiţia oamenilor a putut vr'odată s'o pronunţe în contra celui mai bun şi mai sfânt dintre oameni?

Scrie dumneata în locul meu şi spune: S'au schimbat judecăţile şi jertfa Ta, Iisuse, n'a fost de prisos; azi judecăm la lumina zilei, contradictoriu, cu administrări de probe şi cu sentinţe motivate; amintirea judecărei Tale nu ne mai revoltă şi ne putem înveseli din plin, pentru Invierea Ta... fiindcă astăzi se judecă cu totul altfel...: Eu nu pot scrie astfel. Nu pot. Eu pot să scriu cu inimă uşoară în aerul curat şi rece al sincerităţii aşa:

— Doamne, ai fost răstignit pe nedrept. Pilat, procuratorul Iudeei, a fost un ticălos. Cauza Ta n'a fost judecată şi laşitatea celor ce beneficiază de privilegiile puterei — executive şi judecătoreşti — a pângărit atunci — ca şi acum, Doamne — făptura omenească, până la Dumnezeu.

Porţile grele ale Tribunalului se închid pentru vacanţă şi azi, cu aceiaşi revoltătoare mulţumire de sine, că trec într'o meritată odihnă, precum s'a închis fereastra palatului de procurator roman, în ziua aceea când Pillat a întrebat — o ceată de farisei şi derbedei din stradă — convins că slujeşte Dreptatea, dacă vor ertare pentru Iisus sau pentru un tâlhar din temniţă.

Ticăloşia umană îmbrăca în clipa aceea şi în glasul autoritar al Procuratorului, forma cea mai abjectă, de vreme ce dincolo de o ipocrită judecată, îşi îngăduia pe lângă injustiţie *şi aroganţa unei mărinimoase clemenţe.*

Urmăreşte cuvântul evangheliştilor, şi vezi cum fără nici o vină a fost purtat Iisus de la Anna la Caiafa, la Pillat, la Irod şi înapoi la Pilat, şi schimbă aceste nume de biblie, în fiecare loc, cu numele de azi ale organelor de Instrucţie Penală şi instanţelor de judecată.

Urmăreşte şi starea de conştiinţă a celor de mai sus — înţelegând cum fiecare se leapădă de răspundere — fie pe calea manifestării unui ipocrit respect faţă de celălalt, fie repetând norodului că nu-i găseşte nici o vină celui acuzat, pentru a definitiva Judecata *(O! Judecata) printr'o condamnare la moarte prin răstignire.*

Cel din urmă pe acest fir de cercetare şi judecată — acel ce pronunţa osânda — se spală pe mâni scuturându-şi sufletul de orice vină, gândindu-se şi la păcatul ce-a putut fi săvârşit de cei ce instruiseră şi judecaseră înaintea lui, iar cei ce instruiseră şi judecaseră înaintea lui Pilat, încercau uşurarea de conştiinţă că întreaga răspundere o poartă acel ce pronunţase condamnarea.

Mai stai pe gânduri? Nu găseşti nimic, înapoia uşilor închise pentru vacanţă ale Tribunalului, din acest cerc de cercetare, de judecată, de mică şi netrebnică făptură umană zgribulită sub stânca înaltă până la cer a Justiţiei?

Nu crezi că ar fi necesar să aduni în Vinerea Mare, pe toţi ofiţerii de poliţie judiciară, magistraţii şi avocaţii, la o denie specială, cu interpretarea juridică a paginelor privitoare la judecata şi patimile Domnului din cei patru evanghelişti?

Nu recunoşti că toată doctrina şi jurisprudenţa acestor 1935 de ani, reprezentând tot ce-au putut să făurească minţile luminate ale juriştilor, nu ne-au depărtat destul de marea ruşine pentru omenire, de atunci? Eu, da!

G. COSTACHESCU

Epigrame

Lectorilor cari se sufocă de versificaţia lui Volbură Poiană.

N'am ce să-ţi fac, iubite lector,
Oricât aş vrea să-ţi fiu protector:
In veci pe-o floare diafană

D-lui Volbură Năsturaş obsedat de halucinaţia unor îngropări închipuite.

O'neacă volbura'n *poiană...*
N'ai să mă birui niciodată,
Sărman gropar, deşi o vrei:
Când eşti făcut pentru lopată,
Nu poţi să birui prin... condei!...

C. MANOLACHE

D-lui V. I. *Mirescu*, care-mi dă sfatul să nu mai iscălesc A. O. pentrucă se poate citi „A zero".

Zău, „răutatea" nu ţi-a reuşit
Deşi savant o'ntorci (si non e vero...)
Vezi dumneata, deşi ai iscălit,
Iscălitura asta'n fond e zero.

ANIŞOARA ODEANU

Cinematograful

„Ingerul"

„Ingerul" — cu Margaret Sulivan, Herbert Marshall, Frank Morgan. Iată în sfârşit un mare film. Asta nu se mai întâmplase de mult în Cinematograful american. Mai precis: asta nu se mai întâmplase dela „Veacul al douăzecilea" (Barrymore, Lombard). Desigur, vă gândiţi poate la „Bengali". Dar Bengali nu reprezintă nimic în evoluţia cinematografului. Este un film perfect, şi atâta tot. Nu are nimic original. Nu e cu nimic „deschizător de drumuri". „Veacul al douăzecilea" ne făcea să exclamăm: „niciodată n'am fi bănuit că s'ar putea realiza asemenea lucruri pe ecran". Aceeaş reflecţie ne-o sugerează şi „Ingerul". Ne aflăm în faţa noutăţii adevărate şi proaspete, şi-i cel mai mare farmec pe care ni-l poate da arta.

„Ingerul" e făcut după o piesă de Molnar; e vorba de primele două zile pe care le petrece în „vâltoarea vieţii" o tânără fată crescută, dela naştere, într'un orfelinat. Un patron de cinematograf se duce la un orfelinat să angajeze o plasatoare. Tânăra noua funcţionară face cunoştinţa unui chelner mai în vârstă care are numai decât pentru ea sentimente paterne. Ca să o distreze o aduce la un bal în hotelul foarte şic unde servea el. Acolo ea întâlneşte un bogat industriaş de vre-o cincizeci de ani extrem de găgăuţă care începe să-i facă curte în chip destul de insistent. Ca să scape de el, ea îi spune că-i măritată. Atunci el hotărăşte să-l îmbogăţească le soţ. Este încântată că poate face o faptă bună, îmbogăţind pe cineva (directoarea orfelinatului îi recomandase să facă totdeauna o faptă bună pe zi). Atunci ia cartea de telefon şi alege la întâmplare un nume. Beneficiarul acestui hazard este un avocat fără clientelă, foarte scrupulos, foarte naiv, care crede că subita lui ascensiune se datoreşte triumfului justiţiei imanente.

După o seamă de foarte burleşti peripeţii, adevărul e descoperit, şi fata se mărită cu avocatul. Asta este tot subiectul. Dar în cadrul lui se desfăşoară nişte evenimente de un comic neînchipuit. Toate personagiile au o nuanţă de ironie. Toate par'că joacă în glumă. Toate par'că exagerează dinadins în sensul rolului. Figurile au ceva din psihologia visului. Sunt „plus vraies que nature". Milionarul-găgăuţă, combinaţie de despot şi copil tont (Frank Morgan) are tot timpul aerul să spună: „Sunt nevoit să exagerez puţin anumite lucruri, pentrucă eu sunt procuristul a sute de personagii în genul meu, pe care trebue să le reprezint, pe toate odată, într'o sinteză generală; aşa că sunt silit să şarjez niţel anumite trăsături psihologice; de altfel, asta nu o fac numai eu. Uitaţi-vă şi la ceilalţi, de pildă la partenerul meu de joc, la d. Herbert Marshall, care face rolul avocatului-mazetă. Şi el este obligat să procedeze ca mine. Şi el forţează puţin nota. N'avem vreme să fim oameni din acei de roman naturalist. Ne grăbim. Trebue să uzăm de un ton satiric faţă de propria noastră persoană pentru a putea merge mai iute. In permanenţă avem aerul că ne auto-ironizăm propria noastră psihologie, că suntem conştienţi de personajul pe care îl facem şi că îl „corsăm" pentru a-l reda mai plastic. Iată de ce vorbim cu toţii cam halandala. Fiecare din noi vorbeşte limba corespunzătoare personajului. Cum însă întrebuinţăm cu toţii cuvintele aceluiaşi idiom, avem aerul că ne înţelegem. Dar imediat se vede că vorbim fiecare altă limbă, şi că înţelegerea între interlocutori e doar formală.

E drept că evenimentele se însărcinează ele să aranjeze relaţiile dintre noi. Dar în calitate de simpli interlocutori verbali, avem aerul unor alienaţi, urmărind fiecare parte exclusiv ideea lui, fără nici o preocupare a ideilor vecinului cu care stă de vorbă. Asemenea lucruri se petrec deobiceiu în vis. Dar repet: noi procedăm aci cam cum se procedează în vis. Technica visului ne convine mai bine pentru a ne realiza pe noi înşine; mult mai bine decât technica veghii.

Aşa ne-ar spune, dacă i-am forţa la confidenţe, toţi eroii piesei lui Molnar. Toţi — afară de unul singur, de eroul principal, de tânăra fată (Margaret Sulivan). In mijlocul acestei lumi de vis, Luiza Gingelbuscher e singura care are structură de om în stare de veghe, de om de „roman naturalist". Şi-i natural să fie aşa. Ea este o fată nevinovată, bună, blândă, idealistă, entuziastă, devotată. Ea crede că lumea e plină de bunătate. Ea e care visează. Toate personagiile piesei sunt văzute de noi prin prizma „teoriei cunoaşterii" a domnişoarei Gingelbuscher. Singură domnişoara Gingelbuscher personal ne e redată direct, fără şarjă, fără ironie. Şi asta produce un efect de contrast fermecător. Personagiile realiste sunt învăluite într'o atmosferă de vis.

Personajul visător — care e tânăra fată — este, invers, conservat real, fără nici un apret satiric sau poetic. Toată lumea are aerul că-şi ia puţintel în glumă rolul. Singură ea, Gingelbuscher, ia cumplit în serios tot ce face şi tot ce spune.

Un mic detaliu ne va face să înţelegem acest procedeu de regisură întrebuinţat în filmul nostru. La început, directoarea orfelinatului, cu ocazia luării de rămas bun al tinerei fete, îi repetă câteva sfaturi pentru noua ei viaţă. Sunt acele sfaturi pe care le ştiu pe dinafară toate pensionarele orfelinatului pentru a le fi auzit de două mii de ori pe zi. Directoarea le mai recită încăodată. Şi fata le încasează, acum ca şi altă dată.

Directoarea le repetă papagaliceşte, ca pe un rol învăţat; — Şi fata ascultă. La urmă însă, deodată, ea sare de gâtul directoarei, o sărută şi începe să plângă înduioşată. Este, subit, o explozie de adevăr realist şi direct, placat pe adevărul de ironie, de satiră, pe adevărul de vis, pe care îl reprezintă interlocutorul. Contrastul dintre aceste două stiluri se menţine în tot decursul filmului. Şi este ceva pe cât de subtil pe atât de fermecător. Am văzut de mai multe ori „Ingerul". Şi de fiecare dată am rămas încântat şi surprins că aşa ceva i-a venit în minte unui regisor (căci, cu toată delicateţa piesei lui Molnar şi cu tot hazul dialogului, meritul principal trebue acordat regisorului; desigur, materia oferită de Molnar se preta la o asemenea regisură şi a contribuit foarte mult ca să „sugereze" întrebuinţarea procedeului. Dar nu trebue să ne ascundem că meritul principal e aci unul de technică cinematografică — sau mai corect: de technică general regisorală).

Este foarte plăcut să respiri aerul proaspăt al adevăratei inventiuni. Şi este tocmai ceiace putem face văzând această delicată şi foarte originală producţiune a ecranului american.

D. I. SUCHIANU

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Inactivitate

Una din cele două mari sărbători ale anului, a venit... Lumea se agită, petrece şi uită de necazurile vieţii cotidiane. In toate domeniile se organizează mari manifestaţii. La teatre reprezentanţii extraordinare la cinematografe deasemeni, la sport numeroase concursuri internaţionale, de mare anvergură. Sezonul literar prezintă şi el o înflorire deosebită cu ocazia Paştilor. Numai şahul, acest **unic** joc al creerului, acest mijloc de desvoltare a inteligenţei şi mai ales de educarea ei, lâncezeşte... Vorbim numai de situaţia din România, deoarece în alte ţări se organizează multe şi mari concursuri. Românul este un individ înclinat către acest joc, prin natură şi caracter. E omul căruia îi place să stea liniştit câteva ore pe zi, să cugete şi să se odihnească de munca depusă. Dar cel mai bun mijloc de reconfortare, în acelaşi timp foarte util îl oferă şahul. Faptul de a sta câteva ore în faţa tablei de şah reface şi măreşte agerimea şi atenţia.

Deaceea în toate oraşele vezi oameni jucând şah. Marea greşală este că ei joacă în cafenele, alături de jocuri vulgare, vicioase şi distrugătoare ale sănătăţii. A doua greşală, strict legate de prima: şahul este jucat pe bani. Materializarea lui — el fiind un joc de esenţă spirituală îl distruge.

Este cunoscut faptul că viciul, la om, se răspândeşte mai repede decât activitatea utilă. Alcoolismul plagă a umanităţii, s'a răspândit peste tot, mai ales la noi în ţară. Nu există sat care să nu aibă cârciumă. Aceste localuri sunt pline de ţăranii ţinuţi în ignoranţă, cari provoacă scene de maximă degradare a speţei. In lupta antialcoolică şahul ar avea un rol important. In locul cârciumilor cercuri literare şi şahiste ar atrage atenţia oamenilor spre lucruri mai interesante şi mai utile. Deeacea organizarea şahului este un imperativ al momentului. După o cercetare amănunţită s'ar vedea că există foarte mulţi şahişti — cari practică un joc rudimentar — dar fără o linie de conduită precisă din cauza lipsei de conducere. Federaţia Română de Şah şi cealaltă federaţie nu cuprind împreună nici măcar un sfert din numărul şahiştilor din România.

Afară de aceştia sunt **o mare massă** de începători, cari — cu mult entuziasm — vor să se perfecţioneze. Ei sunt însă total neglijaţi de către org. conducătorilor. Problema aceasta foarte primejdioasă a Şahului românesc devine mai mare când observăm lipsa tratatelor de şah! Afară de un biet manual din „Biblioteca pentru toţi", insuficient şi inutil, nu mai există **nimic** în româneşte! Cel mai eficace mijloc a învăţa şahul e un tratat popular, uşor şi foarte analitic.

Dacă conducătorii federaţiilor noastre (căci aceasta e mentalitatea la noi două federaţii!!) n'au nici-un fel de iniţiativă, ar putea, cel puţin, să imite ţările occidentale, sau cel puţin Franţa. Acolo au apărut foarte multe tratate. Acolo se organizează — acum, de Paşti, concursuri peste tot, şi mai ales **în provincii,** pentru massă. In Anglia la fel. In Rusia Sovietică deasemeni. Şi aatunci nu se mirăm dacă la concursuri internaţionale ieşim ultimii. Avem şi noi câteva individualităţi remarcabile dar dincolo de ei ignoranţa şahistă domină! Când actualii maeştrii încep să epuizeze talentul — şi au cam început — atunci cine le va lua locul, în această stare de azi a tineretului.

Acum. de Paşti, domnii dela conducerea federaţiilor s'au gândit să nu strice liniştea şi norocul şahului românesc. Atât F. R. S. cât şi F. C. S. R. renunţă la organizări. menţinându-se într'o splendidă izolare şahistă... şi în acest timp şahul devine joc de cafenea şi cafeneaua devine cerc de şah.

Situaţia totuşi nu e de nesoluţionat. Soluţia există. Se întrevede pe buzele tuturor şahiştilor revoltaţi de indolenţa conducătorilor. Se vede în presa conştientă de rolul ei — se vede în acţiunea noastră. Şi această soluţie este: **demisionarea conducătorilor** şi apoi o nouă federaţie, dar care, pe drept cuvânt, să fie o **Federaţie Română de Şah.**

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Nu

Tu nu trebue să te superi prea tare,
Pentrucă ştiu aşa cum ai vrea tu să te privesc şi să te-ascult.
Singurătatea mea a fost prea lungă şi prea mare
Şi, poate, m'am învăţat cu ea prea mult.

Cum, tu vorbeşti acum, surâzi şi eşti atât de vesel, numai pentru mine ?
Vorbeşti de primăvara noastră, *de soarele* nostru, *de dragoste, de pace...*
Nu te supăra... dar... nu ştiu... n'aş putea să-ţi explic dece nu-mi place
Şi mă stinghereşte pasul tău şi gândul tău atât de-aproape de mine.

Poate mâna ta mare şi blândă se'ntinde mai sincer decât celelalte mâni ce mi s'au întins,
Totuşi, nu îndrăznesc să ţi-o întind pe-a mea.
Mi-i frică — vezi, nu mă'ndur să-ţi dau cu ea
Toată singurătatea şi lacrimile pe care'n palmă le-a cuprins
Noaptea dupăce paşii de pe stradă au plecat şi luminile s'au stins.

Vii prea târziu — sunt obosită să mai merg pe drumul tău.
M'am adunat în mine dincolo de drumul tuturor
Şi bunătatea ta îmi face rău
(Uitasem că e-aşa de multă primăvară dincolo de stor).

Iţi mulţumesc. Şi să nu fii prea trist că nu te-ascult,
Nu pot. Alfabetul pe care mi-l promiţi îl ştiu pe de rost
(L-am învăţat singură şi l-am învăţat prost).
Nici să nu-mi ceri explicaţii: n'am să ştiu
Decât să-ţi spun că ai sosit târziu — aşa de „prea târziu",
Când singurătatea şi tristeţea mea le-am îndrăgit prea mult.

ANIŞOARA ODEANU

Lumina neagră

Din valea Bărăboiului, apare muchea vâlcelei păduroase a schitului Văcărenilor. Muchea era dinţată ca un ferăstrău circular, rupt din amândouă părţile.

Bătrânul părinte Grigore stătea jos, pe lespedea mormântului preotesei sale. Se rezemase cu spatele de un plop tânăr, svelt şi înverzit. Imprejur — tăcere şi întuneric... Doar luminile şi sgomotele grăbite, dinspre biserica satului, ajungeau molcom până la dânsul.

Era obosit ca niciodată. De dimineaţă, lucrase mult la stupii lui. Avusese de furcă cu albinele, care parcă începuseră să roiască. Apoi venise în grabă din pădurice—cale de vre-o doi kilometri — ca să-şi ajute fiul: pe preotul Dimitrie. De unsprezece ani, decând se retrăsese la prisacă, preotul Grigore îşi petrecea astfel toate Sâmbetele Mari.

Spovedise şi împătăşise pe noră-sa, Nataliţa, pe cei doi nepoţi bălani şi pe câţiva enoriaşi bătrâni, care-l aşteptaseră tot postul. Nu-l mai ajuta pe fiul său întreaga săptămână a Patimilor, de vre-o cinci ani. Căci venea în sat, regulat, în acea vreme şi-l asista la slujbă eromonahul Constantin, profesor la seminarul teologic, „viitorul mitropolit", cum i se zicea în glumă, şi care era bun prieten cu Dimitrie.

Preotul Grigore stătea rezemat de plop şi se uita la muchea pădurii Văcărenilor...

Voia să se odihnească bine şi, apoi să se strecoare prin uşa din dosul altarului, când vor fi gata pregătirile pentru ca lumea şi clerul să treacă de trei ori, în jurul bisericii, înainte de Inviere.

De obicei, atunci îşi schimba el odăjdiile cernite cu altele luminoase şi-şi întâmpina fiul, care intra cu lumină, cântând „Hristos a înviat".

I se făcea această cinste, rămânând numai el înăuntru, cât timp Sfântul Epitaf era mort.

Dimitrie, — îşi zicea bătrânul, — are cu cine face înconjurul bisericii: eromonahul Constantin, dascălul, epitropul şi enoriaşii mai de seamă, care duceau prapurii...

Deodată îi veni în gând o întrebare: nu cumva anul acesta, înainte de răsăritul lunii, va vedea lumina aceia, împărţită în raze ciudate, negre, care se ridică ca nişte perdele deasupra muchei pădurii Văcărenilor?

O singură dată, în nu se ştie câţi ani, într'o noapte de Paşti, cu cerul curat, în clipa Invierii, luna ştirbită răsare, deasupra schitului, de dincolo de pădure, şi împrăştie pe cer, câteva secunde, fâşii negre întretăiate de lumini, pornite parcă printre dinţii pădurii.

Atunci cerul se înegreşte şi stelele strălucesc de zece ori mai tare, decât deobiceiu. Cu atât mai mare e bucuria lumii, când această intunecime se preschimbă, în noaptea Invierii, în raze de lumină.

Un învăţat, profesor universitar din Odesa, spunea că „fenomenul se numeşte lumina neagră" şi nu se iveşte decât foarte rar, chiar în acelaş punct. O cracă mare, ceva necunoscut — poate s'o împiedice şi s'o strice.

Dela alţii, părintele Grigore auzise că chiar în noaptea Răstignirii, deasupra Golgotei, se petrecuse cam acelaşi fenomen odată cu cutremurul, cu ruperea în două a perdelei templului şi cu minunata eşire a morţilor înviaţi din morminte...

Mai erau unii care spuneau că, dacă în ceasul Invierii se face un mare păcat, care nu poate fi ertat nici de Dumnezeu — apare „lumina neagră"...

— Ah, Costea, nu mă săruta aşa de tare, — se auzi deodată o voce de femeie, — poate să audă cineva din cimitir!

— Morţii nu aud şi nici nu văd, — răspunse o voce de bărbat.

Părintele Grigore îşi duse o mână la cap şi alta la inima care i se bătea mărunt şi iute...

„E Nataliţa şi Constantin! — recunoscu preotul figurile care se apropiau. — Un cerneţ şi o preoteasă, — abia putu el să-şi şoptească.

Dar, în aceiaşi clipă, ochii lui văzură, aprinzându-se deasupra pădurii schitului, un luminos evantai, acoperit parcă cu o coadă de păun uriaş, negru...

Se ridicară nişte fâşii negre ca o perdea ruptă în bucăţi lungi... Cerul era de cărbune, şi stelele păreau de foc...

Iar inima preotului se prăbuşi parcă în gol...

ALEXIS NOUR

Povestire de Paşte

O partidă de şah

In Duminica Paştilor din anul 1794 bătrânul marchiz de Séligny, împreună cu fiica lui, o fermecătoare brunetă de 19 ani, stăteau într'o vastă sală a unui hotel din Paris unde locuiau, jucând una din obişnuitele lor partide zilnice de şah. Marchizul, care era un adevărat virtuoz al acestui nobil joc, iniţiase de mult pe fata lui în tainele şahului; ea îşi asimilă repede cunoştinţele necesare şi ajunsese să-l întreacă pe tatăl ei; se lăsă însă de multe ori să piardă partida spre a măguli vanitatea şi a nu răni susceptibilitatea părintelui său. In acea zi, deodată, uşa se deschise cu violenţă şi-şi făcu apariţia Danton, celebrul şef al tribunalului revoluţionar, care venise însoţit de câţiva soldaţi să aresteze pe marchiz, unul din puţinii aristocraţi francezi rămaşi încă în viaţă. Se apropie de bătrânul nobil şi-l somă să-l urmeze. Acesta îi răspunse: Bine domnule, dar îngădue-mi să termin partida; ea nu va dura mult, sunt pe punctul de o câştiga repede.

Danton, care era un bun şi pasionat şahist încuviinţă. Şi trimise soldaţii din fundul sălii, apoi examină cu atenţie poziţia partidei.

— „In adevăr, spuse celebrul revoluţionar, ai o situaţie admirabilă şi vei putea câştiga cu repeziciune".

— Vă înşelaţi, domnule, intervenî fata. partida o voi câştiga eu.

— Atunci eşti oarbă, cu toată frumuseţea ochilor dumitale. Sunt gata să pariez pe o sărutare — că partida e pierdută pentru dumneata.

Fata roşi până în albul ochilor la gândul de a săruta pe Danton, care numai cu un Adonis nu semăna, fiind din contră de o urâţenie istorică.

Se reculese însă şi spuse:

— „Am şi eu dreptul să cer o miză".

— Primesc orice în schimbul sărutării dumitale. Care e miza ce o ceri?

— Viaţa şi libertatea tatălui meu, zise fata, apăsând fiecare cuvânt.

— O! asta e prea mult!

— Se vede că nu mai sunteţi atât de sigur de câştig, dacă nu acceptaţi, spuse fata.

Danton examină încă o dată poziţia şi răspunse:

— Primesc, de altfel n'am ce pierde.

Revoluţionarul se aşeză în locul marchizului şi continuă partida începută. După câteva mutări, fata puse în executare combinaţia ce o avea în vedere şi, sacrificându-şi dama pentru două figuri, întreprinse cu două turnuri şi doi nebuni un violent atac asupra aripei regelui adversar.

— Sacrifici şi dama? zise Danton; atunci eşti pierdută fără scăpare.

Fata nu răspunse nimic şi-şi continuă atacul. Danton se apăra cât se putea mai bine, dar nu putu să reziste inpetuozităţii jocului fetei. După un timp de mai multe minute ea îşi îndeplini scopul: Mat! şopti ea abia respirând.

— Eşti un cârpaci, domnule, dacă ai fost în stare să pierzi o asemenea partidă.

Danton se ridică şi răspunse.

— Eu nu sunt un cârpaci, dar domnişoara e cel mai mare talent şahist din Franţa. Imi ţiu făgăduiala. Sunteţi liberi domnule marchiz.

Işi chemă apoi soldaţii şi părăsi sala, ducându-se să-şi caute alte victime pentru eşafod.

Cronica sportivă

In vederea timpului frumos, care se cam face aşteptat de altfel, şi pentru glorificarea Naturii, vom pomeni aci de un sport foarte practicat în Anglia, de perfectă distincţie şi deosebit prestigiu, — un sport care este posibil la noi şi care oferă, laolaltă cu plăcerile şi satisfacţiile îndemânării şi pe acele odihnitoare ale activităţii în plină natură: anume, pescuitul *sportiv* al salmonizilor, adică al păstrăvilor, lostriţelor şi alte rubedenii care ar trebui să mişune în apele noastre de munte.

La prima vedere pare o glumă împerecherea acestor cuvinte: sportul, implicând mişcare, îndemânare, iar pescuitul, dulce beatitudine, somnolenţă.

Confuzia trebue evitată: e vorba de pescuitul sportiv, nu contemplativ. Şi pescuitul sportiv cere multă mişcare, dar mai ales îndemânare.

Englezii, oameni pricepuţi în jocuri, ţin pescuitul în loc de mare cinste, — ceeace e deajuns pentru a înviora pe orice sceptic şi a potoli pe ispititul întru ironie.

Despre tainele şi frumuseţile acestor îndeletniciri, a scris o carte — plină de îndrumări practice şi caldă de entuziasm, — d. Al. Brătescu Voineşti, marele luptător şi apărător al apelor noastre de munte. Cu o admirabilă şi foarte rară perseverenţă, d-sa a luptat din răsputeri, — pentru a salva de la distrugere sălbatecă, inconştientă şi grosolan lacomă, unul din darurile cele mai gingaşe şi mai rare ale blagoslovitei noastre ţări.

Păstrăvii, incomparabili luptători, când sânt atacaţi echitabil, sînt aproape exterminaţi şi în orice caz niciodată lăsaţi să ajungă la plină maturitate, altfel decât în crescătorii. In multe din apele de munte au dispărut cu totul. Din fericire, lucrul este remediabil, apele se pot repopula; dar se cere, evident, un elementar respect al condiţiilor lor de existenţă.

S'a legiferat de curând în această privinţă, tot mulţumită stăruinţelor d-lui Brătescu-Voineşti; dar aceasta nu e deajuns. Se cere, ca peste tot, o bună voinţă colectivă pentru ca legea să fie operantă şi purtătoare de roade. E greu de transmis, în rânduri fugare, farmecul şi frumuseţea totală a acestui sport şi a face o demonstraţie cât de modest concludentă a plăcerilor delicate şi nuanţate pe care le oferă acest fel de întrebuinţare a zilelor libere.

E mult mai uşor şi infinit mai convingător a invoca pentru dreptatea cauzei, mărturia scriitorului. Probabil că nu e nici unul din cititorii „Adevărului Literar" care să nu fi gustat scrisul d-lui Brătescu-Voineşti şi care să nu fi aflat pe această cale că d-sa este un pătimaş vânător. Şi când un vânător vorbeşte cu necontrolat lirism de altă îndeletnicire sportivă, faptul trage greu în cumpăna aprecierilor. Nu mai puţin, atunci când un scriitor cinstind scrisul românesc aşa precum se ştie, nu se sfieşte a scrie o carte anume închinată acestui sport, — îndoiala nu mai este îngăduită. Şi lectura cărţii este o poruncă.

GRIMAN

Premiul Tekirghiol-Eforie

De vorbă cu d. Ion Biberi

autorul romanului „Proces"

Laureatul de anul acesta al premiului — care, atât prin răsunet cât şi prin intenţii poate echivalează cu premiul instituit în Franţa de fraţii Goncourt — nu este nici un debutant în literatură şi nici un diletant — aşa cum s'a afirmat pe ici pe colo în vagi notiţe, mai mult sau mai puţin otrăvite. Dacă este vorba de diletantism, să-mi fie îngăduit să afirm — cu riscul de a-l face să-şi piardă toţi clienţii — convingerea mea că deşi practician emerit şi în curent cu ultimele progrese ale ştiinţei, doctorul Biberi este mai curând diletant în medicină decât în literatură.

Nu văd de altfel, întru cât faptul de a avea o meserie ar fi incompatibil cu destinul unui scriitor autentic. Mai ales când e vorba de meserii care prin natura lor nu pot servi decât de excelente isvoare, nu de inspiraţie căci aceasta nu însemnează mare lucru, dar de dramatism intens şi de prilejuri de adâncire.

Pe Ion Biberi îl cunosc din liceu, mai precis din ultimii ani ai liceului în atmosfera cărora a adus contribuţia lui de efervescenţă intelectuală alături de toţi aceia care în cadrul atât de propice al adolescenţei şi al acelui Turnu-Severin atât de fermecător complice alcătuiau un fel de rudiment de cenaclu literar cu interesante manifestări săptămânale la şezătorile liceului şi cu şedinţe întâmplătoare şi aprinse, durând ore întregi, pe băncile bulevardului sau în parcurile cu primăveri deslegătoare de bariere şi deschizătoare de orizonturi vaste.

După aceea, un timp ne-am pierdut din vedere, o confuzie dându-mi bănuiala că s'a amestecat — altfel decât ca un simplu cercetător curios de psihologia mulţimii — în mişcările antisemite. Bănuială care m'a îndepărtat brusc de el, umplându-mă nu numai de consternare şi desgust cât de neînţelegere. Nu am încetat însă să urmăresc colaborările lui succesive şi în totdeauna interesante, la „Biletele de Papagal" ale d-lui Arghezi, la „Curentul" şi „Universul Literar".

Regăsirea a fost cu atât mai plăcută pentru mine, când am aflat că bănuiala mea se datora unei absurde confuzii. L-am regăsit pe Biberi, medic în acelaş Turn-Severin unde mi-am spus că desigur trebue să pregătească o carte sau chiar mai multe, de *„respiraţie mai lungă"*—cum se spune şi m'am dus într'o zi să-l surprind în cabinetul său de lucru — aflat deasupra celui medical — cu pereţii căptuşiţi de rafturi de volume printre care cărţile de medicină au rolul de umile cenuşerese. Pe masa de lucru sosite proaspăt, ultima carte a d-lui Arghezi, „Patmos" — ediţia franceză — a d-lui Voronca, *„Mort ou est ta victoire?"* a lui Daniel Rops, ultimul număr din excelenta revistă *„Le Minotaure"* şi două numere din *„Les Cahiers du Sud"*. Şi un vraf de foi de bloc acoperite cu un scris subţire şi nervos: Biberi lucra la un roman de mari proporţii şi semnificaţii, ce are să se intituleze *„Effondrement"*, fiind scris în franţuzeşte.

Un capitol pe care mi-l întinde şi cu care plec spre casă oarecum sceptic mă umple de un real entuziasm dela primele rânduri. A doua zi, întâlnindu-l pe stradă îmi vesteşte dobândirea premiului. Sunt fireşte nedumerit căci nu ştiam nimic despre acest al doilea roman scris printre picături. Şi întrebarea vine în chipul cel mai firesc:

— Care e povestea acestui roman şi ce te-a îndemnat, pentru a-l scri să întrerupi *„Effondrement"*?

— *„In primul rând o problemă de tehnică a scrisului. Dibuiam de multă vreme în căutarea unei expresii perfect adecvate transpunerii, redării cât mai pregnante a procesului de conştiinţă pe care vreau să îl înfăţişez în* „Effondrement". *Cu prilejul a mai multor redactări ale acestui text, mi-am dat seama că felul narativ sau impersonal de expunere este impropriu unei pătrunderi directe în suflete. M'am hotărât, deci, cu titlul de experiment, să întrebuinţez monologul interior într'o scriere deosebită care să fie oarecum ceeace este pentru un pictor un studiu în vederea unei compoziţii mai vaste. Nu e mai puţin adevărat, însă, că subiectul pe care-l înfăţişez în* „Proces" *mă urmărea de mai mulţi ani. M'am străduit să-l tratez prin reconstrucţie interioară, în crisparea unei conştiinţe care trăeşte drama unui proces penal.*

— Prin urmare, cauza hotărâtoare a fost o problemă de expresie a unor stări interioare?.

— *Exact. Aspectul concret şi brut al lucrurilor exterioare nu prezintă pentru mine decât un intern secundar. Realitatea care mă atrage cu deosebire este cea interioară, trăirea lumii răsfrântă în conştiinţă, drama lăuntrică. Această zonă caut eu să o înfăţişeze aproape exclusiv în cele două romane şi redarea ei, tehnica expresiei m'a preocupat în cel mai înalt grad. Monologul interior, prin structura lui fragmentară, neorganizată, sustrasă artificiului şi convenţiei,adaptată gândului care dibueşte în labirintul cenesteziei, reprezintă o expresie sinceră, directă şi cuprinzătoare. E gângăvirea solitară a unui om în faţa universului, a vieţii sau a fatalităţii; un om care nu se poate exprima în ordonanţă şi limpezimi pentru că nu are auditor şi nu face cabotinaj dar care în frământarea lui sufletească rudimentară şi în exclamaţia lui fragmentară e mai autentic şi mai sincer faţă de el însuşi. Monologul interior îngădue surprinderea vieţii în momentul desfăşurării ei, în timp ce expresia convenţional literară o reconstitue arbitrar şi tardiv.*

— Care este esenţa acestui roman?

— *Volumul reprezintă cercetarea unui suflet în momentele cele mai priincioase acestei analize, momente dramatice în care se revelează în tumult conştiinţei tot cuprinsul ascunzişurilor sufleteşti.*

Am ales un moment în care tensiunea spiritului oscilează între încordarea supra-lucidă şi destrămarea în halucinaţie şi vis.

Desprind din această analiză două precizări pe care le menţionez fugar:

1) *Semnificaţia momentelor pe care acuzatul le trăeşte în timpul judecării procesului e aşa de hotărâtoare încât avem de a face, nu cu o desfăşurare oarecare a unei vieţi interioare care se trăeşte cotidian, ci cu o tensiune, cu o concentrare ce reprezintă un adevărat sumum sufletesc. Cartea mea a căutat să adâncească tocmai această sublimare esenţială a unui om în raport cu un eveniment copleşitor care angajează în luptă întreaga sa personalitate biologică şi spirituală.*

2) *In acelaş timp, acuzatul trăeşte odată cu oscilaţia tensiunii sale psihologice o recreare, pe alte planuri, a realităţii înconjurătoare. Aderenţa la realitate, — sau ceeace psihiatrii numesc „contact vital cu lumea" — este în funcţie de oscilaţiile tensiunii interioare ale eroului care merg dela încordarea aprigă la oboseală lâncedă. După această curbă de tensiune sufletească, viziunea universului se deformează, se prăbuşeşte şi se clădeşte pe alte tărâmuri, se creează mereu, plastic, docil, curgător.*

„Proces" *înfăţişează, odată cu neliniştea unui suflet în luptă cu fatalitatea, destrămarea şi reconstituirea întregii lumi după indicele unei viziuni personale.*

— Probabil că acum când experienţa tehnică este terminată vei reveni la desăvârşirea celuilalt roman?

—*Nu încă. Voi termina în primul rând un esseu asupra morţii pe care cred să-l pot publica în toamna acestui an. Acest studiu comportă, după cum ştii, o adâncire în concret a morţii şi nu o însăilare de consideraţii tehnice.*

— Desigur că între medicină şi literatură este o legătură strânsă. Cum îţi explici însă interesul pe care publicul îl arată cărţilor scrise de medici?

— *Socotesc că neliniştea şi sdruncinarea sensibilităţii contemporane îşi găseşte în cărţile scrise de medici, o corespondenţă evidentă.*

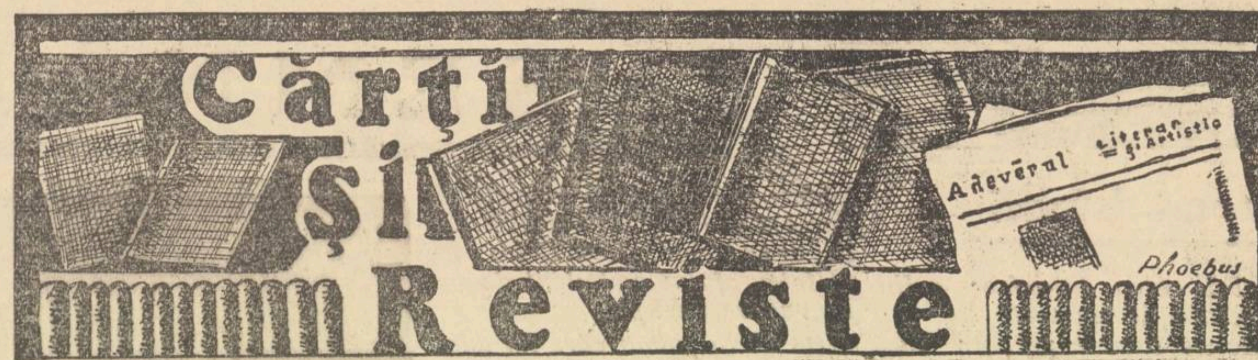
Noi medicii, reprezentăm profesia care vine în contact direct cu partea profundă şi copleşitoare a existenţei omeneşti. Noi nu cunoaştem numai decorul — uneori aşa de trist—al ambianţei materiale în care anume oameni sunt nevoiţi să trăiască, cunoaştere concretă mult mai sugestivă decât toate statisticile economiştilor care lucrează cu elemente abstracte.

Noi cunoaştem în expresia lor nealterată, tarele indelebile ale naturii umane: suferinţa, moartea şi — ceeace desigur este mult mai dramatic — cunoaştem prin intuiţie sentimentul inefabil al „spaimei".

Ceva din umbrele acestor drame ni se resfrânge fcră voie în suflet — în cazul când simţirea noastră nu a dobândit recea indiferenţă profesională, opacă oricărei înţelegeri.

Cred că această formaţie sufletească îşi găseşte în cărţile medicilor o expresie şi o sublimare care nu rămâne fără ecou în înţelegerea contemporană, în veşnică nelinişte şi căutare de sine.

I. IGIROŞIANU

„Fontamara" de Ignazio Silone

E-ITIONS RIEDER PAR S

Povestea unui sat de oameni necăjiţi. Fontamara e un sat din Italia meridională, dar după cum spune autorul, să nu ne închipuim că în realitae lucrurile se petrec după cum scrie la carte, unde se spune că în sudul Italiei, toată lumea cântă oriunde şi oricând.

Cei din Fontamara nu ştiu să cânte...

Sunt oameni mici, săraci şi se luptă greu cu nevoile. Viaţa lor e monotonă şi simplă: seamănă, prăşesc, culeg şi apoi reîncep...

O carte plină de emoţie şi adevăr. Autorul, Ignazio Silone, a trăit la Fontamara. Faptul reese clar din toată cartea. A trăit acolo şi a învăţat să cunoască sufletul acestor ţărani italieni, acestor „cafoni".

Un sat cum probabil sunt multe în Italia şi în alte părţi.

Un sat izolat de lume, unde oamenii n'au nici timpul, nici posibilitatea de a se interesa de cele ce se petrec în lumea largă.

Orizontul lor e îngust, în afară de satul lor şi de cele imediat vecine, cei din Fontamara nu mai ştiu nimic. Nu ştiu nimic de guvernele noi, de noii regi. Ignoranţa lor e totală.

Un exemplu:

Un grup de cămăşi negre este trimis la Fontamara să se intereseze de părerile lor asupra fascismului. Pentru aceasta se pune fiecărui cafoni următoarea întrebare:

„Cine să trăiască?"

In mod logic răspunsul ar fi trebuit să fie: să trăiască ducele!

Primul care e întrebat nu găseşte însă nici un răspuns, al doilea răspunde ceva despre Maica Domnului, al treilea despre Sfântul Roch şi în fine al patrulea: „trăiască regina Margareta"!

Conternarea lor e totală când află că această regină e moartă.

Şi dacă nici unul nu dă răspunsul cerut, e pentrucă toţi ignoră noua stare de lucruri din Italia.

Nu ştiu nimic, pentrucă durerile lor sunt aşa de mari, lipsurile atât de grozave, sunt exploataţi atât de grozav de unii şi de alţii, încât cele din afara sferei lor nu-i ating, sunt straine. Sunt un fel de turmă fără păstor, un sat fără câni. Nimeni nu-i apără, toţi îi fură...

Procedeele sunt grosolane.

Aşa de exemplu Fucino e un râuşor care le serveşte la irigarea pământului, dar un proprietar venetic — L'Impresario — face un şanţ prin care vrea să aducă apa acestui râuşor pe moşiile sale. Bine înţeles că cei din Fontamara protestează. Şi pentruca să poată fi mai bine înşelaţi cineva găseşte următoarea împărţeală: trei sferturi din apă se va duce pe moşia lui l'Impresario iar restul de trei sferturi le va rămâne. Ei nu prea înţeleg şi cu toate că socoteala le pare în acelaş timp nelogică şi nedreaptă, acceptă.

Procedee similare de înşelătorie sunt uzate decâte ori e nevoe ca aceşti cafoni să fie deposedaţi de un bun al lor. Şi ei acceptă. Acceptă pentrucă sunt necăjiţi, ignoranţi şi neapăraţi de nimeni.

Din toată această lume măruntă se desprinde mai bine figura lui Berardo Viola, un cafoni, care spre deosebire de ceilalţi nu are nici un petec de pământ. Dar natura l-a înzestrat cu inteligenţă şi logică. E un cap mai luminat şi în mod fatal un revoltat. E revoltat de pasivitatea cu care ceilalţi acceptă reducerile de salarii. Şi le dă sfaturi care, dacă nu sunt deadreptul anarhice, sunt oarecum revoluţionare.

Acest Berardo Viola, din dragoste pentru ţesătoarea Elvira, pleacă la Roma ca să poată câştiga mai mult şi din economii să-şi cumpere o bucată de pământ pentru a se putea căsători cu femeca iubită. Este prins într'o razzie de poliţie în căutarea „obişnuitului necunoscut". In închisoare după o discuţie avută cu un student, se denunţă ca fiind acela care împărţea manifeste, într'un cuvânt ca „obişnuitul necunoscut".

Şi dându-şi seama de influenţa pe care gestul său singuratec ar putea s'o aibă pentru „unitate", pentru toţi asupriţii din Fontamara, pentruca toată zădărnicia luptelor şi străduinţelor să înceteze, se sacrifică, se lasă omorît pentru acea unitate, pentru solidaritate.

Aceasta e povestea satului Fontamara, spusă de Ignazio Silone, operă care e în acelaş timp şi o aspră critică adusă regimului fascist. O carte simplu scrisă ca şi viaţa oamenilor din Fontamara. O carte de dureri mărunte, de lupte mărunte şi zădarnice. O carte care te face să înţelegi din însăşi factura ei că e scrisă de un om care a cunoscut bine această măruntă şi mizeră viaţă, care cu duioşie s'a aplecat asupra suferinţelor acestor cafoni, asupriţi, flămânzi şi goi, exploataţi — din cauza nevoilor şi a naivităţii lor — de primul venit, care-şi vând recolta de grâu din primăvară, pentrucă sunt împovăraţi de datorii şi care iarna se hrănesc numai cu mămăligă.

E o carte de profund omenesc.

A. M.

C. Ionescu-Paşcanu — Compoziţie

Cronica literară

Al. O. Teodoreanu, Bercu Leibovici

Recensiunea aprofundată a unei cărţi de felul acesteia a d-lui Păstorel Teodoreanu este mai dificilă decât a oricărei alteia şi de aceia cronicarul, oridecâte ori se află în faţa unui nou volum de autorul nostru, simte nemulţumirea de a nu avea vreme să mediteze mai adânc. Greutatea stă în a prinde fibra internă a humorului, în a îndreptăţi teoretic ceeace se simte dar nu intră în formula obişnuită a criticei. A face pe alţii să râdă este o întreprindere grea şi când nu descoperi maşinăria banală de jocuri de cuvinte, şi jocuri de situaţiuni, trebue să bănueşti un dar mai ascuns, pe care cu un termen general am putea să-l numim veselie. Această veselie, sau în termeni mai technici jovialitate o are în cea mai înaltă măsură Păstorel Teodoreanu. Rar găseşti la el mecanismul obişnuit al comicului, adică rar ştim de ce râdem şi totdeodată rar râdem sgomotos. Humorul lui Păstorel este schimbător ca mătasea, nestabil şi ascuns şi lucrează asupra cititorului simpatetic. Nu e cu alte cuvinte un umor strict obiectiv, trăind din viziunea oamenilor, ci e un umor liric care trăeşte din reconstrucţia autorului ca om cu ajutorul spaţiilor dintre rânduri. Se întâmplă cu Păstorel Teodoreanu ceeace se'ntâmplă şi cu actorii iubiţi. Singura lui apariţie pe scenă, înaintea oricărei acţiuni, produce satisfacţiune, fiindcă omul şi-a creeat dealungul rolurilor pe care le interpretează un rol propriu: acela al propriei personalităţi. Deaceea o glumă nevinovată ca aceea pe care autorul o face chiar dela banda volumului şi care sună aşa:

Refuz ca micul meu volum
Pentru neghiobi şi gură-cască,
Pe banderolă să-l rezum.
De vor să ştie ce-i şi cum,
Să facă bine să-l citească!

încântă dela început prin temperamentul ei şi prin jovialitate. Acesta e Păstorel, indignat anticipat pe cetăţeanul care s'ar mulţumi să se declare satisfăcut cu rezumatul de pe banderolă. Strofa nu este aşa dar un spirit ci o eşire, este nu humor, ci *de l'humeur*, o mahmurie bilioasă care stă bine.

De altfel literatura lui Păstorel e o literatură a bilei, nu a fierei negre, ci a unei inocente dispoziţiuni vindicative, a eroilor împotriva altora, a autorului împotriva cititorilor. Caracteristică şi savuroasă comedie a vindictei este chiar prima schiţă *Bercu Leibovici*. Leibovici, contabil rău retribuit al băncii „Nathanson-fiu", face pe deasupra şi câteva mici afaceri. Aşa, de pildă, se încearcă odată să facă o afacere de misitie cu câteva vagoane de sfeclă. Directorul lui Silberman îl *lucrează* însă şi-i strică afacerea. Bila lui Bercu s'a congestionat, însă el este un filosof. Maximele lui sunt foarte gustate de colegi: „Nuroc? Ci-i aceia nuroc? Nuroc s'o inventat pentru vite şi pentru proşti. Are minte. Asta-i nurocul lui. Punct! Gata!" In consecinţă, Bercu nu trădează nimic din animozitatea lui faţă de Silberman, dar într'o bună zi, după trei luni vine târziu la slujbă, vorbeşte ţanţoş directorului şi îi aruncă chiar călimara în cap. Pricina?

— „Ai tu minte'n cap, sau călţ, să-şi strici tu cariera pentru o prostie?"

— Să stric? Ce să stric? N'am stricat nimic! Am dres!

— Ce să dregi, nenorocitule, că te dă afară, sigur!

— Să mă dee! N'are decât! Iu am cuntract că pentru orice mutiv voi fi scos, afară de furt, să-mi plătească leafa pi şasă luni. Ci? Am furat? Iu am fost furat!

— Bine, bine, dar peste şase luni ce te faci? Şomezi?

AL. O. TEODOREANU

Bercu Leibovici surâse mefistofelic:

— Pisti şasă luni sunt deacu de cinci cuntabil cu leafă dublă la Jeneral-Petrol-Oil".

Cu alte cuvinte Bercu îşi comprimase reacţiunea, până după găsirea unei slujbe, şi-i dase drumul după trei luni, conform filozofiei sale:

— „Da ci? Să mă supăr când vre el? Mă supăr când vreu iu!... Când îmi convine!"

Tot un caz de bilă comprimată este şi *Salmi de ciori*. Căpitanului Nacă Ceahlăul îi trimite nevasta la prânz, în sufertaş, tot felul de bunătăţi, ca una ce era experimentată în bucătăria aleasă. Camarazii însă îi înlocuesc totdeauna mâncările cu altele banale dela popotă. Nacă are şi el ca şi Bercu puterea de a tăcea. Intr'o bună zi i se trimite însă de acasă *salmi de vânat*. Ca de obicei camarazii îi mănâncă porţia. Iată însă răzbunarea:

— „Curios, făcu Paicu, parc' ar fi şi parcă n'ar fi vânat.

— Eu cred că-i pui, tratat ca vânatul, zise căpitanul Ionescu, mâncău vestit.

— Ce pui, domnule, râse căpitanul Oancea, nu vezi ce oase subţiri are?

— Subţiri, ce-i drept, dar Nacă are toate rasele de pui.

— Or fi de cei japonezi sau chinezeşti, dracu-i mai ştie, rezumă căpitanul Ionescu, mâncând lacom.

— Ce-or fi, nu ştiu, dar mie mi se pare carnea tare, interveni Gigel.

— Tu nu te pricepi, filfisonule, se supără căpitanul Ionescu, mai servindu-se odată.

Tocmai atunci intră şi Nacă:

— Bine mă, căpcăunilor, mi-aţi mâncat pateul, mi-aţi mâncat homarul, mi-aţi mâncat gâturile de raci, acum îmi mâncaţi şi salmiul? Cum, adică nici cioară nu mă lăsaţi să mănânc?

— Cum cioară?

— Cioară!

Şi ca să-şi dovedească afirmaţia, Nacă deşertă un cornet de hârtie, răspândind negrele capete pe faţa de masă".

Bercu şi Nacă sunt două caractere independente, recalcitrante dar şi cu putere de a se stăpâni. Un caracter este şi Alfred Ionescu din *Bayard*. Inalt, svelt, mai mult cu „aerul unui clubman decât a unui funcţionar de minister", cum este, el e pe cale de a fi concediat de ministru în urma unui pamflet care îl denunţa ca fost spion în slujba inamicului. Calm, fără afectare, distant, Alfred Ionescu îşi face apologia sa proprie de luptător pe front în aşa chip încât ministrul şi cititorul rămân entuziasmaţi. E o frumoasă bucată aceasta de eleganţă rece în tratarea sublimului şi care dovedeşte la Păstorel Teodoreanu o claviatură cu două rânduri ca la orgele bune.

Un al doilea fel de humor păstorelian este acela al *vorbelor memorabile*, foarte multe în legătură cu acţiunea de a bea şi a mânca fin, căreia autorul i s'a dedicat apologist.

Cea mai plină de vorbe memorabile este schiţa *Alegeri libere*. De pildă ministrul vrea „alegeri libere, dar ştii, nici prea, prea". Gazetarul trebue să fie „obiectiv, dar laudativ". Aceste sentinţe sunt aşa de izbutite încât merită să circule ca acele ale lui Caragiale. Modul cum supraveghează conu Iorgu alegerea e anecdotic, dar Păstorel Teodoreanu i-a dat concentrare artistică:

— „Da bine, măi Vasilică, de ce anulaţi voi voturile? Nu v'a învăţat nimeni cum se votează? Uite, mă băete, cum trebue să faci.

Şi conu Iorgu lua frumuşel buletinul, îl desfăcea şi punea ştampila pe lista guvernului. Pe urmă îl trecea grefierului care îl punea în urnă.

Operaţia făcută, conu Iorgu îşi vâra nasul în hârtii, lăsând cetăţeanul nedumerit. După un timp, ridica ochii la el cu surprindere:

— Ei, ce mai stai?

— Să votez, domn preşedinte.

— Ai votat, măi băete, poţi pleca.

— Dar cu cine-am votat, cucoane?

Conu Iorgu îşi ducea degetul la gură:

(Urmare în pagina 12)

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Panait Istrati

„Tel qu'en lui-même enfin, l'Eternité le change!"

Aceste cuvinte pe care dacă am fi drepţi şi sinceri le-am repeta în faţa fiecărui mort, se cer cu tărie rostite la groapa acestui mare necunoscut, la groapa acestui puţin înţeles, la groapa lui Panait Istrati căruia, abia sosită, primăvara aceasta

PANAIT ISTRATI

lacomă de jertfe i-a bătut în geam a grabnică şi definitivă plecare.

Il ştiam de mult în luptă cu moartea. Asistasem ani dearândul la războirea aceasta cruntă a unei biete fiinţe împuţinate, închircite de suferinţă, cu atotputernicia nefiinţei. Ne bucurasem la fiecare din izbânzile voinţei lui asupra răului, neputându-ne însă împiedica amărăciunea presimţirii că într'o zi ele nu vor mai fi cu putinţă. Şi totuşi astăzi, când moartea şi-a căpătat însfârşit prada pentru care luptase atâta, dispariţia lui Panait Istrati ne izbeşte brutal ca o veste de necrezut, ca o veste la care nu ne-am fi aşteptat niciodată.

Cât de nefiresc, cât de nedrept ni se pare sfârşitul acesta al lui Istrati faţă de dragostea lui de viaţă. Şi cât de nepotrivit, cât de ridicol de strâmt, cuvântul acesta care exprimă noţiunea de nefiinţă, faţă de tumultoasa lui existenţă.

Viaţa lui Istrati? Viaţa unui vagabond care nu doreşte decât o bucată de pâine, dar în schimb tot văzduhul şi tot cerul de deasupra. Viaţa „omului care nu aderă la nimic" a insului care vrea să se descătuşeze de tot şi de toate pentru a fi sigur că libertatea nu-i va fi ştirbită. Familie, avere, poziţie socială au însemnat pentru Istrati tot atâtea piedici în calea înfăptuirii vieţii ideale la care a năzuit totdeauna. Vocaţia lui de vagabond înăscut l-a făcut să refuze toate tentaţiile, să dea înlături toate avantagiile unei glorii venite întâmplător şi pe neaşteptate şi să rămână cu sufletul hamalului firav din portul Brăilei, al zugravului dela Cairo sau al fotografului ambulant de pe Bulevardele Nisei.

De aceia „omul care nu aderă la nimic" a fost în acelaş timp un om care suferă. Suferinţa a fost tovarăşa cea mai credincioasă a vieţii lui Istrati. Tânăr, Istrati a suferit din cauza alcătuirii nedrepte a societăţii noastre care catalogheată oamenii după principii arbitrare şi-i închide pe unii în ţarcul suferinţii, pe alţii în cel al bunului trai, aşa la întâmplare. Suferinţa tae, despică adânc sufletul tinerilor. Şi îl înseamnă pentru totdeauna cu semnul revoltei sau al amărăciunii. Anii trişti ai tinereţii lui Istrati, neluminaţi de cât de bucuria călătoriilor către alte orizonturi, i-au deschis sufletul către dragostea de dreptate şi către mila de semenii lui întru nenorocire. Istrati este desigur un revoltat. Totuşi el nu strigă şi nu blestemă, nu urăşte şi nu ameninţă. El arată suferinţa sa sau pe cea a semenilor săi şi contrastul dintre viaţa lor mizeră şi cea a fericiţilor de Soartă. Uneori printre rânduri o sclipire de ironie amară, uşoară, aeriană ca o părere. Şi atât. Sufletul lui Istrati nu este făcut pentru ură. Astfel el se apropie fără să vrea şi poate chiar fără să-şi dea seama de concepţia creştină a dragostei de oameni care porunceşte să iubeşti pe semenul tău orice ţi-ar face şi oricum ţi-ar răsplăti iubirea.

Această concepţie aproape creştină a dragostei de oameni, reiesă cât se poate de bine dintr'un pasagiu al ultimului volum al lui Istrati Méditerranée. *Adrian Zograffi pleacă din Constanţa spre Egipt pe vaporul Dacia. E iarnă şi la miezul nopţii pe un frig de 15 gr. sub zero matelоţii se trudesc să desgheţe pompele de petrol care trebuesc să alimenteze vasul cu păcură. Deasupra punţii vaporului unde se petrece această scenă strălucesc luminile saloanelor călătorilor de clasa întâia. Acolo lumea dansează, flecăreşte, se uimeşte de întârzierea vasului. Dincoace, în vântul biciuitor al stepelor scitice câţiva nenorociţi ale căror mâni nu mai simt nimic încearcă să înduplece cerbicia unei maşini care nu vrea să se mai supună omului. Contrastul e prea brutal pentru ca el să nu impresioneze sensibilitatea deosebită a lui Adrian alias Istrati.*

„Inteligent sau idiot — reflectează el — acest matelot duce o viaţă prea aspră, şi nu pot să concep cum cineva poate să rămână nesimţitor în faţa soartei lui. Aşa pun eu problema. Aşa aşi pune-o mâne dacă rolurile s'ar răsturna" (Dacă pasagerul de clasa întâia ar lua locul matelotului şi invers. N. A.) Concepţia lui Istrati se vede aici cât se poate de limpede. Dragostea pe care el o nutreşte pentru toţi oamenii deopotrivă îl împiedică să urască pe călătorul internaţional, client obişnuit al trenurilor de lux. El al vrea doar să-l încredinţeze de eroarea lui, să-l facă să înţeleagă că buna stare excesivă în care trăeşte el, înseamnă mizerie pentru câteva sute de semeni de-ai lui. El ar vrea să-l hotărască să renunţe de bună voe la situaţia aceasta privilegiată care e cauza atâtor nedreptăţi. Dragostea pe care o nutreşte faţă de oameni îl împiedică să admită întrebuinţarea violenţeii şi a constrângerii, pentru atingerea acestui scop.

De altfel, Istrati nu se ridică împotriva omului puternic sau a omului bogat ci împotriva puterii şi a bgăţiei însăşi.

Nuanţele acestea delicate ale gândirii lui Istrati au scăpat uneori multora din acei care l-au cunoscut sau l-au citit. El a fost cunoscut sau l-au citit. Dorinţa de dreptate pe care Istrati aavut-o din cea mai fragedă vârstă a fost însuşirea cea mai tenace, cea mai inflexibilă a caracterului său. Şi am putea considera ca un testament moral această frază din una din scrierile sale: „Ah! Cum aş vrea să fiu atât de tare încât să pot sili pe oameni să fie drepţi".

EMIL COLIU

— St! Votu-i secret!"

O conversaţie între un doctor şi un cetăţean:

Profesorul: Acuma văd că-ţi vine uşor!

Cetăţeanul: Ce să zic? Nu ţine!

Profesorul: Ce?

Cetăţeanul: Vinul!... Vinul mă ţine! Vorba ceia: decât mort mai bine beat!

Rectorul (spiritual): Beat mort!

Şi mai departe:

Profesorul: Şi ce ţi-a spus doctorul.

Cetăţeanul: Ce să spuie? Mofturi! M'o achipuit la pântece ş'o zâs (confidenţial) că mi-i *maiul* mai mic. Şi dacă-i mai mic, ce-i? Se vede? Zicea că am, iasta...

Dermatologul Caţă (maliţios) Ciroză!

Cetăţeanul (vesel): Tocmai! V'a spus dumnealui? Cică să nu mai beau că se usucă! Apoi, cum să se usuce, cucoane, de udătură?

Alta:

Ţoiul parcă e un cui!
Când îl pui la gură, nu-i!

Sau, după îndelungă băutură de vin:

— „Să luăm o bere la *Trocadero:* spală!"

Schiţa *Oameni necăjiţi* prin analiza stării de foame şi a excitaţiei produse de alimentarea altora aminteşte o schiţă asemănătoare a lui Gârleanu. In fondul literar însă nu este nici o asemănare.

Păstorel Teodoreanu este azi singurul continuator al schiţei caragialeşti, pe care o tratează cu atât mai mult merit cu cât iese cu totul din sfera de înrâurire a marelui umorist.

Acuma un mic mărunţiş amical şi gramatical. Forma *complect* cu c nu e corectă (p. 28) pentru că origina vorbei este verbul la participiu *completum* unde nu e niciun c. De asemeni mult folositul de scriitorii ieşeni franţuzism *divors* (p. 56) este disgraţios, fiindcă noi zicem Horaţiu nu Horas (fr. Horace) şi deci dela *divortium*, divorţ.

G. CALINESCU

Dor!

Un poet a spus cândva:
„Mai am un singur dor!"
Iar eu din pivniţele MOTT:
Doresc un vinişor!

N A E

Cronica mizantropului

Familie chineză

Nu credem fără interes să punem sub ochii cititorului un mic fragment din Meng-tseu, *a patra carte clasică chineză, din care se poate desprinde înţelepciunea întortochiată dar fină a fiilor cerului şi totdeodată o intrigă familiară de un dramatism puţin comun, în care cruzimea ţine să respecte forma:*

„Wen-tsang urmă întrebările sale:

Cartea versurilor *spune:*

„Când un om vrea să-şi ia femee, ce trebue să facă?

„Trebue să întrebe pe tatăl şi pe mama sa".

Nimeni nu era mai apt să îndeplinească aceste vorbe mai cu sfinţenie decât Chun. Chun cu toate astea nu şi-a întrebat părinţii înainte de a se căsători. De ce?

Meng-tseu răspunse: Dacă i-ar fi întrebat, nu s'ar fi putut căsători. Coabitaţiunea sau unirea sub acelaş acoperământ a omului cu femeea, este datoria cea mai înaltă a omului. Dacă şi-ar fi întrebat părinţii, n'ar fi putut împlini această datorie, cea mai însemnată a omului, şi prin asta ar fi stârnit mânia tatălui şi mamei sale.

De aceea nu i-a întrebat.

Wen-tsang urmă: am fost destul de fericit de a afla dela domnia voastră pricina care a împiedecat pe Chun de a se sfătui cu părinţii înainte de a se însura; cum se face acum că nici împăratul nu s'a sfătuit cu părinţii lui Chun înainte de a-i da pe cele două fete în căsătorie?

Meg-tseu zise: Impăratul ştia şi el, că dacă i-ar fi întrebat, n'ar fi căpătat învoirea lor la căsătorie.

Wen-Chang urmă: Tatăl şi mama lui Chun îi poruncise să facă un hambar pentru grâu şi după ce i-au ridicat scările Kou-seou, tată-său, i-a dat foc. I-au poruncit apoi să sape un puţ şi l-au acoperit cu pământ, dar Chun scăpă printr'o deschizătură pe care şi-o lăsase.

Siang, frate-său dela altă mamă zise: „Eu am dat ideea de a îngropa de viu pe prinţul Chun, al meu este tot meritul. Boii şi oile lui aparţin tatălui şi mamei lui; pavăza şi lancea sa mie, ghitara mie, arcul ciselat mie, iar celor două neveste ale sale le voi porunci să-mi împodobească culcuşul".

Siang se duse la locuinţa lui Chun pentru a pune mâna pe tot ce se afla acolo, crezându-şi fratele mort. El găsi pe Chun stând pe pat şi cântând la ghitară.

Siang zise: „Eram aşa de neliniştit de tine, Prinţul meu, încât abia mai suflam;" şi faţa lui se acoperi de ruşine. Chun zise „Fii bun, te rog, şi călăuzeşte în numele meu această mulţime de magistraţi şi de ofiţeri publici. „Nu ştiu — se întreabă nevinovat Wen-Chang — dacă Chun ştia sau nu că Siang vrusese să-l omoare".

ARISTARC

Soarta celor buni

D. Alex. Lapedatu scrie în „Luceafărul" un articol despre memorandişti.

D-sa citează o serie:

Ion Raţiu, căruia i s'a ridicat o statuie de bronz la Turda — „oraşul în care plebea maghiară îi distrusese şi-i nimicise căminul şi agoniseala".

Părintele Vasile Lucaciu — „mort, ca orice bun şi cinstit patriot, în sărăcie şi uitare".

Francisc Hossu Longin — „discret şi modest", „retras de lume"...

Trist bilanţ al meritului: sărăcie, uitare, singurătate, — în vreme ce ceilalţi *au toată slava pământului.*

Svon de lumini

Am cetit cu plăcere un volumaş de versuri: „Svon de lumini" de d. Sergiu Cristian.

Am găsit în volum emoţie sinceră şi corectitudine în exprimare.

Ne urmăresc încă unele versuri.

De pildă:

Lângă drum, o fată
Cu obrazul supt
S'a oprit să-şi facă (era mică!)
Un crâmpeiu de cruce, ca de frică.
Pe obrajii fetei, dogorîţi de soare
S'au prelins şi lacrimi,
A ţâşnit şi soare...
. . . .
Dă-mi mânile, în mânile-mi de lut
Să le cuprind — comoară de argint —
Cu volbur de lumină şi de cânt,
Dă-mi mânile — petunii — să le-alint!

Un sfat cuminte

„Familia" reproduce din revista maghiară „Erdélyi Helicon" un sfat cuminte — dat de Unguri oficialităţii româneşti.

Iată-l:

„Românii trebue să creeze o situaţie în care să poată cuceri pe unguri nu prin mijloace politico-etnice ci prin mijloace culturalo-etice. Ar fi necesar ca întâi să le facă cunoscută literatura românească prin traduceri, apoi să o prezinte în ediţii româneşti, prin conferinţe şi universităţi libere, lăsând să vorbească valoarea lor intrinsecă".

Epigramă

Intr'o revistă, găsim următoarea epigramă:

Martei Rădulescu: „Sunt studentă", ed. III.

S'au lămurit sărmanii cititori,
Când i-ameninţi cu-o carte viitoare.
Toţi ştiu că eşti studentă de trei ori
Şi nici odată *scriitoare.*

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

„Poşta redacţiei"

Manuscrisele notate mai jos subt iniţialele autorilor nu se pot publica, neîndeplinind condiţiunile.

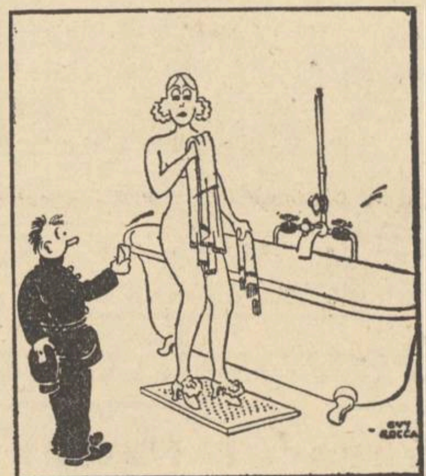
Bucureşti: G. B.; S.-Junior; M. P.; Ş.; I. T. B. N.; T. M.; L. D.; M. I.-Jo.; M. M. P. P.; Mih. C.; N. Gh.-Veteranul; P. Ş.; Cr. A.; Elle.; C. I. C.; Artto E. Gh.; S. P.; M. I. F.; Gr. C.; H. K.; Adr. Z.; N. I.; A. V.; E. W.; I. M. P.; C. C. K.; Ego M.; Al. P-sil; A. A.; L. Mar. Luxandra.

Târgovişte: B. Igr.; C. C. P.; D. Gh.

Oradea: L. F.
Bazargic: P. N.
Cernăuţi: N. P.; H. J. V. L.
Piatra Neamţ: M. H.
Alexandria: A. S. M. C.
Turnu Severin: N. M.;
Galaţi: L. B.; M. B.
Ploeşti: C. F.; H. Sch; I. C-tin.
Hârlău: Gh. M.
Timişoara: C. Z. C.
Braşov: N. O. B.
Craiova: I. B. St.
Iaşi: D. C.; L. G.
Briceni: E. Ar. Z.
Hotin: E. P.
Tg.-Ocna: S. R.
Ţigănaşi: C. N. C.
Brăila: O. G.
Caracal: N. B.
Chilia-Nouă: N. P.
Tinca-Bihor: S. Al. B.
Călineşti: E. M. C.
Teaca: C. Şt.
Dorohoi: M. C.

Următoarele manuscrise care n'au indicaţii asupra adresei, sânt deasemeni nepublicabile:

Cr. A.; V. Cl.; V. D.; C. A.-Peretu; L. D. M.; Eug. P. P.; M. M.; E. M.; Pal.; Ariane B.; P. Peppo; Buby; Anonim; Z. L.; A. R.; Alex. C. S.; N. I. L.; N. B.

EA. — Ce te-ai speriat aşa. N'ai mai văzut cadă?

STAPÂNA. — Uite un costum nou al bărbatului meu: e de acum un an... şi o rochie veche a mea de luna trecută....

— Il cunosc pe soţul d-tale. E un leneş. La şcoală, eu îi făceam temele...

SOŢUL *(dormitând).* — Ce bine-i aşa: să ai şase femei frumoase şi un copil!

EA. — Dar d-ta n'ai de gând să-ţi scoţi masca ?
EL. — Care mască ?

a apărut

povestea vieţii mele

de Maria, Regina României

editura adeverul
— lei 120 —

un volum de 450 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo.

A apărut în Editura „CUGETAREA":

Mizerabilii

de VICTOR HUGO

— 4 volume —

Traducere integrală, fidelă originalului francez, făcută de scriitorul ION PAS.

Această operă monumentală, ce va înfrunta multe veacuri, şi care nu trebue să lipsească din casa niciunui iubitor de literatură aleasă, apare cu prilejul semicentenarului morţii lui Victor Hugo, acest titan al gândirii şi poeziei franceze.

Preţul tuturor volumelor: 160 lei

PATRONUL. — Smith, lasă ceea ce faci acum, dacă nu-i prsant.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.